

ISABEL ALLENDE

Despre dragoste și umbră

Aceasta este povestea unei femei și a unui bărbat care s-au iubit profund, salvându-se în acest mod de o existență banală. Am păstrat-o în memorie astfel ca timpul să n-o strice și de-abia acum, în nopțile liniștite de aici, pot în sfârșit să v-o spun. O fac pentru ei și pentru alți oameni care mi-au încredințat viețile lor zicându-mi: uite, asta e, pune mâna și scrie ca să nu le ia vântul.

I.A.

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI

O altă primăvară

PARTEA A DOUA

Umbra

PARTEA A TREIA

Dulce patrie

PARTEA ÎNTÂI

O altă primăvară

Numai dragostea cu înțelepciunea ei face atât de inocenți.

Violeta Parra

Prima zi cu soare evaporă umezeala lunilor de iarnă și încălzi oasele fragile ale bătrânilor, care ieșiră să se plimbe pe cărările încălcite ale grădinii. A rămas în pat doar melancolicul, căci era inutil să-l scoți la aer curat de vreme ce ochii lui nu vedeau decât coșmarurile proprii și urechile îi erau ferecate în fața zarvei iscate de păsărele. Josefina Bianchi, actrița, în rochia lungă de mătase în care în urmă cu o jumătate de secol îl declama pe Cehov și cu o umbreluță menită să-i apere tenul de porțelan crăpat,

înainta încet printre tufele ce în curând aveau să fie potopite de flori și bondari.

— Bieții băieți, surâse octogenara, percepând tremurul ușor al florilor de nu-mă-uita și ghicind acolo prezența adoratorilor ei, cei care o iubeau în secret și se ascundeau în vegetație ca să-i pândească pașii.

Colonelul se deplasă cu câțiva centimetri, sprijinit de cadrul de aluminiu care-i suporta picioarele moi ca vata. Pentru a sărbători începutul de primăvară și a saluta drapelul național, ca în fiecare dimineață, își prinsese la piept medaliile din carton și tinichea pe care i le făcuse Irene. Când hârâiala plămânilor i-o permitea, răcnea ordine soldaților și le poruncea bătrâneilor tremurători să elibereze Câmpul lui Marte ca să nu fie zdrobiți de infanteriștii care defilau mândri cu cizmele lor de lac. Drapelul fâlfâia în aer lângă cablul telefonic precum un vultur invizibil și soldații luară poziția de drepți, încremeniți, cu privirea înainte, tobele răsunară și voci virile intonară imnul sacru pe care doar el îl auzea. A fost întrerupt de o infirmieră în uniformă de luptă, tăcută și discretă așa cum sunt îndeobște aceste femei, înarmată cu un șervet cu care i-a șters balele care i se scurgeau pe la colțurile gurii și îi udau cămașa. A vrut să-i ofere o decorație sau s-o înalțe în grad, însă ea s-a întors și l-a lăsat baltă, cu intențiile lui cu tot, după ce l-a avertizat că, dacă își mai murdărește izmenele, o să-i dea trei la fund, că se plictisise să le tot spele rahatul. La cine s-o referi zăpăcita asta, se întrebă colonelul, convins că era vorba de văduva cea mai bogată din regat. Doar ea folosea scutece în toată tabăra din cauza unei răni de glonț care-i făcuse praf sistemul digestiv și-o pironise definitiv într-un scaun cu roțile, dar nici măcar pentru asta nu era respectată. La cea mai mică neatenție îi șterpeleau agrafele și panglicile, lumea asta e plină de hoți și ticăloși.

— Hoții! Mi-au furat papucii! țipă văduva.

— Mai taci, bunico, că te aud vecinii, răspunse infirmiera în timp ce-o împingea la soare.

Invalida a continuat să-și țipe acuzațiile până a rămas fără aer și-a fost nevoită să tacă dacă nu voia să moară, dar tot i-au mai rămas forțe ca să întindă un deget artritic către satirul care-și deschidea prohabul pe furiș ca să le arate doamnelor un penis lamentabil. Nu-l lua nimeni în seamă, cu excepția unei cucoane mărunțele îmbrăcate în doliu, care observa smochina aceea uscată cu oarece tandrețe. Era amorezată de stăpânul ei și seara lăsa ușa întredeschisă, doar – doar l-o face să se hotărască.

— Putoare, mormăi văduva cea bogată, după care zâmbi, căci dintr-odată își amintise de vremurile de demult, pe când mai avea un bărbat care plătea cu monede de aur privilegiul de a fi primit între coapsele ei zdravene, lucru care se petrecea destul de des. Ajunsesese să aibă un sac plin, atât de greu că un marinar n-ar fi reușit să-l ridice în spate.

— Unde-mi sunt monedele de aur?

— Ce spui acolo, bunico? întrebă distrată infirmiera din spatele scaunului cu roțile.

— Tu mi le-ai furat! O să chem poliția!

— Stai potolită, băbuțo, zise femeia fără să se tulbure.

Pe hemiplegie îl așezaseră pe o bancă, cu un șal pe picioare, senin și demn în ciuda obrazului diform, cu mâna inutilă în buzunar și o pipă goală în cealaltă, cu eleganța lui britanică dată de haina cu coatele întărite cu petice de piele. Aștepta poșta, de aceea cerea să stea în fața porții, ca să vadă când vine Irene și să afle dintr-o privire dacă îi aducea o scrisoare. Lângă el stătea la soare un bătrân trist cu care nu vorbea, căci erau supărați, deși uitaseră amândoi motivul certei. Din greșeală, uneori își adresau câte un cuvânt, dar fără a primi răspuns, mai mult din surzenie decât din ostilitate.

La balconul de la etaj, unde buganvilea nu făcuse încă nici frunze și nici flori, apăru Beatriz Alcántara de Beltrán. Purta niște pantaloni din piele de căprioară verzui ca mazărea și o bluză franțuzească de aceeași culoare, care se armonizau cu fardul de pe pleoape și cu inelul de malachit, proaspătă și liniștită datorită exercițiilor orientale de relaxare după tensiunea și visele de peste noapte, ținând în mână un pahar de suc de fructe pentru digestie și limpezirea tenului. Respiră adânc, remarcând aerul căldicel și socotind zilele până la plecarea în concediu. Iarna fusese foarte aspră și bronzul i se dusese. Aruncă o privire severă spre grădina înfrumusețată de începutul primăverii, fără să vadă însă lumina pe pietrele zidului și neluând în seamă mireasma de pământ umed. Iedera perenă supraviețuise ultimului îngheț, țiglele mai străluceau de roua nopții, pavilionul pentru oaspeți, cu stâlpi și casetoane din lemn, părea decolorat și trist. Casa trebuia zugrăvită, hotărî. Îi număra din ochi pe bătrâni și cerceta cele mai mici detalii, ca să fie sigură că ordinele îi fuseseră respectate întocmai. Nu lipsea nimeni, cu excepția nefericitului depresiv care rămânea în pat, mai mult mort de tristețe decât viu. Cercetă de asemenea îngrijitoarele, observând șorțurile curate și călcate, părul bine strâns și papucii de cauciuc. Zâmbi mulțumită: totul funcționa bine, sezonul ploilor cu tot alaiul său de epidemii trecuse fără să-i răpească niciun client. Cu un pic de noroc, avea venitul asigurat pe câteva luni, căci chiar și bolnavul acela ținut la pat putea trece cu bine vara.

Din observatorul ei, Beatriz o zări pe fiică-sa Irene care tocmai intra în grădina azilului „Vrerea Domnului”. Constată cu neplăcere că nu folosisese poarta de acces laterală, prin care se intra într-un patio privat, de unde ajungeai la scara ce ducea la etaj, unde locuiau. Construisese special această intrare separată pentru a nu trece prin azilul de bătrâni atunci când pleca sau se întorcea acasă,

pentru că decrepitudinea o deprima și prefera s-o controleze de la distanță. Fiică-sa, în schimb, nu scăpa nicio ocazie să-i viziteze pe bătrânii, de parcă s-ar fi simțit bine în compania lor. Părea că descoperise un limbaj special, în stare să învingă surzenia și lipsa de memorie. Acum se plimba printre ei, împărțind dulciuri moi, din respect pentru protezele lor dentare. O văzu apropiindu-se de hemiplegie, arătându-i o scrisoare, ajutându-l s-o deschidă, căci singur n-o putea face, cu unica mână validă, și așezându-se alături de el, apoi șoptindu-i ceva la ureche. Pe urmă fata făcu câțiva pași alături de celălalt domn în vârstă; deși mama nu le putea auzi cuvintele din balcon, presupuse că vorbeau de fiul, nora și nepotelul său, singurul subiect care-l interesa. Pentru fiecare, Irene avea un surâs, o mângâiere și câteva minute din timpul ei, în vreme ce sus, în balcon, Beatriz se gândea că niciodată n-avea s-o înțeleagă pe tânăra asta bizară cu care avea atât de puține în comun. Deodată, moșul pervers se apropie de Irene și-i puse ambele mâini pe sâni, pipăindu-i mai curând curios decât lasciv. Fata încremeni preț de câteva clipe interminabile pentru maică-sa, până când o îngrijitoare văzu scena și sosi în fuga mare să-l oprească. Dar Irene o împiedică cu un gest:

— Lasă-l în pace. Nu face rău nimănui, zâmbi ea.

Beatriz își abandonează postul de observație mușcându-și buzele. Se duse în bucătărie, unde slujnica Rosa toca legumele pentru masa de prânz, pe jumătate absorbită de piesa de la radio. Era brunetă, cu un chip rotund, pieptoasă și burtoasă, cu niște coapse enorme. Era atât de grasă, că nu-și putea încrucișa picioarele și nu era în stare să se scarpine pe spate. Cum te ștergi la fund, Rosa? o întreba Irene când era mititică, minunându-se de matahala plină de bunătate care pune în fiecare an un kilogram în plus pe ea. Ce idei poți să ai, fetiță! Știi doar cum se zice: grasă și frumoasă, îi răspundea imperturbabil femeia,

vorbind ca de obicei în proverbe.

— Îmi fac griji pentru Irene, spuse patroana, așezându-se pe un taburet și sorbind din suc de fructe.

Rosa nu spuse nimic, dar închise aparatul de radio, în semn că o invita să i se confeseze; Beatriz suspină: trebuie să stau de vorbă cu fiică-mea, nu știu în ce naiba s-a băgat, habar n-am cine sunt filfizonii ăia cu care umblă. De ce nu s-o duce la Club să joace tenis și să cunoască tineri de teapa ei? zice că are de lucru și face ce-i tună, jurnalismul mi s-a părut mereu o afacere suspectă, ceva potrivit pentru niște nimeni în lume; dacă logodnicul ei ar ști ce face Irene n-ar accepta, căci viitoarea soție a unui ofițer din armată nu-și poate permite asemenea lux, de câte ori nu i-am zis? Și să nu-mi spună nimeni că nu mai e la modă să-ți păzești reputația, se schimbă vremurile, dar nici chiar așa. Pe de altă parte, Rosa dragă, acum militarii fac parte din societatea cea mai bună, nu mai e ca înainte. M-am săturat de extravagantele lui Irene, am atâtea pe cap, n-am o viață ușoară, doar tu știi asta mai bine ca oricine. De când Eusebio s-a pierdut în ceață lăsându-mă cu conturile bancare blocate și niște cheltuieli demne de o ambasadă, trebuie să fac adevărate minuni ca să mă țin pe linia de plutire; totul e greu, bătrânii ăștia sunt o povară, până la urmă cred că cheltuielile depășesc beneficiile, e o luptă întreagă să-i faci să plătească, mai ales pe văduva asta afurisită care întârzie mereu cu plata. Afacerea nu s-a dovedit defel strălucită. Și nici n-am inimă să umblu după fiică-mea s-o bat la cap să-și dea cu cremă pe față și să se îmbrace ca lumea ca să nu se sperie logodnicul de ea. E la vârstă la care se poate îngriji și singură, nu crezi? Uită-te la mine, dacă n-aș fi fost tenace, cum aș arăta oare? Aș arăta ca atâtea prietene de-ale mele, cu fața brăzdată de riduri și laba-gâștii la ochi, plină de colăcei și osânză pe peste tot. Dar uite că-mi păstrez talia de la douăzeci de ani și pielea netedă. Nu, nu se poate spune că duc o viață

trândavă, dimpotrivă, toate emoțiile astea mă omoară.

— Mata umbli cu capul în soare și cu curul în glod, coniță.

— Ce-ar fi să vorbești cu fiică-mea, Rosa? Cred că pe tine te-ar asculta mai repede decât pe mine.

Rosa lăasă cuțitul pe masă și o privi pe stăpână fără simpatie. Din principiu, nu era niciodată de acord cu ea, mai ales când era vorba de Irene. Nu accepta critici la adresa fetei, dar trebuia să admită că aici mama avea dreptate. I-ar fi plăcut și ei s-o vadă gătită cu voal de mireasă și lămâiță pe cap, ieșind la brațul căpitanului Gustavo Morante pe ușa bisericii, între două rânduri de săbii ridicate, însă cunoașterea ei despre lume dobândită grație pieselor de la radio și telenovelelor îi spunea că viața e plină de suferință și că trebuie să suporti multe până să ajungi la un final fericit.

— Mai bine las-o în pace, coniță. Fiecare pasăre pe limba ei piere. În plus, Irene n-are să trăiască mult, se vede după ochii ei care umblă parcă pe altă lume.

— Pentru Dumnezeu, femeie! Ce prostii poți să spui! Irene dădu buzna în bucătărie într-un vârtej de fuste largi de bumbac și plete în vânt. Le sărută pe cele două femei pe obraz și deschise frigiderul, amușinând înăuntru. Maică-sa era gata să slobozească un discurs improvizat, dar o clipă de luciditate o făcu să înțeleagă că orice vorbă ar fi fost în zadar: tânăra cu urme de degete pe sânul stâng era la fel de departe de ea ca un astronom.

— A venit primăvara, Rosa, în curând apare floarea de nu-mă-uita, rosti Irene făcându-i cu ochiul, iar femeia pricepu că se referea la povestea cu nou-născutul venit prin lumnator.

— Ce mai e nou? întrebă Beatriz.

— Am de făcut un reportaj, mami. Mă duc să fac un interviu cu un fel de sfântă. Cică face minuni.

— Ce fel de minuni?

— Scoate negii, vindecă insomnia și sughițul, te scapă de disperare și aduce ploaia, râse fata.

Beatriz suspină fără a da semne că ar aprecia umorul fiică-sii. Rosa se întoarce la morcovii ei și compătimi din nou cu cei ce sufereau în piesa de la radio, bombănind că sfinții morți nu mai fac minuni cât timp există sfinți vii. Irene plecă să se schimbe și să-și ia reportofonul, apoi să-l aștepte pe Francisco Leal, cel care o însoțea mereu și făcea fotografiile.

Digna Ranquileo cerceta câmpul, detectând semnele care vesteau schimbarea de anotimp.

— Acuși intră animalele în călduri și pleacă Hipólito cu circul, șopti ea între două rugăciuni.

Avea mania să vorbească cu Dumnezeu. În ziua aceea, în timp ce pregătea micul dejun, îi dădea zor cu rugăciunile și confesiunile. Copiii ei îi spusese ră nu o dată că obiceiul acesta evanghelic o transforma în bătaia de joc a tuturor. Nu putea s-o facă în tăcere și fără să-și miște buzele? Dar ea nu-i lua în seamă. Pe Domnul îl simțea ca pe o prezență fizică, mai apropiată și mai utilă decât bărbatul ei, pe care nu-l vedea decât iarna. Încerca să-l ceară puține, căci constatase că prea multe rugăminți sfârșesc prin a enerva făpturile cerești. Se mulțumea să ceară sfat pentru multele sale îndoieli și iertare pentru păcatele proprii și ale altora, mulțumind în trecere pentru orice întâmplare bună, oricât de mică: s-a oprit ploaia, lui Jacinto i-a trecut febra, s-au copt roșiile în grădină. Totuși, de câteva săptămâni încoace îl deranja adesea pe Mântuitor rugându-se pentru Evangelina.

— Vindec-o, se ruga dimineța în timp ce ațâța focul în bucătărie și așeza cele patru cărămizi pe care stătea frigarea. Vindec-o, Doamne, ca să n-o ducă la balamuc.

Niciodată, nici măcar în timpul procesiunii care implora o minune, nu se gândise că crizele fiică-sii erau semne de sfințenie. Cu atât mai puțin credea că era vorba

de niște diavoli, cum o asigurau cumetrele care tocmai văzuseră în sat un film cu exorciști în care spuma de la gură și ochii întorși pe dos erau semnele Satanei. Bunul ei simț, contactul cu natura și experiența îndelungată de mamă a mai multor copii îi sugerau că era vorba de o boală fizică și mintală, fără nimic malefic sau divin. O puneă pe seama vaccinurilor din copilărie sau a venirii menstruației. Se opusese mereu Serviciului Sanitar, care mergea din casă în casă și înșfăca plozii pitiți printre tufișurile din grădină sau ascunși sub pat. Deși aceștia dădeau din picioare, iar ea se jura că făcuseră vaccinul înainte, tot îi prindeau și îi injectau fără milă. Era convinsă că lichidele acelea se acumulau în sânge și produceau schimbări în organism. Pe de altă parte, menstruația era un eveniment natural în viața oricărei femei, dar la unele producea înfierbântarea umorilor și le vâra în cap idei perverse. Oricare din cele două putea fi cauza răului, însă de ceva era sigură: fata ei avea să tot slăbească, așa se întâmplă cu bolile mari, și dacă nu se va face bine destul de repede avea să-și piardă mințile sau să moară. Alți copii îi muriseră de mici, răpuși de epidemii sau în accidente grave. Așa era în toate familiile. Dacă copilul era mic, nu-l plângeau, căci se ridica direct la cer împreună cu îngerii, unde intervenea pentru cei rămași pe pământ. Dar a o pierde pe Evangelina ar fi fost dureros, căci ar fi trebuit să răspundă pentru ea în fața mamei celei adevărate. Nu dorea să lase impresia că o neglijase, căci lumea ar fi bârfit-o pe la spate.

Digna era prima din casă care se scula și ultima care se culca. La cel dintâi cântat al cocoșilor era în bucătărie și puneă lemne pe jarul rămas de cu seară. Puneă apa la fiert și din clipa aceea nu mai apuca să stea jos, mereu ocupată cu copiii, spălatul, gătitul, grădina, animalele. Pentru ea zilele erau la fel, asemenea boabelor de mătânii, pecetluindu-i existența. Nu știa ce e aia odihnă, singurele

excepții fuseseră nașterile. Viața ei era făcută dintr-o rutină care se repeta fără variații, în afară de cele date de schimbarea anotimpurilor. Muncă și trudă, doar de asta avea parte. Momentul cel mai plăcut era înserarea, când își lua lucrul de mână și, cu un radio cu baterii lângă ea, pătrundea într-o lume îndepărtată din care înțelegea prea puțin. Soarta nu i se părea nici mai bună nici mai rea decât a altora. Câteodată își zicea că avusese noroc, pentru că cel puțin Hipólito nu se purta precum un țăran grosolan, muncea la circ, era un artist, călătorea, vedea lumea și la întoarcere îi povestea tot felul de chestii uluitoare, îi cam place vinișorul, nu zic nu, dar e om bun, își spunea Digna. Sigur, îi era greu când trebuia să sape, să semene și să culeagă recolta singură, însă soțul transhumant avea calități compensatorii. O bătea numai când era beat și când Pradelio, fiul cel mare, nu era de față, căci în prezența sa Hipólito Ranquileo nu îndrăzneă să ridice mâna. Era mai liberă decât alte femei, putea să meargă în vizită la cumetre fără să ceară voie, asista la slujbele Adevăratei Biserici Evanghelice și-și crescuse copiii în morala acesteia. Era obișnuită să hotărăscă singură și doar iarna, când se întorcea el, lăsa capul în jos, își domolea glasul și îi cerea sfatul, din respect. Dar și anotimpul ăsta avea avantajele lui, deși uneori ploaia și sărăcia parcă nu mai voiau să se dea duse. Era o perioadă de răgaz, câmpul se odihnea, zilele erau mai scurte, se lumina mai târziu. Se culcau la cinci, ca să facă economie la lumânări, și în căldura așternutului se dovedea cât valorează un bărbat.

Grație profesiunii sale de artist, Hipólito nu făcuse parte din sindicatele agricole sau din alte noi instituții create de guvernarea precedentă, astfel că, atunci când toate au revenit ca pe vremea bunicilor, l-au lăsat în pace și n-a avut ce regreta. Fiică și nepoată de țărani, Digna era prudentă și neîncrezătoare. Nu crezuse niciodată în discursurile asesorilor și știuse de la bun început că

reforma agrară avea să se termine rău. O spusese tot timpul, dar nu o luase nimeni în seamă. Familia ei a avut mai mult noroc decât familia Flores, părinții adevărați ai Evangelinei, și decât mulți alți agricultori care-și pierduseră speranțele și averea în aventura aceea plină de promisiuni și confuzii.

Hipólito Ranquileo avea calități de soț cumsecade, era liniștit, deloc răzvrătit sau violent, ea nu cunoștea să fi umblat cu alte femei sau să fi avut vicii majore. De fiecare dată îi aducea ceva bani, plus câte un cadou de regulă inutil, dar intenția contează. Era galant din fire. Calitate care nu i-a dispărut ca la alți bărbați, care de cum se însoară își tratează nevestele ca pe niște animale, așa că Digna i-a dăruit copii cu dragă inimă, ba chiar cu plăcere. Când își amintea îmbrățișările lor, se îmbujora. Bărbatul n-o văzuse niciodată goală, pudoarea înainte de toate, zicea Digna, dar asta nu făcea să scadă deliciile intimității. Se îndrăgostise de lucrurile frumoase pe care i le spunea și hotărâse să-i fie soție în fața lui Dumnezeu și a Registrului Civil, drept care nu l-a lăsat să o atingă și și-a păstrat fecioria până la nuntă, așa cum voia s-o facă și fetele ei, ca să fie respectate și nimeni să nu le poată acuza că erau rele de muscă; dar alea erau alte timpuri, acum e tot mai greu să păzești fetele, cum întorci capul, cum o șterg la râu, le trimiți în sat să cumpere zahăr și dispar cu orele, eu mă chinui să le îmbrac decent, ele își scurtează fustele, se descheie la bluză și se fardează. Vai, Doamne, ajută-mă să le cresc până la măritiș, după aia am să mă odihnesc, doar să nu se repete nenorocirea pe care a pățit-o cea mare, iart-o, era așa de tânără că nu și-a dat seama ce face, s-a întâmpnat atât de repede că biata de ea nici n-a apucat să se culce ca lumea, i-a făcut-o de-a-n-picioarele, sprijinită de o salcie, ca la câini; păzește-le, Doamne, pe celelalte, ca să nu vină vreun derbedeu să le facă felul, că de data asta Pradelio îl omoară și ar fi vai de casa asta; cu Jacinto am

avut destul parte de rușine și suferință, bietul băiat n-are nicio vină.

Jacinto, mezinul familiei, era de fapt nepotu-său, fructul bastard al fiicei celei mari și al unui venetic care venise într-o toamnă și ceruse găzduire peste noapte în bucătărie. Avusese bunul-simț să vină pe lume în timp ce Hipólito bătea satele împreună cu circul, iar Pradelio era la armată. Așa că n-a fost acasă niciun bărbat care să se răzbune, cum era obiceiul. Iar Digna a făcut ce era de făcut: a înfășat nou-născutul, l-a hrănit cu lapte de iapă, iar pe fică-sa a trimis-o la oraș să se angajeze slujnică. Bărbații s-au întors când faptul era consumat și au trebuit să-l accepte. Încet-încet, s-au obișnuit cu prezența plodului și au sfârșit prin a-l considera copilul lor. Nu era singurul copil străin crescut în căminul familiei Ranquileo, înainte de Jacinto mai fuseseră și alții: orfani abandonați care le bătuseră la ușă. Cu trecerea anilor, au uitat de legăturile de rudenie și au rămas doar obiceiul și dragostea.

Ca în fiecare dimineață când soarele începea să se ivească de după munți, Digna pregăti ceaiul mate pentru bărbatul ei și îi trase scaunul lângă ușă, unde era aer mai proaspăt. Puse zahăr ars în cămile de tablă pentru ceaiul de mentă al copiilor mai mari. Umezi pâinea din ziua precedentă și o puse pe jar, strecură laptele celor mici, iar într-o tigaie înnegrită de atâta folosință amestecă ouă și ceapă.

Trecuseră cincisprezece ani de când Evangelina se născuse în spitalul din Los Riscos, dar Digna ținea minte ziua aceea de parcă ar fi fost ieri. După atâtea nașteri, născuse repede și, așa cum făcea de fiecare dată, se ridicase în cot ca să vadă ieșirea bebelușului și constatasese asemănarea lui cu ceilalți copii: părul negru și aspru al tatălui și pielea albă moștenită de la ea, de care era atât de mândră. Astfel că atunci când i-au adus la pat un plod înfășat și când a zărit puful blonziu care-i acoperea

căpșorul aproape chel, a fost sigură că nu era copilul ei. Primul impuls a fost să-l respingă și să protesteze, dar infirmiera se grăbea, n-a vrut s-o asculte, i-a pus pachetul în brațe și a plecat. Copila orăcăia și Digna, cu un gest vechi de când lumea, și-a desfăcut cămașa și a pus-o la sân, spunându-le vecinilor de salon că era o greșeală: aceea nu era fetița ei. După ce-a alăptat-o, s-a ridicat cu oarece dificultate și s-a dus la sora-șefă să-i explice problema, dar aceasta i-a spus că era imposibil, așa ceva nu se întâmplase nicicând în spital, regulamentul era să nu se schimbe copiii. I-a mai spus că precis stătea prost cu nervii și i-a făcut imediat o injecție în braț. Apoi a trimis-o la patul ei. După câteva ore, Digna se trezea în țipetele altei lăuze din colțul celălalt al salonului.

— Mi-au schimbat fetița! urla aceasta.

Alarmați de scandal, au sosit iute medici, infirmiere, până și directorul spitalului. Digna a profitat de situație pentru a-și expune cazul, cât mai delicat posibil, căci nu voia să jignească pe nimeni. Le-a explicat că adusese pe lume un copil brunet și primise unul cu păr blond, nesemnând defel cu ceilalți copii ai ei. Ce-avea să spună bărbatu-său când o să-l vadă?

Directorul s-a indignat: ignorantelor, nerecunoscătoarelor, în loc să fiți mulțumite că avem grijă de voi, faceți scandal. Cele două femei se hotărâra să tacă și să aștepte un prilej mai potrivit. Digna se căia că venise la maternitate și se învinuia de cele petrecute. Până atunci născuse acasă, ajutată de Mamita Encarnación, care îi controla sarcina încă din primele luni și venea în preziua nașterii, rămânând cu ea până când era în stare să se descurce singură. Aducea ierburile pentru naștere rapidă, foarfecă binecuvântată de însuși episcopul, scutecele curate și fierte, compresele cicatrizante, balsamul pentru sfârcuri, striuri și rupturi, ața de cusut și știința sa neîndoielnică. În timp ce pregătea scena în care plodul

avea să vină pe lume, trăncănea întruna, distrând lăuza cu bârfele locale și povești inventate, scopul fiind ca timpul să treacă mai repede și durerea să i se mai domolească. Femeia asta mărunță și sprintenă, mirosind a fum și levănțică, ajuta la venirea pe lume a aproape tuturor copiilor din zonă de mai bine de douăzeci de ani. Nu cerea nimic, dar trăia de pe urma acestei ocupații, căci lumea recunoscătoare îi ducea acasă ouă, fructe, lemne de foc, câte un iepure sau o prepeliță de la ultima vânatoare. Chiar și în vremurile de mare sărăcie, când recoltele erau compromise și animalele deveneau sterpe, Mamitei Encarnación nu-i lipsea nimic. Cunoștea toate tainele nașterii, cât și anumite sisteme infailibile de a face avorturi cu ajutorul ierburilor și al unui capăt de lumânare, la care recurgea doar în cazuri justificate. Iar dacă știința dădea greș, apela la intuiție. Când copilul ieșea la lumină, tăia cordonul ombilical cu foarfecă miraculoasă, menită să-i dea putere și sănătate, după care îl cerceta din cap până-n picioare să vadă dacă era întreg. Dacă descoperea un defect ce anunța că va avea o viață plină de suferință sau că va fi o povară pentru ceilalți, îl lăsa în voia sortii, dar dacă totul era în regulă, mulțumea cerului și purcedea la inițierea plodului în viață cu câteva palme pe spate. Mamei îi administra infuzie de iarba-mielului ca să scoată din ea sângele negru și umorile rele, ulei de ricin ca să i se curețe măruntaiele și bere cu gălbenușuri crude ca să aibă lapte mult. Rămânea trei-patru zile să se ocupe de casă, gătea, mătura, servea masa familiei, vedea de ceilalți copii. Așa se petrecuse la toate nașterile Dignei Ranquileo, numai că, atunci când a venit pe lume Evangelina, moașa era la închisoare pentru practica ilegală a medicinei. Din acest motiv, nu din altul, s-a dus la spitalul din Los Riscos, unde s-a simțit tratată ca ultimul om. La internare, i-au legat de încheietura mâinii un număr, i-au ras locurile rușinoase, au spălat-o cu apă rece și dezinfectant fără să se gândească

că astfel i s-ar fi putut opri laptele, au pus-o într-un pat lipsit de cearșafuri împreună cu altă femeie care aștepta să nască. Iar după ce-au scotocit-o fără milă în toate orificiile trupului, au făcut-o să nască sub o lampă, în văzul tuturor. A suportat totul fără crâcnire, dar când a părăsit maternitatea cu un copil ce nu era ai ei și cu rușinea vopsită în roșu ca un steag, s-a jurat să nu mai pună piciorul într-un spital câte zile o mai avea.

Termină jumările cu ceapă și chemă familia la masă în bucătărie. Fiecare își aducea scaunul. De când începeau să meargă, fiecare copil avea scaunul lui și numai al lui, singura posesiune în sărăcia comunitară a familiei Ranquileo. Patul se împărțea și el, hainele se păstrau în niște coșuri mari de răchită, de unde se scotea în fiecare dimineață ce era necesar. Nimic nu avea stăpân.

Hipólito își sorbea zgomotos ceaiul de mate și mesteca grijuliu, din cauza dinților lipsă și a celor care se mișcau.

Părea sănătos deși nu fusese niciodată un tip zdravăn, dar acum îmbătrânea, începea să-și arate anii. Nevastă-sa o puneă pe seama vieții rătăcitoare a cercului, tot timpul pe drumuri, mâncând prost și ungându-se pe față cu sulimanurile acelea nerușinate pe care Domnul le permitea doar pentru femeile de stradă, dăunătoare pentru o persoană decentă. În numai câțiva ani, tinerelul chipeș pe care îl alesese devenise un omuleț cocârjat, cu chipul marcat de atâtea grimase, cu nasul ca o pătlăgică, un om care tușea prea mult și adormea pe nepusă masă. În lunile de frig și inactivitate forțată îi distra pe copii punându-și costumul de piază. Dincolo de masca albă și gura enormă și roșie căscată într-un râs permanent, nevastă-sa vedea ridurile de oboseală. Cum era deja cam trecut, îi era tot mai greu să găsească de lucru la circ, iar ea spera să-l vadă rămas acasă, ajutând-o la treburi. Erau vremuri în care progresul se impunea cu forța, noile dispoziții apăseau

greu pe umerii ei. Chiar și țăranii trebuiau să se conformeze economiei de piață. Pământul și produsele sale intrau în liberă competiție, prosperitatea depindea de randament, inițiativă și eficiență, chiar și indienii analfabeți aveau de suferit; cei cu bani aveau avantaje mari, căci puteau cumpăra ieftin sau închiria pe nouăzeci și nouă de ani proprietățile agricultorilor săraci, așa cum era și familia Ranquileo. Dar ea nu voia să părăsească locurile unde se născuse și-și crescuse copiii pentru a se muta într-una din noile colonii agricole. Acolo patronii adunau dimineața mâna de lucru necesară, ceea ce le crea probleme cu ceilalți chiriași. Sărăcie în sărăcie. Ea dorea ca familia să lucreze cele șase pogoane pe care le moștenise, dar era tot mai greu să lupti cu marile întreprinderi, mai ales în lipsa unui bărbat care s-o ajute.

I se făcu milă de bărbatul ei. Îi păstra porția cea mai mare, ouăle cele mai mari, lâna cea mai moale ca să-i tricoteze haine și ciorapi. Îi făcea ceaiuri pentru rinichi, pentru limpezirea minții, a sângelui și somn bun, însă era limpede că în ciuda acestor îngrijiri Hipólito îmbătrânea. Acum copiii se băteau pe restul de jumări, iar el îi privea indiferent. În vremuri normale ar fi intervenit, dar în momentul ăsta avea ochi doar pentru Evangelina, o urmărea cu privirile de parcă s-ar fi temut să nu se transforme într-un monstru de la circ. Acum fata nu era decât un copil printre ceilalți copii friguroși și ciufuliți. Nimic nu prevestea ce-avea să se întâmple peste doar câteva ore, exact la miezul zilei.

— Vindec-o, Doamne, repetă Digna, acoperindu-și chipul cu șorțul ca să nu se vadă că vorbea singură.

Dimineața se anunța atât de plăcută, încât Hilda a fost de părere că puteau lua micul dejun în bucătăria încălzită doar de mașina de gătit, dar soțul ei i-a amintit că trebuia să se ferească de răceală, doar suferise de plămâni încă de mică. Calendaristic, era încă iarnă, dar culoarea

dimineților și cântecul mierlei vesteau primăvara. Era cazul să facă economie la combustibil. Erau vremuri grele, însă din considerație pentru fragilitatea nevestii profesorul Leal insistase să aprindă soba cu kerosen. Bătrânul obiect era dus din cameră în cameră, zi și noapte, după cum se mișcau cei din casă.

În timp ce Hilda așeza masa, profesorul Leal, în palton, fular și papuci, ieși în patio să pună grăunțe și apă pentru păsări. Observă mugurii copacilor și socoti că peste câteva zile crengile aveau să fie pline de frunze, citadelă verde numai bună să primească păsările migratoare. Îi plăcea să le vadă zburând liber tot atât de mult pe cât ura coliviile, căci i se părea ceva de neiertat să le ții închise doar pentru luxul de a le avea mereu în fața ochilor. Până și în detalii era consecvent principiilor sale anarhiste: dacă libertatea e primul drept al omului, cu atât mai mult trebuie să se aplice și făpturilor înaripate.

Fiul său Francisco îi strigă din bucătărie că ceaiul era servit și că José venise să-i vadă. Profesorul grăbi pasul, căci era ceva neobișnuit ca fiul său să vină atât de devreme, și sâmbăta, zi pe care și-o rezerva negreșit ajutorării aproapelui.

Era așezat la masă și observă pentru prima dată că începea să i se rărească părul la ceafă.

— Ce este, fiule? S-a întâmplat ceva?

— Nu, bătrâne. Am chef să iau un mic dejun ca lumea, pregătit de mama.

Era cel mai zdravăn și mai îndesat din toată familia, singurul care n-avea membrele lungi și nasul acvilin al neamului Leal. Semăna cu un pescar meridional și nimic din înfățișarea sa nu-i trăda sufletul sensibil. De cum terminase liceul se înscriesese la Seminar, decizie care nu mirase pe nimeni în afară de taică-său, căci încă de mic avusese purtări de iezuit și se îmbrăca în episcop cu prosoapele din baie și se juca de-a ținutul slujbei. Înclinații

pentru care nu existau explicații, căci nimeni din familie nu era credincios practicant, iar mama, deși se declara catolică, nu se mai dusesese la biserică după ce se măritase. Singura consolare a profesorului Leal era că fiu-său nu purta sutană ci salopetă de muncitor, nu locuia într-o mănăstire ci într-o așezare proletară și era mai aproape de schimbările tragice ale acestei lumi decât de misterele euharistiei. José purta un pantalon moștenit de la fratele lui mai mare, o cămașă decolorată și o haină groasă de lână tricotată de maică-sa. Avea mâinile bătătorite de la uneltele de instalator cu care-și câștiga pâinea.

— Organizez niște cursuri de creștinism, rosti pe un ton glumeț.

— Sigur, răspunse Francisco în cunoștință de cauză, căci lucrau împreună la un dispensar gratuit din parohie și era la curent cu activitățile fratelui său.

— Vai, José, nu te băga în politică, iar vrei să ajungi la închisoare? se jelui Hilda.

Ultima grijă a lui José Leal era siguranța proprie. Sufletul lui nu era suficient de mare încât să încapă toate nenorocirile celorlalți, căra în spate greutatea de nesuportat a tuturor durerilor și nedreptăților. Îi reproșa adesea Creatorului că-i pune la grea încercare credința: dacă exista dragoste divină, atâta suferință omenească i se părea o batjocură.

De-a lungul imposibilei misiuni de a hrăni săracii și a adăposti orfanii își pierduse poleiala ecleziastică dobândită la Seminar, se transformase definitiv într-o ființă posacă, împărțită între nerăbdare și milă. Tatăl îl privea altfel decât pe ceilalți copii ai săi căci percepuase asemănarea între propriile lui idealuri filosofice și ceea ce numea el barbara superstiție creștină a băiatului. Ceea ce i-a ușurat supărarea și l-a făcut să ierte vocația religioasă a lui José, drept care renunțase să se mai jeluiască noaptea cu capul înfundat în pernă, ca să n-o deranjeze pe nevastă-sa, de

rușine că avea un popă în familie.

— De fapt am venit după tine, Francisco, spuse José. Trebuie să te duci s-o vezi pe o fată din sat. A fost violată săptămâna trecută și de-atunci a rămas mută. Folosește-ți cunoștințele de psihologie, pentru că Dumnezeu nu mai răzbește cu atâtea necazuri.

— Astăzi mi-e imposibil, trebuie să merg cu Irene să fac niște fotografii, dar am să mă duc mâine. Câți ani are?

— Zece.

— Dumnezeu! Ce monstru poate face așa ceva cu o făptură nevinovată? exclamă Hilda.

— Taică-său.

— Gata, încetați, o îmbolnăviți pe mama, ordonă profesorul Leal.

Francisco turnă ceai pentru toți, iar o vreme rămaseră tăcuți, căutând alt subiect de conversație care s-o liniștească pe Hilda. Singura femeie într-o familie de bărbați, reușise să le impună dulceața și discreția ei. Nu-și aminteau s-o fi văzut vreodată enervându-se. În prezența ei nu-și găseau locul certurile între băieți, bancurile decoltate sau grosolăniile. Pe când era copil, Francisco se temea ca nu cumva maică-sa, epuizată de asprimile vieții, să nu dispară pe nesimțite, să nu se transforme în fum, în ceață. Atunci fugea la ea, o lua în brațe, se agăța de fustele ei, într-o încercare disperată de a o reține, de a-i păstra căldura, mirosul șorțului, sunetul glasului. De atunci trecuse mult, dar și acum duioșia pe care o simțea pentru ea era sentimentul său cel mai puternic.

După ce Javier se însurase și José plecase la Seminar, doar Francisco rămăsese în casa părintească. Își păstrase camera din copilărie, cu mobilă de pin și rafturi ticsite de cărți. La un moment dat avusese intenția să închirieze o locuință numai pentru el, dar de fapt îi plăcea să stea cu ai lui și, pe de altă parte, nu dorea să le provoace o durere fără rost. Pentru ei nu existau decât trei scuze pentru care

un copil putea să plece de acasă: războiul, căsătoria sau sacerdoțiul. Mai târziu s-a mai adăugat una: fuga de poliție.

Casa Leal era mică, veche, modestă, având mare nevoie de o zugrăveală și niște reparații. Noaptea scârțâia încetișor, precum o bătrână ostenită și reumatică. Profesorul Leal o proiectase cu mulți ani în urmă, cu convingerea că singurele lucruri indispensabile erau o bucătărie mare în care să se stea cam tot timpul și în care să-și instaleze o tiparniță clandestină, o curte unde să se întindă rufe la uscat, iar el să poată privi păsările și destule camere pentru paturile copiilor. Restul ținea de vastitatea spiritului și de vioiciunea intelectului, argumenta atunci când cineva îi reproșa modestia și lipsa de spațiu. Așa că s-au acomodat acolo și spațiul s-a dovedit suficient, ca și bunăvoința de a-i găzdui și pe prietenii aflați la nevoie, și pe rudele venite din Europa, de unde fugiseră de război. Erau o familie afectuoasă. Deja adolescenți, începuseră de pe-acum să se bărbierească, băieții tot mai veneau în patul părinților ca să citească ziarul și să fie scărpinati pe spate de Hilda. După ce fiii cei mari au plecat, casa li s-a părut Lealilor prea mare, vedeau umbre prin colțuri și auzeau ecouri pe coridor, dar pe urmă au venit nepoții și a revenit zarva obișnuită.

— Trebuie reparat acoperișul și schimbată țevăria, spunea Hilda de fiecare dată când ploua și apa mai pătrundea pe undeva.

— La ce bun? Mai avem casa din Teruel, când o să moară Franco ne vom întoarce în Spania, îi răspundea profesorul.

Visa la întoarcerea în patrie din ziua în care vaporul îl dusesse departe de coasta Europei. Supărat pe El Caudillo, jurase să nu mai poarte ciorapi până la moartea acestuia, fără să-și imagineze câte decenii aveau să treacă până să i se împlinească dorința. Legământul acesta a

făcut să i se cojească pielea de pe tălpi și i-a adus destule ironii pe plan profesional. Când avea întrevederi cu personalități importante sau era în comisia de examinare a școlilor sau liceelor, picioarele lui goale vârâte în niște pantofi mari cu talpă de cauciuc provocau tot felul de idei ciudate. Dar era prea orgolios și în loc să dea explicații prefera să fie considerat un străin excentric sau un amărât căruia nu-i ajungea leafa să-și cumpere ciorapi. Iar singura dată când a mers cu familia la munte ca să vadă zăpada de-aproape, a rămas în hotel, cu picioarele albastrite de ger, de-ai fi zis că erau niște heringi înghețați.

— Dar pune-ți ciorapi, omule. Nu vezi că Franco habar n-are de legământul tău? îl implora Hilda.

Dar el a săgetat-o cu o privire demnă și a rămas lângă foc. După ce i-a murit marele dușman, și-a pus niște șosete roșii nou-nouțe care-i exprimau întreaga filosofie existențială, numai că după nici jumătate de oră a fost silit să și le scoată. Trecuse prea mult timp de când nu mai purtase ciorapi și nu-i mai suporta. Ca să disimuleze, a jurat să umble desculț până la căderea generalului care guverna cu mână de fier patria sa adoptivă.

— Să mi-i puneți când am să mor, la naiba! Vreau să ajung în iad cu șosete roșii!

Nu credea că mai există viață după moarte, dar orice precauție în acest sens era prea mică pentru caracterul său de hidalgo. Instaurarea democrației în Spania nu-l făcuse să poarte ciorapi, nici să se întoarcă, pentru că l-au reținut copiii, nepoții și rădăcinile americane. Nici casa n-a fost reparată. După lovitura militară alte urgențe au năvălit peste familia lor. Datorită ideilor sale politice, profesorul Leal a fost pus pe lista neagră și obligat să se pensioneze. Nu și-a pierdut optimismul văzându-se fără slujbă și cu o pensie minimă; a tipărit în bucătărie niște anunțuri prin care se oferea să dea lecții particulare de literatură și le-a distribuit pe unde-a putut. Puținii săi elevi

au echilibrat cât de cât bugetul familiei, așa că au putut viețui decent, ajutându-l și pe Javier. Fiul cel mare nu reușea să-și întrețină soția și cei trei copii. Nivelul de viață al familiei Leal a scăzut, ca și al atâtor altora din mediul lor. Au renunțat la abonamentele la concerte, la teatru, la cărți, la discuri și alte rafinamente care le înveseleau zilele. Mai apoi, când a fost limpede că nici Javier nu-și găsea de lucru, tatăl a hotărât să mai ridice două camere și o baie ca să-i aducă la ei. Cei trei frați veneau în weekend și lipeau cărămizi sub comanda profesorului Leal, care-și extrăgea cunoștințele dintr-un manual de construcții cumpărat de la anticariat. Cum niciunul n-avea experiență în domeniu, iar din manual lipseau destule pagini, rezultatul ușor de prevăzut au fost niște ziduri strâmbe pe care sperau să le acopere cu iederă. Javier s-a opus din răspuțeri ideii de a trăi pe spinarea părinților. Moștenise o fire mândră.

— Acolo unde mănâncă trei, mănâncă și opt, a spus Hilda cu calmul ei obișnuit. Iar când lua o hotărâre, de obicei era una fără drept de apel.

— Sunt timpuri grele, fiule, trebuie să ne ajutăm unii pe ceilalți, a adăugat profesorul Leal.

În ciuda problemelor, se simțea mulțumit de viață și ar fi fost de-a dreptul fericit dacă n-ar fi fost chinuit încă din prima tinerețe de devastatoarea pasiune revoluționară care-i determinase caracterul și toată existența. O mare parte din energie, timp și venituri și le dedicase divulgării principiilor sale ideologice. Și-a crescut cei trei fii în aceeași doctrină, i-a învățat de mici să mânuiască tiparnița clandestină din bucătărie, îi luă cu el să împrăstie manifestele pe la porțile fabricilor, ascunzându-se de poliție. La ședințele de sindicat, Hilda era mereu alături de el, cu andrelele în mână și ghemul de lână într-o sacoșă de pe genunchi. În timp ce bărbatu-său le ținea discursuri tovarășilor, ea se refugia într-o lume secretă, se delecta cu

propriile-i nostalgii, broda sentimente, recrea cele mai frumoase amintiri, total străină de agitația discuțiilor politice. Reușise, printr-un laborios și îndelungat proces de depurare, să șteargă cea mai mare parte a lipsurilor și necazurilor trecute și să păstreze doar amintirile frumoase. Niciodată nu vorbea de război, de morții pe care-i îngropase, de accidentul pe care-l suferise, de lungul drum al exilului. Cei care o cunoșteau puneau memoria ei selectivă pe seama loviturii la cap pe care o primise în copilărie, însă profesorul Leal știa să interpreteze și cele mai mici semne și bănuia că nu uitase nimic. Pur și simplu, nu voia să se încarce cu necazurile trecute, de aceea nu le pomenea, anulându-le prin tăcere. Hilda îl însoțise atâta amar de vreme, că nici nu-și mai putea aminti viața lui de dinainte de ea. Mărșăluise cu pas ferm alături de el la manifestații. Își crescuseră copiii în perfectă colaborare. Îi ajutase pe cei la nevoie, rămăsese noaptea în ploaie în timpul grevei, făcuse croitorie nopțile ca să câștige un ban. Cu același entuziasm îl urmărea la război și în exil, îi adusese mâncare caldă la închisoare când îl arestaseră și nu-și pierduse calmul când le puseseră sechestru pe mobilă, nici buna dispoziție în timp ce dormeau zgribuliți pe puntea de la clasa a treia a vaporului de refugiați. Hilda accepta toate extravagantele bărbatului și nu erau puține fără a-și pierde voia bună, căci în lunga lor viață împreună dragostea pentru el nu făcuse decât să sporească.

Cu mult timp în urmă, într-un sătuc din Spania pierdut printre dealuri abrupte și vii, el o cerea de nevastă. I-a spus că era catolică și avea de gând să rămână astfel, că n-avea nimic personal cu Marx, dar că nu i-ar suporta imaginea la căpătâiul patului, iar copiii vor trebui botezați, ca să nu moară cumva păgâni și să rămână în limb. Profesorul de logică și literatură era comunist fervent și ateu, dar nu-i lipsea intuiția; a înțeles că nimic nu o putea face să se răzgândească pe tânăra îmbujorată și fragilă cu

ochi luminoși de care se îndrăgostise în mod categoric, drept care era preferabil să negocieze un pact. Au decis deci să se căsătorească la biserică, singura modalitate legală de a o face pe vremea aceea, copiii să fie botezați, dar să urmeze școli laice, el să se ocupe de educația băieților, ea de a fetelor, să fie înmormântați într-o groapă fără cruce, dar cu un epitaf cu conținut pragmatic pe care avea să-l redacteze chiar el. Hilda a fost de acord, pentru că bărbatul uscățiv cu mâini de pianist și foc în vene era ceea ce-și dorise dintotdeauna. Dacă el și-a îndeplinit scrupulos partea de program, Hilda nu s-a dovedit la fel de corectă. Când li s-a născut primul copil, bărbatul era la război, iar când a venit în permisie băiatul fusese botezat Javier, după bunic. Mama era tare slăbită, nu era cazul să o certe, dar a hotărât să-i zică Vladimir, primul nume al lui Lenin. N-a reușit niciodată: dacă-l striga așa, nevastă-sa întreba la cine dracu' se referă, iar plodul holba niște ochi mirați și nu răspundea. Cu puțin înainte de a doua naștere, Hilda s-a trezit într-o dimineață spunând că visase că va avea un băiat care se va numi José. S-au certat zdravăn timp de câteva săptămâni, până au ajuns la o soluție: José Ilici. Pe urmă au dat cu banul, ca să vadă care nume câștigă, și a câștigat Hilda, dar nu era vina ei, ci a sorții căreia nu-i plăcea cel de-al doilea nume al liderului revoluționar. După alți câțiva ani s-a născut și ultimul copil, însă între timp profesorul Leal își cam pierduse mare parte din entuziasmul pentru sovietici, drept care băiatul a scăpat de numele Ulianov. Hilda l-a botezat Francisco, în onoarea sfântului din Assisi, poet al sărmanilor și al animalelor. Poate de aceea sau poate pentru că era mezinul familiei și semăna mult cu tatăl lui, l-a tratat cu o duioșie deosebită. Băiatul a răsplătit-o cu un desăvârșit complex al lui Oedip, care l-a ținut până în adolescență, când furtuna hormonilor l-a făcut să înțeleagă că există și alte femei pe lumea asta.

În dimineța aceea de sâmbătă Francisco și-a băut ceaiul, și-a pus pe umeri trusa fotografică și și-a luat la revedere de la ai săi.

— Îmbracă-te bine, curentul pe motocicletă e periculos, i-a spus mama.

— Dar lasă-l, femeie, că nu-i copil mic, a zis tatăl și băieții au zâmbit.

În primele luni după nașterea Evangelinei, Digna Ranquileo și-a plâns ghinionul și și-a zis că asta era pedeapsa cerească pentru că se dusesse să nască la spital în loc s-o facă acasă. Vei naște în durere, spunea limpede Biblia, i-o repetase și pastorul. Mai apoi însă a descoperit cât de necunoscute sunt căile Domnului. Poate că fetița cu ochi deschiși însemna ceva în destinul ei. Cu ajutorul spiritual al Adevăratei Biserici Evanghelice a acceptat încercarea și s-a arătat dispusă să iubească copila, trecând peste toate. Se gândea adesea la cealaltă, cea pe care o luase cumătră Flores și care era de fapt a ei. Bărbatu-său o consola spunându-i că părea sănătoasă și zdravănă și precis o ducea mai bine acolo.

— Familia Flores stăpânește o bucată bună de pământ. Se pare c-o să-și cumpere și un tractor. Sunt mai deschiși la minte, fac parte din Sindicatul Agricol, spunea Hipólito cu ani în urmă, înainte ca nenorocirea să se abată asupra casei Flores.

După naștere, cele două mame încercaseră să-și recapete fiicele, susținând că le văzuseră născându-se și-și dăduseră seama de eroare după culoarea părului, dar directorul spitalului nici nu voise să audă și le amenințase cu închisoarea pentru calomnie la adresa instituției. Tații au sugerat să le schimbe între ele și gata, dar femeile nu voiau să facă ceva ilegal. Au hotărât să rămână deocamdată fiecare cu cea pe care o ținea în brațe și să deslușească mai târziu încurcătura în fața autorităților, însă o grevă în Sănătate, apoi un incendiu la Registrul

Civil, care s-a lăsat cu schimbarea personalului și cu dispariția arhivelor, au pus capăt speranței lor de a obține dreptate. Au decis să crească fetele ca și cum ar fi fost ale lor. Deși locuiau aproape, se vedeau rar, duceau o viață izolată. Hotărâseră să-și spună una alteia „cumătră” și să dea fetelor același nume de botez, în ipoteza că dacă vreodată își redobândesc numele legitim de familie, măcar să nu trebuiască să se obișnuiască și cu numele mic. Mai mult, de cum au ajuns la vârsta la care puteau să înțeleagă, le-au spus fetelor adevărul, căci tot aveau să-l afle, mai devreme sau mai târziu. Toată lumea din zonă era la curent cu povestea Evangelinelor schimbate, așa că bârfa ar fi fost în floare.

Evangelina Flores a ajuns o țărancă tipică, brunetă, cu ochi vii, șolduri late și sâni opulenți, bine proțăpită pe niște picioare groase și puternice. Era puternică și veselă din fire. Familia Ranquileo s-a pricopsit în schimb cu o făptură plângăreață, lunatică, plătândă și greu de crescut. Hipólito îi rezerva un tratament special, din respect și admirație pentru pielea ei trandafirie și părul blond, atât de rare în neamul lor. Când era acasă, îi urmărea atent pe băieți ca nu cumva să se dea la fata asta care nu era de același sânge cu ei. L-a prins nu o dată pe Pradelio în timp ce-o gâdila, o pipăia pe furiș și o pupa; ca să-i piară cheful, i-a tras câteva în numele Tatălui de l-a lăsat lat, căci în fața lui Dumnezeu și a oamenilor Evangelina trebuia să fie sora lor. Numai că Hipólito era acasă doar câteva luni, în restul anului nu avea cine să-i păzească.

De când fugise cu un circ la treisprezece ani, Hipólito Ranquileo nu făcuse decât meseria asta și alta nici că-l interesa. Nevasta și copiii își luau rămas-bun de la el când începea vremea bună și se înălțau corturile cârpite ale circului. Mergea din sat în sat, bătea țara în lung și-n lat în epuizante turnee ale acestui carnaval al sărăcimii. Sub cupola circului îndeplinea mai multe sarcini. Mai întâi

fusese trapezist și saltimbanc, dar cu timpul și-a pierdut simțul echilibrului și agilitatea. O scurtă perioadă a fost împlânzitor al unor fiare jalnice, care l-au stors de milă și i-au distrus nervii. În cele din urmă, s-a mulțumit să fie paiață. Viața sa, asemenea celei a oricărui țăran, era guvernată de sezonul ploilor și de soare. În lunile reci și umede unui circ sărac nu-i zâmbește norocul, așa că hiberna în căminul său, dar primăvara o lua din loc, lăsându-și femeia să se ocupe de copii și de lucrările pământului. Oricum se pricepea mai bine, avea experiența mai multor generații. O singură dată se dusese și el în sat cu banii de pe recoltă să cumpere haine și provizii pentru tot anul, și atunci se îmbătase și îi furaseră tot. Luni în șir n-au avut zahăr pe masă și nici încălțări noi, de aici încrederea cu care o delega cu aspectele comerciale pe nevastă-sa. Ceea ce îi convenea și ei. De când se măritase se înhămasse la aceste treburi. Era ceva obișnuit s-o vezi aplecată asupra albiei de rufe sau a plugului, înconjurată de o liotă de copii de toate vârstele care i se țineau de fuste. Când Pradelio s-a făcut băiat mare și-a zis că o să o ajute la multele treburi, însă la cincisprezece ani băiatul era un flăcău în toată regula, cel mai zdravăn de pe-acolo, astfel că tuturor li s-a părut normal ca după armată să intre în poliție.

De cum începeau ploile, Digna Ranquileo își trăgea scaunul pe coridor și începea să pândească cotul drumului. Mâinile mereu ocupate împleteau coșuri de răchită sau cârpeau hainele copiilor, dar privirile i se ridicau atente să cerceteze drumul. Într-o bună zi apărea silueta mărunță a lui Hipólito, ducând valiza de carton. Omul dorurilor ei apărea în sfârșit, apropiindu-se cu pași tot mai înceți an după an, dar la fel de tandru și glumeț. Inima îi sărea în piept, la fel cum îi sărise cu mulți ani în urmă, când îl cunoscuse la casa de bilete a unui circ ambulant, îmbrăcat în livrea verde, aurită, cu ochi negri și strălucitori,

chemând lumea la spectacol. Pe atunci avea un chip plăcut, încă nu i se întipărise pe față masca de paiată. Niciodată nu-l primise firesc: o înfocare de adolescentă îi umfla pieptul și o îndemna să-i sară de gât ca să-și ascundă lacrimile, însă lunile de despărțire îi exageraseră pudoarea, așa că îl saluta stăpânit, cu privirile plecate, îmbujorată. Omul ei era aici, se întorsese, o vreme toate aveau să fie altfel, căci el se străduia să suplinească timpul pierdut. În lunile care urmau ea avea să invoce spiritele binevoitoare din Biblia ei pentru ca ploile să nu contenească, încremenind calendarul într-o iarnă fără sfârșit.

Pentru copii, însă, venirea tatălui era un eveniment minor. Se întorceau de la școală sau de la câmp și-l găseau așezat în fotoliul de răchită de lângă ușă, cu bolul de mate în mână, confundându-se cu nuanțele toamnei, ca și cum n-ar fi părăsit niciodată câmpul, casă, vița de vie care-și usca ciorchinii pe cârcei, câinii trântiți în curte. Copiii percepeau ochii tulburați de nerăbdare ai mamei, gesturile vioaie cu care își servea bărbatul, preocuparea de a evita obrăznicile lor. Respectul pentru tată e stâlpul familiei, așa spune Vechiul Testament, de aceea n-aveți voie să-i spuneți Tony șalupă, să vorbiți despre munca lui ca paiată, nu-i puneți întrebări, așteptați să vă povestească el când are chef. În tinerețe, Hipólito era proiectat cu un tun dintr-o extremă în alta a cercului și ateriza pe o plasă, plin de praf de pușcă și zâmbind speriat. După ce le trecea spaima, copiii erau mândri de el pentru că zbura ca o pasăre. După aceea Digna nu le-a mai dat voie să meargă la circ, să-și vadă tatăl decăzând în triste sale piruete, prefera ca ei să păstreze în amintire spectaculoasa imagine a zborului, să nu se rușineze de straiele grotești de clown bătrân, lovit și umilit, slobozind vânturi, vorbind în falset și râzând întruna. Iar când cercul a poposit în Los Riscos, târând un urs neșesălat și chemând lumea în gura

mare să vină la mărețul spectacol internațional aclamat de publicul de pretutindeni, le-a interzis copiilor să se ducă, de teama paiațelor, identice toate și semănând cu Hipólito. Totuși, în intimitatea căminului, omul se costuma și-și vopsea chipul, dar nu pentru a face giumbușlucuri nedemne și a spune bancuri porcoase, ci pentru a-i delecta cu povești de groază: femeia cu barbă, omul-gorilă, atât de forțos că era în stare să tragă un camion legat cu un cablu pe care-l ținea în dinți, înghițitorul de flăcări care-și vâra în gură o torță cu petrol aprinsă, dar nu putea stinge o lumânare cu degetele, pitica albinoasă călare pe o capră, trapezistul care și-a zdrobit capul prăbușindu-se de pe catargul cel mai înalt și a stropit onoratul public cu creierii săi.

— Și să știți că creierul de creștin e la fel cu cel de vacă, își încheia Hipólito tragica poveste.

Copiii nu se saturau să asculte aceleași povești, așezați în cerc în jurul tatălui. Sub ochii uimiți ai familiei, care îi sorbea cuvintele oprind timpul, Hipólito Ranquileo își redobândea demnitatea pierdută în spectacole de doi bani, unde era ciuca bățăilor.

În nopțile de iarnă, în timp ce copiii dormeau, Digna trăgea valiza de carton de sub pat și, la lumina lumânării, întărea uriașii nasturi roșii ai costumului, îl cârpea, aplica petice mari pe unde era nevoie, lustruia cu ceară de albine enormii pantofi galbeni și tricota pe furiș alți ciorapi dungați. O făcea cu aceeași tandrețe de care dădea dovadă în scurtele lor întâlniri de dragoste. În tăcerea nopții micile zgomote deveneau mai puternice, ploaia lovea acoperișul, respirația copiilor era atât de limpede, că mama era în stare să le ghicească visele. Soții se îmbrățișau sub pături, stăpânindu-și suspinele, învăluți în căldura discretei lor conspirații amoroase. Spre deosebire de alți țărani, se luaseră din dragoste și tot din dragoste își zămisliseră copiii. Nici chiar în perioadele cele mai dure de secetă,

cutremur sau inundații, când n-aveau ce pune în oală, n-au regretat venirea pe lume a încă unui copil. Copiii sunt ca florile și ca pâinea, binecuvântarea Domnului, obișnuiau să spună.

În timpul șederii lui acasă, Hipólito repara gardurile, aduna lemne de foc, dregea uneltele și acoperișul prin care se strecura ploaia. Familia o ducea cu ce obținuse el de pe urma turneelor cu circul, cu ce luau pe vânzarea mierii și a porcilor, dar făceau economie la sânge. În anii buni nu le lipsea mâncarea de pe masă, dar chiar și atunci banii erau puțini. Nimic nu se arunca, nimic nu se pierdea. Cei mici purtau hainele rămase de la frații mai mari până le curgeau peticele. Puloverele se deșirau cu grijă, lâna se spăla și era retricotată. Tatăl meșterea încălțări pentru toți, mama nu prididea cu andrelele și cu mașina de cusut. Nu se simțeau săraci ca alții, căci erau stăpâni pe pământul moștenit de la bunici, aveau animale și unelte agricole. Odinioară primiseră credite agricole, o vreme speraseră în prosperitate, apoi lucrurile au fost iar cum fuseseră. Trăiau în afara mirajului progresist care cuprinsese restul țării.

— Auzi, Hipólito, nu te mai uita la Evangelina, îi șopti Digna.

— Poate că azi o să scape de criză.

— O apucă în fiecare zi. N-avem ce face.

Familia termină de mâncat și fiecare se duse la ale lui, luându-și scaunul. De luni până vineri cei mici mergeau la școală, un drum de jumătate de oră în pas vioi. Când era frig, mama le dădea câte o piatră încălzită la foc ca să nu le înghețe mâinile. Le mai dădea și o bucată de pâine și două cuburi de zahăr. Înainte vreme, pe când la școală mai primeau lapte, îl îndulceau, dar de câțiva ani încoace sugeau zahărul în recreație ca pe bomboane. Jumătatea aceea de ceas pe drum era o adevărată binecuvântare, căci astfel ajungeau acasă după ce criza surorii lor trecuse și

pelerinii plecaseră și ei. Dar azi era sâmbătă, așa că stăteau acasă, iar la noapte Jacinto avea să-și ude iar patul din cauza coșmarului. De când începuseră crizele, Evangelina nu mai mergea la școală. Mama își amintea limpede cum începuse nenorocirea. Era în ziua cu adunarea broaștelor, dar știa precis că asta n-avea nicio legătură cu boala copilei.

Au fost descoperite într-o dimineată; era încă devreme, iar două broaște grase și frumoase stăteau aproape de calea ferată, admirând parcă peisajul. În scurt timp s-au adunat și altele, multe, venind din toate direcțiile: din cele mici de baltă, mai măricele, de fântână, broaște albicioase de rigolă, broaște cenușii de râu. Cineva a dat de știre, au venit cu toții să le vadă. Între timp, batracienii formaseră rânduri compacte și înaintau ordonat. Pe drum li s-au alăturat altele, în curând o mulțime verzuie se deplasa spre șosea. Vestea s-a răspândit, curioșii au venit care pe jos, care călare sau cu autobuzul, comentând minunea aceea nemaivăzută. Uriașul mozaic viu a ocupat asfaltul drumului principal care ducea la Los Riscos, oprind vehiculele care circulau la ora aceea. Un camionagiu imprudent a încercat să înainteze, a alunecat pe cadavrele zdrobite și s-a răsturnat în chiotele de bucurie ale copiilor, care s-au repezit să adune marfa împrăștiată printre bălării. Poliția a survolat zona cu elicopterul, constatând că era vorba de două sute șaptezeci de metri de drum acoperiți de broaște, atât de înghesuite că totul semăna cu un covor de mușchi strălucitor. Vestea s-a transmis la radio, în scurt timp au sosit ziariști din capitală, însoțiți de un expert chinez de la Națiunile Unite, care a declarat că mai văzuse așa ceva la Beijing, în copilărie. Străinul a descins dintr-o limuzină neagră cu număr oficial, a salutat în dreapta și în stânga, lumea l-a aplaudat, crezând că era directorul societății corale. După ce-a privit preț de câteva minute masa

gelatinoasă, orientalul a conchis că nu era niciun motiv de alarmă, nu era decât o adunare a broaștelor. Așa a fost numită de presă și, că tot era o perioadă de sărăcie și penurie, au glumit spunând că în lipsă de mană cerească Dumnezeu le trimitea din cer broaște, pentru ca poporul să le gătească cu usturoi și coriandru.

Evangelina a fost apucată de criză după ce mulțimea se împrăștiase și cameramanii televiziunii își coborau echipamentul din copaci. Era ora douăsprezece, aerul era limpede, spălat de ploaie. Evangelina rămăsese singură în casă, în curte Digna și Jacinto dădeau de mâncare la porci. Se uitaseră și ei la spectacol, dar și-au dat seama că n-aveau ce vedea, era doar o îngrămădeală scârboasă de jivine, așa că s-au întors la treburile lor. Un țipăt ascuțit și zgomotul de vase sparte i-au făcut să priceapă că înăuntru se întâmpla ceva. Au găsit-o pe Evangelina întinsă pe spate, stând ca un arc, sprijinindu-se pe călcâie și ceafă, cu spume la gură și înconjurată de cioburile ceștilor și farfuriilor sparte.

Îngrozită, mama a recurs la primul leac ce i-a trecut prin minte: a răsturnat peste ea o găleată cu apă rece, dar asta, în loc s-o calmeze, i-a sporit simptomele alarmante. Spuma s-a colorat în roșu când fata și-a mușcat limba, ochii i s-au dat peste cap, au apucat-o convulsiile și aerul s-a îmbibat de spaimă și miros de fecale. Tensiunea era atât de violentă, că pereții parcă vibrau de o cutremurare ascunsă. Digna Ranquileo i-a acoperit ochii băiatului, ca să nu vadă blestemul acela.

Criza a ținut câteva minute, după care Evangelina a rămas extenuată, mama și Jacinto îngroziți și casa întoarsă pe dos. Când s-au întors Hipólito și ceilalți copii de la adunarea broaștelor, totul trecuse, fata se odihnea pe un scaun și mama strângea cioburile.

— O fi mușcat-o un păianjen roșu, a diagnosticat tatăl după ce i-au povestit.

— Am căutat-o din cap până-n picioare. Nu e pișcată...

— Atunci e epilepsie.

Însă Digna știa cum arată boala asta și mai știa și că nu produce stricăciuni mobilierului. În aceeași zi s-a hotărât s-o ducă pe Evangelina la don Simón, vraciul.

— Mai bine o duci la doctor, a sfătuit-o Hipólito.

— Știi ce părere am despre spitale și medici, i-a răspuns femeia, convinsă că, dacă exista un leac, don Simón îl avea.

În sâmbăta cu pricina se împlineau cinci săptămâni de la prima criză și până acum nu reușiseră să facă nimic. Evangelina o ajuta pe maică-sa să spele vasele și dimineața se scurgea, apropiindu-se temuta oră douăsprezece.

— Pregătește carafele cu răcoritoare, fetițo, îi spuse Digna. Evangelina începu să cânte în timp ce înșira pe masă vasele de aluminiu și faianță. Punea în fiecare câteva lingurițe cu făină prăjită și un pic de miere. Mai târziu avea să adauge apă rece; era tratația pentru vizitatorii ce aveau să sosească la ceasul crizei, cu speranța de a profita de vreun miracol mărunț.

— De mâine nu le mai dau nimic, ne ruinăm, mormăi Digna.

— Nu vorbi așa, femeie, gândește-te că lumea vine cu drag. Un pic de făină n-o să ne sărăcească, spuse Hipólito, iar ea lăsă capul în jos, doar el era bărbatul, deci avea dreptate.

Digna era gata să plângă, simțea că o lasă nervii; se duse să ia niște flori de tei să-și facă un ceai calmant. Ultimele săptămâni fuseseră un calvar. Femeia puternică și resemnată, care trecuse prin atâtea necazuri și lipsuri, care muncise din greu și născuse fără să se vaite, se simțea la capătul puterilor în fața blestemului care se revărsase peste casa ei. Era convinsă că făcuse totul ca s-o vindece pe fată, o dusesese chiar și la spital, călcându-și

jurământul de a nu mai pune vreodată piciorul acolo. Dar totul fusese în zadar.

Sunând la ușă, Francisco își dori să nu fie Beatriz Alcántara cea care să-i deschidă. În prezența ei se simțea respins.

— El este Francisco Leal, mami, un camarad, i-l prezentase Irene prima dată când fusese acolo, cu câteva luni în urmă.

— I-auzi, camarad? replicase cucoana, incapabilă să suporte implicațiile revoluționare ale termenului.

De atunci ambii au știut la ce se puteau aștepta unul din partea celuilalt, deși se străduiau să fie amabili, nu atât din convingere, cât pentru că aveau obișnuința bunelor maniere. Beatriz aflase imediat că Francisco descindea dintr-o familie de emigranți spanioli nevoiași, din pătura de intelectuali devotați aparținând clasei mijlocii. A intuit la fel de repede că meseria sa de fotograf, tașca de pe umăr și motocicletă nu erau semne de boemă. Junele părea să aibă idei clare, iar acestea nu coincideau cu ale ei. Fiică-sa Irene frecventa oameni destul de ciudați, nu-i interzicea, ar fi fost oricum inutil, totuși s-a opus din răspuțeri prieteniei cu Francisco. Nu-i plăcea s-o vadă pe fată în relații de camaraderie cu el, să-i vadă uniți prin legături de muncă, cu atât mai puțin să-și imagineze ce consecințe ar fi putut avea acestea pentru logodna lui Irene cu căpitanul. Îl socotea periculos chiar și pentru faptul că ea însăși se simțea atrasă de ochii negri, mâinile lungi și glasul senin al fotografului.

La rândul său, Francisco a ghicit din prima prejudecățile de clasă și ideologia lui Beatriz. Se limita să o trateze politicos și distant, regretând că era mama prietenei sale cele mai bune.

Ajungând în fața casei se simți din nou copleșit de zidul gros ce înconjura proprietatea, construit din pietre rotunde de râu, acoperite de vegetația pitică produsă de

umezeala iernii. O placă discretă de metal anunța că acolo era Căminul de Bătrâni, iar dedesubt era și numele, potrivit simțului umorului care o caracteriza pe Irene: „Vrerea Domnului”. Îl uimea contrastul între grădina bine îngrijită, în care nu peste multă vreme aveau să înflorească dălii, glicine, trandafiri și gladiole, într-o explozie de miresme și culori, și decrepitudinea celor care ocupau parterul conacului transformat în azil geriatrie. Pe când la etaj totul nu era decât armonie și bun-gust. Acolo vedeai covoare orientale, mobilă rafinată, opere de artă pe care Eusebio Beltrán le achiziționase înainte să dispară. Casa semăna cu altele din cartier, dar Beatriz fusese nevoită să-i aducă modificări, încercând în limita posibilului să lase fațada neschimbată, pentru ca din stradă să pară la fel de seniorială ca reședințele de alături. În această privință era fermă. Nu voia să se creadă că negociază cu bătrânii, ci mai curând că face figură de binefăcătoare, sărăcuții de ei, unde-ar ajunge dacă n-aș avea eu grijă de ei?

La fel de prudentă era și când venea vorba de bărbatul ei. Prefera să-l acuze că-și luase tălpășița cu vreo muierușcă, decât să manifeste alt gen de îndoieli. De fapt, bănuia că absența lui nu se datora unei aventuri amoroase, ci mai curând forțele de ordine îl eliminaseră pentru că făcuse o boacănă sau îl țineau la popreală într-o închisoare, așa cum se zvonea despre atâtea cazuri în ultimii ani. N-a fost singura care gândea așa. Inițial, prietenii o priveau suspicios și bârfeau pe la spate că Eusebio Beltrán picase în mâinile autorităților, și nu degeaba: o fi fost poate un comunist care se amestecase printre oamenii decenti, mai erau doar atâtea cazuri. Beatriz prefera să nu-și amintească de amenințările și telefoanele anonime, de mesajele nesemnate strecurate pe sub poartă, nici de ziua memorabilă când își găsise patul plin de gunoaie. În seara aceea nu era nimeni acasă, chiar și Rosa avea liber. Când mama și fiica s-au întors de la

teatru, totul părea în ordine și au fost mirate că n-au auzit căteaua. Irene a pornit s-o caute din cameră în cameră, Beatriz o urma aprinzând lumina. Încremenite, au dat cu ochii de munții de gunoaie de pe paturi, cutii goale, coji mucezite, hârtii mânjite cu excremente. Au găsit-o pe căteaua Cleo încuiată într-un dulap, mai mult moartă decât vie; așa a rămas mai bine de cincisprezece ore, până a trecut efectul somniferului. Beatriz privea mizeria de pe pat și nu pricepea sensul provocării. N-a aflat niciodată cine-i adusese acasă saci cu gunoi, cine forțase ușa, drogase căteaua și porcăise totul. Pe atunci încă nu deschisese azilul de bătrâni de la parter și singurii oameni de serviciu erau Rosa și grădinarul.

— Nu trebuie să spunem nimănui, fetițo, e o insultă, o dezonoare, suspina Beatriz.

— Nu te mai chinui, mami, nu vezi că e opera unui dement? Nu trebuie să-ți faci probleme.

Dar Beatriz Alcántara intuia că ultragiul avea legătură cu soțul ei și l-a blestemat o dată în plus. Și-a amintit perfect ziua când o părăsise Eusebio. Pe atunci era vârat într-o afacere cu oi pentru musulmani și o măcelărie filantropică ce l-a ruinat. Erau căsătoriți de mai bine de douăzeci de ani și răbdarea ei atinsese limita. Nu-i mai suporta indiferența, numeroasele infidelități, felul scandalos de a cheltui banii pe avioane argintii, cai de curse, sculpturi erotice, banchete la restaurant, jocuri de cărți și cadouri scumpe pentru alte femei. Ajungând la maturitate, omul nu s-a potolit, dimpotrivă, defectele i s-au accentuat, odată cu tuleiele încărunțite de la tâmpile a devenit și mai aventurier. Își risca averea în afaceri nebunești, dispărea cu săptămânile în călătorii exotice, odată o însoțise până la marginea continentului pe o ecologistă nordică, iar altă dată se îmbarcase într-o croazieră solitară pe ocean, pe o plută mânată de vânturi imprevizibile. Era simpatizat de toată lumea, în afară de

nevastă-sa. În timpul unei certe fioroase, ea și-a ieșit din tâțâni și l-a copleșit cu jigniri și reproșuri. Eusebio Beltrán era un tip bine-crescut și detesta orice formă de violență. A ridicat mâna cerând armistițiu și, cu zâmbetul pe buze, a spus că se duce să-și ia țigări. A plecat discret și n-au mai știut nimic de el.

— A fugit de datorii, specula Beatriz, atunci când argumentul că plecase cu o femeie n-a mai ținut.

Nu lăsase nicio urmă. Nu i s-a găsit cadavrul. În anii care au urmat, Beatriz s-a adaptat la noua ei condiție, făcând eforturi supraomenești să pară că viața pe care o ducea era una normală. Pe furiș, l-a căutat bătând spitalele, aresturile de poliție și consulatele. S-a apropiat de niște prieteni din sferele înalte și a făcut cercetări discrete printr-o agenție de detectivi, dar nimeni n-a reușit să-l găsească. În cele din urmă, sătulă să tot umble prin diverse birouri, s-a hotărât să se ducă la Vicariat. În mediul ei social, așa ceva nu era deloc bine văzut, așa că nu i-a spus nici măcar lui Irene. Sectorul acesta al Arhiepiscopiei era considerat sălașul preoților marxiști și al laicilor periculoși care se dedicau ajutorării dușmanilor regimului. Era singura organizație în război fățiș cu Guvernul, condusă de cardinal, care puneă puterea invincibilă a Bisericii în slujba celor urmăriți, fără deosebire de culoare politică. Până să aibă nevoie de ajutor, Beatriz clama cu aroganță că autoritățile trebuiau să desființeze această instituție și să-l arunce în închisoare pe cardinal împreună cu sateliții săi insurgenți. Dar și acest drum a fost în zadar, nici la Vicariat n-a aflat nimic despre cel dispărut. Parcă-l înghițise pământul sau uitarea.

Toate astea i-au distrus nervii. Amicele i-au recomandat cursuri de yoga și de meditație orientală pentru liniștire. Stând cu dificultate în cap, cu picioarele în tavan și respirând prin buric cu mintea la Nirvâna, reușea să mai uite de probleme, dar nu putea sta așa toată ziua și

o năucea ironia sorții: ajunsese nevasta unui dispărut. Și doar spusese de atâtea ori că în țara asta nimeni nu se pierde, cine afirma așa ceva dădea dovadă de lipsă de patriotism. Când le vedea pe femeile disperate care manifestau în fiecare joi în piață cu fotografiile rudelor dispărute prinse în piept, spunea că erau plătite cu aurul Moscovei. Nu-și imaginase nicicând că avea să ajungă în aceeași situație ca mamele și soțiile acelea care-și căutau rudele. Din punct de vedere legal nu era văduvă și nici n-avea să fie încă zece ani, când urma să primească un certificat de deces al soțului. Nu putea să dispună de averea lăsată de Eusebio Beltrán și nici să facă presiuni asupra asociațiilor care se topiseră în ceață împreună cu acțiunile întreprinderilor sale. A rămas la conac, afectând aere de ducesă, dar fără banii necesari ca să trăiască după rangul cartierului. Asaltată de facturi, fusese gata să stropească clădirea cu benzină și să-i dea foc ca să încaseze asigurarea, și atunci îi venise lui Irene ideea să scoată bani folosind parterul:

— Multe familii pleacă în străinătate și nu-și iau cu ei bunicii; hai să-i luăm noi în grijă și să câștigăm și un ban.

Zis și făcut. Parterul a fost compartimentat în mai multe încăperi, pe culoar s-au instalat băi și pasarele de care să se țină bătrânii cu pași tremurători, au fost instalate platforme pentru scaunele cu roțile, difuzoarele transmiteau o muzică ambientală plăcută, tocmai bună pentru liniștirea sufletului și uitarea necazurilor, chiar dacă nu se gândise nimeni că poate nici nu ajungea la urechile surde ale locatarilor.

Beatriz și Irene s-au retras la etaj, împreună cu Rosa, care se afla în casa lor din vremuri imemorale. Mama a redecorat casa cu obiectele cele mai frumoase, eliminând orice urmă de vulgaritate, și începură să trăiască din banii plătiți de pacienții veniți la „Vrerea Domnului”. Iar dacă erau prea înghesuie, Beatriz mai vindea discret un tablou,

o argintărie sau o bijuterie din multele cumpărate ca să mai compenseze cadourile pe care bărbatu-său le făcuse amantelor.

Irene regreta că maică-sa se consuma atâta pentru niște prostii. Ar fi vrut să trăiască într-o casă mai modestă și să aranjeze conacul ca să poată primi mai mulți oaspeți, ceea ce ar fi adus mai mulți bani, dar Beatriz prefera să lucreze și să facă tot felul de scamatorii doar – doar să nu se vadă că o duceau mai rău. Părăsirea casei ar fi fost un semn public de sărăcie. Mama și fiica vedeau altfel viața. Nu erau de acord nici în privința lui Eusebio Beltrán. Beatriz îl considera un escroc în stare de orice șarlatanie, bigamie sau altă ticăloșie care-l determinase s-o șteargă cu coada între picioare, dar dacă spunea asta, Irene sărea ca o fiară. Fata își adora tatăl, refuza să creadă că era mort și nu-i accepta defectele. Nu-i păsa de ce plecase, îl iubea fără condiții. Păstra în amintire imaginea unui bărbat elegant, cu profil aristocratic, cu un caracter în care se amestecau sentimentele frumoase și pasiunile exaltate și extravagante. Tocmai trăsăturile excentrice care o îngrozeau pe Beatriz erau cele pe care și le amintea Irene cu multă duioșie.

Eusebio Beltrán fusese mezinul unei familii de agricultori înstăriți și încă de mic frații săi îl considerau absolut iresponsabil pentru că era risipitor și prea-i plăcea să se bucure de viață, spre deosebire de restul familiei, ai cărei membri erau zgârciți și posaci. După moartea părinților, frații și-au împărțit averea, i-au dat partea lui și n-au mai vrut să știe de el. Eusebio și-a vândut pământul și a plecat în străinătate, unde în câțiva ani a făcut praf chiar și ultimul bănuț în distracții princiare, după cum îi era firea de petrecăreț. S-a repatriat pe un cargou, amănunt suficient pentru a-l discredita pe vecie în ochii oricărei fete de măritat, însă Beatriz Alcántara s-a amoretat de ținuta lui aristocratică, de numele lui și de mediul din care se

trăgea. Ea provenea din clasa mijlocie și încă de copilă ambiția ei fusese să urce pe scara socială. Capitalul ei consta în frumusețea trăsăturilor, purtările artificiale și câteva fraze în engleză și franceză, pe care le arunca atât de dezinvolt încât puteai crede că stăpânea într-adevăr aceste limbi. O spoială de cultură îi permitea să facă figură bună în orice salon, iar talentul cu care se îngrijea îi crease un prestigiu de femeie elegantă. Eusebio Beltrán era practic ruinat și în multe privințe ajunsese la fundul sacului, avea însă încredere că era doar o criză trecătoare și că oamenii de familie bună reușesc întotdeauna să iasă la suprafață. În plus, era radical. Iar ideologia radicalilor se rezuma pe atunci în câteva cuvinte: să-ți ajuți prietenii, să-ți înșeli dușmanii și-n rest să faci dreptate. Prietenii l-au ajutat, în curând juca golf la clubul cel mai exclusivist, avea abonament la teatrul municipal și o lojă la hipodrom. Ajutat de șarmul și de aerul său de nobil britanic, și-a găsit cu ușurință asociați pentru tot soiul de afaceri. A început să trăiască în opulență pentru că i se părea o stupizenie s-o facă altminteri și s-a căsătorit cu Beatriz Alcántara pentru că avea o slăbiciune pentru femeile frumoase. Când o invitasă a doua oară în oraș, ea îl întrebase scurt care-i erau intențiile, căci n-avea de gând să-și piardă timpul. Împlinise douăzeci și cinci de ani și nu putea irosi luni de zile cu cochetării inutile, o interesa să pună mâna pe un soț. Sinceritatea ei l-a amuzat nespus pe Eusebio, dar când a refuzat să mai iasă cu el a priceput că vorbise serios. I-a luat un minut ca s-o ceară de nevastă și o viață întreagă ca să regrete. Au avut o fiică, pe Irene, care a moștenit absența angelică a bunicii paterne și eterna voie bună a tatălui. În timp ce fata creștea, Eusebio Beltrán iniția diverse afaceri, unele profitabile, altele de-a dreptul aiuristice. Avea o imaginație nețărmurită, dovada cea mai bună fiind mașina de cules nuci de cocos. Citise într-o revistă că recoltarea manuală creștea mult prețul acestor

fructe. Băştinaşul de serviciu trebuia să se caţere în palmier, să taie nuca de cocos şi să coboare la loc. Tot urcând şi coborând din copac se pierdea mult timp, ba unii mai şi cădeau de sus, ceea ce se lăsa cu cheltuieli neprevăzute. S-a hotărât deci să găsească o soluţie. A stat zile întregi închis în birou, bătându-şi capul cu problema nucilor de cocos, pe care, în treacăt fie spus, nu le cunoştea nici pe departe, căci ocolise tropicele, iar acasă nu se mâncau produse exotice. Dar s-a informat. A studiat diametrul şi greutatea fructului, clima şi terenul în care creştea, timpul recoltării, perioada de coacere şi alte amănunte. Apoi a fost văzut desenând planuri, alte ore în şir, iar rezultatul trudei şi nesomnului a fost o maşină capabilă să recolteze un număr surprinzător de nuci de cocos pe oră. S-a dus la Registrul Comerţului şi a patentat turnul căţărător prevăzut cu un braţ retractil, în râsetele rudelor şi prietenilor, care nu văzuseră nici ei o nucă de cocos în stare primitivă, ci doar cocoţată în capul dansatoarelor de mambo sau rasă peste torturile de nuntă. Dar Eusebio Beltrán a prezis că într-o bună zi maşinăria sa o să servească la ceva, iar timpul i-a dat dreptate.

Perioada aceea a fost un calvar pentru Beatriz şi bărbatul ei. Eusebio ar fi preferat să taie în carne vie şi să se despartă de nevasta care-l cicălea întruna, numai că ea n-a fost de acord, doar ca să-l chinuiască în continuare şi să-l împiedice să se recăsătorească cu oricare dintre rivalele ei. Avea şi un argument: Irene trebuia să aibă un cămin bine întocmit. Fata nu trebuie să sufere, pleci doar peste cadavrul meu, obişnuia să spună. Omul a fost gata s-o facă, a preferat însă să-şi cumpere libertatea. În trei rânduri i-a oferit o mare sumă de bani, doar să-l lase să plece unde-o vedea cu ochii, de fiecare dată ea a acceptat, numai că în ultima clipă, când avocaţii aveau actele făcute şi nu lipsea decât semnătura ei, dădea înapoi. De-a lungul acestor adevărate bătălii ura ei n-a încetat să sporească.

De aceea și din multe alte motive Irene nu regreta plecarea tatălui. Precis că fugise ca să scape de lanțuri, de datorii și de nevestă.

După ce Francisco Leal sună la intrare, Irene ieși să-l primească, urmată de Cleo, care lătra la picioarele ei. Fata se pregătise de drum, adică-și pusese o haină groasă, un batic pe cap și-și luase reportofonul.

— Știi unde locuiește sfânta asta?

— În Los Riscos, avem o oră de mers, răspunse ea. Lăsară cățeaua în curte, se urcară pe motocicletă și o luară din loc. Dimineața era luminoasă, caldută și însorită. Traversară orașul, străzile umbroase din cartierul de sus, mărginite de copaci mari și conace, apoi zona cenușie și zgomotoasă a clasei mijlocii și periferia largă și mizeră. În zborul motocicletei, Francisco Leal o simțea pe Irene lipită de spatele său și se gândea la ea. Când o văzuse prima oară, cu unsprezece luni înainte de primăvara aceasta fatidică, i se păruse scăpată dintr-un basm cu pirați și prințese. I se părea ciudat că era singurul care vedea asta. Pe atunci, el își căuta ceva de lucru în afara profesiei. Cabinetul său privat era tot timpul gol, nu producea niciun câștig, doar cheltuieli. Rămăsese și fără postul de profesor la Universitate, căci închiseseră Școala de Psihologie, considerând-o o pepinieră de idei periculoase. Bătuse cu lunile liceele, spitalele și fabricile fără alt rezultat decât o descurajare crescândă: anii de studiu și doctoratul în străinătate nu-i foloseau la nimic în noua societate. Și nu pentru că brusc s-ar fi terminat toate necazurile și țara ar fi fost plină de oameni fericiți, ci pentru că bogații nu sufereau de probleme existențiale, iar ceilalți, deși o necesitau din plin, nu-și puteau permite luxul unui tratament psihiatric. Strângeau din dinți și suportau în tăcere.

Viața lui Francisco Leal, plină de cele mai frumoase promisiuni în adolescență, părea acum, când se apropia de

treizeci de ani, un eșec clar în ochii unui observator imparțial și cu atât mai abiter în ochii alor săi. O vreme și-a găsit mângâiere și alinare în munca în clandestinitate, dar a venit timpul să aducă bani în casă. Strâmtorarea din casa Leal se transforma rapid în sărăcie. Și-a ținut nervii în frâu până și-a dat seama că i se închideau toate ușile, dar într-o seară a cedat și s-a prăbușit în bucătărie, unde maică-sa pregătea cina. Văzându-l în halul ăsta, și-a șters mâinile cu șorțul, a tras cratița de pe foc și l-a luat în brațe, ca atunci când era mic.

— Psihologia nu e totul, fiule. Suflă-ți nasul și caută în altă parte, i-a spus.

Până atunci Francisco nu se gândise să-și schimbe meseria, însă vorbele Hildei i-au deschis ochii. A lepădat iute sentimentul de autocompătimire și și-a trecut în revistă talentele, căutând ceva care să se dovedească productiv și să-i facă și oarece plăcere. Pentru început, a optat pentru fotografie, pentru care avea ceva abilități. Cu ani în urmă își cumpărase un aparat japonez cu toate accesoriile, iată că sosise clipa să-l șteargă de praf și să-l folosească. A adunat într-o mapă câteva lucrări, a căutat în Pagini Aurii și a ajuns astfel la o revistă pentru femei.

Redacția ocupa ultimul etaj al unei clădiri vetuste; la intrare, cu litere aurite, trona numele fondatorului. În perioada de avânt cultural, când se încercase includerea tuturor în marea sărbătoare a cunoașterii și a viciului informației și se vindea mai multă hârtie tipărită decât franzele, patronii hotărâseră să decoreze localul pentru a fi în ton cu entuziasmul delirant ce zguduia țara. Au început cu parterul, l-au mochetat din perete în perete, au adus gheridoane din lemn fin, au înlocuit mobilierul coșcovit cu birouri de aluminiu și sticlă, au lărgit ferestrele, au zidit scările și au încastrat seifuri, au instalat celule fotoelectrice care deschideau și închideau ușile ca prin minune. Clădirea era un adevărat labirint în momentul în

care regulile jocului s-au schimbat brusc. Decoratorii n-au ajuns niciodată la etajul cinci, care a rămas cu mobilierul vechi, de o culoare incertă, cu mașinile de scris preistorice și cu acoperișul prin care ploua. Modestele insta. lații n-aveau nicio legătură cu săptămânalul de lux care se edita acolo. Pe o hârtie satinată surâdeau, în toate culorile curcubeului, mai ales pe copertă, reginele frumuseții sumar îmbrăcate, iar în interior se puteau citi reportaje feministe îndrăznețe. Totuși, din cauza cenzurii ultimilor ani, peste sânii dezgoliți se tipăreau benzi negre și se foloseau eufemisme pentru anumite concepte interzise, precum avort, cur și libertate.

Francisco Leal cunoștea revista, i-o cumpărase odată maică-sii. Reținuse doar numele Irene Beltrán, o ziaristă care scria destul de îndrăzneț, o raritate pentru acele vremuri. Așa că, ajuns la recepție, a întrebat de ea. A fost condus într-o încăpere mare, inundată de lumina care năvălea pe fereastra uriașă și prin care se zărea în depărtare silueta masivă a muntelui care străjuia orașul. A văzut patru birouri pe care țacăneau patru mașini de scris și un cuier pe care stăteau agățate rochiile din țesături lucioase. Un pederast îmbrăcat în alb pieptăna o față, în timp ce alta își aștepta rândul, încremenită pe scaun precum un idol și cufundată în contemplarea propriei frumuseți. Cineva i-a arătat-o pe Irene Beltrán; de cum a zărit-o, a fost atras de expresia chipului său și de pletele care i se revărsau în dezordine pe umeri. L-a chemat cu un zâmbet cochet, ceea ce a fost de ajuns ca să știe că fata asta avea să-i ocupe toate gândurile, căci exact așa și-o imaginase din lecturile copilăriei și în visele adolescenței. A ajuns în fața ei complet fâstâcit și a rămas în picioare, tulburat, incapabil să-și mute privirile de la ochii accentuați de machiaj. În cele din urmă a reușit să-și găsească vocea și s-a prezentat.

— Caut de lucru, a spus de-a dreptul, lăsând pe birou

mapa cu fotografii.

— Ești pe Lista Neagră? l-a întrebat ea la fel de deschis și fără să coboare glasul.

— Nu.

— Atunci putem sta de vorbă. Așteaptă-mă afară, termin aici și vin și eu.

Francisco a ieșit ocolind birourile și valizele deschise de pe jos, din care ieșeau etole și haine de blană, de-ai fi zis că e recolta ultimului safari. S-a ciocnit de Mario, coaforul, care s-a dat la o parte în timp ce peria o perucă platinată și îl informa că anul ăsta erau la modă blondele. A așteptat la recepție și nu s-a plictisit, pentru că s-a distrat cu o defilare de lenjerie intimă, cu un grup de copii care repetau povești pentru un concurs, cu un inventator chitit să-și facă cunoscut urofluxometrul, o noutate științifică menită a măsura direcția și intensitatea jetului de urină, cu un cuplu chinuit de probleme pasionale care voia să găsească cabinetul de sfaturi în amor și cu o cucoană cu părul ca pana corbului, care s-a prezentat ca astrologă și ghicitoare. Dând cu ochii de el, a rămas mască, de parcă l-ar mai fi văzut în premonițiile ei.

— Ai să trăiești o mare pasiune, ți-e scris în frunte, a exclamat femeia.

Francisco se despărțise de ultima iubită cu câteva luni în urmă și era ferm hotărât să stea departe de orice încurcătură amoroasă. A rămas ca un școlar pedepsit, neștiind ce să spună și simțindu-se caraghios. Femeia i-a palpat craniul cu degete experte, i-a citit în palmă și l-a declarat firește Săgetător, dar cu ascendent în Scorpion, pentru că era marcat de semnele sexului și morții. Mai ales al morții.

A fost tare ușurat când prezicătoarea a plecat de acolo. Francisco nu pricepea nimic din zodiac și n-avea încredere în chiromanție, divinație și alte aiureli. Puțin mai târziu a venit și Irene Beltrán și a putut s-o admire din cap

până-n picioare. Era exact cum și-o imaginase. Cu o fustă prea lungă, din pânză de artizanat, bluză de borangic, brâu multicolor și cu o sacoșă din piele burdușită precum o geantă de poștaş. I-a întins o mână mică cu unghii tăiate scurt, inele pe toate degetele și o mulțime de brățări de bronz și argint care-i zăngăneau la încheietură.

— Îți place mâncarea vegetariană?

N-a mai așteptat răspunsul, l-a luat de braț și au pornit pe scări, căci lifturile nu mai funcționau, la fel ca multe alte lucruri de pe acolo. Au ieșit în stradă, soarele s-a oprit în părul lui Irene, iar el și-a zis că nu mai văzuse niciodată ceva atât de frumos. I-a fost imposibil să nu întindă mâna și să-l atingă. Fata a zâmbit, obișnuită să producă asemenea mirare la o latitudine geografică unde nu se prea vedea culoarea asta. Au ajuns în dreptul unei cutii poștale, a scos din geantă un plic și l-a aruncat înăuntru.

— E pentru cineva căruia n-are cine să-i scrie, a spus pe un ton enigmatic.

Două străzi mai încolo au intrat într-un mic restaurant, loc de întâlnire pentru macrobioticieni, spiritiști, boemi, studenți și bolnavi de ulcer gastric. La ora aia era ticsit, dar ea era o clientă fidelă. Un chelner a strigat-o pe nume, i-a condus într-un colț și le-a aranjat o măsuță cu față de masă în carouri. Le-a adus imediat mâncarea, însoțită de suc de fructe și o pâine neagră plină de stafide și nuci. Au savurat prânzul, cercetându-se din priviri. Încrederea s-a instalat rapid, ea i-a vorbit de munca la revistă, unde scria despre hormoni miraculoși care se injectau în braț ca să nu rămâi însărcinată, de măști de alge marine ce făceau să dispară semnele bătrâneții de pe piele, de amorurile prinților și prințeselor caselor regale din Europa, de prezentări de modă extraterestră sau păstorească, după cum bătea vântul la Paris, și de alte teme de interes. I-a spus că locuia cu maică-sa, o slujnică

și căteaua Cleo. Că taică-său ieșise acum patru ani din casă să-și ia țigări și dus fusese. N-a pomenit nimic despre căpitanul de armată Gustavo Morante, logodnicul ei. Francisco avea să afle de el mult mai târziu.

La desert li s-au servit fructe de papaia însiroplate, aduse din zonele blânde din nord. Ea le-a mângâiat mai întâi cu privirea, le-a pipăit cu lingurița, amânând momentul înfruptării. Francisco și-a dat seama că, la fel ca el, fata nu disprețuia anumite plăceri pământești. Dar Irene nu și-a terminat porția, a lăsat ceva în farfurie:

— Ca să mă delectez mai târziu cu amintirea... Și acum, vorbește-mi de tine.

— A spus în cuvinte puține, căci firea și profesia îl făceau să fie laconic dar, în schimb, un bun ascultător, că de o vreme nu mai găsea de lucru ca psiholog și că era musai să lucreze în orice alt domeniu, numai decent să fie. Fotografia i se părea o soluție, dar n-avea de gând să ajungă să se milogească pe la nunți, botezuri și cumetrii, de aceea venise la revistă.

— Măine mă duc să intervievez niște prostituate, vii cu mine să faci o probă?

A acceptat pe loc, gonind o umbră de tristețe la gândul că era mai ușor să-ți câștigi pâinea apăsând un obturator decât slujindu-ți semenii cu experiența și cunoștințele dobândite în anii de studiu.

Când li s-a adus nota, ea și-a deschis geanta să scoată banii, dar Francisco primise o educație strictă de cavalier, după spusele tatălui său, căci puteai să fii revoluționar și fără să-ți pierzi politetea. Așa că a luat nota ignorând cuceririle campaniei de eliberare egalitaristă, ceea ce a surprins-o neplăcut pe tânăra ziaristă.

— Lasă-mă să plătesc, tu încă n-ai de lucru.

În lunile care au urmat, acesta avea să fie unul din rarele lor motive de ceartă. Foarte repede, Francisco Leal a dat de inconvenientele noii sale meserii. A doua zi a mers

cu Irene în zona „roșie” a orașului, convins că ea făcuse aranjamentele preliminare. Nu era așa. Au ajuns în cartierul bordelurilor pe seară și s-au apucat să bată străzile cu un aer atât de rătăcit, că mulți clienți potențiali o abordau pe față întrebând-o de preț. În cele din urmă, Irene s-a apropiat de o brunetă proțăpită la o intersecție, sub luminile multicolore ale firmelor de neon.

— Scuzați-mă, domnișoară, sunteți curvă?

Francisco era gata s-o apere în cazul în care tipa i-ar fi dat cu poșeta în cap, dar nu s-a întâmpilat deloc așa, dimpotrivă, bruneta și-a umflat sânii gata să-i sară din bluză și a zâmbit, luminând întunericul cu strălucirea unui dinte de aur.

— La dispoziția ta, frumoaso.

Irene s-a apucat să-i explice motivele pentru care se găsea acolo, cealaltă s-a oferit să colaboreze pe de-a-ntregul, plină de bunăvoință față de presă. Scena a atras și alte camarade de-ale ei, plus câțiva trecători. După câteva minute se strânsese o mică mulțime. Francisco a sugerat s-o ia din loc înainte să apară o patrulă: nu era voie să se adune mai mult de trei persoane la un loc dacă n-aveau aprobare de la Comandament. Bruneta i-a dus la Mandarinul Chinez, unde conversația a continuat împreună cu madama și alte fete ale stabilimentului, în timp ce clienții așteptau răbdători, ba unii acceptaseră să participe la interviu, cu condiția să nu le apară numele în revistă.

Francisco nu era obișnuit să pună întrebări intime în afara cabinetului și în absența unor scopuri terapeutice, drept care s-a înroșit până-n vârful sprâncenelor auzind amănunțitul interogatoriu al lui Irene: câți bărbați pe noapte, la cât se ridica venitul fetelor, dacă existau tarife speciale pentru elevi și bătrâni, care le erau motivele de tristețe, bolile și betșugurile, la ce vârstă se retrăgeau, care era procentul pentru pești și pentru poliție. Pe buzele

ei întrebările dobândeau un aer de inocență. La sfârșit, era în termeni excelenți cu doamnele nopții, Francisco avea impresia că mai avea puțin și putea să se mute la Mandarinul Chinez. A constatat mai târziu că ăsta era stilul ei, punea suflet în tot ce făcea. La un moment dat a văzut-o gata să adopte un plod (făcuse o anchetă despre orfani), să se arunce din avion după niște parașutiști sau să leșine de groază într-o clădire bântuită.

A urmat-o în toate reportajele. Fotografiiile pe care le făcea au reechilibrat venitul familiei Leal și au îmbogățit viața lui Francisco cu experiențe noi. În contrast cu frivolitatea și strălucirea efemeră a revistei era realitatea dură a dispensarului sătesc al fratelui său José, unde se ducea de trei ori pe săptămână să-i ajute pe cei mai disperați, având senzația că ajutorul nici nu se simțea, căci nu exista alinare pentru atâta mizerie. La revistă nimeni nu-l bănuia pe noul fotograf. Părea un om atât de liniștit. Nici măcar Irene n-a știut de viața lui secretă, deși niște indicii vagi îi treziseră bănuiala. Mult mai târziu, când au trecut granița umbrei, a descoperit ea cealaltă față a acestui prieten blând și zgârcit la vorbă. Relația lor s-a cimentat în câteva luni. Nu se mai puteau lipsi de prezența celuilalt, s-au obișnuit să fie împreună la muncă și în timpul liber, inventau pretexte ca să nu se despartă. Erau surprinși să constate că aveau aceleași gusturi. Iubeau aceleași muzică, citeau aceiași poeți, le plăcea vinul alb și sec, râdeau la unison, erau mișcați de aceleași nedreptăți și se îmbujorau la aceleași situații jenante. Irene era mirată că Francisco dispărea uneori timp de câteva zile, dar accepta fără să pună întrebări. La Francisco sentimentul era reciproc atunci când ea stătea cu logodnicul, dar nici el, nici ea nu știau că era vorba de gelozie.

Digna Ranquileo se duse să-i ceară sfatul lui don Simon, celebru în toată regiunea pentru leacurile lui

medicale, mult superioare celor de la spital. Bolile, obișnuia el să spună, sunt de două feluri: ori se vindecă singure, ori n-au leac. În primul caz, le putea ușura simptomele și scurta convalescența, dar dacă-i venea un pacient incurabil îl trimitea la doctorul din Los Riscos, păstrându-și astfel prestigiul intact și nescăpând prilejul de a arunca o îndoială asupra medicinei tradiționale. Femeia îl găsi odihnindu-se într-un fotoliu de răchită în ușa casei, trei străzi mai departe de piață. Își scărpină alene burdihanul și vorbea cu papagalul care se legăna pe spătar.

— V-am adus fetița, spuse Digna, îmbujorându-se la față.

— Ei, dar nu e oare Evangelina schimbată? a întrebat cu voce calmă vraciul.

Digna confirmă. Omul se ridică încet și le pofti în casă. Intrară într-o odaie largă și întunecoasă, ticsită de flacoane, plante uscate, ierburi atârinate de tavan și rugăciuni înrămate pe pereți; ai fi zis că e coliba unui naufragiat, nu cabinetul unui om de știință, cum îi plăcea să se prezinte. Asigura pe toată lumea că făcuse studii de medicină în Brazilia, după cum certifica o diplomă jegoasă cu semnături înflorite și chenar de îngerași aurii. O perdea de mușama izola un colț al camerei. În timp ce mama depăna amănuntele nenorocirii, el o asculta concentrat. Din când în când, arunca o privire cercetătoare spre Evangelina, constatând urmele de zgârieturi pe piele, paloarea feței de sub obraji roșii de frig și cearcănele vineții. Cunoștea simptomele, dar ca să fie sigur îi spuse să treacă după perdea și să se dezbrace.

— Am s-o examinez pe puștoaică, doña Ranquileo, spuse depunând papagalul pe o masă, apoi o urmă pe Evangelina.

După ce-o cercetă amănunțit și o puse să urineze într-o oală de noapte pentru a-i studia fluidele, don Simón

fu sigur de bănuielile sale:

— E deocheată.

— Și asta se vindecă, domnu'? întrebă Digna speriată.

— Se vindecă, dar trebuie să aflăm cine a deocheat-o ca să știm ce măsuri să luăm, pricepi mata?

— Nu.

— Află cine are ură pe fată și anunță-mă ca s-o pot face bine.

— Dar nimeni n-o urăște pe Evangelina, don Simón. E o fetiță nevinovată. Cine-ar fi putut să-i facă pocinogul ăsta?

— Vreun bărbat supărat sau vreo muiere geloasă, răspunse tămăduitorul, cu ochii la sânii minusculi ai pacientei.

Evangelina începu să bocească cu jale, dar pe mamă o apucară furiile: o păzea îndeaproape, era sigură că fata n-avea nicio legătură cu vreun bărbat și nici nu credea că cineva ar fi vrut să-i facă rău. În plus, Digna își cam pierduse încrederea în don Simón de când aflase că-l înșală nevasta: nu putea fi chiar atât de înțelept de vreme ce era singurul din sat care nu știa că era încornorat. Așa că se îndoii de diagnostic, dar nici nu vru să fie nepoliticoasă. După multe ocolișuri îl ceru niște medicamente, ca să nu plece cu mâna goală.

— Prescrieți-i niște vitamine, domnu', poate că-i trece. Pe lângă deochi, o fi și vărsat de vânt...

Don Simón îi dădu un pumn de pastile de fabricație proprie și niște praf din frunze uscate.

— Le dizolvi în vin și îi dai de două ori pe zi. Îi pui comprese cu muștar și îi faci băi reci. Nu uita de ceaiul de castane dulci. Face bine în cazuri din astea.

— Și o să-i treacă crizele?

— O să-i scoată arșița din măruntaie, dar cât timp e deocheată n-o să se vindece. Dacă mai face o criză, adu-mi-

o ca s-o descânt.

Trei zile mai târziu, mamă și fică se întorceau pentru un tratament mai puternic, căci Evangelina continua să-și facă criza negreșit în jurul prânzului. De data asta vraciul a procedat cu mai multă energie. A dus pacienta în spatele perdelei, a dezbrăcat-o cu mâna lui și a spălat-o de sus până jos cu o mixtură de camfor, albastru de metil și apă sfințită în părți egale, insistând mai cu seamă pe zonele cele mai afectate: călcâie, sâni, spate și buric. Spaima, frecția și atingerea mâinilor grele au colorat pielea fetei în albastru deschis și i-au produs o violentă agitație nervoasă. Era gata-gata să leșine. Noroc că vraciul avea niște sirop de coada-racului cu efect calmant, după care a rămas vlăguită și tremurătoare. Acesta i-a mai dat mamei o lungă listă de sfaturi și ierburile medicinale: frunze de plop tremurător împotriva neliniștii și a fricii, cicoare pentru mulțumire de sine, gențiană împotriva descurajării, ghimpoasă împotriva sinuciderii și a plânsului, laur împotriva urii și a invidiei, ace de brad pentru vindecarea remușcărilor și a panicii. I-a mai recomandat să pună într-o oală apă de izvor, să adauge frunze și flori, să le lase la muiat timp de patru ore la lumina zilei, apoi să le fiarbă la foc mic. I-a reamintit că neastâmpărul de dragoste al făpturilor nevinovate se potolește dacă le pui cremene în mâncare și dacă dorm în paturi separate, fiindcă fierbințeala e molipsitoare, exact ca pojarul. În sfârșit, i-a dat un flacon cu pastile de calciu și un săpun dezinfectant pentru baie.

După o săptămână, fata slăbise, îi tremurau mâinile, avea privirile tulburi și stomacul întors pe dos, iar crizele continuau. Atunci, călcându-și pe inimă, Digna Ranquileo a dus-o la spitalul din Los Riscos, unde un doctor tânăr, abia venit din capitală, și care n-auzise în viața lui de indigestie produsă de descântec, vătămătură de privire rea și cu atât mai puțin de deochi, i-a spus scurt că fata era isterică. A

sfătuit-o să-i dea pace și să aștepte să iasă din adolescență, când o să-i treacă nervii. I-a prescris un tranchilizant destul de puternic ca să adoarmă un taur și i-a spus că dacă nici așa nu-i trec dracii va trebui internată la Spitalul de Psihiatrie din capitală, unde aveau să-i bage mințile în cap cu șocuri electrice. Digna a vrut să știe dacă tot isteria făcea să zăngăne ceștile de pe poliță, câinii să urle a mort, pietre invizibile să cadă pe acoperiș și mobila să vibreze, însă doctorul a preferat să nu intre în astfel de subtilități și a sfătuit-o să pună vasele într-un loc sigur și să lege câinii.

La început, medicamentul i-a produs Evangelinei o torpoare adâncă, un somn ca de moarte. Abia o făceau să deschidă ochii ca să-i dea să mănânce. Îi vârau mâncarea în gură, după care o stropeau cu apă rece ca să-și aducă aminte să mestece și să înghită. Trebuiau s-o însoțească la closet, ca să nu adoarmă și să cadă înăuntru. Stătea doar în pat, dacă era ridicată în picioare făcea câțiva pași ca de om beat și se prăbușea la pământ, sforăind. Somnolența se întrerupea doar la prânz pentru criza obișnuită, singurul moment când dădea oarece semne de vitalitate. În mai puțin de o săptămână, pastilele prescrise la spital au încetat să-și facă efectul, fata a intrat într-o perioadă de mutism și tristețe care o făcea să rămână trează zi și noapte. Atunci maică-sa a îngropat din proprie inițiativă pastilele într-o groapă adâncă săpată în grădină, unde să nu le găsească nimeni.

Disperată, Digna Ranquileo s-a dus la Mamita Encarnación, care, după ce i-a notificat încă o dată că specialitatea ei erau nașterile și sarcinile, nu și beteșugurile provocate de alte cauze, a fost de acord să examineze fata. A venit la ei acasă, a asistat la criza lunatică, a văzut cu ochii ei cum tremura mobila, a constatat că urletele câinilor nu erau vorbe în vânt, ci adevărul cel adevărat.

— Fata asta are nevoie de un bărbat, a decretat ea.

Părinții au fost jigniți. Nu admiteau că o fată cuminte, pe care o crescuseră cu toată grija, ferind-o până și de atingerea fraților ei, intra în călduri ca o cățea. Moașa a clătinat din cap neluând în seamă argumentele și n-a renunțat la diagnosticul pus. I-a sfătuit s-o pună la treabă, s-o țină tot timpul ocupată, ca să n-o apuce și altele mai rele.

— Trândăvia și castitatea duc la melancolie. Oricum, tot o să trebuiască s-o măritați, nebunia asta nu trece fără un bărbat.

Scandalizată, mama nu i-a urmat sfatul, dar i-a dat de lucru, ceea ce i-a readus Evangelinei veselia și somnul, deși crizele erau la fel de puternice.

Vecinii au prins repede de veste de aceste ciudățenii și au început să dea târcoale casei. Cei mai îndrăzneți veneau să vadă de aproape fenomenul, încercând să-i găsească chiar și o aplicație practică. Unii i-au sugerat Evangelinei să intre în legătură cu sufletele din Purgatoriu în timpul crizei, să ghicească viitorul sau să oprească ploile. Digna și-a dat seama că, dacă afacerea ajungea de domeniu public, avea să vină lume multă și de peste tot, care va călca grădina în picioare, va murdări curtea și-și va râde de fiică-sa. Condiții în care n-avea să găsească nicicând un bărbat destul de curajos care s-o ia de nevastă și să-i facă copiii de care avea nevoie. Cum de la știință nu se putea aștepta la mare lucru, și-a vizitat pastorul evanghelic la baraca spoită în albastru care slujea drept biserică credincioșilor lui Iehova. Pentru că era un membru activ al micii congregații protestante, pastorul a primit-o cu multă amabilitate. I-a povestit amănunțit nenorocirea care se abătuse peste casa lor, insistând că o ferise pe fată de orice contact păcătos, chiar și de privirile fraților și ale tatălui adoptiv.

Reverendul a ascultat-o cu multă atenție. A îngenuncheat și s-a scufundat preț de multe minute în

meditație, cerând

Domnului să-l lumineze. Pe urmă a deschis Biblia la întâmplare și a citit primul verset pe care i-au căzut ochii: „Holofern mult s-a bucurat de ea și a băut vin fără măsură, mai mult decât băuse în toată viața” (Jud. 12: 22). Satisfăcut, a interpretat răspunsul lui Dumnezeu la problema roabei sale Ranquileo.

— S-a lăsat soțul dumitale de băutură, soră?

— Știți doar că asta e cu neputință.

— De câți ani îl îndemn eu la abținere?

— Nu se poate lăsa, i-a intrat vinul în sânge.

— Spune-i să se apropie de Adevărata Biserică Evanghelică, putem să-l ajutăm. Ai văzut oare vreun bețiv printre noi?

Digna i-a repetat motivele pentru care bea soțul ei. Povestea data de la cel de-al treilea lor copil, care murise la naștere. Neavând bani pentru sicriu, Hipólito l-a pus pe bietul îngeraș într-o cutie de pantofi și a plecat spre cimitir. Pe drum s-a oprit să-și înece amarul cu o dușcă și a pierdut noțiunea timpului. S-a trezit mult mai târziu în șanț. Cutia dispăruse și, deși a căutat-o peste tot, n-a mai găsit-o niciodată.

— Imaginați-vă ce coșmar, domnule pastor. Visează și acum povestea asta sărmanul meu Hipólito. Se trezește tipând că-l cheamă fiu-său din Limb. De fiecare dată când își aduce aminte, se duce la sticlă. De asta se îmbată, nu din patima băuturii sau din răutate.

— Alcoolicii au mereu o scuză la îndemână. Evangelina e goarna Domnului. Prin boala asta a ei El îi spune bărbatului dumitale să revină pe calea cea bună înainte de a fi prea târziu.

— Cu tot respectul, părinte, dacă Domnul m-ar pune să aleg, prefer să-l văd pe Hipólito al meu beat criță decât pe fiică-mea urlând precum un câine și vorbind cu glas bărbătesc.

— Păcatul trufiei, soră! Cine ești tu ca să-i spui lui Iehova cum să ne conducă soarta noastră lipsită de importanță?

Plin de zel, de a doua zi pastorul a început să vină des la ei acasă, însoțit de câțiva membri devotați ai congregației, pentru a o ajuta pe fată cu puterea rugăciunilor lor colective.

Dar a trecut iar o săptămână și Evangelina nu dădea semne de însănătoșire. Unul dintre cei care veneau să asiste la criza ei zilnică a descoperit în mod accidental și forma de a scoate și oarece profit din asta. Împiedicându-se de un scaun, a căzut din greșală pe patul pe care se zvârcolea fata. A doua zi, negii dureroși de pe mână îi dispăruseră. Vestea minunii s-a împrăștiat iute, vizitatorii au început să vină în număr sporit, convinși că aveau să se vindece în timpul crizei. Cineva a scos la iveală povestea cu Evangelinele schimbate la spital, ceea ce a dat și mai mare prestigiu minunii. Atunci, pastorul evanghelic a socotit că afacerea îi depășea posibilitățile și a sugerat ca bolnava să fie văzută de preotul catolic, a cărui Biserică, fiind mai veche, avea mai multă experiență în materie de sfinți și lucrările lor.

La parohie, părintele Cirilo a ascultat povestea spusă de cei doi Ranquileo și și-a amintit că Evangelina era singura din clasă care nu luase prima comuniune din cauză că maică-sa făcea parte din rândurile eretice ale protestanților. O oiță rătăcită, ispitită de fanfaronada deșănțată a evanghelicilor, dar căreia nu putea să-i refuze totuși sfatul.

— Am să mă rog pentru fată. Mila Domnului e nemăsurată, poate o să ne ajute, cu toate că v-ați depărtat de Sfânta Biserică.

— Vă mulțumesc, părinte, dar dincolo de rugăciuni, n-ați putea s-o exorcizați? a sugerat Digna.

Omul bisericii s-a închinat speriat. Ideea asta nu

putea veni decât de la rivalul său protestant, căci țărancă asta n-avea cum se pricepe la astfel de treburi. În ultimul timp, Vaticanul nu vedea cu ochi buni asemenea rituri, mai mult, evita chiar și să pomenească de diavol, de parcă ar fi fost mai bine să-l ignore. Dar el avea dovezi irefutabile despre existența Satanei, devoratorul de suflete, drept care nu era dispus să-l înfrunte cu ceremonii improvizate. Pe de altă parte, dacă astfel de practici ar fi ajuns la urechea superiorului său, vâlva scandalului i-ar fi întunecat de-a binelea bătrânețea. Totuși, bunul-simț îi spunea că adesea forța de sugestie face minuni inexplicabile și poate că niște Tatăl Nostru acompaniate de stropiri cu apă sfințită ar fi potolit bolnava. Asta i-a sugerat mamei, eliminând ca puțin probabilă ideea că ar fi fost posedată de demon. Exorcismul n-ar fi funcționat în acest caz. Consta în a-l învinge pe însuși Dracul, iar un preot betegit și singur, izolat într-un sat nenorocit, nu era un rival pe potriva puterilor Necuratului, asta dacă într-adevăr el era cauza suferințelor Evangelinei. Le-a spus să se împăce cu Sfânta Biserică Catolică, căci astfel de necazuri se abăteau asupra celor care-l sfidau pe Domnul cu sectele lor necredincioase. Numai că Digna văzuse patronii care veneau la biserică să se spovedească și, între două „mea culpa”, îi turnau preotului pe țărani pentru mici furtişaguri, așa că n-avea încredere în catolicism, considerându-l aliatul celor bogați și dușmanul celor săraci, ceea ce era limpede împotriva poruncilor lui Christos, care propovăduise exact contrarul.

Dar de atunci părintele Cirilo a început să vină și el la familia Ranquileo când i-o permiteau multele ocupații și ostenitele-i picioare. La prima vizită, convingerile ferme i s-au clătinat, la vederea spectacolului pe care-l dădea tânăra lovită de răul acela ciudat. Apa sfințită și rugăciunile nici n-au diminuat, nici n-au agravat simptomele, așa că a tras logic concluzia că Diavolul nu

era amestecat. S-a unit cu pastorul protestant într-o aceeași străduință spirituală. Au căzut de acord să o considere boală mintală, nicidecum expresie divină, deoarece minunile grosolane care se atribuiau fetei nu erau demne de luat în seamă. Au luptat cot la cot împotriva superstiției, iar după ce au studiat cazul au conchis că dispariția unor negi care mai trec și de la sine, încălzirea vremii, obișnuită pentru acest anotimp și norocul îndoielnic la jocurile de noroc nu justificau îndeajuns aura de sfințenie. Cu toate astea, raționamentele energice ale celor doi n-au stăvilit defel venirea pelerinilor. Părerile erau împărțite și între cei care veneau să obțină oarece favoruri. În timp ce unii susțineau originea mistică a crizelor, alții o puneau pe seama unui maleficiu satanic. E doar vorba de isterie, afirmau în cor protestantul, catolicul, moașa și medicul de la spitalul din Los Riscos, dar pelerinii nu-i băgau în seamă, bucuroși de miracolele mărunte, o adevărată sărbătoare.

Ținându-l strâns pe Francisco de mijloc, cu fața lipită de haina lui aspră și pletele în vânt, Irene se visa zburând pe un balaur înaripat. Lăsară în urmă ultimele case din oraș. Șoseaua înainta acum printre câmpuri mărginite de ploi străvezii, în depărtare se zăreau munții învăluiți într-o ceață albăstrie. Călărea bărbătește, cufundată în vise copilărești, galopând printre dunele unei povești orientale. Se bucura de viteză, de vibrația seismică dintre picioare, de urletul motorului care-i pătrundea în piele. Se gândea la sfânta la care se duceau, la titlul reportajului, la machetarea pe patru pagini cu fotografii color. De pe vremea Iluminatei, în urmă cu ceva ani, care bătea țara vindecând răni și înviind morți, nu se mai auzise de alte minuni. Posedați, lunatici, blestemați și trăsniți erau cu duiumul, de pildă fata care scuipa broaște, bătrânul care prevestea cutremurele sau surdomutul care oprea mașinăriile cu o simplă privire, după cum constatasese ea

Însăși după ce-l interviewase prin semne, iar apoi nu fusese chip să-i mai meargă ceasul. Dar, în afară de acest personaj luminos, nimeni nu se ocupase în ultimul timp de minuni benefice pentru omenire. Zi de zi era tot mai greu să găsească știri atractive pentru revistă. Părea că în țară nu se mai întâmplă nimic interesant, iar când se întâmpla, cenzura avea grijă să împiedice publicarea. Își vârî mâinile sub haina lui Francisco pentru a-și încălzi degetele înțepenite. Îi pipăi pieptul slab, numai nervi și oase, atât de deosebit de cel al lui Gustavo, o masă compactă de mușchi exersați cu scrimă, judo, gimnastică și cele cincizeci de flotări pe care le făcea în fiecare dimineață cu soldații, căci nu le cerea ceva ce n-ar fi fost în stare să facă și el. Sunt ca un tată pentru ei, unul sever, dar corect, obișnuia să-i spună. Când făceau dragoste în penumbra vreunei camere de hotel, el se dezbrăca mândru de ținuta sa, plimbându-se gol. Ei îi plăcea corpul lui tăbăcit de sare și vânt, călit de efort fizic, elastic, dur și armonios. Îl privea mulțumită și-l mângâia oarecum distrată, dar cu admirație. Unde-o fi acum? Pesemne că în brațele unei femei. Deși în scrisori îi jura fidelitate, Irene îi cunoștea prea bine cerințele și aproape că vedea în fața ochilor mulatrele cu care se culca. Când fusese la pol, situația se schimbaseră, căci în gerul acela, doar printre pinguini și șapte bărbați antrenați să uite de amor, castitatea devenea rigoare. Dar era convinsă că la tropice viața căpitanului era alta. Zâmbi constatând cât de puțin o interesau toate astea și încercă să-și aducă aminte când fusese ultima dată geloasă pe logodnicul ei.

Zgomotul motorului o făcu să-și amintească un cântec din Legiunea Spaniolă, pe care Gustavo Morante îl fredona adesea:

Eu sunt acel pe care soarta l-a însemnat cu aspra-
i gheară, eu m-am iubit cu Moartea pe care-am strâns-o-n
brațe, iubirea ei mi-e singurul stindard.

Proastă idee a avut să i-l cânte lui Francisco, căci de-atunci înainte l-a poreclit pe Gustavo Logodnicul Morții. Irene nu s-a simțit jignită pentru atâta lucru. Adevărul este că se gândea prea puțin la dragoste și nu punea sub semnul întrebării lunga ei relație cu ofițerul, o accepta ca pe un dat natural, înscris în destin încă din copilărie. De atâtea ori auzise că Gustavo Morante era perechea ei ideală, că sfârșise prin a o crede, fără să mai stea să-și analizeze sentimentele. Era puternic, stabil, viril, bine înfipt în realitate. Ea se considera un zmeu în bătaia vântului; uneori, speriată de revolta ei interioară, ceda tentației de a se gândi la cineva care i-ar fi ținut în frâu pornirile, dar îi trecea repede. Când se gândea la viitor o apuca melancolia, drept care prefera să trăiască liber și intens cât mai avea timp.

Francisco vedea în relația dintre Irene și logodnicul ei două singurătăți aduse laolaltă, dar mai ales o sumă întreagă de absențe. Pretindea că, dacă ar fi avut ocazia să stea mai mult timp împreună, amândoi și-ar fi dat seama că nu-i unea decât puterea obișnuinței. Era un amor lipsit de patimă, întâlnirile lor erau calme, despărțirile prea lungi. Credea că Irene prefera de fapt să prelungească logodna la infinit pentru a trăi în libertate și a se întâlni cu el doar din când în când, pentru o partidă de amor. Era limpede că o speria căsnicia și căuta pretexte de amânare, de parcă ar fi intuit că, odată măritată cu junele menit carierei de general, ar fi trebuit să renunțe la fustele lungi, la brățările zăngănitoare și la viața agitată.

În dimineța aceea, în timp ce motocicleta înghițea kilometri de dealuri și câmpii în direcția Los Riscos, Francisco socotea cât mai era până la întoarcerea Logodnicului Morții. Atunci toate s-ar fi schimbat. S-ar fi zis cu fericirea ultimelor luni, când o avusese pe Irene doar pentru el, cu visele tulburătoare, surprizele zilnice, nerăbdarea cu care o aștepta și amuzamentul pe care i-l

provocau acțiunile ei trăsnite. Trebuia să fie mult mai atent, să spună doar indispensabilul, să evite orice mișcare suspectă. Până atunci împărtășiseră o complicitate senină. Prietena lui părea să se miște prin lumea asta într-o stare de inocență, fără să detecteze micile semne ale dublei sale vieți, fără să-i pună întrebări. În prezența ei nu era necesar să ia măsuri de precauție, însă venirea lui Gustavo Morante îl obliga să fie mai prudent. Relația cu Irene era mult prea prețioasă, dorea s-o păstreze neschimbată. Nu dorea omisiuni și minciuni în prietenia lor, deși știa că nu peste mult timp acest lucru va deveni inevitabil. Ar fi vrut să continue drumul pe motocicletă până la marginea orizontului, acolo unde umbra căpitanului n-ar fi ajuns, să străbată țara, continentul și mărilor cu Irene care-l ținea de mijloc. Călătoria i se păru scurtă. După ce intrară pe un drum îngust, în fața ochilor le apărură lanurile de grâu, acum ca un puf verde. Suspină, asta însemna că nu mai aveau mult de mers. Ajunseră fără probleme la casa unde locuia sfânta, mirați de pustietate și de liniște, căci se așteptau la un puhoi întreg care să se fi adunat să vadă fenomenul.

— Ești sigură că e aici?

— Sunt sigură.

— Păi nu se vede nimeni, ce sfântă de doi bani o fi și asta... Se găseau în fața unei case de țărani săraci, spoită cu var, acoperită cu țigle decolorate, cu un coridor în fața ușii și o singură fereastră. O curte mare în fața casei, mărginită de o boltă de viță fără frunze, arabesc de ramuri uscate și răsucite pe care se iveau mugurii ce prevesteau umbra verii. Un puț, o coșmelie de scânduri ce părea să fie latrina, mai încolo altă construcție pătrată și simplă, bucătăria.

Cățiva câini de diverse mărimi și culori le ieșiră în cale, lătrând furioși. Irene, obișnuită cu animalele, păsea în mijlocul haitei vorbindu-le câinilor ca și cum i-ar fi

cunoscut. În schimb, Francisco s-a pomenit recitând în gând formula magică învățată în copilărie și menită a-l apăra de astfel de pericole: „stai pe loc, fiară fioroasă, că Dumnezeu e mai puternic decât tine, bestie feroce”, dar era limpede că sistemul ei era mai bun: Irene înainta fără grijă, dar lui îi arătau colții. Era gata să se apere cu lovituri de picior, dar tocmai atunci ieși un țânc de vreo patru ani cu o nuia în mână și goni javrele. Zarva scoase din casă și alte persoane: o femeie grasă cu înfățișare aspră și resemnată, un bărbat cu chipul brăzdat precum o coajă de nucă iarna și mai mulți copii de vârste diferite.

— Aici locuiește Evangelina Ranquileo? întrebă Irene.

— Aici, dar minunile sunt la prânz.

Îi spuse că erau ziarști atrași de zvonurile tot mai insistente. Oamenii lăsară timiditatea la o parte și îi poftiră în casă, conform neștirbitei ospitalități a locuitorilor acestei țări.

În curând, în curtea familiei Ranquileo începură să sosească vizitatorii. Francisco încerca s-o fotografieze pe Irene în timp ce vorbea cu gazdele, să-i facă un instantaneu, căci nu-i plăcea să pozeze. Fotografiile păcălesc timpul, îl încremenesc într-o bucată de carton unde sufletul nu se vede, obișnuia ea să spună. Aerul curat și însuflețirea de care era cuprinsă îi dădeau înfățișarea unei făpturi a naturii. Se mișca prin proprietatea Ranquileo cu dezinvoltură, parcă acolo s-ar fi născut, vorbea, râdea, ajuta la servitul cânilor cu răcoritoare, gonea câinii care i se încurcau în picioare. Copiii se uitau uimiți la pletele ei de o culoare atât de ciudată, la hainele extravagante, fascinați chiar și de gesturile ei.

Sosiră niște evangheliști cu chitare, flaute și tobe; sub îndrumarea reverendului, un omuleț în haină lustruită și pălărie de înmormântare, începură să intoneze psalmi. Și vocile, și instrumentele sunau fals și dezacordat, dar nimeni în afară de Irene și Francisco nu părea să observe.

Îi auzeau de săptămâni întregi și se obișnuiseră.

Veni și părintele Cirilo, gâfâind de drumul pe care-l făcuse cu bicicleta de la biserică până aici. Așezat sub bolta de viță, cufundat în divagații melancolice sau în rugăciuni știute pe de rost, își clătina barba albă care de departe semăna cu un buchet de crini prins în piept. Poate că-și dăduse seama că rozariul Sfintei Gemina atins de mâinile Papei era la fel de inefficient ca și cântările colegului protestant sau pilulele colorate ale medicului din Los Riscos. Se uita din când în când la ceas, ca să verifice punctualitatea cu care apărea criza. Ceilalți, oamenii atrași de posibilitatea de a profita de vreo minune, așteptau liniștiți sub streășină, pe scaunele puse la umbră. Vorbeau alene despre semănăturile ce aveau să înceapă în curând sau despre un meci de fotbal de departe auzit la radio, nici nu pomeneau de motivul care-i adusese, din respect pentru stăpânii casei sau din pudoare.

Evangelina și mama ei serveau lumea cu apă rece cu făină prăjită și miere. Nu era nimic anormal în înfățișarea fetei, era liniștită, cu bujori în obraji și un surâs tâmp pe chipul ca mărul. Era mulțumită să se afle în centrul atenției micii mulțimi.

Hipólito Ranquileo se apucă să lege câinii de pomi. Lătrau prea mult. Apoi veni la Francisco să-i spună că era musai să ucidă una din cățele: cu o zi în urmă fătase și-și mâncase puii, fapt la fel de grav ca o găină care cântă cocoșește.

Anumite defecte ale naturii trebuie tăiate din rădăcină, că altfel se molipsesc și alte animale. Era foarte categoric pe subiectul acesta.

Așa stăteau lucrurile când reverendul se deplasă în mijlocul curții și slobozi din rărunchi un discurs pătimăș. Asistența asculta din politețe, deși era limpede pentru toți, cu excepția evangheliștilor, că erau nedumeriți. „Se măresc prețurile! Viața e tot mai scumpă! Asta se știe.

Cum poți lupta împotriva fenomenului? Prin mai multe mijloace: închisoare, amenzi, greve etc. Care e miezul problemei? Care e cauza? Cum arată mingea de foc care hrănește lăcomia omenească? În spatele ei există aplecarea periculoasă către păcatul cărnii, pofta desfrânată pentru plăcerile pământești. Asta îndepărtează omul de Dumnezeu cel Sfânt, duce la dezechilibru uman, moral, economic și spiritual, trezește mânia Celui Atotputernic. Vremurile în care trăim sunt aidoma celor ale Sodomei și Gomorei, omul s-a prăbușit în bezna greșelii și-și culege acum pedeapsa pentru că i-a întors spatele lui Dumnezeu. Iehova ne-a trimis niște semne ca să cumpănim mai bine și să ne căim de scârbavnicile noastre păcate...”

— Scuzați-mă, domnule pastor, serviți o răcoritoare? îl întrerupse Evangelina, tăindu-i inspirația pentru enumerarea altor păcate.

O adeptă a protestanților, sașie și scurtă de picioare, veni la Irene să-i expună teoria despre tânăra Ranquileo: „I-a intrat în corp Belzebut, prințul demonilor, așa să scrieți la revistă, domnișoară. Așa-i chinuie el pe creștini, însă Armata Salvării e mai puternică și-l va învinge. Așa să ziceți la revistă, nu uitați”.

Părintele Cirilo, care auzise ultimele cuvinte, o luă pe Irene de braț și o duse ceva mai încolo:

— N-o lua în seamă. Evanghelicii ăștia sunt niște ignoranți, fata mea. Deși nu urmează adevărata credință, au niște calități, asta nu li se poate nega. Știi că sunt abstinenți? Chiar și alcoolicii învederați se lasă de băut dacă intră în secta asta, de aceea îi respectăm. Numai că diavolul n-are nicio legătură cu asta. Fata e țićnită, atâta tot.

— Dar minunile?

— Care minuni? Doar n-o să crezi aiurelile astea! mai erau câteva minute până la miezul zilei când Evangelina intră în casă. Își scoase haina, își despletă coada și se așeză

pe unul din cele trei paturi ale încăperii. Afară se făcu liniște, se apropiară cu toții ca să se uite pe ușă și pe geam. Irene și Francisco o urmară pe fată înăuntru, iar ea își pregăti reportofonul în timp ce el își așeza aparatul într-un colț.

Casa avea dușumea de pământ bătut, care de atâta pășit, udat, măturat și iar luat în picioare devenise tare precum cimentul. Puținul mobilier era din lemn negeluit, mai erau câteva scaune și taburete de răchită, o masă rustică de fabricație proprie, iar ca unică podoabă se vedea o litografie cu imaginea lui Christos cu inima în flăcări. O perdea despărțea dormitorul fetelor de restul camerei. Băieții se culcau pe niște saltele puse direct pe jos într-o cameră cu intrare separată, pentru a evita promiscuitatea între frați. Totul era extrem de curat, mirosea a mentă și a cimbru, o mușcată roșie într-un ghiveci înveselea fereastra, iar masa era acoperită cu o pânză verde. Lui Francisco aceste lucruri simple i se păreau profund estetice, așa că se hotărî să le immortalizeze pe peliculă, pentru colecția sa. Dar nu mai apucă.

La douăsprezece fix, Evangelina se prăbuși pe pat. Trupul i se înfiora, un geamăt prelung și groaznic o străbătu toată, ca un strigăt de dragoste. Începu să se agite convulsiv, se arcui îndărăt într-un efort supraomenesc. De pe chipul desfigurat expresia de fată simplă se șterse, parcă îmbătrânise brusc cu câțiva ani, un rictus de extaz, durere sau desfrânare i se întipări pe chip. Patul se cutremură și, speriată, Irene-și dădu seama că și masa, care era la o distanță de câțiva metri se mișca de una singură. Sperietura îi învinse curiozitatea, drept care fugi la Francisco căutând protecție, îl apucă de braț și se lipi de el, neluându-și ochii de la spectacolul demential ce se desfășura pe pat, dar el o împinse ușor la o parte ca să facă fotografii. Afară câinii urlau întruna a nenorocire, alăturându-se cântărilor și rugăciunilor. Carafele de alamă

dăntuiau pe poliță, pe acoperiș se auzeau zgomote ca de grindină. Podul în care familia păstra proviziile, semințele și uneltele agricole se zguduia fără oprire. O ploaie de boabe de porumb începu să cadă din saci, sporind senzația de coșmar. Evangelina Ranquileo se contorsiona pe pat, sub imperiul unor halucinații inexplicabile și al unor nevoi misterioase. Tatăl, negricios, fără dinți, cu o expresie patetică de clown trist, privea abătut din prag, neîndrăznind să se apropie. Mama stătea lângă pat cu ochii în pământ, încercând poate să asculte tăcerea Domnului. Înăuntru și afară, pelerinii începeau să spere. Pe rând, se apropiau de Evangelina cerându-i o minune mică și umilă.

— Scapă-mă de furuncule, sfântuțo...

— Fă să nu mi-l ia pe Juan la armată...

— Să te mântuie Domnul, Evangelina, plină de har ești, vindecă-l pe bărbatu-meu de hemoroizi...

— Fă-mi un semn, ce număr să joc la loterie...

— Oprește ploile astea, roaba lui Dumnezeu, că se duce naibii ce-am semănat...

Cei ce veniseră mânați de credință sau căutând o ultimă soluție defilau ordonat, se opreau o clipă să-și rostească cererea, după care plecau transfigurați de încrederea că Providența avea să le fie favorabilă prin mijlocirea Evangelinei.

Nimeni n-a auzit când a sosit camionul jandarmilor.

Au auzit ordinele și, până să reacționeze, militarii năvăliseră în curte și în casă cu armele pregătite. S-au apucat să împingă oamenii, să gonească copiii, cei care nu se mișcau destul de repede erau loviți cu patul puștilor, aerul s-a umplut de răcnete.

— Fața la perete! Mâinile la ceafă! strigă tipul masiv, cu ceafă de taur, care conducea grupul.

Se supuseră toți, în afară de Evangelina Ranquileo care-și continua criza și de Irene Beltrán, care încremenise

într-un colț.

— Actele! urlă un sergent cu trăsături indigene.

— Eu sunt ziaristă și el e fotograf, spuse Irene cu glas ferm, arătând spre prietenul ei.

Francisco fu percheziționat brutal sub haină, între picioare și în pantofi.

— Întoarce-te!

Ofițerul, pe care mai târziu aveau să-l cunoască sub numele de locotenent Juan de Dios Ramârez, se apropie de el și-i puse țeava puștii în coaste.

— Numele!

— Francisco Leal.

— Și ce mă-ta faci aici?

— Un reportaj, interveni Irene.

— N-am vorbit cu tine!

— Dar eu da, domnule căpitan, zâmbi ea avansându-l ironic în grad.

Omul ezită, neobișnuit cu impertinențele civililor.

— Ranquileo!

Din grup ieși imediat un uriaș brunet cu o expresie zăpăcită și purtând o carabină și luă poziție de drepti în fața superiorului.

— Asta e soră-ta? arătă locotenentul spre Evangelina, care era pe altă lume, unde copula pesemne cu fantomele.

— Să trăiți, afirmativ, domnule locotenent! răcni tânărul cu călcâiele lipite regulamentar, pieptul și privirile înaintea și chipul împietrit.

Chiar în clipa aceea o nouă și încă și mai violentă ploaie de pietre invizibile cutremură acoperișul. Ofițerul se aruncă la pământ, imitat de întreaga trupă. Buimăciți, ceilalți văzură cum se târau pe coate și genunchi afară în curte, apoi cum se ridicau și alergau în zigzag să-și ocupe pozițiile. De după albia de spălat rufe, locotenentul începu să tragă spre casă. Era semnalul așteptat. Înnebuniți, jandarmii, pradă unei violențe de necontrolat, apăsară pe

trăgaci și cerul se umplu de vacarm, strigăte, planșete, lătrat de câini și cotcodăcit de găini, totul într-o ceață de praf de pușcă. Cei care rămăseseră afară se culcară la pământ, unii fugiră să se pună la adăpost în șanț sau după copaci. Evanghelicii încercau să-și salveze instrumentele muzicale, părintele Cirilo se vâri sub o masă, strângând la piept rozariul Sfintei Gemita și cerând cu glas tare protecția sfântului patron al armatei.

Francisco Leal observă că gloanțele treceau cam aproape de fereastră, iar unele se loveau de pereții groși neprevestind nimic bun. O luă pe Irene de talie și o trânti la pământ, acoperind-o cu corpul său. O simți tremurându-i în brațe, nu știa dacă de frică sau pentru că se sufoca sub greutatea lui. Imediat ce lucrurile se mai potoliră, ieși în goană afară, convins că avea să vadă cel puțin vreo șase morți, dar singurul cadavru era cel al unei găini sfârtecate de gloanțe. Militarii erau ca scoși din minți, nebunia pusese stăpânire pe ei, erau îmbătați de putere. Sătenii și curioșii zăceau plini de praf și noroi, copiii plângeau și câinii urlau în lanț. O simți pe Irene trecând ca un uragan pe lângă el; până s-o oprească, ajunsese în fața locotenentului. Cu mâinile în șolduri, țipa la el cu un glas care nu mai era al ei:

— Sălbatici! Animale ce sunteți! Dacă omorâți pe cineva? Francisco veni repede la ea, speriat c-avea să primească un glonț în cap, dar, spre mirarea sa, ofițerul râdea.

— Nu te enerva, frumoaso, am tras în aer.

— De ce mă tutuiți? Dar, în primul rând, ce căutați aici? întrebă ea, la fel de nervoasă.

— Ranquileo mi-a spus de chestia cu soră-sa iar eu mi-am zis: unde au zbârcit-o popii și doftorii, vor izbândi Forțele Armate. Așa i-am zis și de-aia am venit. Ia să vedem noi dacă mai dă din picioare fătuca asta când o arestez!

O luă cu pași mari spre casă, Irene și Francisco urmându-l ca niște automate. Ceea ce s-a petrecut mai departe avea să le rămână veșnic gravat în memorie și-aveau să-și amintească de asta ca de o succesiune de imagini tulburi și fără legătură unele cu altele.

Locotenentul Juan de Dios Ramirez se apropie de patul Evangelinei. Mama făcu un pas ca să-l oprească, el o împinse la o parte. N-o atinge, a mai apucat femeia să strige, dar ofițerul întinsese deja mâna și apucase bolnava de braț.

Pe neașteptate, pumnul Evangelinei țâșni ca din pușcă și se opri în chipul rubicond al militarului, pocnindu-l direct în nas cu atâta forță, că omul căzu pe spate, în timp ce casca i se rostogolea sub masă precum o coajă nefolositoare. Fata își pierduse rigiditatea, ochii ru mai erau rătăciți și nici nu mai avea spume la gură. Cea care l-a apucat pe locotenentul Ramarez de guler, l-a ridicat în aer fără pic de efort și l-a scos afară scuturându-l ca pe o momâie era fata cea suavă de cincisprezece ani, cu oase fragile, care nu cu multă vreme înainte împărțea apă cu miere sub bolta de viță. Doar forța supranaturală trăda starea neobișnuită în care se afla. Irene reacționa rapid: îi smulse lui Francisco aparatul de fotografiat din mână și începu să tragă clișeu după clișeu, fără să mai încadreze, în speranța că ceva tot o ieși, deși trecuse brusc de la întunericul din casă la soarele miezului de zi de afară.

Prin obiectiv, Irene văzu cum Evangelinea îl târa pe locotenent în mijlocul curții și-l azvârlea plină de dispreț la câțiva pași de protestanții ce rămăseseră tremurând pe jos. Ofițerul încercă să se ridice, dar ea îi aplică câteva lovituri bine țintite în ceafă, trântindu-l la loc, îi mai trase câteva cu piciorul, dar fără furie și fără să-i pese de militarii înarmați care o înconjurau, neavând curaj să tragă, paralizați de uimire. Fata îi smulse apoi pușca mitralieră pe care omul o ținea la piept și o aruncă cât

colo, într-o mocirlă în care se afundă încet sub râțul impasibil al unui porc care o miroși înainte de a se face nevăzută în mizerie.

De-abia atunci Francisco se trezi la realitate și-și aminti de studiile sale de psihologie. Se apropie de Evangelina Ranquileo și, cu blândețe dar ferm, o lovi ușor pe umăr, chemând-o pe nume. Fata păru să se întoarcă dintr-o lungă călătorie somnambulă. Lăsă capul în jos, zâmbi timid și se așeză sub bolta de viță, în timp ce militarii dădeau fuga să recupereze arma, s-o curețe de mâl, să caute casca, să-și ajute șeful să se ridice, să-l scuture de praf, cum vă simțiți, domnule locotenent? Palid și tremurând, ofițerul îi îndepărtă, își puse casca, își luă arma, negăsind în vastul lui repertoriu de înjurături ceva potrivit situației.

Nemișcați și înspăimântați, toți așteptau ceva atroce, o nebunie sau o osândă finală care să-i termine, să-i alinieze la zid și să-i împuște fără drept de apel, sau măcar să-i urce cu lovituri de armă în camion, pentru ca apoi să fie aruncați într-o râpă din munți. După o lungă ezitare, locotenentul Juan de Dios Ramírez făcu stânga împrejur și o luă spre ieșire.

— Retragerea, labagiilor, urlă el, iar oamenii săi îl urmară.

Pradelio Ranquileo, fratele cel mare al Evangelinei, răvășit și cu o expresie de adâncă uluire pe chipul negricios, se mișcă ultimul și doar când auzi zgomotul motorului. Atunci o luă la goană și se urcă prin spate lângă camarazii săi. Dar ofițerul își aminti exact atunci de fotografii, latră un ordin, sergentul se întoarse și se repezi la Irene, îi smulse aparatul, scoase filmul și-l expuse la lumină. După care aruncă aparatul departe, ca pe o cutie goală de bere.

După plecarea lor, în curtea familiei Ranquileo se lăsă liniștea. Rămăseseră încremeniți, ca după un vis urât.

Deodată se auzi glasul Evangelinei, destrămând vraja:

— Mai doriți o răcoritoare, domnule pastor? De-abia atunci reușiră să respire, să se miște, să-și adune lucrurile și să se împrăștie cu un aer rușinat.

— Dumnezeu să ne apere, suspină părintele Cirilo în timp ce-și scutura sutana de praf.

— Și să ne ferească, adăugă pastorul protestant, palid ca un iepuraș.

Irene își recupera aparatul. Era singura care zâmbea. După ce-i trecuse spaima, nu-și mai amintea decât de grotescul întâmplării, se gândea la titlul reportajului și se întreba dacă cenzura avea să-i permită să pomenească numele ofițerului care fusese cotonogit.

— Proastă idee a avut fiu-meu să aducă soldații, cugetă Hipólito Ranquileo.

— Tare proastă, întări nevastă-sa.

Nu după multă vreme, Irene și Francisco se întorceau în oraș. Tânăra strângea la piept un uriaș buchet de flori pe care-l primise de la copiii Ranquileo. Era bine dispusă și parcă uitase deja incidentul și habar n-avea de pericolul prin care trecuse. Singurul lucru care o supăra era pierderea filmului, fără de care era cu neputință să publice articolul, căci nimeni n-ar fi crezut o astfel de poveste. Se mângâia la gândul că aveau să revină și să facă alte fotografii cu criza Evangelinei. Familia îi rugase să mai vină, aveau de gând să taie un porc, sărbătoare anuală la care poșteau câțiva vecini la un chef monstru. Doar Francisco făcu drumul de întoarcere fierbând de mânie, iar când o lăsă pe Irene în fața casei nu-și putu stăpâni furia.

— De ce te superi în halul ăsta, Francisco? Nu s-a întâmplat nimic, doar niște gloanțe trase în aer și o găină moartă, asta a fost tot, râse ea și își luă rămas-bun.

Până atunci el încercase s-o țină departe de mizeria fără leac, de nedreptățile și represiunea la care asista

zilnic și despre care discuta de regulă acasă cu ai lui. I se părea ceva nemaipomenit că Irene plutea nevinovată pe marea agitată care amenința să înece țara, preocupată doar de aspectele pitorești și anecdotice. Era uimit s-o vadă plutind neatinsă și înconjurată doar de bunele ei intenții. Optimismul fără justificare, vitalitatea curată și proaspătă a prietenei sale erau un adevărat balsam turnat peste chinurile prin care trecea el la gândul că nu poate schimba nimic. Totuși, în ziua aceea fusese tentat s-o apuce de umeri și s-o scuture ca să ajungă cu picioarele pe pământ și să înțeleagă care era adevărul. Însă văzând-o în fața zidului de piatră al casei, cu brațele pline de flori de câmp pentru bătrânii ei și părul răvășit de vânt, avu intuiția că făptura aceasta nu era făcută pentru realitatea cea sordidă. O sărută pe obraz, cât mai aproape de gură, dorindu-și arzător să rămână veșnic alături de ea ca s-o apere de umbra întunecată. Mirosea a iarbă și avea pielea rece. Știu atunci că soarta inexorabilă era s-o iubească.

PARTEA A DOUA Umbra

Pământul calduț păstrează ultima taină.

Vicente Huidobro

De când lucra la revistă, Francisco simțea că viața i se petrecea sub semnul unei tensiuni permanente. Orașul era divizat de o graniță invizibilă pe care trebuia s-o treacă des. Într-o singură zi fotografia rochii splendide de muselină și dantelă, îngrijea o fată violată de propriul tată în satul fratelui său José și ducea la aeroport ultima listă de victime ce avea să ajungă în mâinile unui mesager necunoscut, după ce dădea parola. Era cu un picior în iluzia obligatorie și cu celălalt în realitatea secretă. De fiecare dată trebuia să se plieze pe cerințele momentului, dar la sfârșitul zilei, în liniștea odăii, trecea în revistă evenimentele și ajungea la concluzia că în nebunia asta de zi cu zi cel mai bine era să nu se gândească prea mult, ca să nu fie copleșit de frică sau de mânie. Atunci imaginea

lui Irene apărea în întuneric și se mărea, acoperind totul.

Miercuri noapte a visat un câmp de margarete. De obicei nu-și amintea ce visase, dar florile erau atât de proaspete, că s-a trezit convins că alergase în aer liber. La prânz s-a ciocnit la redacție cu astrologa, cucoana cu părul vopsit ca pana corbului care insistase să-i ghicească.

— Ți se citește în ochi: ești după o noapte de dragoste, i-a spus femeia de cum l-a văzut pe scările etajului cinci.

Francisco a invitat-o la o bere și, în lipsa altor indicii cosmice care s-o ajute la ghicit, i-a povestit visul. Femeia l-a informat că margaretele sunt semn de noroc, așa că era musai să i se întâmple ceva bun în următoarele ore.

— Și asta e bine, fiule, căci degetul morții e ațintit spre tine, a adăugat, dar o spusese de atâtea ori că prevestirea rea își tocise între timp puterea de a înspăimânta.

Astrologa a crescut însă în ochii lui când, nu după mult timp, Irene l-a sunat și l-a rugat s-o invite la cină acasă la el, pentru că dorea să-i cunoască familia. Fusesse o săptămână în care aproape că n-apucaseră să se vadă. Redactarea secției de modă avusese ideea să facă o serie de fotografii la Academia de Război, așa că Francisco fusese ocupat până peste urechi. Erau la modă rochiile romantice cu panglici și voaluri, pe care tipa se gândea să le pună în contrast cu arsenalul greoi de luptă și cu bărbații în uniformă. La rândul său, comandantul a vrut să profite de ocazie pentru a arăta lumii un aspect mai benign al Forțelor Armate, drept care și-a deschis porțile garnizoanei, nu fără a întări măsurile de siguranță. Francisco și restul echipei au petrecut astfel câteva zile în incinta militară, la capătul cărora el nu știa ce-l scârbise mai tare: imnurile patriotice și ceremoniile marțiale sau cele trei regine ale frumuseții care-i pozau. La venire și la plecare treceau printr-o percheziție amănunțită, li se

răsturnau valizele cu rochii, pantofi și peruci, erau căutați peste tot cu niște mașinării electronice, ca nu cumva să poarte asupra lor ceva suspect. Fetele își începeau treaba cu o mutră plictisită și bombăneau întruna. Mario, coaforul cel elegant și discret, îmbrăcat numai în alb, avea rolul de a le transforma pentru fiecare fotografie. Era ajutat de doi asistenți proaspăt inițiați în tagma homosexualilor, care se învâртеau în jurul lui ca doi licurici. Francisco își vedea de aparate și de filme, străduindu-se să rămână calm atunci când la percheziție se întâmpla să i se voaleze o bobină cu munca de peste zi.

Evident că trupa asta ambulantă afecta disciplina Academiei și-i scoteau din minți pe cei neobișnuiți cu asemenea spectacol. Și nu modelele i-au dat peste cap pe soldați, ci asistenții care cochetau pe față, spre indignarea maestrului de coafură. Mario nu gusta astfel de ȗopenii și depășise de ani buni orice tendință spre promiscuitate. Venea din familia cu unsprezece copii a unui miner. Se născuse și crescuse într-o așezare cenușie unde praful de cărbune acoperea totul cu o patină mortală de urătenie și se lipea de plămânii oamenilor, transformându-i în propriile lor umbre. Era menit să urmeze destinul tatălui, al bunicului și al fraților mai mari, numai că nu se simțea în stare să se târască în măruntaiele pământului izbind cu târnăcopul în piatră și nici să dea piept cu asprimea muncii de miner. Avea degete fine și o fire înclinată către fantezie; bătaile zdravene pe care le primise n-au reușit să-l lecuiască de purtările efeminate și să-i schimbe natura. Copil fiind, profita de fiecare prilej pentru a se bucura de plăceri solitare ce stârneau batjocura nemiloasă a celor din jur: aduna pietricele de râu și le lustruia ca să se bucure de culorile lor, străbătea peisajul lipsit de har ca să găsească frunze uscate pe care le aranja artistic, se emoționa până la lacrimi în fața unui apus de soare, dorindu-și să-l immortalizeze într-o expresie poetică sau într-

un tablou, dar nu era în stare. Mama îi accepta aceste ciudăţenii, în care nu vedea vreun semn de perversitate, ci doar indiciile unui suflet diferit. Pentru a-l scăpa de băţările tatălui, l-a dus la biserică să fie ajutor de paracliser, în speranţa că delicateţea sa femeiască avea să treacă neobservată printre odăjdiile slujbei şi fumul de tămâie. Dar băiatul uita de expresiile latineşti şi încremenea cu ochii la praful auriu care plutea în lumina ce se strecura prin ferestre. Preotul a trecut peste aceste semne de distracţie şi l-a învăţat aritmetică, să scrie şi să citească, plus câteva rudimente indispensabile de cultură. La cincisprezece ani ştia pe dinafară atât puţinele cărţi care se găseau în sacristie, cât şi altele, pe care i le împrumutase prăvăliaşul turc cu scopul de a-l atrage în camera din dos şi a-i revela mecanismele plăcerii între bărbaţi. Aflând de vizitele astea, tatăl l-a târât cu forţa la bordel, împreună cu cei doi fraţi mai mari. Şi-au aşteptat rândul alături de o duzină de masculi nerăbdători să-şi cheltuiască salariul zilei de vineri. Doar Mario a observat draperiile jengoase şi decolorate, mirosul de urină şi creolină, atmosfera jalnică a locului. Doar pe el l-a cuprins mila de tristeţea femeilor epuizate de folosinţă şi de lipsa dragostei. Ameninţat de fraţii săi, a încercat să se poarte ca un bărbat în prezenţa prostituatei la care a nimerit, căreia i-a fost de ajuns o privire pentru a-şi da seama că băiatul era menit unei vieţi de batjocură şi singurătate. I s-a făcut milă văzându-l cum tremură de scârbă în faţa cărnurilor ei dezgolite şi a cerut să rămână cu el între patru ochi, ca să-şi facă treaba nederanjaţi. A închis uşa cu zăvorul, s-a aşezat lângă el pe marginea patului şi l-a luat de mână.

— Asta nu se face cu sila. Pleacă departe de aici, copile, unde să nu te ştie nimeni, că aici te omoară, i-a spus băiatului care plângea înspăimântat.

În viaţa lui nu primise un sfat mai bun. Şi-a şters

lacrimile și s-a jurat să nu mai plângă niciodată din cauza unei bărbații pe care nici nu și-o dorea.

— Dacă nu te îndrăgostești, poți ajunge departe, i-a mai spus femeia, după care i-a liniștit tatăl, scăpându-l de încă o bătaie.

Seara, Mario a stat de vorbă cu mama sa și i-a povestit cele petrecute. Femeia a scos din fundul unui dulap un ghemotoc de bani și l-a pus în mâna fiului. Cu banii ăștia a luat trenul până în capitală, unde s-a angajat băiat de serviciu la un salon de coafură, pe mâncare și o saltea pe care să doarmă. Era entuziasmat. Nu-și imaginase că lumea poate fi și așa: culori deschise, parfumuri delicate, glasuri vesele, frivolitate, căldură, răgaz. Privea în oglindă mâinile coafezelor la lucru și se minuna. A învățat să cunoască sufletul feminin așa cum era, fără mască. Seara, când rămânea singur, exersa pieptănături noi pe peruci, învăța să folosească fardurile, pudra, creioanele dermatograf pe pielea lui, descifrând arta machiajului: a descoperit cum poți arăta mai bine cu ajutorul culorilor și al pământului. Nu după mult timp i s-a dat voie să practice pe câteva cliente noi, după câteva luni tundeau ca nimeni altul și doamnele cele mai pretențioase îl doreau numai pe el. Era în stare să transforme o femeie banală într-una remarcabilă, grație coafurii și machiajului folosit cu abilitate, dar mai ales era în stare să le inducă certitudinea că sunt atrăgătoare, pentru că, în ultimă instanță, frumusețea e o chestiune de atitudine. S-a apucat să studieze serios și să practice tot mai îndrăzneț, ajutat de un instinct infailibil care-l conducea la soluția cea mai bună. Era solicitat de mirese, modele, actrițe și ambasadoare de peste mări și țări. Câteva doamne bogate și influente din oraș i-au deschis saloanele și, pentru prima dată, fiul de miner a pășit pe covoare persane, a băut ceai din cești de porțelan transparent, a apreciat luciul argintului lucrat, lemnul lustruit, cristalurile fine. A învățat

repede să deosebească obiectele valoroase și a hotărât să nu se mulțumească cu imitații, căci orice formă de vulgaritate îl făcea să sufere. Odată intrat în lumea artei și a culturii, a știut că nu mai era drum înapoi. Și-a dat frâu liber creativității și talentului pentru afaceri devenind, în câțiva ani, patronul celui mai faimos salon de frumusețe din capitală și al unui mic magazin de antichități, paravan pentru alt gen de trafic mai discret. A ajuns expert în opere de artă, mobilă fină, obiecte de lux, lumea cea mai bună îi cerea sfatul. Era veșnic ocupat și grăbit, însă nu uitase că primul pas către triumf îl făcuse la revista la care lucra Irene Beltrán, astfel că, dacă ea îl chema pentru o prezentare de modă sau un reportaj pe teme de haine și stil, își lăsa treburile și se înființa pe loc, înarmat cu faimoasa valijoară în care-și ținea elementele transformatoare. Devenise atât de cunoscut, încât la marile petreceri mondene doamnele cele mai curajoase își exhibau cu mândrie pe obrazul stâng semnătura sa, ca pe tatuajul unei beduine.

Când l-a cunoscut pe Francisco Leal, Mario era un tip de vârstă mijlocie, cu un nas fin și drept, rezultat al unei operații estetice, subțire și zvelt grație dietei, exercițiilor și masajelor, bronzat la ultraviolete, îmbrăcat impecabil cu cele mai bune haine englezești și italienești, cult, rafinat și celebru. Se învârtea în medii exclusive și, sub pretextul căutării de antichități, călătorea în regiunile cele mai îndepărtate. Trăia precum un aristocrat, dar nu-și repudia originea modestă, vorbind cu mândrie și bună dispoziție de satul lui de mineri, ori de câte ori avea ocazia. Atitudine care-l făcea imediat simpatic celor care nu l-ar fi iertat dacă s-ar fi apucat să-și inventeze un blazon inexistent. Acolo unde nu puteai pătrunde decât dacă aveai un nume sau foarte mulți bani, el pătrunsese prin gustul său infailibil și capacitatea de a-și face relații cu oamenii potriviți. Nicio petrecere importantă nu era completă dacă

nu venea și el. Nu s-a mai întors în sat, nu și-a revăzut tatăl sau frații, dar în fiecare lună îi trimitea mamei un cec din care puteau trăi destul de bine, iar fetele erau ajutate să învețe o meserie, să-și deschidă o mică afacere și să-și facă o zestre pentru când s-or mărita. Preferințele sentimentale erau discrete, lipsite de stridentă, la fel ca totul în viața sa. În momentul în care i l-a prezentat lui Francisco, doar

O sclipire ușoară din ochi i-a trădat impresia pe care acesta i-o făcuse. Ea a observat însă, iar mai târziu glumea cu prietenul ei, îi spunea să se păzească de avansurile coaforului dacă nu voia să sfârșească purtând cercei și vorbind cu glas de soprană. Două săptămâni mai târziu, în timp ce lucrau la noul machiaj al sezonului, căpitanul Gustavo Morante a venit s-o ia pe Irene. Dând cu ochii de Mario, expresia feței

1 s-a schimbat brusc: efeminații îi provocau ofițerului o silă violentă și nu-i plăcea că logodnica sa se învârtea într-un mediu de „degenerați”. Ocupat să acopere pomeții manechinului cu un fel de promoroacă aurie, Mario nu și-a dat seama de sentimentul de respingere pe care-l provocase și, zâmbitor, i-a întins mâna. Gustavo și-a încrucișat brațele pe piept și i-a spus că nu are ce vorbi cu poponarii. S-a lăsat o tăcere ca de gheață. Irene, asistenții, modelele, cu toții au rămas mască. Mario a pălit, un vâl de tristețe i-a trecut peste ochi. Atunci, Francisco Leal și-a părăsit sculele de fotografiat, a înaintat calm și a venit lângă Mario, punându-i o mână pe umăr.

— Știți de ce nu vreți să-l atingeți, domnule căpitan? Pentru că vă temeți de propriile dumneavoastră sentimente. Pesemne că în camaraderia aspră a garnizoanei există mulți homosexuali, a rostit pe tonul liniștit și amabil pe care-l folosea de obicei.

r

Înainte ca Gustavo Morante să priceapă gravitatea acestor vorbe și să reacționeze ca atare, Irene l-a luat de

braț și l-a scos cu forța din încăpere. Mario n-a uitat incidentul. După câteva zile l-a invitat pe Francisco la cină. Locuia la ultimul etaj al unei clădiri cu apartamente de lux. Locuința era decorată în alb și negru, într-un stil sobru, modern și original. Geometria de oțel și sticlă adăpostea trei sau patru piese de mobilier baroc foarte vechi și câteva tapiserii de mătase chinezească. Pe covorul gros care acoperea o parte din parchet torceau două pisici de Angora, lângă șemineul în care ardeau crengi de lemn aromat dormita un câine negru cu blana lucioasă. Ador animalele, spuse Mario făcând oficiile de gazdă. Într-o frapieră de argint se răcea o sticlă de șampanie, alături așteptau două cupe. Francisco constată penumbra plăcută, aroma lemnului și mireasma de tămâie care ardea într-un cățui de bronz, auzi jazzul în surdină care se revărsa din boxe și pricepu că era singurul musafir. Primul impuls a fost să facă stânga împrejur și să plece, ca să nu-i dea speranțe gazdei, dar pe urmă dorința de a nu jigni omul și de a-i câștiga prietenia a fost mai puternică. S-au privit în ochi, Francisco cu un amestec de milă și simpatie, încercând să găsească tonul cel mai potrivit față de bărbatul acesta care, timid, îi oferea iubirea. S-a așezat alături de el pe canapea, a acceptat o cupă de șampanie, făcând apel la toată experiența sa profesională pentru a naviga pe apele tulburi fără să facă o gafă. A fost o seară de neuitat, pentru amândoi. Mario i-a povestit viața lui și, cu multă delicatețe, a pomenit de pasiunea pe care Francisco i-o trezise în suflet. Se aștepta la un refuz, dar era mult prea impresionat pentru a trece sub tăcere emoția cea nouă, niciodată un bărbat nu-l subjugase astfel: în Francisco se combinau forța și siguranța virilă cu calitatea atât de rară a delicateții. Mario nu se amorea ușor și se ferea de pasiunile tumultuoase care îl făcuseră să sufere cumplit înainte vreme, de aceea era dispus să joace acum totul pe o carte. La rândul său, Francisco i-a

povestit și el anumite lucruri din viața lui și, fără să fie nevoie s-o spună de-a dreptul, i-a dat de înțeles că puteau deveni prieteni buni, dar niciodată mai mult decât atât. De-a lungul serii, și-au descoperit gusturi comune, au ascultat muzică, au râs și au băut toată șampania. Într-un impuls de încredere, trecând peste cele mai elementare norme de prudență, Mario i-a vorbit de oroarea pe care i-o producea dictatura și de dorința de a lupta împotriva ei. Atunci, proaspătul său prieten, capabil să citească adevărul în ochii oamenilor, i-a spus taina sa. La despărțire, cu puțin înainte de ora la care se instaura interdicția de circulație, și-au strâns mâinile cu căldură, pecetluind astfel un pact de solidaritate.

Începând de atunci, Mario și Francisco și-au împărțit nu doar munca la revistă, dar și activitatea clandestină. Coaforul n-a mai făcut nicio insinuație care le-ar fi putut știrbi camaraderia, se purta normal și deschis, iar Francisco aproape că se îndoia că auzise ce auzise în seara aceea memorabilă. Irene se integră micului grup, deși fu lăsată în afara oricărei activități clandestine: prin naștere și educație aparținea taberei adverse, nu arăta niciun fel de atracție pentru politică și, în plus, era logodită cu un militar.

În ziua aceea de la Academia de Război lui Mario i s-a terminat răbdarea. Peste măsurile de siguranță, căldură și proasta dispoziție generală se mai adăugau și bâțâielile lascive în fața soldaților la care se dedau cei doi asistenți ai săi.

— Îi dau afară, Francisco, idioții ăștia n-au pic de clasă și nici n-or să aibă vreodată. Trebuia să-i concediez de mult, de când i-am surprins pupându-se în toaleta redacției.

Francisco Leal era și el enervat, mai ales pentru că n-o mai văzuse pe Irene de câteva zile bune. De o săptămână întreagă programul lor nu mai coincidea, așa că atunci

când l-a sunat și i-a spus că vine la el acasă la masă abia aștepta s-o vadă.

Ai lui au pregătit primirea cu toată grija. Hilda a gătit unul din felurile lui preferate, profesorul a cumpărat o sticlă cu vin și un buchet cu primele flori ale sezonului, pentru că o aprecia pe fată, care era ca o boare răcoroasă ce făcea să dispară posomoreala și supărările. I-au chemat și pe ceilalți doi fii ai lor, José și Javier, cu familiile, cu care se vedeau măcar o dată pe săptămână.

Francisco tocmai dezvoltase un film în baia care-i slujea și drept laborator când sosi Irene. Atârnă ștraifurile de probă, își șterse mâinile, încuie ușa cu cheia ca să nu-și bage nasul nepoții și se grăbi în calea ei. Mireasma bucatelor îl învălui ca o mângâiere. Auzi glasuri de copii, asta însemna că se adunaseră cu toții în sufragerie. Atunci își zări prietena și se simți atins de degetul Fortunei: purta o rochie imprimată cu margarete și în părul împletit în coadă își prinsese aceleași flori. Era întruchiparea visului său și a bunelor prevestiri ale astrologiei.

Hilda intră cu o strachină aburindă și fu primită de un cor de exclamații.

— Mondongo, ghici el pe dată, căci simțise aroma de tomate și foi de dafin a acestei tocaturi pe care ar fi recunoscut-o chiar și-n fundul oceanului.

— Nu pot să-l sufăr, nu vreau, bombăni un copil. Francisco muie o bucată de pâine în sosul apetisant, în timp ce mama umplea farfuriile ajutată de una dintre nurori. Doar Javier părea departe de toată zarva. Fratele cel mare era tăcut și absent, se juca făcând noduri cu o sfoară. Era ultima lui marotă. Făcea noduri, marinărești, pescărești, de cowboy, de undiță, duble, triple, le făcea și le desfăcea cu o tenacitate de neînțeles. La început, copiii fuseseră fascinați, dar pe urmă învățaseră și ei, astfel că sfoara își pierduse repede orice interes. Se obișnuiseră să-și vadă tatăl ocupat cu mania asta nevinovată, care nu

deranja pe nimeni. Singura care se plângea era nevastă-sa, care-i simțea pe piele mâinile asprite și bătătorite de afurisita asta de sfoară, care zăcea lângă pat precum un șarpe domesticit.

— Nu-mi place mondongo, repetă copilul.

— Atunci mănâncă sardine, îi sugeră bunica.

— Nu, că au ochi!

Atunci preotul trânti cu pumnul în masă, făcând să zângăne farfuriile. Încremeniră cu toții.

— Ajunge! Ai să mănânci ce ți se dă. Știi tu câți oameni trebuie să se mulțumească doar cu o cană de ceai și o pâine goală pe zi? În cartierul meu copiii leșină de foame la școală! strigă José.

Hilda îi atinse brațul cu un gest liniștitor, sugerându-i să nu pomenească de flămânzii din parohia sa ca să nu strice reuniunea familiei și să-i provoace lui taică-său o durere de stomac. José lăsă capul în jos, uimit de propria sa furie. Atâția ani nu reușiseră să-i stingă nici izbucnirile, nici obsesia pentru egalitate între oameni. Irene sparse tensiunea ridicând paharul pentru mâncarea Hildei, urmată de ceilalți, care îi laudară aroma, textura și gustul, dar mai ales originea proletară.

— Păcat că Neruda n-a scris o odă pentru felul ăsta de mâncare, constată Francisco.

— În schimb a scris una despre supa de țipar-de-mare, vreți să v-o spun? sări tatăl plin de entuziasm, repede potolit de un cor de fluierături.

Profesorul Leal nu se supăra pentru atâta lucru. Copiii lui crescuseră ascultându-l recitând texte învățate pe dinafară și citindu-le cu glas tare din clasici, însă doar mezinul se molipsise de pasiunea pentru literatură. Francisco era o fire mai puțin exuberantă și prefera să-și formeze gusturile prin lectură disciplinată și scrierea pe ascuns a poeziilor, lăsându-i tatălui privilegiul declamației. Dar acum nu-l mai suportau nici fiii, nici nepoții. Doar

Hilda îi mai cerea asta, pe seară, când erau singuri. Atunci lăsa lucrul de mână și-l asculta cu aceeași uimire atentă ca prima dată și număra anii mulți de dragoste dintre ei. Când izbucnise Războiul Civil în Spania erau tineri, erau îndrăgostiți. Deși profesorul Leal considera războiul ceva obscen, plecase pe front de partea republicanilor. Nevastă-sa și-a adunat o legătură cu haine, a încuiat casa fără să se uite înapoi și l-a urmat din sat în sat. Voiau să fie împreună în ziua victoriei, a înfrângerii sau a morții. După două toamne li s-a născut primul băiat, într-un adăpost improvizat în ruinele unei mănăstiri. Tatăl a reușit să-l țină în brațe abia după trei săptămâni. În luna decembrie a aceluiași an, în preajma Crăciunului, o bombă a făcut praf adăpostul. Auzind șuierul prevestitor, Hilda și-a luat pruncul în brațe, s-a culcat peste el îndoită ca o carte închisă și i-a salvat viața, în timp ce tavanul se prăbușea peste ea. Copilul a scăpat fără o zgârietură, dar mama avea țeasta crăpată și un braț rupt. O vreme, bărbatul le-a pierdut urma, a găsit-o în sfârșit într-un spital de campanie, unde zăcea într-o stare de prostrație, neamintindu-și nici măcar cum o cheamă, cu memoria ștearsă, fără trecut și fără viitor, cu pruncul la piept. La terminarea războiului, profesorul Leal s-a hotărât să treacă în Franța, dar nu i s-a dat voie să o scoată din spitalul unde era la recuperare, drept care a furat-o pur și simplu într-o noapte. A pus-o pe un căruț pe patru roți, cu copilul susținut de brațul sănătos, i-a legat cu o pătură și a pornit-o pe drumul jalnic al exilului. A trecut granița cu o femeie care nu-l recunoștea și care nu știa decât să-i cânte plodului. N-avea bani, n-avea prieteni, schiopăta din cauza unei răni de glonț în pulpă, care nu i-a încetinit mersul când a fost vorba să-și salveze familia. Singurul obiect personal pe care-l purta cu el era o veche riglă de calcul rămasă de la tatăl său, care-i servise la ridicarea clădirilor și la trasatul tranșeelor pe câmpul de luptă. De partea

cealaltă a graniței, poliția franceză aștepta caravana nesfârșită a refugiaților. Au despărțit bărbații de femei și i-au arestat. Profesorul Leal s-a zvârcolit ca un nebun, a încercat să le explice situația, dar l-au lovit cu patul armei și l-au dus împreună cu ceilalți în lagărul de concentrare.

Un poștaş francez a descoperit căruțul pe drum. S-a apropiat la auzul plânsului de copil mic, a tras pătura la o parte și a văzut o femeie tânără cu capul bandajat, un braț în ațele iar în celălalt cu un prunc de câteva săptămâni care plângea de frig. I-a luat acasă și, împreună cu soția sa, le-a dat primele îngrijiri. Printr-o organizație de quakeri englezi care se ocupau cu operele de binefacere și protecția refugiaților i-a localizat bărbatul pe o plajă întărcuită cu sârmă ghimpată, unde oamenii stăteau toată ziua degeaba, scrutând orizontul, iar noaptea dormeau îngropați în nisip, visând la vremuri mai bune. Îngrijorat de soarta Hildei și a copilului, Leal era la limita nervilor, astfel că, auzind din gura poștaşului că erau la adăpost izbucni, pentru prima dată de când era adult, în plâns. Francezul s-a întors să privească marea, neștiind cum să-l mângâie cu un gest sau un cuvânt. Apoi, văzând că tremură de frig, își scoase haina și i-o puse, îmbujorându-se, pe umeri. Așa a început o prietenie care avea să dureze o jumătate de secol. L-a ajutat să-și facă rost de pașaport, să intre în legalitate și să părăsească lagărul de refugiați, între timp, nevastă-sa avea grijă de Hilda. Ființă plină de simț practic, a combătut amnezia printr-o metodă de invenție proprie. Neștiind spaniola, luase un dicționar și îi numea pe rând obiecte și sentimente. Plină de răbdare, stând ore în șir lângă ea, parcurse dicționarul de la A la Z, repetând fiecare cuvânt până ce vedea în ochii Hildei o sclipire de înțelegere, încet-încet, memoria pierdută revenea. Primul a ieșit din ceață chipul bărbatului, apoi și-a adus aminte numele fiului, în cele din urmă, precum un torent vijelios, îi reveniră în minte evenimentele din trecut,

frumusețea, curajul, iubirea, râsul. Poate că atunci a luat și hotărârea să-și selecteze amintirile și să arunce orice balast în etapa cea nouă în care intra, intuind că avea nevoie de multă putere pentru a-și clădi destinul de emigrant. Era preferabil să elimine nostalgiile dureroase, patria, părinții și prietenii rămași în urmă, așa că n-a mai pomenit de acestea. Părea că dăduse uitării casa de piatră, degeaba o pomenea mai târziu profesorul: o ștersese din memorie, împreună cu multe altele. În schimb, niciodată nu abordase prezentul cu atâta luciditate și nu privise cu atâta entuziasm viitorul.

Când s-au îmbarcat pe vaporul ce-avea să-i ducă spre alte zări, poștașul și soția sa, îmbrăcați cu hainele de duminică, i-au condus la chei. Siluetele lor din ce în ce mai mici au fost ultimul lucru pe care l-au zărit în timp ce vasul ieșea în larg. Până când coastele Europei au dispărut în zare, călătorii au stat la pupa cântând, cu glasuri înecate în lacrimi, cântece republicane; cu excepția Hildei, care, la prova, dreaptă și cu pruncul la sân, scruta viitorul.

Cuplul Leal a străbătut cărările exilului, s-a adaptat la sărăcie, a căutat de lucru, și-a făcut prieteni și s-a instalat la capătul celălalt al lumii, depășind paralizia inherentă a celor care și-au pierdut rădăcinile. Au scos la iveală o forță nouă, iscată din suferință și nevoie. Ca să facă față greutăților contau pe o bogăție mai mare decât altele: dragostea lor imbatabilă. După patruzeci de ani continuau să corespundă cu poștașul francez și cu soția sa, căci toți patru aveau o inimă generoasă și o minte limpede.

În timpul cinei, profesorul era în vervă. Prezența lui Irene Beltrán îi stimula elocința. Tânăra îl asculta fascinată, ca un copil dus la teatrul de păpuși, căci discursurile lui exaltate erau departe de lumea ei obișnuită. În timp ce el paria pe marile valori ale omenirii, ignorând miile de ani de istorie care demonstrau contrarul,

convins că ajunge o generație pentru a crea o conștiință superioară și o societate mai bună dacă există condițiile minime, ea asculta cu gura căscată și lăsa să i se răcească mâncarea în farfurie. Profesorul susținea că puterea e perversă și deținută pe nedrept de drojdia omenirii, pentru că în întrecerea asta înving numai cei violenți și sângeroși. Prin urmare, trebuie luptat împotriva oricărei forme de guvernare și oamenii trebuie să fie liberi într-un sistem egalitarist.

— Guvernele sunt corupte prin definiție și trebuie desființate. Garantează libertatea celor bogați, iar pe săraci îi fac sclavi, perora el în fața unei Irene uluite.

— Pentru cineva care a fugit de o dictatură și-acum trăiește în alta, ura față de autorități reprezintă un inconvenient cam grav, observă José care se plictisise să audă de ani de zile oratoria aceasta înflăcărată.

Cu timpul, băieții încetaseră să-l mai ia în serios pe profesor și aveau doar grijă să nu facă vreo prostie. Copii fiind, îl ajutaseră nu o dată, dar ajunși la vârsta adultă îl lăsaseră cu discursurile lui și nu mai puseseră mâna pe tipărița din bucătărie și nu mai asistau la reuniunile politice. Iar după intervenția sovietică din Ungaria, în 1956, nici tatăl lor nu s-a mai dus la partid, neputându-și depăși dezamăgirea. Timp de mai multe zile căzuse într-o deprimare alarmantă, dar încrederea în soarta omenirii l-a ajutat să-și depășească starea și îndoielile. Fără să renunțe la idealurile de dreptate și egalitate, a ajuns la concluzia că libertatea este dreptul primordial, a dat jos din salon portretele lui Lenin și Marx, punându-l în loc pe cel al lui Mihail Bakunin. De azi sunt anarhist, a declarat atunci. Băieții nu știau ce înseamnă asta și o vreme au fost convinși că e vorba de o sectă religioasă sau de o grupare de țacăniți. Nu-i interesa defel ideologia aceasta demodată și spulberată de vârtejul de după cel de-al Doilea Război Mondial. Obişnuiau să-i spună că era singurul anarhist din

țară, e posibil să fi avut dreptate. După Lovitura Militară, pentru a-l apăra de propriile excese, Francisco a subtilizat o piesă indispensabilă a tiparniței. Trebuia împiedicat cu orice chip să-și multiplice opiniile și să le împrăstie prin oraș, cum făcuse până atunci. Ceva mai târziu, José l-a convins să scape de vechitura care nu mai folosea la nimic și a luat mașinăria în satul lui unde, odată reparată, curățată și unsă, slujea ziua la multiplicat programele școlare, iar noaptea la tipărit manifeste de solidaritate. A fost o mișcare fericită care l-a salvat pe profesorul Leal atunci când poliția a percheziționat cartierul casă cu casă. Ar fi fost greu să explice ce căuta o tiparniță în bucătăria lui. Băieții și-au potolit tatăl explicându-i că acțiunile solitare și fără noimă fac mai mult rău decât bine cauzei democrației, dar asta n-a ținut mult: idealurile sale arzătoare îl apropiiau din nou de pericol.

— Tată, ai grijă, îl implorau, aflând că aruncase manifeste împotriva Juntei Militare din balconul Poștei.

— Sunt prea bătrân ca să mă resemnez, argumentase el imposibil.

— Dacă pățești ceva, îmi vâr capul în cuptor și dau drumul la gaze, l-a avertizat atunci Hilda fără să ridice glasul și să se întrerupă din gătit. O bănuia că vorbește serios, așa că a devenit mai prudent, dar nu suficient.

La rândul ei, Hilda lupta împotriva dictaturii cu metode speciale. Ținta ei era generalul, despre care credea că e posedat de Satana, o adevărată personificare a răului. Socotea că putea fi răsturnat prin rugăciuni sistematice și multă credință. În acest scop, asista de două ori pe săptămână la niște serate mistice, unde se întâlnea cu un grup tot mai consistent de suflete pioase și ferm decise să scape de tiran. Era vorba de o mișcare națională de rugăciune simultană. La ora fixată, credincioșii se adunau în toate orașele, satele și cătunele uitate de lume și progres, în închisori, până și pe vapoarele aflate în larg,

pentru a purcede la un uriaș efort spiritual. Energia astfel canalizată urma să-l zdrobească negreșit pe general împreună cu clica sa. José nu era de acord cu aceste rătăcirii periculoase și teologic greșite, însă Francisco nu excludea posibilitatea ca originala modalitate să aibă un rezultat, pentru că sugestia face minuni, iar dacă generalul ar fi aflat de arma formidabilă menită a-l detronea poate că ar fi făcut un atac și ar fi trecut într-o lume mai bună. Compara activitatea maică-sii cu evenimentele bizare din familia Ranquileo și-și spunea că în vremuri tulburi apar soluții fantastice pentru toate problemele.

— Lasă rugăciunile, Hilda, mai bine apucă-te de voodoo, că ăsta are o bază mai științifică, glumea profesorul.

Ca să scape de bășcălia pe care o făceau, a început să se ducă la reuniune în teniși și pantaloni de sport, cu cartea de rugăciuni ascunsă în buzunar, pretinzând că se duce să alerge prin parc, dar continua să lupte împotriva autorității cu salve de rozariu.

La masă, Irene urmărea atent cuvintele stăpânului casei, fascinată de sonorul său accent spaniol pe care numeroșii ani în America nu-l îndulciseră deloc. Privindu-i gesturile pătimașe, ochii strălucitori și convingerile ferme, avea impresia că se întoarce în secolul trecut, într-un beci de anarhiști în care se fabrica o bombă rudimentară cu scopul de a fi aruncată sub roțile trăsorii regale. Între timp, Francisco și José comentau cazul fetei care devenise mută în urma violului, iar Hilda și noră-sa se ocupau de masă și de mâncarea copiilor. Javier mânca extrem de puțin și nu lua parte la conversație. N-avea de lucru de mai bine de un an, timp în care devenise posomorât și închis în el. Ai săi se obișnuiseră cu tăcerile sale, cu privirile lipsite de curiozitate, cu obrazul neras și nu-l mai copleșeau cu o atenție pe care el o respingea oricum. Doar Hilda îl întreba întruna pe unde-i umblă

gândurile.

În cele din urmă, Francisco întrerupse monologul tatălui său povestind scena la care asistase în Los Riscos, când Evangelina îl ridicase pe ofițer în aer ca pe un fulg. Ca să poți face așa ceva, fu de părere Hilda, trebuie să fii sub protecția lui Dumnezeu sau a Diavolului, la care profesorul Leal spuse că fata nu era decât produsul anormal al unei societăți smintite. Sărăcia, ideea de păcat, dorința sexuală reprimată și izolarea erau cauzele răului. Irene râdea, convinsă că diagnosticul corect era cel al Mamitei Encarnación și că singurul lucru practic era să i se găsească un bărbat și să fie lăsați liberi în natură, să facă precum iepurii. José a susținut ideea, dar copiii au cerut amănunte despre iepuri, așa că Hilda a abătut atenția către desertul compus din primele piersici ale sezonului, spunând că nicăieri în lume nu creșteau fructe atât de savuroase. Era singura formă de naționalism pe care o tolera această familie, iar profesorul nu scăpa ocazia să pună lucrurile la punct:

— Omenirea trebuie să trăiască într-o lume unită, în care să se amestece rasele, limbile, obiceiurile și visele tuturor. Naționalismul strică rațiunii și n-aduce niciun folos popoarelor. E bun doar pentru ca în numele lui să se comită cele mai grave abuzuri.

— Și ce-are asta de-a face cu piersicile? întrebă Irene, care nu mai înțelegea nimic.

Au râs cu toții. Orice subiect se termina cu o dispută ideologică, dar din fericire familia Leal nu-și pierduse capacitatea de a râde de ea însăși. La urmă au băut cafea făcută de Irene. La plecare, Francisco și-a adus aminte că erau invitați a doua zi la tăierea porcului acasă la familia Ranquileo și îi lăsa pe toți bine dispuși, mai puțin pe taciturnul Javier, cufundat în gândurile triste și în nodurile lui.

— Însoară-te cu ea, Francisco.

— E logodită, mamă.

— Dar tu ești mult mai bun, răspunse Hilda, incapabilă de o judecată imparțială când venea vorba de fiii ei.

Când l-a cunoscut pe căpitanul Gustavo Morante, Francisco era deja îndrăgostit de Irene și nici n-a încercat să-și ascundă neplăcerea. Pe atunci încă nu-și recunoștea pasiunea, credea că e doar prietenie. De cum s-au văzut, Morante și el s-au detestat politicos, primul pentru că disprețuia intelectualii, al doilea pentru că nu suferea militarii. Ofițerul îl salutase eu o scurtă înclinare a capului și nu-i întinsese mâna, iar Francisco constatasese imediat tonul arogant, care se înmuia doar când se adresa logodnicei sale. Pentru căpitan nu exista altă femeie pe pământ. O alesese de mult ca pereche a sa și îi atribuia toate calitățile. Nu contau aventurile trecătoare de o zi, inevitabile în timpul lungilor perioade în care obligațiile militare îl țineau departe de ea. Niciuna nu-i lăsase vreo urmă în amintire sau în memoria cărnii. O iubea pe Irene dintotdeauna, din copilărie, când se jucau în casa bunicilor, și se treziseră împreună la neliniștile pubertății. Pe Francisco îl apuca tremuratul când se gândea la aceste jocuri între veri.

Morante vorbea despre femeii numindu-le „doamne”, marcând astfel deosebirea între aceste făpturi eterice și aspra lume bărbătească. În societate afișa purtări ceremonioase, la limita pedanteriei, în contrast cu cordialitatea grosolană pe care o folosea cu camarazii de arme. Înfațișarea sa de campion de natație era teribil de atrăgătoare. Singura dată când mașinile de scris au amuțit la etajul cinci al redacției a fost în ziua în care venise s-o ia pe Irene, bronzat, musculos și superb. Personificarea războinicului. Ziaristele, secretarele, modelele impasibile, până și homosexualii s-au oprit din lucru cu ochii țintă la el. Înainta fără să zâmbească, iar odată cu el mărșăluiau

marii soldați din toate timpurile, Alexandru, Iuliu Cezar, Napoleon și oștirile de celuloid ale filmelor de război. Aerul a vibrat de un suspin adânc, dens și fierbinte. Atunci l-a văzut Francisco prima oară și, fără să vrea, a fost impresionat de imaginea lui impozantă. După o clipă doar l-a cuprins o neplăcere pe care a pus-o pe seama faptului că detesta militarii, căci nu voia să recunoască o vulgară gelozie, în mod normal, ar fi disimulat-o, pentru că îi era rușine de sentimentele mărunte, totuși n-a rezistat tentației de a o necăji pe Irene, și în lunile care au urmat i-a repetat adesea că țara se găsea în situația asta catastrofală pentru că Forțele Armate își părăsiseră garnizoanele ca să uzurpeze puterea. Prietena lui justifica lovitura de stat cu argumentele auzite de la căpitan, dar Francisco îi argumenta că dictatura nu rezolvase nimic, nu făcuse decât să agraveze problemele existente și să creeze altele, iar represiunea ascundea adevărul. Peste realitate se lăsase un vâl gros, sub care fermenta o fiertură atroce, sub o presiune tot mai mare, astfel că, atunci când ar fi explodat, nicio mașină de război n-ar fi putut s-o oprească. Irene asculta distrată. Problemele ei cu Gustavo erau de altă natură. Nu se vedea în postura de nevastă de ofițer superior, era sigură că nu i-ar fi reușit nici dacă ar fi stat în cap. Bănuia că, dacă nu s-ar fi știut încă de copii, nu s-ar fi îndrăgostit de el, poate că nici nu l-ar fi cunoscut, căci militarii se învârtesc în cercul lor și preferă să se căsătorească cu fiicele superiorilor sau cu surorile camarazilor, educate să fie logodnice inocente și soții fidele, cu toate că mai erau și excepții. Nu degeaba făceau legământ să-și anunțe camarazii dacă nevestele lor îi înșelau, pentru ca aceștia să ia măsuri înainte de a fi puși sub acuzare de Statul-major și să-și rateze cariera ca încornorați. Obiceiul i se părea monstruos. Gustavo i-a replicat inițial că nu era posibil să masori bărbații și femeile cu aceeași unitate de măsură, nu doar în cadrul

moralei armatei, dar și în orice familie decentă, căci există deosebiri biologice de netăgăduit și o tradiție istorică și religioasă pe care nicio mișcare de eliberare feminină n-ar reuși să le șteargă. Ceea ce putea duce la grave prejudicii în societate. Însă Gustavo se mândrea că nu e machist, ca majoritatea amicilor săi. Conviețuirea cu ea și anul în care trăise izolat la Polul Sud îi mai rafinaseră părerile și îi mai neteziseră asprimile formației pe care o primise, făcându-l să înțeleagă injustețea acestei duble morale. I-a propus deci lui Irene alternativă onestă de a-i rămâne la rândul său fidel, deoarece libertatea erotică pentru amândoi i se părea o invenție smintită a popoarelor nordice. Sever atât cu sine însuși cât și cu ceilalți, riguros în privința cuvântului dat, îndrăgostit și epuizat de exercițiile fizice, își îndeplinea în general promisiunea dată. În timpul lungilor perioade de despărțire lupta cu imboldurile naturii sale folosindu-și puterea minții, captiv pactului făcut. Iar când ceda tentației unei aventuri, suferea moralmente. Îi era cu neputință să reziste prea mult în condiții de castitate, însă inima-i rămânea neatinsă, tribut față de logodnica eternă.

Pentru Gustavo Morante armata era o vocație care-l absorbea pe deplin. Îmbrățișase această carieră din pasiune pentru viața aspră, certitudinea unui viitor sigur, plăcerea de a comanda și datorită tradiției de familie atât bunicul, cât și tatăl său fuseseră generali. La douăzeci și unu de ani avea cele mai bune calificative pentru gradul său și era campion la scrimă și natație. S-a specializat în artilerie și și-a văzut visul împlinit: comanda soldați și instruia recruți. În ziua în care îl cunoscuse Francisco Leal, tocmai se întorcea din Antarctica, unde petrecuse douăsprezece luni sub un cer încremenit de culoarea mercurului, luminat șase luni de un soare palid, iar în restul anului cufundat într-o beznă adâncă. O dată pe săptămână vorbea prin radio cu Irene un sfert de oră, timp

în care îi cerea socoteală pentru orice pas, bolnav de gelozie și de singurătate. Selecționat de Statul-major dintre mulți candidați pentru forța sa morală și condiția fizică excepțională, viețuise pe tărâmul acela pustiu împreună cu alți șapte camarazi, rezistând furtunilor ce ridicau valuri negre înalte cât munții, apărându-și comorile cele mai prețioase câinii eschimoși și rezervele de combustibil –, mișcându-se ca niște automate la minus treizeci de grade ca să nu înghețe de frig și de dor, cu singura și sfânta misiune de a păzi drapelul național care flutura în locurile acelea uitate de Dumnezeu. Încerca să nu se gândească la Irene, dar nici epuizarea, nici ghețurile, nici pastilele administrate de infirmier pentru a combate lascivitatea nu-i ștergeau din inimă amintirea ei caldă. Își omora timpul vânând foci în lunile de vară pe care le depozitau în zăpadă pentru iarnă, păcălea orele verificând informațiile meteo, măsurând mările, viteza vântului și a norilor, temperatura și umezeala, prevestind furtuni și lansând globuri-sondă cu scopul de a ghici intențiile naturii cu ajutorul calculelor de trigonometrie. A trecut prin clipe de euforie și prin clipe de depresie, dar n-a căzut pradă panicii sau deznădejzii. Izolarea și contactul cu mărșălașul pământ înghețat i-au călit caracterul și spiritul, l-au făcut să fie mai reflexiv. A devenit pasionat de lectură și de studiul istoriei, ceea ce i-a îmbogățit gândirea. Când era copleșit de dorul de Irene, îi scria lungi epistole într-un stil diafan precum albeața din jur, fără să i le poată trimite, căci singurul mijloc de transport era vaporul care venea o dată pe an. S-a întors mai slab, cu pielea înnegrită de reverberația soarelui pe gheață, cu mâinile bătătorite, nebun de dragoste. Aducea cu el două sute nouăzeci de plicuri lipite și numerotate într-o ordine cronologică strictă, pe care i le-a pus pe genunchi unei logodnice distrase și volatile, mai interesată de munca de la ziar decât de nerăbdarea iubitului și în niciun caz dispusă să

citească tot sacul ăla de corespondență întârziată. Au plecat totuși câteva zile într-o stațiune discretă, unde au trăit o pasiune dezlănțuită și căpitanul a recuperat lunile de castitate silită. Absența îndelungată avea un scop: să strângă destui bani ca să se poată căsători, căci în pustietățile acelea avea un salariu de șase ori mai mare decât cel normal. Dorea să-i ofere lui Irene o casă, mobilă modernă, electrocasnice, mașină și un venit sigur. Degeaba își manifesta ea lipsa de interes pentru astfel de lucruri și sugera ca, în loc să se căsătorească, să treacă mai bine printr-o perioadă de concubinaj de probă, ca să verifice dacă afinitățile lor erau mai multe decât deosebiriile. El n-avea de gând să facă experimente care i-ar fi putut pune cariera în joc. O familie bine întocmită era foarte importantă dacă voia să avanseze în grad, să ajungă maior. Pe de altă parte, în cadrul Forțelor Armate burlăcia nu era văzută cu ochi buni după o anumită vârstă, între timp, neluând în seamă ezitățile fiică-sii, Beatriz Alcántara pregătea nunta plină de ardoare, umblând după farfurii englezești pictate de mână cu motive de pasăre, după fețe de masă de olandă fină cu broderii, lenjerie din mătase franțuzească și alte articole de lux pentru zestrea fiicei unice. Cine-o să calce toate astea, mamă? se jeluia Irene dând cu ochii de broderiile din Belgia, mătăsurile din Japonia, pânzeturile din Irlanda, lăneturile din Scoția și alte borangicuri aduse de peste mări și țări.

După o viață petrecută în garnizoane de provincie, Gustavo venea în capitală s-o vadă pe Irene ori de câte ori avea ocazia. Atunci Francisco n-o mai vedea, chiar dacă era vreo urgență la revistă. Irene dansa cu logodnicul ei în penumbra unei discotecii, îl ținea de mână la teatru sau la plimbare, dispărea cu el într-un hotel discret, unde-și scoteau pârleala pentru perioadele de despărțire. Lucruri care-l făceau pe Francisco prost dispus și posomorât. Se închidea la el în cameră, asculta simfoniile preferate și se

scălda în propria-i tristețe. Într-o zi n-a mai rezistat și a întrebat-o cât de intimă era cu Logodnicul Morții, ceea ce a făcut-o pe Irene să râdă în hohote. Doar nu credeai că mai sunt virgină la vârsta mea, i-a spulberat ea îndoielile. Nu după multă vreme, Gustavo Morante a fost trimis pentru câteva luni în Panamá, la o școală de ofițeri. Contactul cu Irene se limita la scrisori pătimase, convorbiri telefonice long distance și cadouri trimise cu avioanele militare.

Într-un fel, fantoma acestui amarez tenace a fost de vină pentru faptul că într-o noapte Francisco și Irene au dormit împreună ca doi frați. Când își aducea aminte, își trăgea o palmă peste frunte, mirându-se de el însuși.

Într-o seară, îi prinsese noaptea lucrând la un reportaj. Materialul trebuia să fie gata a doua zi. Orele au zburat, nici nu și-au dat seama că ceilalți plecaseră acasă și luminile începeau să se stingă. Au coborât să cumpere o sticlă de vin și ceva de mâncare. Cum amândurora le plăcea să lucreze pe muzică, au pus un concert la pick-up și între flaute și viori timpul a zburat. Au terminat târziu de tot, când afară era liniște și noapte. Nu se vedea țipenie de om, orașul părea mort, pustiu, părăsit ca după un cataclism care ar fi șters orice ființă umană de pe fața pământului, precum în filmele SF. Până și aerul părea opac și nemișcat. Interdicția de circulație, au spus la unison, simțindu-se prinși în capcană, căci era cu neputință să ieși la ora aia. Francisco a binecuvântat soarta care-l lăsa să stea lângă ea. Irene s-a gândit că maică-sa și Rosa erau îngrijorate, a fugit la telefon să le explice situația. După ce-au băut vinul rămas, au ascultat concertul de două ori și au trăncănit de una și de alta, erau morți de oboseală și ea a sugerat să se culce pe divan.

Baia de la etajul cinci era o încăpere mare cu multiple funcții: slujea drept vestiar pentru manechinele care se schimbau acolo, drept sală de machiaj (în încăpere

exista o oglindă mare și bine luminată), chiar și drept
cafenea, grație unui reșou pe care se fierbea apa. Era
singurul loc privat și intim din toată redacția. Într-un colț
era un divan uitat din vremuri de demult, o mobilă mare,
îmbrăcată în brocart roșu, cu arcurile ieșite și ruginite,
cea ce îi jignea aerul demn de mobilă de la sfârșit de
secol. Era folosit în caz de migrenă, pentru a plânge un
amor neîmpărtășit sau pentru odihnă, când lucrurile nu
erau presante. Tot acolo era să se golească de sânge o
secretară care făcuse un avort nereușit, acolo îi apucase
pasiunea pe asistenții lui Mario, care îi prinsese fără
nădragi pe covorul persan decolorat. Pe acest divan s-au
întins Irene și Francisco, învelindu-se cu paltoanele. Dacă
ea a adormit imediat, el a rămas treaz până dimineța,
chinuit de emoții contradictorii. Nu dorea să se aventureze
într-o relație care precis i-ar fi întors viața pe dos, cu o
femeie care se găsea de partea cealaltă a liniei. Era
iremediabil atras de ea, prezența ei îi puneă pe jar
simțurile și îi bucura inima. Irene îl amuza și îl fascina. Sub
aparența ei volubilă, inconștientă și candidă, vedea esența
ei fără de prihană, ca un sâmbure de fruct care așteaptă să
se coacă. I-a venit în minte Gustavo Morante, care juca și
el un rol în destinul lui Irene. Dacă-l respingea se termina
și cu prietenia lor, căci un lucru spus o dată rămâne spus.
Reamintindu-și mult mai târziu sentimentele pe care le
avusese în noaptea aceea de neuitat, ajunsese la concluzia
că, dacă nu îndrăznise nimic, era pentru că Irene nu-i
împărtășea sentimentele. Adormise liniștită lângă el, fără
să bănuiască ce stârnise în Francisco. Era prietena lui, nu
simțea nicio atracție erotică pentru el, așa că era de
preferat să n-o bruscheze, să aștepte ca dragostea s-o
cuprindă treptat, așa cum îl cuprinsese și pe el. O simțea
ghemuită pe divan, respirând calm, cu pletele căzându-i pe
obraz și pe umeri. A rămas nemișcat, abia respirând,
ascunzându-și excitația. Pe de o parte, îi părea rău că

acceptase pactul tacit de frăție care-i lega mâinile de câteva luni bune, ar fi vrut să se repeadă s-o cucerească, pe de altă parte, recunoștea că era necesar să-și controleze o emoție care l-ar fi putut îndepărta de alte scopuri care-i guvernau acum viața. Înțepenit de neliniște și emoție, dar dispus să prelungească acea clipă la infinit, a rămas lângă ea până au început să se audă primele zgomote ale dimineții și fereastra s-a luminat. Irene s-a trezit tresărind, o clipă n-a știut unde se află, după care a sărit din pat, și-a dat cu apă rece pe față și a zbughit-o acasă, lăsându-l pe Francisco părăsit ca un orfan. Din ziua aceea spunea de câte ori avea ocazia că dormiseră împreună, ceea ce, își spunea Francisco, era, în sensul figurat al expresiei, cât se poate de fals.

Duminica începuse cu un cer greu de lumină, sub un aer dens și tulbure ce prevestea vară. În materie de violență progresele sunt rare, iar ca să ucizi un porc se folosea aceeași metodă ca în vremurile barbare. Irene a descris-o ca pe o ceremonie pitorească, asta pentru că nu văzuse în viața ei nici cum se taie o găină, ca să nu mai vorbim de un porc. Avea de gând să facă un reportaj pentru revistă și era așa de entuziasmată de proiect, că nici n-a întrebat de Evangelina și de crizele ei spectaculoase, ca și cum le-ar fi dat uitării. Lui Francisco i s-a părut că mergeau pe alt drum: în numai o săptămână, primăvara izbucnise, verdele câmpului se accentuase, înfloriseră salcâmi aromo, copaci vrăjiți care de departe par încărcăți de albine, iar de aproape te amălesc cu mireasma imposibilă pe care o răspândesc ciorchinii lor galbeni, arbuștii țepoși și murii se umpluseră de păsări, aerul vibra de zumzetul insectelor. Acasă la familia Ranquileo treaba tocmai începea. Stăpânii casei și musafirii se învârteau în jurul unui foc, copiii alergau râzând, țipând și tușind din cauza fumului, câinii nerăbdători păzeau oalele, presimțind resturile festinului.

Cei doi Ranquileo i-au întâmpinat cu multă bunăvoință, dar Irene a ghicit o tristețe ascunsă pe chipurile lor. Dincolo de aparența cordială a perceput că ceva nu era în regulă, însă n-a avut când să întrebe sau să vorbească cu Francisco, pentru că tocmai atunci porcul era adus în curte. Era un animal enorm, îngrășat pentru consumul familiei, ceilalți se vindeau la piață. Un specialist îl alegea încă de mic, pipăindu-i gâtul ca să fie sigur că n-are semne de boală și că va avea o carne de calitate. Fusesse hrănit luni în șir cu cereale și verdețuri, spre deosebire de ceilalți, care primeau numai lături și resturi, închis singur în țărcul lui, își așteptase soarta adunând osânză și frăgezindu-și jamboanele. Acum străbătea pentru prima dată cei două sute de metri dintre cocină și altarul pe care avea să fie sacrificat, legănându-se pe picioarele scurte, orbit de soare și asurzit de spaimă. Irene nu-și imagina cum poate fi ucisă matahala asta, care cântărea cât trei bărbați masivi.

Lângă foc improvisaseră o masă din scânduri groase puse pe două butoaie. Victima odată adusă, Hipólito Ranquileo o pocni zdravăn în frunte cu dosul toporului. Porcul se prăbuși amețit, dar nu destul, căci guițăturile lui stârniră ecoul munților și încrețiră botul câinilor care gâfâiau nerăbdători. Câțiva bărbați îl legară de picioare și-l aburcară cu greu pe masă. Atunci a venit specialistul. Un om născut cu darul tăierii, calitate extrem de rar întâlnită la femei. Putea nimeri inima dintr-o singură lovitură și cu ochii închiși, căci nu era ghidat de cunoștințe anatomice, ci de instinctul de călău. Venise de departe, invitat special pentru sacrificarea porcului, căci dacă n-ar fi fost el urletele de agonie ale animalului ar fi făcut praf nervii locuitorilor din sat. Apucă cu ambele mâini un cuțitoi cu plasele de os și lamă ascuțită de oțel și, ridicându-l cu un gest de mare preot aztec, îl înfipse în gâtul animalului, nimerind fără ezitare centrul vital. După un răcnet de disperare, un șuvoi de sânge fierbinte țâșni din rană,

stropindu-i pe cei care stăteau mai aproape și făcând o baltă pe care câinii o lingeau cu poftă. Digna aduse un lighean care se umplu pe dată. Aerul se impregnase de duhoarea dulceagă de sânge și frică.

Francisco își dădu seama că Irene nu mai era lângă el, o căută cu privirea și o văzu pe jos, întinsă cât era de lungă. Au văzut-o și ceilalți și un cor de râsete îi salută leșinul. Se aplecă asupra ei, o scutură, forțând-o să deschidă ochii. Vreau să plec de aici, îngăimă ea, dar el insistă să rămână până la sfârșit. Doar pentru asta veniseră. O sfătui în glumă să-și controleze nervii sau să-și schimbe meseria, leșinatul ăsta risca să se transforme în obicei; uitase oare când îi leșinase în brațe auzind scârțâitul unei uși în casa bântuită? Dar abia după ce nu s-au mai auzit gemetele porcului și a constatat că era mort de-a binelea, s-a ridicat în picioare.

Între timp, treaba continua. Porcul a fost scăldat în apă clocotită și curățat de peri cu o bucată de fier, apoi frecat până a rămas trandafriu și curat ca un nou-născut; apoi a fost spintecat, i s-au scos mațele și măruntaiele, slănina a început să fie tăiată în bucăți sub ochii fascinați ai copiilor și ai câinilor mânjiți de sânge. Femeile au spălat mulți metri de mațe, i-au umplut și i-au făcut cârnați și caltaboși; din oala în care fierbea caltaboșul au scos o cană de zeamă pe care i-au dat-o lui Irene, ca să-i vină inima la loc. Aceasta ezită văzând supa pentru vampiri în care pluteau bucăți de sânge închegat, dar o înghiți ca să nu jignească oamenii. S-a dovedit a fi delicioasă și cu evidente calități terapeutice, căci după câteva minute era roșie la față și bine dispusă. Și-au petrecut restul zilei făcând fotografii, mâncând și bând vin, în timp ce grăsimea se topea în niște bidoane mari. Bucățile de slănină se transformau în jumări, care erau scoase cu spumuitoarea și se mâncau cu pâine. Apoi au prăjit ficatul și inima și i-au îmbiat pe musafiri. Pe seară moțăiau cu toții, bărbații din

cauza băuturii, femeile de oboseală, copiii de somn și câinii de sătui, prima dată în viața lor. De-abia atunci și-au dat ei seama că Evangelina nu apăruse defel.

— Unde e Evangelina? o întrebă Irene pe Digna, care lăsa privirile în pământ și nu răspunse.

— Cum îl cheamă pe băiat, pe jandarm? întrebă Francisco, intuind că ceva nu era în ordine.

— Pradelio del Carmen Ranquileo, spuse mama și cana îi tremură în mâini.

Irene o luă de braț și o trase cu blândețe într-un loc din curtea ce începea să fie învăluită în întuneric. Francisco vru să vină după ele, dar ea îl opri cu un semn: complicitatea feminină ar fi făcut-o pe Digna Ranquileo să vorbească mai ușor. S-au așezat pe câte un scaun de răchită, față în față. La lumina slabă a asfințitului, Digna a văzut un chip palid devorat de niște ochi mari și conturați cu creionul, părul încurcat de vânt, hainele parcă din altă epocă și brățările zăngănitore. A știut că, în ciuda aparentei prăpăstii care le despărțea, putea să-i spună adevărul, că în fond erau surori, așa cum sunt toate femeile.

Duminica trecută, în timpul nopții, în timp ce dormeau cu toții, locotenentul Juan de Dios Ramârez și subalternul său, cel care voalase filmul, s-au întors.

— Sergentul este Faustino Rivera, fiul cumătrului meu Manuel Rivera, cel cu buză de iepure, o lămură pe Irene.

Rivera a rămas în prag să țină câinii la distanță, în timp ce locotenentul a dat buzna în dormitor, trântind mobilele și amenințând cu arma în mână. I-a sculat din paturi, i-a aliniat la perete și a dus-o pe Evangelina la jeep. N-au mai apucat decât să-i zărească albul cămășii pe când era urcată cu forța în mașină. O vreme i-au auzit glasul care îi striga. Au stat așa până dimineața, încremeniți de durere, iar de cum au auzit cocoșii cântând s-au dus la

Comandament. După o lungă așteptare, au fost primiți de caporalul de serviciu care le-a spus că fiica lor își petrecuse noaptea într-o celulă, dar că în zori fusese pusă în libertate. Au întrebat de Pradelio, le-a spus că fusese transferat în altă parte.

— De atunci nu mai știm nimic nici de fată, nici de Pradelio. Au căutat-o pe Evangelina prin tot satul, au bătut toate casele țăranilor din regiune, au oprit autobuzele pe șosea și-au întrebat șoferii dacă n-o văzuseră, au întrebat pastorul protestant, preotul, vraciul, moașa, pe toți cei întâlniți în cale, dar nimeni nu știa nimic. Au căutat peste tot, de la râu până pe creasta muntelui, doar vântul îi purta numele prin râpe și cărări, iar după cinci zile de căutări inutile au priceput că violența o înghițise. Și-au pus atunci straiiele de doliu și s-au dus la familia Flores să le dea vestea cea tristă. Le era rușine pentru că în căminul lor Evangelina n-avusese parte decât de nefericire, mai bine i-ar fi fost să crească lângă mama ei adevărată.

— Nu vorbi așa, cumătră îi răspunse coana Flores -, nu vezi că de nenorocire nu scapă nimeni? Adu-ți aminte că sunt ani de când mi-am pierdut soțul și că pe cei patru băieți ai mei mi i-au luat, la fel ca pe Evangelina. Asta-i soarta, cumătră. E numai vina mea, căci port ghinionul în sânge.

Evangelina Flores, o fată de cincisprezece ani, trupeșă și crăpând de sănătate, asculta vorbele celor două femei sprijinită de spătarul scaunului maică-sii adoptive. Avea chipul senin și oacheș al Dignei Ranquileo, mâinile ei pătrătoase și șoldurile ei late, dar nu se simțea fiica ei, căci alte brațe o legănaseră în copilărie și alți sâni o alăptaseră. A înțeles însă că cea dispărută era mai mult decât o soră, era ea însăși schimbată, era viața pe care o trăia cealaltă și, dacă ar fi murit Evangelina Ranquileo, murea cumva și ea. Poate că în clipa aceea de luciditate Evangelina Flores s-a hotărât să devină luptătoarea pentru dreptate ce avea

să devină.

Cam asta i-a spus Digna lui Irene. Când a tăcut s-au stins și ultimii tăciuni și noaptea se lăsase. Trebuiau să plece. Irene i-a promis c-avea s-o caute pe fiică-sa în capitală și i-a dat adresa ei de acasă, ca s-o anunțe dacă avea vreo veste. La despărțire, femeile s-au îmbrățișat.

A fost seara în care Francisco a observat ceva nou în ochii lui Irene: în locul râsului și al uimirii dintotdeauna, deveniseră întunecați și triști, precum frunzele uscate de eucalipt. A înțeles atunci că fata își pierdea inocența și că era inevitabil să descopere adevărul.

Cei doi prieteni s-au apucat s-o caute pe Evangelina Ranquileo mai mult din convingere decât din speranță, întrebând prin locurile obișnuite. Nu erau singurii care făceau asta. La centrele de detenție a prizonierilor, la aresturile poliției, la secția secretă a Spitalului de Psihiatrie unde nu intrau decât torturații irecuperabili în cămașă de forță și medicii Securității, Irene și Francisco s-au întâlnit cu mulți alții, care cunoșteau mai bine drumul calvarului și îi ajutau cu un sfat. Ca peste tot unde e vorba de suferință, și acolo se vădea solidaritatea omenească, balsam menit să facă mai suportabilă nefericirea.

— Și dumneata cauți pe cineva? o întreabă Irene pe o femeie care stătea la coadă.

— Nu mai caut pe nimeni, drăguță. Trei ani am mers pe urmele bărbatului meu, dar acum știu că a trecut pe lumea cealaltă.

— Și-atunci...?

— Am venit s-o ajut pe prietena mea, asta de lângă mine.

Se cunoșteau de câțiva ani, bătuseră la toate ușile, imploraseră funcționari, mituiseră soldați. Una avusese mai mult noroc, măcar aflase că bărbatu-său nu mai avea nevoie de ea, dar cealaltă își continua căutările; cum s-o lase singură? În plus, a adăugat, se obișnuise să aștepte și

să fie umilită, toată viața depindea de orele de vizită și de formularele completate, cunoștea modalitățile prin care puteai lua legătura cu deținuții și obține informații.

— Evangelina Ranquileo Sánchez, cincisprezece ani, dispărută după ce-a fost arestată pentru a fi interogată la Los Riscos.

— N-o mai căutați, doamnă, pesemne că au bătut-o și au întrecut măsura...

— Duceți-vă la Ministerul de Război, acolo găsiți liste actualizate...

— Reveniți săptămâna viitoare la aceeași oră...

— La cinci se schimbă garda, întrebați de Antonio, e băiat bun, poate vă spune el ceva...

— Cel mai bine e să vă duceți mai întâi la Morgă, ca să nu mai pierdeți timpul...

José Leal avea experiență în materie, o bună parte din energia sa se ducea pe astfel de probleme. Și-a pus în funcțiune contactele lui preoțești și le-a deschis niște uși. A mers cu ei la Morgă, o clădire veche, cenușie și cu aspect de piază rea, tocmai potrivită pentru a fi depozit de morți. Acolo ajungeau vagabonzii, cadavrele anonime din spitale, decedații în urma bătailor între bețivi sau asasinații, victimele accidentelor de circulație și mai nou bărbați și femei cu degetele retezate de la prima falangă, legați cu sârmă și cu chipul desfigurat de lovituri, imposibil de identificat, care ajungeau finalmente într-o groapă fără nume din sectorul 29 al Cimitirului General. Ca să pătrunzi la Morgă aveai nevoie de o autorizație de la Comandament, însă José venea des acolo și funcționarii îl cunoșteau. Sarcina sa la Vicariat consta în a merge pe urmele celor dispăruți. În vreme ce avocații voluntari încercau în zadar să găsească o cale legală de a-i proteja în cazul că ar mai fi fost în viață, el și alți preoți îndeplineau macabra birocrație de a scotoci printre morți, înarmați cu o fotografie ca să-i recunoască. Rar era salvat câte unul în

viață, dar preoții, cu ajutorul Celui de Sus, reușeau măcar să le încredințeze rudelor cadavrele, pentru a fi îngropate creștinește.

Prevenit de José în legătură cu ce aveau să vadă la Morgă, Francisco i-a spus lui Irene să aștepte afară, dar s-a izbit de o hotărâre pe care nu i-o cunoștea, iscată din dorința de a afla adevărul. Francisco era rezistent la oroare grație practicii în spitale și ospicii, dar după vizita aceea a fost întors pe dos pentru mult timp; era limpede ce simțea Irene. Camerele frigorifice erau neîncăpătoare pentru cadavrele care nu mai aveau loc pe mese, așa că erau îngrămădite în niște boxe cărora li se schimbaseră destinația. Aerul mirosea a formol și a umezeală. Sălile mari și murdare, cu pereții pătați, erau cufundate în beznă. Câte un bec lumina coridoarele, birourile decrepite și depozitele de morți. Peste tot domnea disperarea, cei care lucrau acolo se molipseau de indiferență și-și pierdeau capacitatea de a simți mila. Își îndeplineau sarcinile manipulând moartea ca pe o marfă oarecare, conviețuind atât de strâns cu ea încât ajungeau să uite viața. Au văzut angajați care-și luau gustarea pe mesele de autopsie, pe unii care ascultau meciul la radio neluând în seamă leșurile tumefiate, pe alții care jucau cărți la subsol, alături de cadavrele proaspăt aduse.

Au străbătut pe rând încăperile, oprindu-se în fața femeilor, puține și goale. Gura lui Francisco se umpluse de salivă, simțea mâna lui Irene tremurând într-a lui. Femeia era palidă, ochii îi ieșeau din orbite, amuțise și înghețase ca într-un coșmar, i se părea că plutește într-o ceață pestilențială. Imaginea infernală îi depășea închipuirile cele mai înfricoșătoare.

Francisco nu dădea înapoi în fața violenței, era el însuși o verigă din lungul lanț uman al clandestinității și cunoștea dedesubturile dictaturii. Nimeni nu bănuia ce trafic făcea el de azilanți, de mesaje, de bani din surse

misterioase, de nume, date și dovezi pe care le aduna pentru a le trimite în străinătate, în ipoteza că într-o bună zi cineva se hotăra să scrie istoria. Represiunea încă nu-l atinsese, se strecura evitând-o, dar se afla pe marginea prăpastiei. O singură dată, și asta din greșeală, puseseră mâna pe el și-l răseseră în cap. Se întorcea de la cabinet, asta pe vremea când mai lucra ca psiholog, și nimerise peste o patrulă care oprea trecătorii. A crezut că e vorba de un control de rutină și a scos documentul de identitate, dar două mâini ca niște gheare l-au dat jos de pe motocicletă și un pistol-mitralieră i s-a înfipt în piept.

— Dă-te jos, poponarule!

Nu era singurul în situația asta. Doi băieți de vârstă școlară stăteau în genunchi, l-au obligat să li se alăture. În timp ce doi soldați îi țineau în cătarea armei, al treilea i-a apucat de păr și i-a ras în cap. După atâția ani încă își amintea episodul cu un spasm de neputință și revoltă, deși își dădea seama că era ceva lipsit de importanță în comparație cu altele, încercase să negocieze cu ei, pricopsindu-se doar cu o lovitură zdravănă cu patul armei și cu niște tăieturi pe pielea capului. Se întorsese acasă spumegând de furie, umilit ca niciodată.

— Și doar te-am prevenit că ăștia tund oamenii pe stradă, fiule, suspinase maică-sa.

— Începând de azi îți lași din nou pletele să-ți crească, trebuie să ne opunem prin orice mijloace, mârâise taică-său furios, uitând că era împotriva părului lung la bărbați. Așa a și făcut, convins că avea s-o pătească iar și iar, dar ordinul a fost revocat și pletosii au fost lăsați în pace.

Până atunci, Irene Beltrán trăise protejată de o ignoranță angelică, nu din indiferență sau prostie, ci pentru că așa era obiceiul în lumea ei. Ca și maică-sa, ca atâția alții din clasa ei socială, se refugia în universul ordonat și calm al cartierului de sus, al stațiunilor

exclusiviste, al pistelor de schi și al verilor petrecute la țară. Fusesse educată să respingă împrejurările neplăcute, în care vedea doar niște semne greșite. Da, zărise uneori o mașină care se oprea și din care coborau câțiva bărbați care se repezeau la un trecător și-l băgau cu forța în vehicul; simțise de departe fumul cârților interzise cărora li se dădea foc; ghicise forma unui trup plutind pe apele tulburi ale unui canal. Auzea uneori noaptea pasul patrulilor și zgomotul elicopterelor care brăzdau cerul. Se aplecase uneori pe stradă să ajute un om leșinat de foame. Vijelia urii trecea pe lângă ea fără s-o acopere, căci nu pătrundea dincolo de zidul înalt care o apăra de când se născuse; totuși, sensibilitatea ei era trează, iar când luă hotărârea să intre la Morgă pasul acesta avea să-i afecteze tot restul vieții. Nu văzuse încă un mort de aproape; cei mulți văzuți atunci aveau să-i bântuie mult timp visele. S-a oprit în fața unei enorme pivnițe frigorifice și s-a uitat la o fată cu păr blond care stătea atârnată de un cârlig. De la distanță i s-a părut că o recunoaște pe Evangelina Ranquileo, dar nu era ea. A observat îngrozită trupul vătămat, chipul cu urme de arsură, mâinile amputate.

— Nu e Evangelina, nu te mai uita, a rugat-o Francisco, trăgând-o spre ușă, la fel de întors pe dos ca și ea.

Deși trecerea pe la Morgă nu durase decât o jumătate de oră, la ieșire Irene era alt om, ceva se frânsese în sufletul ei. N-a fost nevoie să spună nimic, Francisco a ghicit și a încercat s-o facă să se gândească la altceva. I-a sugerat să încalece pe motocicletă și au pornit-o cu toată viteza spre munte.

Era locul unde se duceau adesea să ia dejunul pe iarbă. Picnicul rezolva discuțiile în legătură cu cine plătea masa la restaurant, în plus, se bucurau de aerul curat și de frumusețea parcului vast. Uneori treceau pe la Irene și o luau și pe cățeaua Cleo. De atâta stat printre moșnegii de

la azilul de bătrâni, se temea ca animalul să nu-și piardă instinctul și să devină idiot, așa că o lua cu ei să poată alerga în voie. La primele călătorii pe motocicletă, bietul câțel, înghesuit între ei doi, fusese speriat rău, dar apoi treaba i-a plăcut și înnebunea de fericire când auzea zgomot de motor. Era o javră fără pedigree, cu pete de toate culorile, dar plină de vioiciune și de istețime, ca toți bastarzii. Și o iubea pe stăpână-sa cu o lealitate constantă. Toți trei pe motocicletă formau o imagine de bâlci, Irene cu fustele, șalul și pletele în vânt, cățeaua la mijloc și Francisco ținând în echilibru coșul cu merinde.

La uriașul parc natural cocoțat chiar în mijlocul orașului se ajungea ușor, însă puțini îl frecventau și mulți nici nu știau că există. Francisco se simțea acolo ca acasă, era locul unde se ducea când voia să fotografieze peisaje: dealuri care tânjeau după o ploaie pe timp de vară, stejari și arbori de scorțișoară aurii în care se adunau veverițele toamna, tăcerea adâncă a crengilor desfrunzite iarna. Primăvara, parcul palpita în toate nuanțele de verde, plin de flori și insecte, mustind de sevele ascunse care se trezeau la viață. Treceau podețul de peste râu și urcau pe un drum întortocheat printre copaci și arbuști exotici. Treptat, hățișurile deveneau tot mai dese, drumul dispărea, apăreau mestecenii care înfrunzeau, pinii mereu verzi, eucaliptii zvelți, fagii roșii. Spre prânz roua dimineții se evapora, din pământ ieșea un abur subțire, estompând peisajul. Ajunși pe culme, aveau impresia că erau singurii descoperitori ai acestui loc vrăjit. Aflaseră despre existența unor colțuri tainice, știau de unde se vede cel mai bine orașul întins la picioarele lor. Când jos se lăsa ceața, baza dealului nu se mai vedea și-și imaginau că se găsesc pe o insulă înconjurată de albeață. În zilele senine se distingeau limpede traficul, care le ajungea la urechi ca un torent de departe. Erau locuri în care vegetația era atât de deasă, parfumul ei atât de intens, că îi luă cu amețeală. Păstrau

secretul acestor escapade pe munte, era comoara lor de preț. Nu se vorbiseră, dar nu pomeneau de asta, era taina lor.

Plecând de la Morgă, Francisco și-a zis că doar vegetația deasă, pământul umed și mireasma de humus îi puteau schimba dispoziția prietenei sale după spectacolul sinistru al atâtor cadavre. O duse până pe culme și căută un loc ferit și umbrit. Se așezară sub o salcie de pe malul râului care cobora zgomotos din stâncă în stâncă. Crengile sălciei formau în jurul lor un adăpost verde. Sprijiniți de trunchiul noduros au rămas tăcuți, fără să se atingă, dar atât de apropiați în aceeași emoție încât păreau o singură ființă. Impresionați, fiecare adâncit în gândurile lui, percepeau apropierea celuilalt ca pe o mângâiere. Timpul care trecea, briza din sud, murmurul apei, păsărelele galbene și mirosul pământului i-au adus încet-încet la realitate.

— Ar trebui să ne întoarcem la redacție, spuse Irene.

— Ar cam trebui.

Dar nu s-au mișcat. Ea smulse niște fire de iarbă fragedă și le supse seva, apoi se întoarse spre prietenul ei, iar el se topi în ochii ei umezi. Fără să se gândească, Francisco o trase spre el și îi căută gura. A fost un sărut cast, cald, ușor, dar cu efect de cutremur. Amândoi au simțit ca niciodată pielea celuilalt atât de aproape și de precis, apăsarea mâinilor, intimitatea unui contact dorit de la începutul timpurilor. O căldură a început să le zvâcnească în oase, în vene, în suflet, i-a invadat ceva necunoscut sau uitat, căci memoria cărnii e fragilă. N-au mai văzut ce era în jurul lor, nu erau conștienți decât de buzele lor lipite, dăruite. De fapt, nici n-a fost un sărut, doar sugestia unui contact așteptat și inevitabil, dar au știut că era ceva de ținut minte până la moarte, ceva ce-avea să lase urme. Au știut că peste ani aveau să-și amintească perfect de apropierea umedă și caldă a

buzelor, de mireasma ierbii și de tulburarea simțurilor. Sărutul a ținut cât ține un suspin. Când Francisco a deschis ochii, Irene era deja în picioare, cu brațele încrucișate pe piept. Respirau agitați, ardeau în propriul lor spațiu, în propriul lor timp. El a rămas pe loc, cutremurat de o emoție nouă și totală, care-l lega de această femeie pe vecie. I s-a părut că aude un suspin: era inima lui Irene care se zbătea între iubire, loialitate și îndoială. A ezitat între dorința de a o lua în brațe și teama de a o brusca. Au rămas așa în tăcere. Apoi Irene s-a întors și s-a ghemuit lângă el. A cuprins-o pe după mijloc și a tras în piept parfumul bluzei și pe acela mai suav pe care-l răspândea trupul ei.

— Gustavo mă așteaptă de o viață. Am să mă mărit cu el.

— Nu cred, a șoptit el.

Tensiunea începea să scadă din intensitate. Irene i-a luat capul brunet între mâini și l-a privit în ochi. Au surâs ușurați, amuzați, înfiorați, convinși că între ei nu va fi o aventură trecătoare, pentru că erau făcuți să împartă viața pe de-a-ntregul și să dea piept împreună curajului de a se iubi de-a pururi.

Trecuse de amiază și catedrala verde a parcului devenea tot mai adâncă. Sosise clipa întoarcerii. Motocicleta a coborât vijelios. N-aveau să uite nicicând cadavrele, dar acum erau fericiți.

Ardoarea sărutului nu i-a părăsit zile în șir, le-a populat fantezmele nopților, le-a lăsat amintirea pe piele, ca o arsură. Îi făcea să plutească pe stradă, să râdă fără motiv, să se trezească brusc în mijlocul unui vis. Își atingeau gura cu vârfurile degetelor și-și aminteau cu precizie de forma buzelor celuilalt. Irene se gândea la Gustavo și la lucrurile pe care le descoperise recent. Bănuia că, asemenea oricărui ofițer al Forțelor Armate, lua parte la exercitarea puterii, avea o viață secretă pe care nu

i-o împărtășea. În trupul athletic atât de cunoscut viețuiau două ființe diferite. Pentru prima dată i-a fost frică de el și a dorit să nu se mai întoarcă.

Javier s-a spânzurat joi. Plecase ca de obicei să caute de lucru și nu s-a mai întors. Nevastă-sa a presimțit din timp nenorocirea, cu mult înainte de ceasul la care ar fi trebuit să înceapă să-și facă griji. De cum s-a înserat, a ieșit în prag să-i pândească venirea. După puțin timp, intuiția tragediei a devenit de nesuportat: s-a dus la telefon și și-a sunat socrii, prietenii, dar nimeni nu știa nimic. Tot așteptându-l și gândindu-se la el, orele au trecut și a venit interdicția de circulație, așa a trecut noaptea și a prins-o dimineața zilei de vineri. Copiii nici nu se treziseră când patrula poliției a frânat în fața casei. Javier Leal fusese găsit spânzurat de un copac în parcul copiilor. Nu pomenise niciodată de sinucidere, nu-și luase rămas-bun, nu lăsase un bilet de adio, cu toate astea a fost sigură că își luase viața și a priceput, în cele din urmă, semnificația acelor noduri pe care le făcea întruna.

Cel care a preluat cadavrul și s-a ocupat de funeralii a fost Francisco. În timp ce trecea prin anevoioasa birocrație a morții nu-și putea scoate din minte imaginea fratelui său așa cum îl găsisese întins pe o masă la Institutul Medico-Legal, sub lumina rece a becurilor fluorescente. Încerca să analizeze motivele sfârșitului brutal și să se împace cu gândul că prietenul de o viață, camaradul necondiționat, protectorul său nu mai era pe lume. Și-a adus aminte de învățăturile tatălui: munca, izvor de mândrie. N-aveau răgaz nici măcar în vacanță. În casa Leal chiar și zilele de sărbătoare se foloseau într-un mod judicios. Deși trecuseră prin clipe grele, niciodată n-au acceptat mila altora, chiar dacă venea de la oameni care primiseră mai devreme ajutorul lor. Rămas fără slujbă, silit să accepte ajutorul părinților și al fraților, Javier preferase să dispară în tăcere. Și-a amintit de vremurile de demult,

când fratele cel mare era un băiețandru care moștenise simțul dreptății de la taică-său și sentimentalismul de la maică-sa. Cei trei frați Leal crescuseră uniți și solidari, trei împotriva lumii, respectați în curtea școlii pentru că fiecare din ei era apărat de ceilalți doi și orice jignire era plătită fără întârziere. José, mijlociul, era cel mai dezvoltat și mai puternic, însă cel mai temut era Javier, pentru curajul său și pumnii pe care-i împărțea cu temei. A avut o adolescență turbulentă, asta până s-a îndrăgostit de prima fată. S-a însurat cu ea și i-a fost credincios până în noaptea fatală. Își onorase numele: fusese leal față de ea, față de familie și prieteni. Își iubea meseria de biolog și avea de gând să se dedice profesoratului, dar împrejurările îl duseseră într-un laborator comercial, unde avansase rapid în funcții de conducere, căci simțul responsabilității mergea la el mână în mână cu o imaginație fertilă și aplicase rapid noutățile științifice cele mai îndrăznețe. Dar asta nu i-a folosit defel când s-au făcut listele cu persoane proscrise de Junta Militară. Activitatea lui sindicală a reprezentat un stigmat în ochii noilor autorități. Mai întâi l-au urmărit, apoi l-au considerat un element ostil, în sfârșit l-au pus pe liber. Rămas fără slujbă și văzând că n-are cum să găsească alta, a început să se prăbușească. Rătăcea palid în nopțile de insomnie și în zilele de umilință. Bătuse la multe uși, făcuse anticameră de mai multe ori, urmărise ofertele din ziare; în fiecare seară era copleșit de disperare. Lipsit de un loc de muncă, treptat și-a pierdut chiar și identitatea. Ar fi acceptat orice, chiar mizerabil plătit, doar să se simtă util. Ca șomer era marginalizat, anonim și ignorat de toată lumea pentru că nu producea nimic, iar aceasta era măsura valorii umane în lumea în care îi fusese dat să trăiască, în ultimele luni renunțase la iluzii și visuri, ajunsese să se considere un paria. Copiii nu înțelegeau de ce era atât de posomorât și de trist; la rândul lor, și-au căutat mici ocupații spălau

mașini, cărau marfa la piață, orice treabă care aducea un ban la bugetul casei. În ziua în care băiatul lui cel mare a pus pe masă bănuții câștigați pentru că plimbase în parc câinii unor bogătași, Javier Leal s-a ghemuit ca un animal hăituit. De atunci n-a mai privit pe nimeni în ochi și s-a cufundat în deznădejde. Nici să se îmbrace dimineața nu mai avea chef, adesea rămânea în pat o bună parte din zi. Îi tremurau mâinile, căci începuse să bea pe ascuns, simțindu-se vinovat că prăpădea astfel puținii bani din casă. Sâmbăta făcea efortul să ajungă acasă la părinți curat și aranjat, ca să nu-i amărăscă și mai tare pe ai lui, dar expresia de dezolare nu i se ștergea din priviri. Relația cu nevastă-sa s-a deteriorat și ea, pentru că și dragostea obosește în asemenea condiții. Avea nevoie să fie consolată, dar pândea în același timp orice manifestare de milă și o respingea vehement. Inițial, femeia nu credea că n-ar fi existat nicio slujbă disponibilă pentru el, dar după o vreme, aflând că existau mii de șomeri, n-a mai zis nimic și a început să muncească în câte două ture. Oboseala a lăsat urme asupra tinereții și frumuseții, singurele ei comori, dar ea nu se plângea pentru că era mult prea ocupată să-și hrănească copiii și să-și întrețină bărbatul. Omul s-a lăsat cuprins de singurătate. Apatia l-a învăluit ca un vâl, a făcut să nu mai aibă noțiunea prezentului, i-a topit puterile și l-a lipsit de orice urmă de curaj. Devenise o umbră. În clipa când a perceput prăbușirea căminului său și a văzut că în ochii nevestei se stinge dragostea, a încetat să se mai simtă bărbat. Într-un moment care a trecut neobservat de ai săi, deși erau atât de aproape, voința i s-a frânt definitiv. Dorința de viață i s-a stins și s-a decis să moară.

Tragedia a căzut peste familia Leal precum o secure. Hilda și profesorul au îmbătrânit peste noapte, casa s-a cufundat în tăcere. Până și păsărelele din curte tăcuseră. În ciuda rigidei condamnări pe care Biserica Catolică o aruncă peste sinucigași, José a ținut slujba pentru odihna

sufletului fratelui său. A fost a doua oară când profesorul Leal a pus piciorul într-o biserică, prima dată o făcuse când se căsătorise, numai că atunci fusese un prilej de bucurie. În timpul slujbei a rămas în picioare, cu brațele încrucișate și buzele strânse într-o linie subțire, beat de durere. Hilda se ruga pătimas, acceptând moartea fiului ca pe o încercare în plus a sorții.

Irene a asistat și ea, neputând pricepe de ce trebuia să existe atâta nefericire. A stat cuminte lângă Francisco, copleșită de tristețea acestor oameni pe care ajunsese să-i iubească de parcă ar fi fost familia ei. Îi știa joviali, zâmbitori, entuziaști. Nu știa că-și trăiau durerea pe ascuns, cu demnitate. Poate că datorită strămoșului său castilian profesorul Leal era în stare să-și dea frâu tuturor trăirilor, în afară de aceasta care-i sfâșia inima. Bărbații nu plâng decât din dragoste, obișnuia să spună. În schimb, ochii Hildei se umezeau la orice emoție: duioșie, răs, nostalgie, dar suferința o făcea tare ca o stâncă. N-au fost multe lacrimi la funeraliile fiului cel mare.

A fost înmormântat într-un loc de veci cumpărat în ultimul moment. Ritualul a fost cam învălmășit și improvizat, căci până atunci nu se gândiseră la moarte. Ca toți cei care iubesc viața, se simțeau nemuritori.

— Nu ne mai întoarcem în Spania, femeie, a hotărât profesorul Leal după ce ultimele lopeți de pământ au căzut peste sicriu. Era prima dată după patruzeci de ani că-și admitea apartenența la pământul acesta.

Văduva lui Javier s-a întors de la cimitir, și-a adunat puținele lucruri în niște cutii de carton, și-a luat copiii de mână și și-a luat rămas-bun. Se întorceau în sud, acolo unde se născuse, unde viața era mai puțin aspră și unde conta pe sprijinul fraților săi. Copiii nu trebuiau să crească în umbra tatălui absent. Familia Leal i-a condus la gară, nora și nepoții s-au urcat în tren și au plecat; nu le venea să creadă că în câteva zile îi pierdeau și pe acești copii pe

care îi ajutaseră să crească. Nu puneau preț pe valorile materiale, încrederea lor în viitor depindea de familie. Nu-și imaginaseră că ar fi putut îmbătrâni departe de ai lor.

De la gară, profesorul s-a întors acasă și, fără să-și scoată haina și cravata de doliu, s-a așezat cu privirile pierdute sub cireșul din curte. Învârtea în mâini vechea riglă de calcul, singurul lucru salvat din război și adus în America. O păstra tot timpul pe noptieră și copiii aveau voie să se joace cu ea doar ca o recompensă că fuseseră cuminiți. Toți trei învățaseră s-o folosească încă de mici, iar când apăruseră noutățile electronice el n-o înlocuise. Era un tub telescopic din bronz, cu cifre minuscule pictate la suprafață, operă a unor artizani din secolul trecut. Așezat sub copac, uitându-se la zidurile de cărămidă pe care el însuși le ridicase ca să-l adăpostească pe Javier, profesorul Leal a rămas așa multe ore. Francisco l-a dus în casă aproape pe sus, dar nu l-a convins să mănânce. A doua zi a fost la fel. În cea de-a treia, Hilda și-a șters lacrimile, și-a adunat forța interioară și s-a pregătit să mai lupte o dată pentru a-i ei.

— Partea proastă cu taică-tău e că nu crede în suflet, Francisco, astfel că e convins că l-a pierdut pe Javier.

Din bucătărie îl vedeau pe profesor cum stătea în fotoliu și învărtea rigla de calcul în mâini. Suspinând, Hilda i-a pus mâncarea neatinsă în frigider, a luat un scaun și s-a așezat sub cireș cu mâinile încrucișate pe șorț, după multă vreme neocupate cu lucrul de mână. A rămas lângă el ore în șir. Pe seară, Francisco i-a implorat să mănânce ceva. Nu i-au răspuns. Cu greu, i-a dus în casă și i-a convins să se întindă în pat, unde au rămas cu ochii deschiși, încremeniți ca doi bătrâni pe ducă. I-a sărutat pe frunte, a stins lumina, dorindu-și din tot sufletul să doarmă bine și să-și revină. A doua zi de dimineață i-a văzut sub copac exact ca în ziua precedentă, cu hainele mototolite, nespălați și nemâncați, muți. A făcut apel la toată știința sa

pentru a se controla și a nu-i scutura zdravăn. A așteptat răbdător să ajungă singuri la limita durerii.

La un moment dat, profesorul Leal a ridicat privirile și s-a uitat la Hilda.

— Ce ai, femeie? a rostit cu o voce spartă după patru zile de tăcere.

— Exact ce ai și tu.

Profesorul a înțeles. O cunoștea bine, a știut că era gata să se lase să moară dacă ar fi făcut-o el, pentru că după ce-l iubise atâția ani nu putea să-l lase să plece singur.

— Bine, a spus atunci, ridicându-se anevoios și întinzându-i mâna.

Au intrat încet în casă, sprijinindu-se reciproc. Francisco a încălzit supa și viața și-a reluat mersul.

Lăsată la o parte din cauza doliului familiei Leal, Irene Beltrán a luat mașina maică-sii și s-a dus singură la Los Riscos, hotărâtă să dea de urma Evangelinei. Îi promisese Dignei tot ajutorul și nu voia să pară neserioasă. S-a oprit mai întâi la familia Ranquileo.

— N-o mai căutați, domnișoară. A înghițit-o pământul, a spus femeia cu resemnarea celor care au trecut prin multe necazuri.

Dar Irene era gata să întoarcă lumea pe dos ca să dea de urma fetei. După mulți ani, aducându-și aminte de acele zile, se întreba ce-o făcuse oare să se avânte pe tărâmul umbrei. Bănuise încă de la început că exista un fir de care să tragă, deșirând astfel un ghem interminabil, intuise că „sfânta” care făcea minuni greu de crezut se găsea la limita dintre lumea ei ordonată și teritoriul obscur pe care nu pășise nicicând. Conchidea că o împinsese doar curiozitatea tipică firii și meseriei sale, un fel de ameteală. Se aplecase asupra unui hău nebănuit, nu rezistase chemării sale.

Locotenentul Juan de Dios Ramârez a primit-o

imediat. I s-a părut mai puțin impunător decât îl ținea minte din duminica fatidică din casa Ranquileo și și-a zis că dimensiunea oamenilor depinde de atitudinea pe care o au. Ramârez s-a arătat aproape amabil. Purta o tunică fără centură, era cu capul gol și nu era înarmat. Avea mâinile umflate, înroșite și pline de degerături, afecțiune de oameni săraci. Era imposibil să n-o recunoască pe Irene, oricine o vedea o dată, cu pletele ei învălmășite și rochiile extravagante, și-o reamintea pe loc, astfel că n-a mers pe ocolite și l-a întrebat din prima de Evangelina Ranquileo.

— A fost arestată și adusă pentru un scurt interogatoriu. A petrecut noaptea aici și a doua zi a plecat devreme, a spus ofițerul.

Apoi și-a șters sudoarea de pe frunte. Era cald în biroul lui.

— Și i-ați dat drumul pe stradă fără haine pe ea?

— Cetățeană Ranquileo era încălțată și avea un poncho.

— Ați scos-o din pat în plină noapte. E minoră, de ce n-ați dus-o înapoi la părinții ei?

— Nu trebuie să vă dau socoteală despre procedeele poliției, a sunat sec replica locotenentului.

— Poate preferați să vorbiți cu logodnicul meu, căpitanul de armată Gustavo Morante.

— Dar ce vă imaginați? Eu nu dau socoteală decât în fața superiorului meu direct!

Totuși, a ezitat. I se inculcase în sânge principiul fraternității militare; mai presus de măruntele rivalități între corpurile de armată se găseau interesele sacre ale patriei și cele nu mai puțin sacre ale uniformei; militarii trebuiau să se apere de cancerul insidios care creștea în sânul poporului; de aceea, trebuiau să se încreadă nicidecum în civili, ca măsură de precauție, și să le fie leali camarazilor de arme, ca măsură strategică. Forțele Armate trebuie să fie ca un monolit, i se repetase de nenumărate

ori. A fost influențat și de evidenta superioritate de clasă socială a tinerei: era obișnuit să respecte autoritatea supremă a banului și a puterii, iar ea pesemne că le avea pe ambele, din moment ce-l chestiona atât de dezinvolt și-l trata ca pe servitorul ei. A căutat registrul de intrări și i l-a arătat. Scria acolo că fusese adusă în garnizoană Evangelina Ranquileo Sánchez, de cincisprezece ani, arestată în scopul de a da o declarație despre un eveniment neautorizat petrecut la domiciliul familiei și despre vătămări fizice împotriva ofițerului Juan de Dios Ramârez. Dedesubt mai scria că, deoarece fata făcuse o criză de plâns, interogatoriul luase sfârșit. Semna caporalul de serviciu Ignacio Bravo.

— Aș zice că s-a dus în capitală. Voia să se angajeze slujnică, la fel ca soră-sa mai mare.

— Fără bani și pe jumătate dezbrăcată? Nu vi se pare cam ciudat?

— Puștoaica era pe jumătate nebună.

— Pot vorbi cu fratele ei, Pradelio Ranquileo?

— Nu puteți. A fost mutat în altă parte.

— Unde?

— E o informație confidențială. Totuși, suntem în stare de război civil.

A înțeles că n-avea să afle mai mult și, pentru că era încă devreme, s-a întors în sat să dea o raită și să vorbească cu lumea. Dorea să afle ce părere aveau despre militari în general și despre locotenentul Ramârez în special, dar auzind astfel de întrebări oamenii se uitau în altă parte, nu spuneau nimic și o ștergeau iute. Anii de regim autoritar impuseseră discreția ca normă de supraviețuire. În timp ce aștepta ca un mecanic să-i repare o roată la mașină, Irene s-a instalat la un han de lângă piață. Primăvara se manifesta în zborul nupțial al sturzilor, în mersul țăntoș al cloștilor cu pui, în freamătul fetelor îmbrăcate în rochii de percal. O pisică borțoasă intră plină

de demnitate și se instala sub o masă.

De mai multe ori în viață, Irene se lăsase pradă intuiției. Credea că poate auzi semnele viitorului și că puterea minții e în stare să determine anumite evenimente. Așa și-a explicat faptul că sergentul Faustino Rivera a apărut chiar în locul umbrit unde se retrăsese să mănânce. Mai târziu, când i-a povestit lui Francisco, acesta i-a expus o teorie mult mai simplă: acela era singurul restaurant din Los Riscos și sergentului i se făcuse sete. Irene l-a văzut intrând asudat, ducându-se la tejghea să ceară o bere și i-a recunoscut imediat chipul indigen, cu pomeți înalți, ochii oblici, părul drept și aspru, dinții mari și egali. Era în uniformă și-și ținea chipiul în mână. Și-a amintit puținele lucruri pe care le aflase despre el de la Digna Ranquileo și a decis să le dea un folos propriu.

— Sunteți cumva sergentul Rivera?

— La ordinele dumneavoastră.

— Fiul lui Manuel Rivera, cel cu buză de iepure?

— Chiar el, ordonați.

Pe urmă discuția a curs ușor. L-a invitat la masa ei și, după ce l-a văzut cu încă o bere în mână, l-a atacat. La a treia bere, era limpede că omul nu ținea la băutură, așa că ea a dus conversația exact unde își dorea. A început prin a-l lauda, spunându-i că se vedea de la o poștă că era născut pentru posturi de conducere, așa i se păruse și ei acasă la familia Ranquileo, când controlase situația cu autoritate și sânge rece, exact ca un șef, energic și eficient, nu ca ofițerul Ramârez.

— Mereu e așa zăpăcit locotenentul ăsta? auzi, să înceapă să tragă! Eu m-am speriat foarte tare.

— Înainte nu era așa. Nu era un om rău, vă asigur.

Îl cunoștea ca pe buzunarul lui, de zece ani era sub ordinele sale. Abia ieșit de la Școala de Ofițeri, Ramârez întrunea toate calitățile unui bun militar: era îngrijit, intransigent, conștiincios. Știa pe dinafară toate codurile și

regulamentele, nu admitea greșeli, controla strălucirea cizmelor, trăgea de nasturi ca să vadă dacă sunt bine cusuți, cerea subalternilor seriozitate în serviciu și era obsedat de igienă. Verifica personal curățenia latrinelor și o dată pe săptămână își dezbrăca soldații la pielea goală ca să-i caute de boli venerice și de păduchi. Se uita cu lupa la organele lor genitale, iar bolnavii trebuiau să suporte leacuri drastice și un puhoi de umilințe.

— Dar n-o făcea din răutate, domnișoară, ci ca să scoată oameni din noi. Eu cred că pe vremea aia locotenentul avea inimă bună.

Rivera își amintea de primul om împușcat de parcă ar fi fost ieri. Se întâmplase cu cinci ani în urmă, la puțin timp după puciul militar. Era încă frig, noaptea plouase întruna, ai fi zis că un șuvoi căzuse din cer ca să spele lumea, lăsând garnizoana curată și mirosind a mușchi umed. Dimineața ploaia s-a oprit, dar cerul părea să-i păstreze amintirea și printre pietre străluceau bălțile ca niște bucăți de sticlă. Plutonul era aliniat în fundul curții și locotenentul Ramârez a venit, alb la față. Două gărzi au adus prizonierul, susținându-l de brațe, căci nu se putea ține pe picioare. Rivera nici nu și-a dat seama la început în ce hal era, a crezut că era așa pentru că îl apucase lașitatea, ca pe atâția alții care, după ce practicau subversiunea ca să-și bată joc de patrie, leșinau exact când trebuiau să plătească pentru greșelile lor, dar s-a uitat mai bine și a văzut că era vorba de tipul ăla căruia i se zdrobiseră picioarele; de aia îl duceau pe sus. Faustino Rivera s-a uitat la superiorul său și i-a ghicit gândul, căci stătuseră de vorbă de la om la om în niște nopți de gardă, trecând peste ierarhii, ca să analizeze cauzele puciului și consecințele sale. Țara era divizată de politicienii lipsiți de patriotism care slăbiseră nația și o făcuseră să devină o pradă ușoară pentru dușmanul extern, așa zicea locotenentul Ramârez. Prima îndatorire a unui soldat este

să vegheze la siguranță, de aceea luaseră puterea, ca să facă din nou patria puternică, măturând pas cu pas toți adversarii interni. Rivera detesta tortura, considerând că era lucrul cel mai rău din tot războiul ăsta murdar în care se găseau, asta nu făcea parte din profesie, nu li se predase, îi făcea rău la stomac. Una era să-i tragi două picioare unui delincvent de drept comun și alta să martirizezi sistematic un prizonier. De ce tăceau oare nenorociții ăștia? De ce nu dădeau totul pe goarnă la primul interogatoriu ca să scape de o suferință fără rost? Până la urmă, mărturiseau sau crăpau, ca tipul ăsta care urma să fie împușcat.

— Pluton! Atenție la mine!

— Domnule locotenent, șopti atunci Faustino Rivera, pe atunci doar caporal frunțaș.

— Du prizonierul la zid, caporale!

— Dar nu se poate ține pe picioare, domnule locotenent...

— Atunci așază-l!

— Pe ce, domnule locotenent?

— Adu naibii un scaun, i se frânse acestuia glasul. Faustino Rivera repetă ordinul soldatului de lângă el, care plecă imediat. De ce nu-l lasă jos și nu-l împușcă ca pe un câine până nu se luminează de tot și apucăm să ne vedem fețele? De ce atâta întârziere? se gândea el în timp ce curtea se lumina tot mai mult. Prizonierul și-a ridicat privirile și s-a uitat pe rând în ochii lor cu niște ochi uluiți, de om pe moarte, oprindu-se la Faustino. L-a recunoscut, negreșit, pe vremuri jucaseră pelotă pe același teren, iar acum stătea în bălțile alea înghețate cu o pușcă în mână, care atârna cât o piatră de moară, pe când celălalt aștepta în fața lui. Atunci a sosit și scaunul și locotenentul a dat ordin să fie legat de spătar, pentru că se bălăbănea ca o sperietoare de ciori. Caporalul a adus o batistă.

— Nu mă lega la ochi, soldat, a spus atunci

prizonierul, iar omul a lăsat capul în jos, rușinat, dorindu-și ca ofițerul să dea odată ordinul, războiul să se termine odată, vremurile să redevină normale, iar el să poată umbla liniștit pe stradă, salutându-și consătenii.

— Ochiți! a strigat locotenentul.

În sfârșit, și-a zis caporalul frunțaș. Condamnatul a închis ochii, apoi i-a deschis și s-a uitat la cer. Nu-i mai era frică. Locotenentul a ezitat. De când aflate că omul trebuia împușcat era ca pe altă lume, în cap îi suna un glas de demult, din copilărie, poate glasul învățătorului sau al confesorului de la seminar: toți oamenii sunt frați. Nu-i adevărat, nu pot fi frate cu unul care seamănă violența, patria e pe primul loc, restul sunt aiureli, dacă nu-i omoram noi, o să ne omoare ei, așa spun coloneii, ucizi sau mori, așa-i la război, ăsta-i jocul, așa că trage-ți bine nădragii și nu tremura, nu gânde, nu simți și mai ales nu-l privi în ochi, că dacă faci asta te-ai ars.

— Foc!

Salva a cutremurat aerul și a rămas vibrând în atmosfera înghețată. O vrabie matinală a zburat speriată. Mirosul de praf de pușcă și zgomotul parcă nu se mai lăsau duse, dar liniștea a revenit. Locotenentul a deschis ochii: prizonierul stătea pe scaun, privindu-l drept și senin. Pantalonii se umpluseră de sânge proaspăt, însă era viu și chipul i se vedea limpede în lumina dimineții. Era viu și aștepta.

— Ce se întâmplă? îl întrebase cu glas scăzut.

— Au tras la picioare, domnule locotenent. Băieții sunt din zonă, se cunosc, cum să omoare un prieten, răspunsese Faustino Rivera.

— Și acum?

— Acum e rândul dumneavoastră.

Amuțit, ofițerul pricepuse în sfârșit, în timp ce soldații din pluton așteptau și apa dintre pietre se evaporă. Aștepta și condamnatul, în extremitatea opusă a curții, în

timp ce se golea încetișor de sânge.

— Nu v-au spus, domnule locotenent? Se știe doar. Nu. Nu-i spusese. La Școala de Ofițeri îl pregătiseră să lupte împotriva oricărui fiu de cățea care ar fi invadat pământul patriei. Îl antrenaseră să lupte cu tâlharii, să-i urmărească fără milă, să-i vâneze fără preget, pentru ca oamenii de treabă, femeile și copiii să poată umbla liniștiți pe stradă. Asta era misiunea lui. Dar nimeni nu-i spusese că trebuia să sfârtece un om legat ca să-l facă să vorbească, nici gând, iar acum chestia asta, care îl năucea: să-i dea lovitura de grație nenorocitului ăstuia care nici măcar nu se văita. Nu, nu i se spusese.

— A atins pe braț cu fereală, pentru ca oamenii să nu observe că șeful nu era în apele lui.

— Cu revolverul, domnule locotenent, i-a șoptit.

A scos pistolul și a traversat curtea. Ecoul surd al cizmelor pe pietre le-a răsunat soldaților direct în inimă. Cei doi, locotenentul și prizonierul erau acum față în față și se priveau în ochi. Erau de aceeași vârstă. Ofițerul a țintit tâmpla omului, ținând arma cu ambele mâini, ca să nu tremure. Condamnatul a mai apucat să vadă cerul care se luminase, apoi glonțul i-a perforat țeasta. Sângele i-a acoperit chipul și a stropit uniforma impecabilă a ofițerului. Icnetul pe care-l scosese, auzit doar de Faustino Rivera, s-a confundat cu zgomotul împușcăturii.

— Curaj, domnule locotenent. Știți cum se zice, la război ca la război. E greu prima dată, după aia te obișnuiești.

— Du-te dracului, caporal!

Dar avea dreptate caporalul, în zilele și săptămânile următoare i-a fost mult mai ușor să ucidă pentru patrie decât să moară pentru ea.

Sergentul Faustino Rivera a tăcut și și-a șters sudoarea de pe gât. Se pilise și nu vedea bine trăsăturile lui Irene Beltrán, știa doar că e frumoasă. S-a uitat la ceas

și a tresărit. Vorbea de două ore cu femeia aceasta și, dacă n-ar fi fost în întârziere, i-ar mai fi spus câte ceva. Era o ascultătoare bună și era interesată de poveștile lui, nu ca duduile alea fandosite care se strâmbă dacă omul a băut vreo două pahare, nu, domnule, se vedea că era o femeie ca lumea, cu picioarele pe pământ și capul pe umeri, dar cam pirpirie, nu prea are țâțe, n-ai de ce te apuca la o adică.

— Nu, domnișoară, nu era om rău locotenentul. S-a schimbat mai târziu, când a căpătat putere și nu mai trebuia să dea socoteală nimănui, spuse în chip de concluzie și se ridică, aranjându-și uniforma.

Irene a așteptat să plece și a închis reportofonul ascuns în geantă. A aruncat pisicii ultimele bucățele de carne și s-a gândit la Gustavo Morante, întrebându-se dacă logodnicul ei trebuise vreodată să traverseze o curte și să aplice lovitura de grație unui prizonier. A lepădat furioasă imaginile astea, încercând să-i evoce chipul bine ras și ochii limpezi, dar în minte i-a venit doar profilul lui Francisco Leal în timp ce lucra, privirea neagră strălucind de inteligență, zâmbetul copilăresc și expresia aspră pe care o avea când era cutremurat de răutatea oamenilor.

„Vrerea Domnului” era luminată a giorno, perdelele erau trase și se auzea muzică, pentru că era zi de vizită și rudele și prietenii bătrânilor veneau să-și îndeplinească ritualul mizericordios. De departe, casa semăna cu un transatlantic ancorat din greșeală în mijlocul grădinii. Internii și musafirii lor se plimbau pe punte în răcoarea serii sau ședeau pe fotoliile de pe terasă, fantome palide, suflete de demult, vorbind singuri sau doar mestecând aerul, unii rememorați poate vremurile trecute sau încercau să-și amintească numele vizitatorilor sau pe cele ale fiilor și nepoților absenți. La bătrânețe trecutul e un labirint, uneori nu recunoști locurile sau întâmplările, câteodată nici măcar o persoană dragă. Infirmierele în

uniformă treceau tăcute, trăgând o pătură pe picioarele betege, împărțind medicamentele serii, servind ceai bolnavilor și răcoritoare musafirilor. Din difuzoarele invizibile se revărsau acordurile tinerești ale unei mazurci de Chopin, total nepotrivită cu ritmul interior lent al locuitorilor casei.

Când au intrat în grădină, Francisco și Irene au fost întâmpinați de săriturile vesele ale cățelei.

— Ai grijă să nu-mi calci tufele de nu-mă-uita, îi recomandă și își invită prietenul să urce pe vapor și să-i cunoască pe acești călători ai trecutului.

Își adunase pletele într-un coc care-i descoperea linia cefei, purta o rochie largă de bumbac, dar era prima dată că nu-i mai zăngăneau pe mâini eternele brățări de cupru și bronz. Era ceva ciudat în atitudinea ei, dar Francisco nu și-a dat seama ce anume. O privea cum trecea printre bătrâni, zâmbitoare și atentă cu toți, mai ales cu cei care erau îndrăgostiți de ea. Oameni care trăiau un fel de prezent învăluit în nostalgie. 1 l-a arătat pe hemiplegie, cel incapabil să țină creionul în mână, drept care îi dicta ei scrisorile. Le scria prietenilor din copilărie, unor iubite de demult, unor rude care muriseră de decenii. Sigur că ea nu trimitea corespondența jalnică, îl ferea de șocul pe care l-ar fi avut primind înapoi scrisorile cu adresant necunoscut. Inventă răspunsuri pe care i le înmâna, scăpându-l astfel de tristețea de a se ști singur pe lume. Francisco a mai cunoscut și un bunic nebun care nu primea niciodată pe nimeni. Avea buzunarele ticsite de comori pe care le păzea cu strășnicie: fotografii pălite de fete tinere, imagini în sepia pe care se zărea un sân abia acoperit sau un picior îndrăzneț împodobit cu o jartieră cu panglici și dantele. Sau apropiat apoi de scaunul cu roțile al celei mai bogate văduve din regat. Purta o rochie numai găuri, un șal mâncat de ani și de molii, o singură mânășă de la prima comuniune. De scaun atârnavau pungi de plastic cu dulciuri,

pe genunchi avea o cutie cu nasturi pe care-i număra neîncetat, ca să fie sigură că nu lipsește niciunul. Li s-a alăturat un colonel cu medalii de tinichea și le-a comunicat cu șoapte astmatice că sărmana femeie primise un glonț care-i pulverizase jumătate de corp. Știți dumneavoastră că a câștigat cinstit un sac de monede de aur pentru că i-a făcut pe plac bărbatului ei? Închipuiește-ți, tinere, ce prost trebuie să fi fost dacă a plătit pentru ceva ce putea primi gratis; eu îmi sfătuiesc soldații să nu dea banii pe curve, căci orice femeie își desface de bunăvoie picioarele în fața unei uniforme, o spun din experiență, nici acum nu scap de ele. Înainte ca Francisco să apuce să cugete la aceste taine, s-a apropiat un bărbat înalt și foarte slab, cu o expresie tragică întipărită pe chip, ca să întrebe de fiu-său, de noră și de copilaș. Irene i-a spus ceva între patru ochi, apoi l-a dus la un grup care discuta animat și a rămas un pic până l-a văzut mai înseninat. Pe urmă l-a lămurit pe Francisco că omul avea doi fii. Unul trăia în exil la capătul lumii și îi trimitea scrisori tot mai rare și mai reci, distanța fiind la fel de rea ca trecerea timpului. Celălalt dispăruse împreună cu nevastă-sa și cu copilul lor de câteva luni. Bătrânul n-avusese norocul să se ramolească și profita de orice moment de neatenție ca să iasă pe stradă și să plece în căutarea lor. Irene încercase să-i schimbe presupunerile tragice cu o durere de altă natură, asigurându-l că aflase din sursă sigură că muriseră amândoi. Totuși, el nu elimina posibilitatea de a-și revedea într-o bună zi nepotul, auzise el de copii mici salvați prin organizații pentru orfani. Câteodată cei considerați morți apăreau pe nepusă masă în țări străine, adoptați de familii de altă rasă, sau erau descoperiți după ani de zile în instituții caritabile și nici nu-și mai aminteau că avuseseră vreodată părinți. Cu asemenea minciuni pioase, Irene reușise să-l facă să nu mai fugă pe stradă când nu păzea nimeni grădina, dar omul se zvârcolea în somn, cerea amănunte și voia să vadă

mormintele. I-a mai arătat lui Francisco două epave de pergament și fildeș, care se legăneau într-un balansoar de fier forjat, abia mai știau cum îi cheamă, dar avuseseră bafta să se amorezeze, în ciuda opoziției tenace a lui Beatriz Alcántara, care socotea că așa ceva era o relaxare intolerabilă: unde s-a mai văzut ca doi babalâci ramoliți să se pupe pe ascuns? Dar Irene le apăra dreptul la o ultimă fericire și dorea ca toți oaspeții din azil să aibă parte de așa ceva, dragostea i-ar fi salvat de singurătate, partea cea mai rea a bătrâneții, așa că lasă-i în pace, mamă, nu te mai uita că ea lasă seara ușa deschisă, nu mai face mutra asta când îi găsești dimineța împreună, fac și ei dragoste, deși doctorul zice că la vârsta asta e imposibil.

În sfârșit, i-a arătat lui Francisco o bătrână doamnă care stătea la răcoare pe terasă, uită-te bine la ea, e Josefina Bianchi, actrița, n-ai auzit de ea? A zărit o siluetă mărunțică, se vedea că fusese o frumusețe, într-un fel era și acum. Era în halat și papuci, căci se lua după ora Parisului, cu o diferență de câteva ore și două anotimpuri. Avea pe umeri o etolă de vulpe, roasă de vreme, cu ochi de sticlă și coadă ofilită.

— Într-o zi Cleo a pus gheara pe etolă și când am reușit să i-o luăm din bot o făcuse praf, parcă era călcată de tren, și-a amintit Irene și a luat căteaua în brațe.

Actrița păstra cufere pline cu costumele vechi din piesele ei preferate, haine nemaipurtate de o jumătate de secol, pe care le scutura periodic de praf și le îmbrăca sub ochii uluiți ai colegilor de azil. Era în posesia tuturor facultăților, inclusiv cochetăria, și nu-și pierduse interesul pentru această lume, citea ziarele și se ducea la cinema. Era deosebită, chiar și infirmierele îi spuneau „doamnă”, nu „bunico”. Norocul ei era că nu-și pierduse imaginația nețărnută, cufundată în fanteziile ei n-avea timp și nici chef să vadă micimile vieții. În amintirile ei nu exista haos, le depozita într-o ordine perfectă și îi făcea plăcere să

scotocească printre ele. Aici avea mai mult noroc decât ceilalți, căroră lipsa de memorie le ștergea bucăți din trecut și îi făcea să intre în panică că nu le trăiseră defel. Josefina Bianchi deținea o viață plină și bogată; bucuria ei supremă era să și-o reamintească cu o precizie de notar. Nu regreta decât ocaziile pe care le scăpase, o mână pe care n-o întinsese la timp, niște lacrimi pe care și le înghițise, niște buze pe care nu apucase să le sărute. Avusese câțiva soți și mulți amanți, se implicase în aventuri fără să se gândească la consecințe, își cheltuisese timpul cu bucurie, convinsă că avea să trăiască o sută de ani. Își pregătise viitorul cu simț practic, alegându-și singură casa de bătrâni în clipa când pricepuse că nu mai poate sta singură și delegând unui avocat sarcina de a-i asigura banii până avea să închidă ochii. Pentru Irene Beltrán avea o afecțiune specială, căci în tinerețe avusese părul de aceeași culoare înfocată și se amuza imaginându-și că tânăra era strănepoata ei sau ea însăși în perioada ei de splendoare, îi deschidea cuferele cu comori, îi arăta albumul gloriei trecute, îi dădea să citească misive de la amarezii care pentru ea își pierduseră liniștea și rostul. Stabiliseră un pact secret: în ziua în care fac pe mine sau nu mai sunt în stare să mă rujez, mă ajuți să mor, Irene, ai înțeles? Firește, i-a promis că așa va face.

— Mama e plecată, așa că o să mâncăm singuri, i-a spus lui Francisco, conducându-l la etaj pe scara interioară.

Etajul era scufundat în semiîntuneric și în tăcere, căci acolo nu ajungeau nici luminile de jos, nici difuzoarele. Oaspeții începeau să plece, bătrânii se întorceau în camerele lor, calmul cuprindea toată casa. Rosa, grăsană și minunată, i-a primit cu un zâmbet larg. Avea o slăbiciune pentru tânărul brunet care o saluta plin de entuziasm, glumea cu ea și se tăvălea pe jos, jucându-se cu cățeaua. Îl simțea mult mai aproape decât pe Gustavo

Morante, chiar dacă acela era o partidă bună pentru fată. De când îl cunoscuse, erau câteva luni, îl văzuse în același pantalon gri și încălțat cu aceiași pantofi cu tălpi de cauciuc, o jale. Căci haina face pe om, își zicea, după care se corecta imediat: ba nu, nu haina-l face pe om.

— Aprinde luminile, Irene, îi spuse înainte de a pleca la bucătărie.

Salonul era decorat cu sobrietate: covoare persane, tablouri moderne, albume de artă într-o dezordine strategică. Mobilierul părea comod și mulțimea de plante răcorea aerul. Francisco se așază pe canapea în timp ce-și spunea că acasă la ai lui singurul lux era o instalație de muzică. Irene deschidea o sticlă de vin.

— Ce sărbătorim? întrebă el.

— Faptul că suntem în viață, răspunse ea fără să zâmbească.

O privi tăcut; într-adevăr, era ceva schimbat la ea. Irene servi paharele cu mâini tremurătoare și o expresie de tristețe pe chipul fără machiaj. Ca să câștige timp și să-și pună gândurile în ordine, Francisco a căutat printre discuri și a ales unul cu tangouri vechi. L-a pus pe pick-up și vocea inconfundabilă a lui Gardel i-a învăluit după cincizeci de ani de istorie. Au ascultat în tăcere, ținându-se de mână, până când Rosa a venit să le spună că cina era servită în sufragerie.

— Stai aici, nu te mișca, îi spuse Irene și ieși, stingând lumina.

Reveni după câteva clipe, purtând un sfeșnic cu cinci lumânări, ca o apariție din alt secol în rochia ei albă, cu părul luminat în reflexe metalice. Plină de solemnitate, îl conduse pe Francisco pe culoar, până la o încăpere ce fusese un dormitor vast, acum transformat în sufragerie. Dacă mobila era prea mare pentru dimensiunile camerei, gustul desăvârșit al doamnei Alcántara rezolvase problema: pereții erau zugrăviți într-un roșu pompeian,

ceea ce forma un contrast spectaculos cu cristalul de pe masă și tapițeria albă a scaunelor. Unicul tablou era o natură moartă din școala flamandă: cepe, căpățâni de usturoi, o pușcă sprijinită într-un colț și trei fazani atârând de picioare.

— Nu-l privi prea mult, ca să n-ai coșmaruri. Francisco salută în sinea sa absența doamnei Beatriz și a Logodnicului Morții, bucuros să fie singur cu Irene.

— Și-acum spune-mi de ce ești tristă.

— Pentru că până acum am trăit ca-ntr-un vis și teamă mi-e că încep să mă trezesc.

Irene Beltrán fusese o fetiță cuminte, singurul copil al unor părinți prosperi, apărată de atingerea lumii și chiar de neliniștile proprii. Giugiuleli, răsfățuri, mângâieri, școală englezească pentru domnișoare, universitate catolică, multă grijă cu știrile din ziare și de la televizor, e prea multă răutate și violență pe lumea asta, mai bine să nu știe, o să afle ea mai târziu, e inevitabil, dar acum să aibă o copilărie fericită, dormi, puiule, că mama te veghează. Câini de rasă, grădini, ponei la club, schi iarna și plajă toată vara, lecții de dans ca să învețe să se miște grațios, că saltă ca un ied și se contorsionează ca un circar; dar las-o în pace, Beatriz, n-o mai chinui. Ba e nevoie, trebuie s-o formăm: radiografie la coloană, tratament pentru piele, psiholog, pentru că marți a visat nisipuri mișcătoare și s-a trezit țipând. E doar vina ta, Eusebio, o crești rău cu atâtea cadouri ca pentru o femeie întreținută, parfumuri franțuzești, cămăși de dantelă, bijuterii nepotrivite pentru o fetiță de vârsta ei. De vină ești tu, Beatriz, că ai gândirea scurtă, Irene se îmbracă în zdrențe ca să-ți facă pe plac, a zis-o și psihiatrul ei. Ne-am străduit atâta și uite ce-a ieșit, o făptură aiurită care râde de orice, care a lăsat pictura și muzica ca să se dedice jurnalismului, meseria asta mie nu-mi place, e pentru golani lipsiți de viitor, și periculoasă pe deasupra. Bine,

femeie, dar măcar am reușit s-o facem să fie fericită: uite cum râde și ce inimă bună are, cu un dram de noroc o s-o ducă așa până la măritiș și pe urmă, când o lua viața în piept, măcar va putea spune că părinții i-au asigurat mulți ani de fericire. Dar ai plecat, Eusebio, blestemat să fii, ne-ai părăsit când fata era încă crudă și-acum e vai de mine, nefericirea mă pătrunde prin toate crăpăturile, picură, mă inundă, n-o pot opri și e tot mai greu s-o apăr pe Irene de rele. Vezi ce ochi are? Dintotdeauna i-a avut rătăcitori, drept care Rosa crede că n-o să trăiască mult, dar acum e mai rău. Privește-i, Eusebio, s-au schimbat, i-a cuprins umbra, de parcă s-ar uita într-un puț. Unde ești tu, Eusebio?

Irene a înțeles că părinții ei se urau chiar înaintea acestora. În nopțile din copilărie când se trezea auzindu-i cum se ceartă, rămânea cu ochii în tavan și i se făcea frică. O mai trezeau și lamentările telefonice ale maică-sii, care suspina vorbind cu prietenele. Zgomotul ajungea până la ea slab, deformat de ușile închise și de propria-i angoasă. Nu înțelegea cuvintele, dar le ghicea. Știa că era vorba de tatăl ei. Nu adormea până nu-i auzea mașina intrând în garaj și cheia învârtindu-se în broască, abia atunci răsufla mulțumită și închidea ochii. Eusebio Beltrán intra în camera ei s-o sărute de noapte bună și o găsea dormind, ieșea liniștit, crezând-o fericită. Când a început să descifreze anumite semne, fata a știut că într-o zi el avea să plece, ceea ce s-a și întâmplat. Tatăl ei era mereu în trecere prin viață, se legăna de pe un picior pe altul, incapabil să stea liniștit, cu privirile pierdute în zare, sărind brusc de la un subiect la altul, punând întrebări și neascultând răspunsul. Doar în prezența ei dobândeă contururi clare. Irene era singura ființă pe care o iubea cu adevărat și doar ea a reușit să-l facă să rămână acasă o vreme. A fost alături de ea când i s-a trezit feminitatea, i-a cumpărat primul sutien, primii ciorapi de nailon și pantofi

cu toc, i-a explicat cum se fac copiii, uimitoare poveste, căci Irene nu-și putea imagina că doi oameni care se urăsc așa cum se urau ai ei făcuseră acele chestii ca să vină ea pe lume.

Cu timpul, a constatat că omul pe care-l adora putea să fie despot și crud. Pe nevastă-sa o chinuia întruna, îi vedea fiecare rid și fiecare kilogram în plus, ai observat cum se uită șoferul la tine, Beatriz? Trezești gusturi proletare, scumpo. Mereu la mijloc, Irene era arbitru al agresiunilor nesfârșite. Dar împăcați-vă odată și hai să sărbătorim mâncând prăjituri, îi implora. Înclina mai mult către tată, căci relația cu maică-sa era tensionată de diferite rivalități. Beatriz îi observa formele feminine și își amintea de cum era ea la vârsta asta. Doamne, fă să nu crească!

Fata se trezea la viață. La doisprezece ani părea mai mică, dar deja năvăliseră peste ea tulburările și dorința de aventură. Emoții care-i stricau somnul și îi înfierbântau zilele. Cititoare lăcomă și dezordonată, în ciuda ochiului de cenzor al mamei, devora orice carte pe care pune mâna, iar ce nu putea citi de față cu ea citea noaptea, sub cearșaf, la lanternă. Așa a devenit mai informată decât era normal pentru o fată din mediul ei, completând printr-o fantezie romantică lipsa de experiență.

Părinții ei erau plecați într-o călătorie în ziua în care pruncul a căzut prin luminator. Se petrecuse cu mulți ani în urmă, dar nici Rosa, și nici Irene nu uitaseră. Șoferul luase fata de la școală și o lăsase la poarta grădinii, căci mai avea și alte drumuri de făcut. Plouase toată ziua, cerul iernatic era ca plumbul topit și pe stradă începeau să se aprindă luminile. S-a mirat să găsească toată casa cufundată în tăcere și întuneric. A deschis cu cheia ei, nedumerită că Rosa nu era acolo s-o aștepte ca de obicei și că la radio nu urla piesa de la ora șase. Și-a lăsat cărțile pe măsuta din vestibul și a pornit-o pe coridor fără să aprindă

luminile. Un presentiment nelămurit și întunecat o făcea să meargă înainte. Lipită de pereți, mergând pe vârfuri, o striga pe Rosa cu toată puterea gândului. Salonul era pustiu, tot așa sufrageria și bucătăria. A rămas pe loc, neîndrăznind să mai facă un pas, asurzită de bătaile propriiei inimi, decisă să stea așa, aproape fără să respire, până avea să se întoarcă șoferul. A încercat să se liniștească: n-avea de ce să se teamă, dacă o fi ieșit sau o fi coborât în pivniță. Dar nu fusese niciodată singură, așa că nu raționa limpede. Minutele treceau, s-a ghemuit într-un colț. I s-a făcut frig la picioare și a realizat că nici căldura nu era pornită; atunci a presimțit ceva grav, căci Rosa nu-și neglija niciodată treburile. Trebuia să afle, așa că a luat-o din loc, până când a auzit un geamăt. S-a încordat toată, i-a dispărut frica și curiozitatea i-a purtat pașii spre sectorul gospodăresc, unde i se interzisese să pună piciorul. Acolo se găseau instalațiile pentru apă caldă, spălătoria și călcătoria, pivnița de vinuri și cămara. În fundul coridorului era camera Rosei, de unde venea un plâns înfundat. S-a dus acolo cu ochii larg deschiși și emoția pulsându-i în tâmpile. N-a zărit lumină pe sub ușă și fantezia i-a adus în fața ochilor scene pline de oroare. Lecturile interzise au făcut-o să-și imagineze tot felul de grozăvii: bandiții intraseră în casă, Rosa era întinsă pe pat cu gâtul spintecat; șobolanii carnivori scăpați din beci o devorau; Rosa era legată de mâini și de picioare și era violată de un dement (citise așa ceva într-o gazetă luată de la șofer). Dar nu și-a închipuit c-avea să vadă cu totul altceva.

A apăsat pe clanță cu grijă și a deschis încet ușa. A pipăit peretele, a găsit întrerupătorul și a aprins lumina. În fața ochilor ei orbiți de trecerea bruscă de la întuneric la lumină i s-a arătat Rosa, uriașa și draga ei Rosa, prăbușită într-un scaun, cu fustele suflecate până la brâu, cu picioarele ei groase și negricioase vârâte în niște ciorapi

groși de lână mânjiți de sânge. Ținea capul aplecat pe spate și chipul îi era schimonosit de durere. Pe jos, între picioare, era o mogâldeată roșiatică, înfășurată într-un fel de maț albastru și răsucit.

Văzând-o, Rosa dădu să-și tragă rochia în jos ca să-și acopere burta și încercă să se ridice, fără succes.

— Rosa, ce-ai pățit?

— Pleacă, fetițo, du-te de aici!

— Ce e aia? Întinse un deget spre arătarea de pe dușumea. Apoi se apropie de dădacă, o îmbrățișă, îi șterse sudoarea de pe frunte cu șorțul de școlăriță și o potopi cu sărutări.

— De unde a apărut bebelușul ăsta?

— A căzut de sus, prin luminator femeia făcu un gest spre deschizătura din tavan a căzut în cap și a murit, de-aia e plin de sânge.

Irene se aplecă să vadă mai bine: într-adevăr, nu respira. Nu găsi de cuviință să-i spună că știa și ea ceva despre lucrurile astea și vedea limpede că era vorba de un fetus de șase-șapte luni, de sex bărbătesc, de vreun kilogram și jumătate, albastru din cauza lipsei de oxigen, pesemne născut mort. Singurul lucru care a mirat-o a fost că nu se prinsese mai devreme de sarcina Rosei, dar a pus-o pe seama faptului că dădaca era mătăhăloasă, o umflătură în plus se pierdea printre atâția colaci de osânză.

— Ce facem acum?

— Vai, fetițo, nu trebuie să afle nimeni, juri să nu spui?

— Jur.

— O să-l aruncăm la gunoi.

— E păcat, Rosa. Sărăcuțul de el n-are nicio vină că a căzut prin luminator. Nu vrei mai bine să-l îngropăm?

Așa au făcut. Imediat ce femeia a fost în stare să se ridice, să se spele și să-și schimbe hainele, au pus plodul

într-o pungă de cumpărături pe care au lipit-o cu bandă adezivă. Au ascuns sicriul din plastic și seara, după ce s-au asigurat că șoferul dormea dus, au ieșit în grădină să-l îngroape. Au săpat o groapă adâncă, au vârât pachetul înăuntru, au tras pământul la loc și l-au băătorit bine, după care au spus o rugăciune. După două zile, Irene a cumpărat o tufă de nu-mă-uita și a plantat-o pe locul unde dormea nou-născutul care căzuse prin luminator. De atunci înainte le-a unit o complicitate solidă, un secret pe care nu l-au divulgat mulți ani, până ce povestea a devenit atât de firească încât o pomeneau ca din întâmplare. Nimeni n-a fost curios să afle despre ce era de fapt vorba. Fiecare nou grădinar era rugat să aibă grijă de tufa de nu-mă-uita, iar primăvara, când se umplea de flori, fata le tăia și lăsa buchetul în odaia dădacei.

Jucându-se cu vărul său Gustavo, Irene a descoperit nu după multă vreme că sărutările au gust de fructe și că mângâierile, oricât de neîndemânatic și inexperte, sunt în stare să aprindă simțurile. Se sărutau pe ascuns, dorința adormită se trezea la viață. Au trecut câteva veri până să atingă intimitatea deplină, pentru că le era frică de consecințe și băiatul era mai îndărătnic, fiind instruit că există două categorii de femei: cele decente, cu care te însori și celelalte, cu care te culci. Vară-sa făcea parte din prima. Nu știa cum se evită o sarcină; abia mai târziu, când viața aspră a garnizoanei l-a învățat meseria de bărbat și a dobândit oarece flexibilitate morală, s-au putut iubi fără teamă. Mai departe s-au maturizat împreună. Căsătoria n-ar fi reprezentat decât o formalitate pentru ei doi, care-și hotărâseră deja viitorul.

Dar în ciuda logodnicului cu care descoperise dragostea, pentru ea centrul universului continua să fie tatăl. Îi știa calitățile și marile sale defecte. Îl prinsese cu nenumărate trădări și minciuni, îi văzuse laș și perdant, observase cum se uita după alte femei cu ochi de câine în

călduri. N-avea iluzii în ceea ce-l privește, însă îl iubea profund. Într-o seară, Irene citea la ea în cameră, când l-a simțit în spatele ei; înainte de a-și ridica privirile a fost sigură că-l vedea pentru ultima dată. L-a văzut stând în prag și i s-a părut că nu era decât propria sa fantomă: nici nu mai era acolo, plecase, așa cum se temuse ea mereu.

— Ies un minut, fata mea, a spus el sărutând-o pe frunte.

— Adio, tati, a răspuns ea, convinsă că n-avea să se mai întoarcă niciodată.

Așa a și fost. Trecuseră patru ani, dar un mecanism subtil de apărare a făcut-o să nu-l considere mort, așa cum făceau toți ceilalți. Știa că trăiește, asta o liniștea oarecum, căci și-l imagina trăind fericit o nouă viață. Cu toate acestea, furtuna violentă care cutremura mai nou lumea o făcea să aibă îndoieli. Se temea pentru el.

Cei doi prieteni sfârșiră cina. Lumina tremurătoare a lumânărilor făcea ca siluetele lor să arunce umbre lungi pe pereți. Vorbeau aproape în șoaptă, ca să nu strice intimitatea momentului. Irene i-a mai povestit lui Francisco și afacerea cu măcelăria filantropică, iar el și-a zis că nu-l mai mira nimic la familia asta.

— Totul a început când tata l-a cunoscut pe trimisul din Arabia.

Omul avea ca misiune de la guvernul său să cumpere ovine. L-a cunoscut pe Eusebio Beltrán la o recepție dată de ambasada respectivă; s-au împrietenit pe loc, căci aveau aceleași gusturi: femeile frumoase și petrecerile. După recepție, tatăl lui Irene l-a invitat să continue cheful acasă la o tipă, unde s-a lăsat cu un bairam cu valuri de șampanie și fete vesele, care pe alții mai slabi de înger i-ar fi terminat. A doua zi sau trezit cu stomacul întors pe dos și capul cât casă, dar după un duș și o supă sățioasă și picantă de scoici au revenit la viață. Abstinent ca orice bun musulman, arabul se resimțea după atâta băutură; a stat

cu el ore în șir și l-a doftoricit cu leacuri naturale, frecții cu camfor și comprese reci pe frunte. Pe seară erau ca frații, își făcuseră confidențe, își povestiseră viața. Atunci străinul i-a sugerat lui Eusebio să se ocupe de afacerea cu ovine: dacă erai deștept, se puteau câștiga tone de bani.

— N-am văzut în viața mea o oaie, dar dacă seamănă cu o vacă sau o găină cred c-am să mă descurc, a râs Beltrán.

Așa a început afacerea care avea să-l ducă la ruină și la uitare de sine, exact cum prevestise nevastă-sa încă înainte de a avea argumente concrete. A pornit spre extremitatea sudică a continentului, acolo unde se găseau oi din belșug, și s-a apucat să înființeze un abator și un depozit frigorific, care i-au înghițit mare parte din avere. Când totul a fost gata, din inima arăbimii a fost trimis un religios musulman a cărui sarcină era să vegheze ca tăierile să se facă conform legilor stricte ale Coranului. Trebuia să spună o rugăciune întors cu fața spre Meca pentru fiecare oaie și să constate că era sacrificată dintr-o singură lovitură de cuțit și că sângele i se scurgea după modalitatea igienică prescrisă de Mahomed. Odată sanctificate, curățate și congelate, oile erau trimise la destinație cu avionul. În primele săptămâni treaba s-a făcut în mod riguros, dar în curând imamul și-a pierdut entuziasmul inițial. N-avea niciun stimulent. Nimeni nu pricepea importanța funcției sale, nimeni nu-i vorbea limba, nici măcar nu auzise de Cartea Sfântă. Era în schimb înconjurat de niște străini barbari care-și râdeau în barbă și făceau gesturi obscene în timp ce el psalmodia în arabă. Slăbit de clima australă, de dorul de țară și de neînțelegerea culturală, a capotat. Cu simțul lui practic, Eusebio Beltrán i-a sugerat să-și înregistreze rugăciunile pe un magnetofon cu baterii, ca să nu se întrerupă lucrul. Asta chiar că i-a pus capac imamului. Starea de rău a luat proporții alarmante, n-a mai venit la abator, s-a lăsat pradă

trândăviei, jocului de cărți, somnului și darului beției, toate lucruri pe care religia sa le interzicea, dar nimeni nu e perfect, îl consola patronul când îl găsea jelindu-se cuprins de remușcări.

Oile continuau să plece țepene și reci precum pietrele de pe lună, fără ca cineva să știe că nu-și lepădau impuritatea prin jugulară și că magnetofonul revărsa boierouri și rancheras în loc de rugăciunile musulmane obligatorii. Povestea n-ar fi avut consecințe majore dacă guvernul arab n-ar fi trimis, pe nepusă masă, un însărcinat să controleze partenerul sud-american. Când acesta a constatat la fața locului că își băteau joc de preceptele Coranului, afacerea cu oi a luat sfârșit și Eusebio Beltrán s-a pomenit cu un imam în plină criză de căință, dar fără niciun chef să se întoarcă acasă la el, și cu o cantitate uriașă de oi congelate pe cap, căci această carne n-avea căutare în țară. Și atunci a ieșit la iveală aspectul minunat al personalității sale. A adus toată marfa în capitală și a străbătut toate cartierele sărace cu camionul dăruind oile celor sărmani. Era convins că exemplul său va fi urmat și de alți angroșiști; că aceștia, loviți de generozitate, ar fi donat o parte a produselor celor nevoiași. Visa un lanț de solidaritate format din brutari, legumicultori, proprietari de pescării, producători de paste făinoase, orez și bomboane, importatori de cafea, ceai și ciocolată, fabricanți de conserve, băuturi și brânzeturi, într-un cuvânt: toată suflarea industrială și comercială, care să cedeze o parte din câștiguri pentru a potoli foametea tot mai evidentă de care sufereau marginalizații, vădulele, orfanii, șomerii și alți nefericiți. Sigur că n-a fost așa. Măcelarii l-au făcut bufon, ceilalți l-au ignorat pur și simplu. Cum nu se potolea, a fost amenințat cu moartea de onorații negustori care-și vedeau afacerile și prestigiul puse în pericol. L-au făcut comunist, lucru care a distrus nervii nevastă-sii, care avusese destulă tărie ca să-i suporte

extravaganțele, dar nu și ca să reziste la asemenea acuzații periculoase. Eusebio Beltrán împărțea personal pulpe și costițe de berbec, dintr-un camion cu anunțuri scrise cu litere de-o șchioapă și prevăzut cu un difuzor care anunța despre ce era vorba. N-a trecut mult până s-a văzut încolțit de poliție și de bătauși plătiți. Concurența era hotărâtă să-l termine. Amenințările cu moartea s-au înmulțit, soția primea anonime de o ticăloșie incredibilă. În ziua în care camionul Măcelăriei Filantropice a apărut la televizor și coada nevoiașilor a devenit o mulțime pe care nu mai puteau s-o controleze nici jandarmii ordinii publice, Beatriz Alcántara și-a pierdut ultimul dram de răbdare și i-a aruncat în față tot ce adunase într-o viață de om. Eusebio a plecat și nu s-a mai întors.

— Niciodată nu mi-am făcut griji pentru tata, Francisco. Eram sigură că fugise de mama, de creditorii și de oile alea afurisite care începeau să putrezească degeaba, dar acum am mari îndoieli.

I se făcea frică noaptea, când visa cadavrele livide de la morgă, pe Javier Leal atârnat ca un fruct grotesc de salcâmul din parcul copiilor, șirurile nesfârșite de femei care-și căutau dispăruții, pe Evangelina Ranquileo în cămașă de noapte și desculță strigând în întuneric, iar printre toate fantomele astea îl vedea și pe taică-său, cufundat în mlaștini de ură.

— Poate că n-a fugit, poate că l-au omorât sau l-au arestat, așa cum crede mama.

— E illogic ca un om de condiția lui să fi fost victima poliției.

— Logica n-are legătură cu coșmarurile mele și nici cu lumea în care trăim.

În clipa aceea a venit Rosa să-i spună că era căutată de

O femeie. Numele femeii era Digna Ranquileo.

Parcă tot timpul se adunase pe umerii Dignei, iar

ochii

I se împăienjeniseră de atâtea drumuri și așteptare. S-a scuzat pentru ora târzie; venise mânată de disperare, căci n-avea cu cine altcineva vorbi. Nu putea pleca, nu-și putea lăsa copiii singuri, dar în după-amiaza aceasta Mamita Encarnación se oferise să stea cu ei. Grație gestului moașei putuse deci să ia autobuzul și să vină în capitală. Irene i-a urat bun venit, a poftit-o în salon și-a vrut s-o ospăteze, dar femeia n-a acceptat decât un ceai. S-a așezat pe marginea scaunului cu privirile plecate, strângându-și la piept poșeta neagră și jerpelită. Avea pe umeri un șal, fusta strâmtă de lână abia-i ajungea la ciorapii trei sferturi. Se vedea că face eforturi să-și învingă timiditatea.

— Ați mai aflat ceva despre Evangelina, doamnă?

A dat din cap că nu și după o pauză lungă a spus că o considerau pierdută, toată lumea știa că a-și căuta dispăruții era ceva inutil, o întreprindere fără vreo finalitate. Dar nu pentru fată venea ea acum, ci pentru Pradelio, băiatul cel mare. Glasul scăzuse până la șoaptă.

— Se ascunde.

Fugise din garnizoană. Dată fiind starea de război, dezertarea se plătea cu viața. Înainte vreme, dacă voiai să părăsești poliția erau de ajuns niște formalități birocratice, însă acum jandarmii făceau parte din Forțele Armate și erau supuși aceluiași legământ precum soldații pe câmpul de luptă. Situația lui Pradelio Ranquileo era periculoasă, dacă-l prindeau avea să sfârșească rău, dedusese ea văzându-și fiul ca un animal hăituit. Bărbatul ei Hipólito era cel care lua îndeobște marile decizii în familia lor, numai că el plecase cu primul circ care ajunsese în regiune. Auzind tobele care chemau la spectacol, își luase valiza cu costume și-o pornise cu circul prin târgușoare și sate, cine știe pe unde-o fi acum. Digna n-avusese curaj să discute problema cu altcineva. Se frământase câteva zile,

apoi își adusese aminte de discuția avută cu Irene Bertrán și de interesul jurnalistei pentru nenorocirea care se abătuse peste casa lor. Era singura la care putea veni.

— Trebuie să-l scot pe Pradelio din țară.

— Dar de ce a dezertat?

Femeia nu știa. Apăruse acasă într-o seară, palid, descompus, cu uniforma zdrențuită și o privire de om nebun.

Nu dăduse niciun fel de explicații. Era flămând, s-a apucat să devoreze tot ce găsisese în bucătărie: ceapă crudă, dumicați uriași de pâine, carne uscată, fructe și ceai. Sătul, și-a pus capul pe marginea mesei și a adormit ca un copil, vegheat de maică-sa, care a stat lângă el mai bine de un ceas, încercând să ghicească ce-l adusese în halul acela de epuizare și teamă. După ce s-a trezit, Pradelio a refuzat să fie văzut de frații mai mici: o simplă neatenție din partea lor l-ar fi trădat. Avea de gând să fugă în munți, acolo unde nu l-ar fi găsit nici măcar vulturii. Venise doar ca să-și ia rămas-bun și să-i spună mamei că-l vedea pentru ultima oară, căci el avea o misiune și trebuia s-o îndeplinească, chiar cu prețul vieții. Apoi va aștepta vara și va părăsi țara printr-o trecătoare din munți. Digna nu-l luase la întrebări, căci își cunoștea fiul: nu i-ar fi împărtășit secretul nici ei, nici nimănui. I-a spus doar că era o nebunie să treacă munții aceia nesfârșiți fără un ghid, chiar și pe timp de vară, mulți își găsiseră moartea rătăcind pe acolo. Apoi erau acoperiți de zăpadă și de-abia în vara următoare erau descoperiți de vreun călător. Mai bine stătea ascuns până se plictiseau să-l caute, sau mai bine o lua spre sud, unde i-ar fi fost mai lesne să scape, acolo munții nu erau înalți.

— Lasă-mă în pace, mamă. Am să fac ce trebuie să fac și după aia văd eu cum scap, o întrerupsese Pradelio.

A doua zi pornise la drum condus de Jacinto, fratele mai mic, care cunoștea munții ca nimeni altul. Stătea ascuns acolo, hrănindu-se cu șopârle, rozătoare, rădăcini și

ce-i mai aducea din când în când copilul. Digna se resemnase, dar când locotenentul Ramfrez venise din casă în casă, căutându-l, amenințând lumea să nu-i dea adăpost și oferind o recompensă celui care l-ar fi capturat, când sergentul Faustino Rivera venise la ea într-o noapte, pe furiș și în civil, ca s-o prevină că, dacă știa unde se ascunde fiu-său, să-i trimită vorbă că se pregăteau să pieptene munții ca să dea de ascunzătoarea lui, s-a hotărât să nu mai aștepte.

— Sergentul Rivera ne e ca o rudă, era de datoria lui să mă prevină.

Pentru o țarancă a cărei întreagă existență se limitase la locul în care se născuse, care nu cunoștea decât satele apropiate, ideea ca un copil de-al ei să plece în altă țară echivala cu a se ascunde pe fundul mării. Pentru ea, lumea se termina cu munții desenați la orizont, deși bănuia că pământul se întindea mai departe, că erau regiuni unde se vorbeau alte limbi, trăiau alte rase și clima era cu totul alta. Acolo nu era greu să te rătăcești sau să fii înghițit de nenoroc, dar tot mai bine era să pleci decât să mori. Auzise de exilați, era un subiect fierbinte în ultimii ani, și spera ca Irene să-l poată ajuta pe Pradelio. Tânăra a încercat să-i explice uriașele dificultăți pe care le ridica o astfel de idee: nici nu se punea problema să păcălești gărzile înarmate, să sari grilajul și să dai buzna într-o ambasadă, niciun diplomat n-ar fi protejat un dezertor al Forțelor Armate care cine știe ce motive avusese să fugă. Singura soluție era să intre în legătură cu oamenii cardinalului.

— Am să apelez la fratele meu José a spus în cele din urmă Francisco, deși n-avea niciun chef să-și pună în pericol organizația introducând în secretele ei un militar, chiar dacă nu era decât un biet jandarm căutat de propriii săi camarazi –, nenumărate sunt căile de salvare cunoscute de Biserică, dar va trebui să știe adevărul, doamnă. Trebuie să stau de vorbă cu Pradelio.

Digna i-a spus că stătea ascuns într-o văgăună din munți, la o înălțime la care era greu să respiri, unde se ajungea pe o stâncăraie pe care mergeau numai caprele, numai piatră și hățșuri. Drumul era lung și anevoios pentru cineva neobișnuit cu escaladările.

— Am să încerc, a spus Francisco.

— Dacă mergi tu, merg și eu, a hotărât Irene.

A culcat-o pe Digna pe o canapea, pe care femeia a numărat orele cu ochii în tavan. A doua zi au plecat toți trei la Los Riscos în mașina lui Beatriz, după ce Irene a burdușit o sacoșă cu provizii pentru Pradelio. Francisco a remarcat că ar fi fost greu să te cațeri pe munte cu greutatea asta, dar ea i-a aruncat o privire batjocoritoare și el n-a mai insistat.

Pe drum, Digna Ranquileo le-a povestit ce aflate despre soarta nefastă a Evangelinei, începând din clipa când locotenentul și sergentul o urcaseră în jeep în duminica aceea de neuitat. Țipetele fetei răsunau în noapte trezind până și umbrele, dar au făcut-o să tacă cu un pumn în gură. La garnizoană, caporalul de serviciu i-a văzut venind și n-a îndrăznit să întrebe nimic, s-a uitat în altă parte. Dar atunci când locotenentul Ramârez a ridicat-o și a dus-o aproape pe sus în biroul său, sergentul a fost cuprins de milă și l-a rugat să aibă milă de ea, căci era bolnavă și era sora unui camarad, dar superiorul i-a trântit ușa în nas, prinzând cămașa albă a fetei, care a rămas acolo, ca o porumbiță rănită. O vreme s-au auzit planșete, apoi s-a făcut liniște.

Pentru sergentul Faustino Rivera a fost o noapte interminabilă. Nu s-a dus la culcare, era prea tulburat. A stat de vorbă cu caporalul de serviciu, a dat câteva ture de control, apoi s-a așezat lângă grajdul cailor, fumându-și țigările negre, simțind căldura primăverii, parfumul slab al salcâmlor în floare și mirosul mai puternic al bălegarului. Era o noapte înstelată și senină, cufundată într-o tăcere

adâncă. Neștiind exact ce aștepta, a stat așa până a început să se crape de ziuă, căci era obișnuit să se scoale în zori, ca toți cei ce trăiesc în natură. Exact la ora patru și trei minute, cum avea să-i spună mai târziu Dignei Ranquileo și avea să repete și altora, fără să se teamă de amenințări, l-a văzut ieșind pe locotenentul Juan de Dios Ramârez care căra ceva în brațe. În ciuda distanței și a întunericului, a fost sigur că era vorba de Evangelina. Locotenentul se clătina ca beat, dar nu era beat, nu bea niciodată în orele de serviciu. Pletele fetei atârnavă până aproape de pământ, iar când au trecut peste cărarea de pietriș care ducea la parcare, vârfurile au deplasat câteva pietricele. De unde stătea, Rivera auzea respirația agitată a ofițerului și bănuia că nu era din cauza efortului, prizoniera cântărea prea puțin pentru el, care era mare, musculos și obișnuit cu exercițiul. Răsufă ca niște foale pentru că era nervos. A văzut cum lasă fata pe platforma de ciment pe care se descărcău bagajele și proviziile. Lumina giratorie din vârful turnului de control, aprinsă în ipoteza unor atacuri, cădea periodic peste chipul infantil al Evangelinei. Avea ochii închiși, dar poate că mai era în viață, căci sergentul a avut impresia că aude un geamăt. Locotenentul s-a îndreptat către camioneta albă, s-a urcat la volan, a pornit motorul, a mers în marșarier până la locul în care lăsase fata. A coborât, a ridicat-o în brațe și a pus-o în spate, exact când farul mătura această scenă, înainte de a o acoperi cu o prelată, Faustino Rivera a apucat s-o zărească pe Evangelina culcată pe o parte, cu chipul acoperit de plete și cu picioarele goale care-i ieșeau dintre franjurile unui poncho. Superiorul s-a întors în clădire, a intrat pe ușa bucătăriei și a revenit după un minut cu o cazma și un târnăcop, pe care le-a aruncat lângă fată. Apoi s-a urcat la volan și a luat-o spre ieșire. Paznicul l-a recunoscut, l-a salutat țeapăn și a deschis porțile grele. Mașina a pornit spre nord.

Așezat pe vine lângă ușa grajdului, sergentul Faustino Rivera a continuat să fumeze și să se uite la ceas. Se scula din când în când ca să-și dezmoștească picioarele, iar la un moment dat, răpus de somn, a picotit sprijinit de zid. Din locul în care stătea vedea perfect cabina paznicului, în care caporalul Ignacio Bravo își omora timpul masturbându-se, fără să-i bănuiască prezența. Dimineața a făcut să scadă temperatura și frigul l-a dezmeticit. Era ora șase și soarele colora orizontul când camioneta s-a întors.

Sergentul Faustino Rivera și-a notat tot ce văzuse în carnetelul jerpelit, de care nu se despărțea niciodată. Avea mania să noteze orice, lucruri importante sau banale, fără să-și imagineze că asta avea să-i pună viața în pericol câteva săptămâni mai târziu. Din ascunzătoarea lui, l-a văzut pe ofițer coborând din mașină, aranjându-și curelele armei și intrând în clădire.

Sergentul s-a dus la camionetă și a pipăit pământul reavăn lipit de roți. Nu știa de unde provine, nici ce făcuse ofițerul în timpul asta, ceea ce i-a spus și Dignei Ranquileo, dar oricine putea ghici lesne.

Mașina condusă de Francisco Leal se opri în fața casei familiei Ranquileo. Copiii ieșiră să-i întâmpine cu toții, niciunul nu se dusesese în ziua aceea la școală. În spatele lor ieși Mamita Encarnación, cu pieptul ei de porumbiță îngrășată, cocul negru plin de agrafe și picioarele scurte pline de varice.

O bătrână formidabilă care trecuse vitejește prin nenorocirile vieții.

— Intrați în casă să vă odihniți și să beți un ceai.

Jacinto i-a dus la Pradelio. Era singurul care cunoștea ascunzătoarea fratelui său și o ținuse secretă, pricepând că era o chestiune de viață și de moarte. Au înșăuat doi cai, copilul și Irene au încălecat pe o iapă, Francisco pe un armăsar cam năvălaş. Nu se mai urcase de mult pe un cal

și nu se simțea în largul său. Știa să călărească, fără mare stil, dar bine, căci în copilărie mergea des la ferma unui prieten și învățase. În schimb, Irene s-a dovedit o adevărată amazoană, pentru că în perioada lor de belșug părinții îi cumpăraseră un ponei.

Au pornit-o spre munți, luând-o pe o cărare neprietenoasă și pustie. Pe acolo nu trecea nimeni în vremuri normale și bălăriile o astupaseră. După o vreme, Jacinto le-a spus că nu puteau merge mai departe călare, era de urcat printre stânci de care trebuia să te apuci. Au legat animalele la umbra unor copaci și au început urcușul, ajutându-se reciproc pe coastele abrupte. Rucsacul cu conserve atârna ca o piatră de moară pe umerii lui Francisco. A fost gata să-i sugereze să-l mai care și ea o bucată, că tot fusese atât de darnică, dar

1 s-a făcut milă când a văzut cum găfâie neputincioasă. Palmele i se răniseră de pietrele dure, pantalonul i se rupsesse la genunchi, transpira și întreba întruna dacă mai e mult. Copilul spunea doar că mai e puțin, după culmea asta. Au mers așa încă o bună bucată de drum, sub un soare nemilos, osteniți și însetați. La un moment dat, Irene s-a declarat incapabilă să mai facă un pas în plus.

— Urcușul e floare la ureche, așteptați să vedeți cum e la coborâre, i-a spus Jacinto.

Irene a privit în jos și a scos un țipăt. Urcaseră precum caprele sălbatice, pe un versant parcă tăiat cu cuțitul, apucându-se de tufele crescute printre stânci. Depart de tot se zăreau petele întunecate ale copacilor unde lăsaseră caii.

— N-am să pot coborî niciodată, amețesc, a șoptit Irene, aplecându-se peste prăpastie.

— Dacă ai putut să urci, o să și cobori, a îmbărbătat-o Francisco.

— Curaj, donșoară, uite acolo e, după culmea aia.

Irene s-a imaginat legănându-se de spaimă pe creastă, dar firea ei care o făcea să ia totul în răs a învins până la urmă. Și-a adunat puterile, și-a luat prietenul de mână și a declarat că era gata să meargă mai departe. Au abandonat proviziile care puteau fi luate și mai târziu, așa că Francisco, eliberat de greutatea care-l covârșea, a putut s-o ajute. După douăzeci de minute au ajuns la un cot de munte unde creșteau tufe înalte și curgea un firicel de apă care cobora dintre stânci. Au priceput că Pradelio se ascundea acolo din cauza apei, fără de care n-ar fi putut supraviețui în pustietatea muntelui. S-au aplecat și și-au udat fețele, părul și hainele. Când și-a ridicat privirile, Francisco a văzut mai întâi niște cizme rupte, apoi niște pantaloni de postav verde, pe urmă un tors gol ars de soare. În cele din urmă, chipul oacheș al lui Pradelio del Carmen Ranquileo, care-i ținea în cătarea armei din dotare. Îi crescuse barba, părul îi era năclăit de praf și sudoare, semănând cu niște alge.

— I-a trimis mama, vor să te ajute, a spus Jacinto. Ranquileo a lăsat revolverul în jos și a ajutat-o pe Irene să se ridice. I-a condus la o peșteră umbrită și răcoroasă, cu intrarea ascunsă de arbuști și pietre. S-au întins să se odihnească, în timp ce copilul mergea cu fratele său să recupereze proviziile. În ciuda vârstei sale fragede, băiatul era la fel de vioi ca la începutul excursiei. Francisco și Irene au rămas singuri. Ea a adormit imediat. Avea părul umed și era arsă de soare. O insectă i s-a oprit pe gât, a înaintat pe obraz, fără ca ea să simtă. Francisco a întins mâna s-o gonească, i-a atins obrazul moale și cald ca un fruct copt. I-a admirat trăsăturile armonioase, reflexele părului, trupul abandonat în somn. L-a cuprins dorința s-o atingă, să-i simtă răsuflarea, s-o ia în brațe și s-o apere de presentimentele care-o chinuiau de când începuse această aventură, dar a fost la rândul lui doborât de oboseală și a adormit. N-a știut când s-au întors frații Ranquileo, s-a

trezit tresărind când a simțit o atingere pe umăr.

Pradelio era un uriaș. Lungimea oaselor lui sărea în ochi și era inexplicabilă în familia sa de oameni mărunți. Așezat în gura peșterii, în timp ce deschidea cu religiozitate rucsacul din care-și scotea comorile, pipăind un pachet de țigări și anticipând bucuria fumatului, părea un copil enorm. Slăbise mult, avea obrajii scobiți, cearcănele adânci îi confereau o maturitate prematură. Pielea îi era arsă de soarele muntelui, buzele îi crăpaseră, pe umeri avea jupuituri și bășici. Ghemuit în mica grotă formată în stâncă, semăna cu un pirat răătăcit, își folosea mâinile, două labe prevăzute cu unghii roase și murdare, cu multă grijă, de parcă s-ar fi temut să nu distrugă tot ce atingea. Stânjenit de propriile-i dimensiuni, părea să fi crescut brusc, fără să aibă timp să se obișnuiască cu înălțimea și greutatea sa, căutând parcă o poziție potrivită. Viețuise acolo timp de multe zile, mâncase iepuri și șoareci pe care-i omora cu pietre. Singura legătură între claustrarea sa și lumea celor vii era Jacinto. Își omora timpul cu vânătoarea, fără să folosească arma, pe care o păstra pentru cazuri de urgență. Își meșterise o praștie, foamea îi ascuțise îndemânarea de a omorî păsări și rozătoare de la distanță. O duhoare acră ce adia dintr-un colț al peșterii trăda locul în care depozita penele și pielea animalelor ucise, ca să nu lase urme afară. Mai avea și ceva romane cu cowboy trimise de maică-sa, pe care le citea cât mai încet, căci erau singura distracție pentru zilele nesfârșite. Se simțea aidoma supraviețuitorului unui cataclism, atât de singur și deznădăjduit, încât uneori îi era dor de zidurile celulei unde fusese închis la garnizoană.

— Nu trebuia să dezertezi, a spus Irene, încercând să se scuture de somn.

— Dacă pun mâna pe mine mă împușcă. Trebuie să primesc azil undeva, domnișoară.

— Predă-te și n-o să te împuște...

— Oricum, sunt terminat...

Francisco i-a expus dificultatea de a putea obține azil. După atâția ani de dictatură nimeni nu mai pleca așa din țară. I-a sugerat să stea ascuns o vreme, timp în care el să-i obțină acte false cu care să plece în altă provincie și să înceapă o altă viață. Irene avea impresia că visează, nu-și imaginase că prietenul ei făcea trafic cu documente false. Pradelio și-a întins brațele a disperare: le-a fost limpede că un tip înalt cât casa și cu fața asta de fugar era cu neputință să treacă de ochii poliției.

— Spune-ne de ce ai dezertat, a insistat Irene.

— Pentru Evangelina, pentru soră-mea.

Apoi, lent, căutându-și cuvintele prin apa stătută a tăcerii în care viețuia, făcând pauze lungi, le-a spus povestea lui. Iar ceea ce n-a spus, a ghicit Irene singură, care l-a privit în ochi, lucrurile trecute sub tăcere deducându-se din îmbujorarea sa, din lacrimile stăpânite și din tremurul mâinilor ca niște lopeți.

Când începuseră să circule zvonurile despre Evangelina și despre răul ciudat care-i atrăgea pe curioși și îi afecta bunul renume, plasând-o în aceeași categorie cu nebunii de la balamuc, Pradelio Ranquileo și-a pierdut liniștea. Din toată familia, pe ea o iubea cel mai mult și acest sentiment n-a făcut decât să sporească pe măsură ce trecea timpul. N-a cunoscut emoție mai mare decât atunci când a învățat-o să facă primii pași pe această copilită slăbuță cu păr blond, atât de deosebită de membrii familiei Ranquileo. Când se născuse, el era un băiețel, dar unul prea înalt și solid pentru anii săi, obișnuit să muncească și să-și asume responsabilitățile tatălui absent. Nu știuse ce-i aia răsfăț sau duioșie. Digna o ducea dintr-o sarcină în alta, dintr-un alăptat în altul, ceea ce n-o împiedica să lucreze câmpul și să țină casă, dar tot avea nevoie de cineva de care să se sprijine. Avea încredere în primul ei

născut, căruia îi delegase autoritatea asupra celorlalți copii. Pradelio era în multe privințe bărbatul din casă, rol pe care-l îndeplinise de la o vârstă fragedă, chiar și atunci când tatăl lui era acasă. Odată, când acesta era beat și era gata s-o ia la bătaie pe Digna, l-a înfruntat; în ziua aceea a devenit bărbat. Se petrecuse așa: fusese trezit din somn de un plânsset înăbușit, sărise din pat și trăsese la o parte perdeaua care despărțea locul unde dormeau părinții. Îl văzuse pe Hipólito cu mâna ridicată și pe maică-sa ghemuită la pământ, cu mâna la gură ca să nu trezească copiii. Mai văzuse el scene de soiul ăsta și, în definitiv, credea că un bărbat are dreptul să-și pedepsească nevasta și copiii, numai că atunci n-a suportat și l-a orbit un val de furie. Fără să stea pe gânduri, s-a repezit la taică-său, l-a lovit și l-a insultat, potolindu-se doar la rugămințile mamei, care-i spunea că mâna ridicată asupra părinților se transformă în piatră. A doua zi Hipólito era plin de vânătăi, fiu-său avea febră musculară, dar nicio extremitate nu i se pietrificase, în ciuda tradiției populare. A fost ultima dată când Hipólito a recurs la violență.

Pradelio del Carmen Ranquileo știa că Evangelina nu e sora lui. Ceilalți așa o considerau, însă el o privise cu alți ochi încă de când era mică. Sub pretextul că-și ajuta mama, o îmbăia, o legăna, îi dădea să mănânce. Fetița îl adora, i se agăța de gât, se ducea la el în pat, se cerea luată în brațe. Îl urma peste tot ca un câțel, îl copleșea cu întrebări, îi cerea să-i spună povești și n-adormea decât dacă-i cânta el. Jocurile astea cu Evangelina erau pentru el un motiv de neliniște; încasase destule bătăi pentru că prea o pipăia, plătindu-și astfel vina. Vina pentru visele umede în care ea îl chema cu gesturi obscene, vina pentru faptul că se uita la ea pe ascuns când se ghemuia în tufiș să facă pipi, vina pentru că o urmărea când făcea baie, vina pentru că inventa jocuri interzise atunci când se ascundeau departe de toți și se mângâiau până la epuizare.

Grație instinctului de seducție pe care-l au toate femeile, fetița accepta secretul și se comporta în consecință. Cu un amestec de inocență și impudoare, reușea să-l înnebunească, să-i pună simțurile pe jar și să-l țină prizonier. Vigilența părinților n-a făcut decât să alimenteze fierbințeala adolescentului Pradelio. Asta l-a făcut să caute compania prostituatelor mult prea devreme, negăsind alinare în plăcerile solitare ale băieților. Evangelina încă se mai juca cu păpușile când el visa s-o posede, când visa că virilitatea sa o străpungea precum o spadă. O lua pe genunchi ca s-o ajute la lecții și, în timp ce ea căuta răspunsurile la întrebările din caiet, el își simțea oasele topindu-se și sângele devenind fierbinte și vâscos, puterile îl părăseau, nu mai înțelegea nimic, amețea de mirosul de fum pe care îl răspândea părul ei, de cel de leșie care-i ieșea din haine, de gâtul ei transpirat și de greutatea care-l apăsă; îi venea să urle ca un câine în călduri, să sară pe ea și s-o devoreze, s-o rupă la goană până în pădure și să se spânzure de un copac, plătind cu moartea crima de a-și iubi sora cu asemenea patimă drăcească. Fetița presimțea toate astea și se bâțâia pe genunchii lui, apăsând aici, frecând acolo, până-l auzea gemând înfundat, încleștându-și mâinile de tăblia mesei și încremenind, iar atunci o aromă înțepătoare și în același timp dulce îi învăluia pe amândoi. Aceste jocuri au continuat de-a lungul întregii perioade de copilărie.

Pradelio a plecat de acasă la șaptesprezece ani, să facă armata, și nu s-a mai întors.

— Am plecat ca să nu păcătuiesc cu soră-mea, le-a mărturisit lui Irene și lui Francisco în peștera din munți.

După armată s-a înrolat imediat în poliție. Evangelina s-a pomenit frustrată, nedumerită, nu pricepea de ce o părăsise, era copleșită de o neliniște fără nume care i se înkrustase în inimă cu mult înainte de a i se trezi corpul. Așa a fugit Pradelio de o soartă de țăran sărac, de o fată

care era pe cale să devină femeie și de amintirile unei copilării bântuite de incest. În anii care au urmat, a ajuns uriașul care era acum și și-a găsit într-un fel liniștea. Schimbările politice l-au maturizat și l-au făcut să uite de patima sa pentru Evangelina, pentru că de pe o zi pe alta a încetat să fie un biet jandarm de țară și a căpătat putere. A văzut frica în ochii celorlalți și asta i-a plăcut. S-a simțit important, puternic, autoritar. Cu o seară înainte de puciul militar, i s-a spus că intenția dușmanului era să elimine toți soldații și să instaureze o tiranie sovietică. Pesemne că erau niște adversari periculoși și deosebit de abili, căci până atunci nimeni nu auzise de aceste planuri sângeroase, cu excepția comandanților Forțelor Armate, care vegheau la interesele naționale. Dacă nu treceau la acțiune, țara avea să intre în război civil sau va fi ocupată de ruși, le-a explicat locotenentul Juan de Dios Ramfrez. Acțiunea oportună și vitejească a soldaților, printre care se găsea și Ranquileo, a salvat poporul de o soartă nemiloasă. De aceea port eu cu mândrie uniforma, deși sunt și niște chestii care nu-mi plac, de aceea execut eu ordinele fără să pun întrebări, pentru că, dacă fiecare soldat s-ar apuca să discute ordinele superiorilor săi s-ar isca o zăpăceală cumplită și patria s-ar duce naibii. Mi-a fost dat să arestez multă lume, de ce să mint, chiar și cunoscuți sau prieteni precum alde Flores. Nasol că s-au băgat în Sindicatul Agricol. Păreau oameni la locul lor, nimeni nu și-ar fi închipuit că plănuiau să atace garnizoana, ce idee absurdă, cum oare li s-a năzărit așa ceva lui Flores și băieților săi? Erau oameni cu scaun la cap și cu carte. Noroc că locotenentul Ramârez a fost anunțat de fermierii din zonă și a putut să acționeze la timp. Nu mi-a fost ușor să-i arestez. Mai aud și acum țipetele Evangelinei când i-am luat pe bărbații casei. M-a durut pentru că e sora mea bună, la fel de Ranquileo ca și mine. Da, au fost mulți prizonieri atunci. Pe unii i-am făcut să vorbească băgându-i

în grajdul cailor, legați de mâini și de picioare și lovindu-i fără milă, alții au fost împușcați, despre altele nu pot vorbi pentru că sunt secrete militare. Locotenentul avea încredere în mine, mă trata ca pe copilul lui; și eu îl respectam și îl admiram, era un șef bun și-mi încredința misiuni speciale, pentru care nu erau buni ăia slabi sau palavragi precum sergentul Faustino Rivera, care după prima bere își pierde mințile și trăncănește ca o babă. Nu o dată mi-a zis locotenentul: Ranquileo, o să ajungi departe pentru că ești mut ca un mormânt. Și curajos pe deasupra. Tăcut și curajos, virtuțile principale ale unui soldat.

În exercițiul autorității Pradelio a scăpat de frica de păcat și de fantoma Evangelinei, cu excepția zilelor de permisie când venea acasă. Atunci fata îi răscolea iarăși sângele cu mângâierile ei de fetiță proastă, numai că acum nu mai părea o fetiță, ci o femeie în toată regula. Când a văzut-o arcuită pe spate, convulsionată, gemând într-o parodie grotescă a actului sexual, tulburarea fierbinte pe care aproape că o dăduse uitării a năvălit din nou peste el. Ca să uite, recurgea la mijloace extreme: băi prelungite în apă rece ca gheața în zori, fiere de pui cu oțet, doar – doar răceala din oase și greața din stomac i-ar băga mințile în cap, dar degeaba. În cele din urmă, i-a povestit totul locotenentului Juan de Dios Ramirez, de care se simțea legat printr-o veche complicitate.

— Mă ocup eu de problema asta, Ranquileo, l-a liniștit ofițerul după ce i-a ascultat extravaganta relatare. Îmi place ca oamenii mei să-mi spună ce au pe suflet. Bine faci că ai încredere în mine.

În ziua tămbălăului din casa familiei Ranquileo, Ramârez l-a arestat pe Pradelio și l-a băgat într-o celulă la izolare. Fără niciun fel de explicații. A stat acolo câteva zile doar cu pâine și apă, neștiind de ce era pedepsit, deși bănuia că treaba era în legătură cu purtarea nesăbuită a soră-sii. Gândul la ea i-a adus pe buze un surâs. Era de

necrezut că fătuca aia, slăbuță ca un vierme, plăpândă, cu niște sânișori cât prunele, îl ridicase pe locotenent de la pământ și-l scuturase ca pe o cârpă în fața subordonaților. Dar poate că visase asta, poate că foamea, singurătatea și disperarea îl făceau să aiureze și asta nici nu se întâmplase de fapt. Dar atunci de ce-l arestaseră? Era prima dată când trecea prin așa ceva, o asemenea umilință nu înghițise el nici când făcuse armata. Fusese un recrut exemplar și, vreme de mulți ani, un polițai bun. Ranquileo, îi spunea locotenentul, uniforma trebuie să fie singurul tău ideal, trebuie s-o aperi și să ai încredere în superiori. Așa și făcuse, mereu. Ofițerul l-a învățat să conducă și l-a luat ca șofer. Uneori se duceau împreună la bere și la curvele din Los Riscos, ca doi buni prieteni. De aceea a și îndrăznit să-i zică de crizele soră-sii, de pietrele care cădeau pe acoperiș, de cânilor care dănuiau singure și animalele care o luaau razna. I-a spus toate astea fără să-și imagineze că avea să năvălească în casa alor săi împreună cu încă șase oameni și că Evangelina avea să-l facă de râs azvârlindu-l în țărâna din curte.

Ranquileo se simțea bine în meseria lui. Era un om simplu, căruia îi era greu să ia decizii, prefera să asculte tăcut și să lase pe alții să aibă răspunderea faptelor sale. Era bâlbâit și-și rodea unghiile până în carne, astfel că degetele lui erau un fel de cioturi sângerânde.

— Înainte nu mi le rodeam, se scuză el față de Irene și Francisco.

În viața aspră a garnizoanei era mult mai fericit decât acasă. N-avea nicio chemare să se întoarcă la țară. În cadrul Forțelor Armate își găsise o carieră, un destin și o altă familie. Avea o rezistență de vită pentru toate gârziile, pentru antrenamentele cele mai dure, pentru nopțile de serviciu. Era un bun camarad, gata să-și cedeze rația unuia mai flămând decât el și haina unuia mai friguros. Suporta fără crâcnire glumele cele mai grosolane,

nu-și pierdea buna dispoziție și zâmbea dacă ceilalți se luau de statura sa uriașă și de bărbăția sa pe măsură. Râdeau și de entuziasmul cu care îndeplinea orice muncă, de respectul reverențios pe care-l avea pentru sacra instituție militară, de visul lui de a-și da viața pentru steagul țării, ca un erou. Dintr-odată, toate astea s-au prăbușit.

I.SS

Nu știa de ce ajunsese în celulă, nici de cât timp stătea acolo. Singurul contact cu exteriorul consta în puținele cuvinte pe care le schimba cu cel care-i aducea de mâncare. De vreo două ori i-a adus și niște țigări și i-a promis un roman cu cowboy sau o revistă de sport, deși n-avea lumină să le citească. Trăia din șoapte, speranță și mici trucuri cu care își omora timpul. Cu toate simțurile în alertă, încerca să nu se rupă de viața de dincolo de zidul celulei, deși, uneori, de atâta singurătate avea impresia că murise. Asculta zgomotele de afară, știa când se schimbă garda, număra mașinile care intrau sau ieșeau din curte, își ascuțise auzul ca să recunoască vocile și pașii în ciuda distanței. Încerca să doarmă pentru ca timpul să treacă mai repede, fără succes însă, din cauza inactivității și a spaimei. Unul cu o statură normală s-ar fi putut întinde și ar fi făcut exerciții în spațiul limitat, însă el era ca într-o cămașă de forță. Păduchii din saltea și-au făcut cuib în capul lui și s-au înmulțit rapid. Lindinii îl pișeau de subsuori și de pubis, făcându-l să se scarpine până la sânge. Avea o găleată pentru nevoi, iar când aceasta se umplea, duhoarea îl chinuia înfiorător. I-a trecut prin minte că locotenentul Ramârez îl punea la încercare. Poate că voia să-i verifice rezistența și tăria de caracter înainte de a-l trimite într-o misiune specială, drept care nu și-a folosit dreptul legal de a face recurs în primele trei zile. A încercat să rămână calm, să nu cedeze, să nu plângă și să nu urle, așa cum făceau de regulă cei izolați în carceră. A

vrut să-și dovedească puterea fizică și morală pentru ca ofițerul să-i aprecieze calitățile și să vadă că nu cedează nici măcar în situații extreme. Încerca să meargă în cerc ca să scape de cârcei și să-și dezmoștească mușchii, dar era imposibil, căci capul îi atingea tavanul și dacă întindea brațele se lovea de pereți. În celula asta stătuseră uneori chiar și șase prizonieri, dar numai câteva zile și nu era vorba de deținuți de drept comun, ci de dușmani ai națiunii, agenți sovietici, trădători, după cum spusese limpede locotenentul. Obişnuit cum era cu exercițiul și aerul liber, nemișcarea aceasta forțată îi cuprindea și mintea, amețea, uita nume și locuri, vedea umbre monstruoase. Ca să nu înnebunească, începea să cânte încet. Îi plăcea să cânte, deși de obicei n-o făcea, căci era prea timid. Evangelinei îi plăcea să-l asculte, închidea ochii de parcă ar fi auzit glasul sirenelor și-l ruga: cântă-mi, mai cântă-mi... În perioada captivității s-a gândit mult la ea, și-a amintit fiecare gest al ei și complicitatea dorinței interzise din vremea copilăriei. Imaginația începea să-i zburde și chipul soră-sii devenea părtaș experiențelor sale cele mai îndrăznețe. Se deschidea precum un pepene copt, roșu, zemos și cald, răspândea o aromă pătrunzătoare de fructe de mare, îl mușca, îl zgâria, îl sugea, gemea, leșina de plăcere. În carnea ei primitoare se scufunda până la sufocare, până ajungea burete, meduză, stea de mare. Petrecea ore întregi mângâindu-se cu fantasma Evangelinei, dar tot mai rămâneau destule. Între zidurile carcerei timpul încremenise. Au fost momente când a atins limita demenței și și-a propus să-și zdrobească țeasta de perete, poate dacă ar fi văzut sângele scurs pe sub ușă l-ar fi dus la infirmerie. Într-o zi era gata s-o facă, dar tocmai atunci a apărut sergentul Faustino Rivera. A deschis trapa ușii de fier și i-a pasat țigări, chibrituri și ciocolată.

— Băieții îți transmit salutări. O să-ți cumpere lumânări și reviste ca să citești, sunt îngrijorați și au de

gând să vorbească cu locotenentul să te ierte de pedeapsă.

— De ce sunt ținut închis?

— Nu știu. Poate din cauza soră-tii.

— E vai de capul meu...

— Cam așa ceva. A trecut maică-ta să întrebe de tine și de Evangelina.

— De Evangelina? Dar ce-a pățit?

— Nu știi?

— Ce e cu soră-mea? a urlat Pradelio, zgâlțâind ușa ca un apucat.

— Eu nu știu nimic. Și nu mai urla, că dacă mă prind aici o să plătesc scump. Nu dispera, că suntem rude și-am să te ajut. Mă întorc curând.

Ranquileo s-a prăbușit la pământ și cei care treceau pe acolo au auzit un plâns de bărbat care i-a impresionat profund și i-a urmărit mult timp. Camarazii au format o comisie care să intervină pe lângă ofițer, dar nu s-au lămurit defel. Au început să vorbească pe culoare, în sala de arme, pe la toaletă, însă Juan de Dios Ramârez nu i-a luat în seamă. Faustino Rivera, care știa mai multe, s-a hotărât atunci să ia taurul de coarne. Două zile mai târziu, profitând de noapte și de absența ofițerului, a venit la celula în care era închis Pradelio. Paznicul l-a văzut, i-a ghicit imediat intențiile și s-a prefăcut că doarme, căci și lui pedeapsa i se părea nedreaptă. Fără să se ferească, sergentul a luat cheia din cui și a deschis ușa de fier. L-a scos pe Ranquileo din carceră, i-a restituit hainele și arma din dotare cu șase cartușe, l-a dus la bucătărie și i-a servit cu mâna lui o porție dublă de mâncare. Apoi i-a dat ceva bani strânși de camarazi și l-a dus cât a putut mai departe cu jeepul garnizoanei. Dacă i-a văzut cineva, s-a uitat în altă parte și n-a vrut să știe nimic. Orice bărbat are dreptul să-și răzbune sora.

Mergând cu fereală noaptea și ascunzându-se ziua pe câmp, Pradelio Ranquileo a petrecut aproape o săptămână

fără să ceară ajutor: își imagina furia locotenentului care-i descoperise fuga și știa că oamenii săi aveau să-l caute, răscolind cerul și pământul. În cele din urmă, nerăbdarea și foamea l-au purtat acasă la ai lui. Sergentul Rivera trecuse pe acolo și-i spusese Dignei exact ce-i spusese și lui, așa că n-au mai deschis subiectul. Răzbunarea e treaba bărbaților. La despărțire, Rivera îi spusese să-și caute sora, de fapt îi sugerase s-o răzbune, așa înțelese Pradelio. Era sigur că murise. N-avea dovezi, dar își cunoștea bine superiorul și știa la ce să se aștepte.

— Dar o să-mi fie greu, căci dacă plec din munții ăștia mă omoară, le spuse lui Irene și lui Francisco în peșteră.

— De ce să te omoare?

— Dețin un secret militar.

— Dacă vrei să te ajutăm, trebuie să ni-l spui.

— Niciodată.

Era extrem de agitat, transpira, își rodea unghiile, ochii îi străluceau înfricoșați, își trecea mâinile peste față de parc-ar fi vrut să gonească niște amintiri urâte. Pesemne că ar mai fi avut multe de spus, dar era legat de un jurământ de tăcere. Bâigui că mai bine murea odată, că tot n-avea scăpare. Irene încercă să-l liniștească: nu era cazul să dispere, vor găsi ei un fel în care să-l ajute, era doar o chestiune de timp. Francisco întrezărea în povestea asta niște zone negre și, instinctiv, era precaut și neîncrezător; totuși, își trecea în revistă contactele și căuta o soluție.

— Dacă locotenentul Ramârez a omorât-o pe sorămea, știu unde i-a ascuns trupul, spuse Pradelio în ultima clipă. Ați auzit de mina părăsită din Los Riscos?

Se întrerupse brusc, parcă părându-i rău de ce spusese, totuși Francisco știu, după expresia și tonul vocii, că omul nu vorbea de o posibilitate, ci de o certitudine. Le dăduse o pistă.

La începutul după-amiezii coborâra înapoi, lăsând în urmă un Ranquileo abătut, pradă gândurilor negre. Coborâșul a fost la fel de greu ca urcușul, mai ales pentru Irene, care arunca priviri îngrozite spre prăpastie, dar nu se opri până nu ajunseră la locul unde lăsaseră caii. Abia acolo răsuflă ușurată, se uită la munte și nu-i veni să creadă că se cățăraseră pe culmile care se pierdeau acum în tărie.

— Ajunge pentru azi. O să mă duc în altă zi cu ceva unelte să văd ce e cu mina aia, hotărî Francisco.

— Merg și eu, spuse Irene.

Se priviră și le fu limpede că erau gata să meargă până la capătul acestei aventuri care putea să-i ducă la moarte sau și mai departe.

Beatriz Alcántara tăcânea trufașă pe tocuri pe linoleumul impecabil al aeroportului, în urma hamalului care-i căra valizele albastre. Purta o rochie decoltată de in roșu-tomat și-și strânsese părul la spate, neavând chef de o coafură mai elaborată. Două perle mari, baroce îi atârnavă la urechi scoțându-i în evidență pielea de nuanța zahărului ars și strălucirea ochilor cafenii luminați de o bucurie proaspătă. Mai multe ore de zbor incomod alături de o călugăriță galiciana nu reușiseră să-i șteargă bucuria întâlnirii cu Michel. Se simțea o altă femeie, întinerită, ușurată. Mândria de a se ști frumoasă o făcea să pășească insolent. Ochii bărbaților se întorceau după ea, nimeni nu-i bănuia adevărata vârstă. Își permitea încă să poarte decolteuri adânci, pielea pieptului era nepătată, brațele ferme, picioarele bine strunjite și linia spatelui dreaptă. Bronzul marin dădea un aer sărbătoresc obrazului, ascunzând ridurile fine din jurul ochilor și al gurii. Doar mâinile, pătate și brăzdate în ciuda cremelor magice, trădau trecerea timpului. Era mulțumită de corpul ei. Nu-l considera opera naturii, ci a sa proprie, căci era rezultatul uriașei ei voințe, al anilor de dietă, exerciții, masaj, yoga și

al ultimelor descoperiri ale cosmetologiei. În trusă avea ulei pentru sâni, collagen pentru gât, loțiuni și creme cu hormoni pentru piele, extract de placentă și de vizon pentru păr, capsule cu lăptișor de matcă și polen pentru tinerețea veșnică, dispozitive, perii și bureți aspri pentru elasticitatea țesuturilor. E o luptă pierdută, mami, vârsta e inexorabilă, tot ce poți face e să întârzii puțin ceea ce e evident. Chiar merită atâta osteneală? Dar când se întindea la soare pe nisipul cald al unei plaje tropicale, neacoperită decât de un triunghi de pânză pe sex și se compara cu femeile cu douăzeci de ani mai tinere decât ea, zâmbea plină de mândrie. Da, fata mea, merită. Iar când intra într-un salon și simțea aerul încărcat de invidie și dorință, știa că eforturile ei dădeau rezultate. Dar mai cu seamă în brațele lui Michel avea certitudinea că trupul ei reprezenta un capital rentabil, căci îi oferea delectarea supremă.

Michel personifica luxul ei secret, confirmarea amorului ei propriu, motivul vanității ei intime. Era atât de tânăr că i-ar fi putut fi mamă, era înalt, lat în spate și îngust în șolduri ca un toreador, avea părul decolorat de excesul de soare, ochii de culoare deschisă, un accent dulce și toată știința amorului carnal. Viața trândavă, sportul și lipsa oricăror obligații îl făceau să surâdă în permanență și să se dedea jucăuș plăcerilor. Vegetarian, cumpătat, inamic al tutunului, n-avea niciun fel de pretenții intelectuale și toată bucuria vieții și-o lua din distracțiile în aer liber și din întâlnirile amoroase. Amabil, tandru, simplu și mereu bine dispus, trăia în altă dimensiune, asemenea unui arhanghel căzut din greșeală pe pământ. Avea grijă ca existența să i se scurgă într-o vacanță veșnică. Se cunoscuseră pe o plajă cu palmieri unduioși, iar când au dansat prima dată în penumbra unui hotel au știut că altă apropiere, mai intimă, era inevitabilă. În aceeași seară, Beatriz i-a deschis ușa camerei, simțindu-

se precum o adolescentă. Avea emoții, se temea ca el să nu descopere micile semne care-i trădau vârsta, în ciuda îngrijirilor vigilente, însă Michel nu i-a lăsat timp pentru asemenea neliniști. A aprins lumina, dispus s-o cunoască pe de-a-ntregul, în timp ce o săruta cu buze experte și o despuia de toate podoabele: perlele baroce, inelele cu briliante, brățările de fildeș, lăsând-o goală și vulnerabilă. Abia atunci a răsuflat ea liniștită, căci îi citise în priviri confirmarea propriei frumuseți. A uitat trecerea anilor, oboseala luptei și plictisul inculcat de alți bărbați. Au început o legătură veselă pe care n-au numit-o dragoste.

Michel o excita și o făcea să uite de toate. Bărbatul acesta avea darul supranatural de a șterge cu sărutările lui imaginea bătrânilor decrepiți de la „Vrerea Domnului”, extravagantele fiică-sii și greutatea economice. Alături de el nu exista decât prezentul. Îi aspira mirosul de animal tânăr, respirația curată, aroma sărată a mării din păr. Îi pipăia corpul, părul aspru de pe piept, obrajii proaspăt rași, fermitatea repetată a sexului. Niciodată nu fusese iubită sau posedată astfel. Relația cu bărbatul ei fusese presărată de ranchiune acumulate și respingeri involuntare, iar amanții ocazionali fuseseră bărbați mai în vârstă care încercau să suplinească lipsa de vigoare prin artele disimulării. Nici nu voia să-și amintească de părul lor rărit, de trupurile acelea fleșcăite, de mirosul de alcool și tutun, de penisurile lor chinuite, cadourile meschine și promisiunile inutile. Michel nu mințea. Niciodată nu-i spusese „te iubesc”, ci „îmi placi, mă simt bine cu tine, vreau să fac dragoste cu tine”. În pat era miraculos, îi producea bucurie, îi satisfăcea toate capriciile, îi trezea dorințe noi.

Michel era partea ocultă dar și cea mai luminoasă a vieții ei. Îi era cu neputință să împărtășească taina, nimeni nu i-ar fi înțeles pasiunea pentru un bărbat atât de tânăr. Nu-i era greu să-și imagineze comentariile prietenilor:

Beatriz și-a pierdut mințile pentru un băiat, un străin care precis c-o exploatează și-o să-i pape toți banii, la vârsta ei, ar trebui să-i fie rușine. Nimeni n-ar fi crezut în tandrețea și în râsul lor, în prietenia lor, în faptul că el nu-i cerea nimic și nu accepta niciun dar. Se vedeau de două ori pe an undeva în lume, petreceau câteva zile de vis, după care ea se întorcea acasă satisfăcută și cu bucurie în suflet. Beatriz Alcántara își relua activitatea, responsabilitățile, reînnodea relațiile elegante cu претенdenții ei obișnuiți, văduvi, divorțați, soți infideli, seducători de profesie care o asaltau cu atenții și nu-i ajungeau la inimă.

Beatriz ieși pe ușa de sticlă a aeroportului și o zări pe fiică-sa afară în mulțime. Era însoțită de fotograful ăsta care de câteva luni nu se mai dezlipea de ea, cum îl chema oare? Nu-și putu stăpâni o strâmbătură de neplăcere văzând-o pe Irene atât de neglijent îmbrăcată. Măcar când purta fustele alea de țigancă era cumva originală, dar cu pantalonii ăștia șifonați și cu părul împletit într-o coadă parcă era o învățătoare de la țară. Apropiindu-se, îi săriră în ochi și alte semne neliniștitoare și nelămurite. Ochii îi erau triști, avea un rictus în colțul gurii, dar n-a stat să cerceteze, pentru că valizele trebuiau încărcate în mașină și urma drumul spre casă.

— Ți-am adus lucruri fine pentru zestre, fata mea.

— Poate nici n-apuc să le folosesc, mami.

— Ce vrei să spui? S-a întâmplat ceva cu logodnicul tău? îi aruncă o privire furișă lui Francisco și fu pe punctul de a face un comentariu răutăcios, dar renunță, aveau să vorbească acasă, între patru ochi. Își umplu plămânii cu aer și îl expiră în șase etape, relaxându-și mușchii gâtului și golindu-și mintea de orice agresivitate, pentru a intra în sintonie pozitivă, așa cum o învățase profesorul de yoga. Imediat se simți mai bine, gata să se bucure de frumosul spectacol al orașului în primăvară, cu străzi curate, ziduri proaspăt văruite, oameni politicoși și disciplinați; pentru

toate astea trebuiau să le fie recunoscători autorităților, totul era sub control și foarte bine păzit. Văzu vitrinele ticsite cu mărfuri exotice ce nu se mâncaseră niciodată în țara asta, clădirile luxoase cu piscine tivite cu palmieri pitici, esplanadele de ciment care duceau la prăvălii care vindeau toate fanteziile pe care și le puteau dori nou-îmbogățiții și zidurile înalte ce ascundeau zona săracă, unde viața se scurgea în afara ordinii timpului și a legilor Domnului. Mizeria fusese imposibil de eliminat, drept care era pur și simplu interzis a vorbi de ea. Știrile pe care le dădea presa erau liniștitoare, se trăia într-un regat vrăjit. Zvonurile despre femeile și copiii care luau cu asalt brutăriile mânați de foame erau absolut false. Știrile rele veneau din exterior, acolo unde lumea se zbătea în probleme de nerezolvat care n-aveau nimic de-a face cu țărișoara lor. Pe străzi circulau automobile japoneze atât de delicate că păreau de jucărie și enormele motociclete negre cu tuburi cromate ale executivilor; la fiecare colț vedeai anunțuri publicitare ce ofereau apartamente exclusive pentru persoane speciale, călătoriile lui Marco Polo pe credit și ultimele noutăți ale electronicii. Se înmulțeau locurile de distracție luminate și păzite până la ora interdicției de circulație. Se vorbea de opulență, de miracol economic, de capitalul străin atras de avantajele regimului. Nemulțumiții erau numiți antipatrioți, căci fericirea era obligatorie. Printr-o lege de segregatie nescrisă, dar de toți cunoscută, pe același teritoriu național funcționau două țări, una a elitei aurite și puternice, alta a masei tăcute de marginalizați. Asta e costul social, decretau tinerii economiști de școală nouă, imitați de mijloacele de comunicare.

Mașina se opri la un semafor; trei fâpturi zdrențăroase se apropiară imediat să spele parbrizul, să le vândă stampe religioase, truse de ace sau, pur și simplu, să ceară de pomană. Irene și Francisco schimbară o

privire, se gândeau la același lucru.

— Pe zi ce trece, tot mai mulți săraci, spuse Irene.

— Sper că n-o să-ncepi iar cu litania asta. Cerșetori găsești peste tot. Chestia e că aici lumea nu vrea să muncească, suntem o țară de molâi, replică Beatriz.

— Nu e de lucru pentru toți, mami.

— Și ce vrei? Să nu mai fie nicio diferență între săraci și oamenii cumsecade?

Irene se înroși la față în timp ce maică-sa îi dădea înaintea imperturbabilă.

— Suntem într-o etapă de tranziție, în curând vor veni vremuri mai bune. Cel puțin avem parte de ordine, nu-i așa? De altfel, democrația duce la haos, a spus-o nu o dată generalul.

Restul drumului l-au făcut în tăcere. Ajunși il. Ctl. Să Francisco a dus bagajele la etaj, unde Rosa aștepta cu luminile aprinse. Recunoscătoare, Beatriz l-a invitat să rămână la cină. Era primul ei gest cordial, iar el a acceptat fără să stea pe gânduri.

— Să servești masa mai devreme, Rosa, pentru că avem o surpriză pentru „Vrerea Domnului”, o rugă Irene.

La cererea ei, Beatriz adusese din călătorie mici cadouri pentru bătrâni și pentru personalul de serviciu, iar Irene cumpărase prăjituri și pregătise un punzi de fructe. După cină, coborâră la parter, unde bolnavii așteptau îmbrăcați în ce aveau mai bun, infirmierele își etalau uniformele scrobite și florile primăverii umpleau vasele în chip de bun venit.

Josefina Bianchi, actrița, îi anunță că avea să-i delecteze cu o reprezentație teatrală. Irene îi făcu cu ochiul lui Francisco, semn că era la curent; vru să plece înainte, căci nu suporta ridicolul, dar prietena sa nu-i lăsă timp să găsească o scuză, îl sili să se așeze alături de Rosa și de maică-sa pe terasă și intră în casă cu Josefina. Pentru Francisco trecură câteva minute stânjenitoare. Beatriz

făcea comentarii banale despre locurile vizitate în ultima călătorie, infirmierele așezau scaune în fața geamului uriaș al sufrageriei, bătrânii se apărau de frigul din oase cu haine groase și păături, deoarece nici măcar o seară călduță de primăvară nu poate învinge răceala vârstei. S-au stins felinarele din grădină, s-au auzit acordurile unei sonate vechi și draperiile s-au tras la o parte. Francisco a ezitat între a o șterge și a urmări spectacolul neobișnuit. În fața ochilor săi a apărut o scenă scăldată în lumină, ca un acvariu în plină beznă. În spațiul vast nu se vedea decât un fotoliu îmbrăcat în brocart galben și o lampă cu picior cu abajur de pergament, din care se revărsa un cerc auriu și în care apăruse o siluetă din trecut, un spirit al secolului al XIX-lea. La început nici n-a recunoscut-o pe Josefina Bianchi, a crezut că era Irene, căci pe chipul acela ravagiile timpului nu se mai vedeau. Gesturile exprimau langoare, seducție și armonie. Purta o ținută sumptuoasă, plină de volane și dantele de culoarea fildeșului, șifonată, decolorată, dar încă splendidă în ciuda timpului și a îndelungatei șederi în cufere și valize. Ajungea până la el fâșâitul ușor al mătăsii. Actrița parcă plutea ușoară ca o insectă, era suavă, senzuală, etern feminină. Francisco era încă sub vraja acestei imagini când muzica a tăcut și Dama cu Camelii și-a făcut auzit glasul fără vârstă, făcându-l să se abandoneze magiei reprezentației. Auzea tragedia curtezanei, lamentoul ei lipsit de stridențe, deci cu atât mai mișcător. Cu o mână își respingea iubitul nevăzut, cu cealaltă îl chema, îl implora, îl mângâia. Bătrânii erau împietriți în amintiri, absenți și tăcuți. Îngrijitoarele, uluite de făptura atât de fragilă și ușoară, s-o suflă cu o boare, aveau un nod în gât. Nimeni nu scăpase de vrajă.

Francisco simți pe umăr mână lui Irene, dar nu se întoarse, copleșit de spectacol. Când un acces de tuse, efect făcând parte din rol sau poate nu, întrerupse cuvintele nemuritoarei îndrăgostite, ochii îi ardeau și îi

venea să plângă. Prea impresionat, nici nu aplaudă împreună cu ceilalți. Se ridică de pe scaun și plecă în fundul grădinii, în locul cel mai întunecos, urmat de căteaua Cleo. De acolo privi mișcările încete ale bătrânilor și ale infirmierelor care beau punci și deschideau cadourile cu mâini tremurătoare, în timp ce Marguerite Gautier, brusc îmbătrânită cu o sută de ani, îl căuta pe Armând Duval cu un evantai de pene într-o mână și o prăjitură cu cremă în cealaltă. Fantomele alunecând printre scaune și pe cărările grădinii, mireasma puternică a iasomiei, strălucirea galbenă a lămpilor, totul nu făcea decât să sporească senzația de irealitate. Aerul serii părea încărcat de prevestiri.

Irene l-a căutat și s-a apropiat de el zâmbind. Atunci i-a văzut expresia feței și și-a dat seama cât de impresionat era. Și-a sprijinit fruntea de pieptul lui, iar pletele ei rebele i-au atins buzele.

— La ce te gândești?

Se gândea la părinții lui. Peste câțiva ani aveau să aibă vârsta pensionarilor de la „Vrerea Domnului”, care, ca și ei, aduseseră pe lume copii și trudiseră fără preget pentru aceștia. Nici nu se gândiseră vreodată că aveau să-și sfârșească zilele și să aștepte moartea îngrijiți de un personal plătit pentru asta. Neamul Leal trăise dintotdeauna ca un trib, împărțind necazurile, bucuria, suferința și speranța, uniți cu toții prin legături de sânge și responsabilitate. Mai erau multe astfel de familii; poate că bătrânii care asistaseră la reprezentația Josefinei Bianchi nu se deosebeau de părinții lui și totuși erau singuri. Erau victimele uitate ale furtunii care spulberase oamenii în toate zărilor, cei lăsați în urmă de diasporă, cei rămași fără o casă a lor, fără un loc al lor în aceste vremuri noi. Nu mai aveau nepoți de crescut, copii pe care să-i ajute să trăiască, n-aveau o grădină în care să planteze semințe și niciun canar care să le cante pe înserat. Ocupația lor era

să ocolească moartea gândindu-se tot timpul la ea, anticipând-o, temându-se de ea. Francisco și-a jurat că așa ceva n-avea să se întâmple niciodată părinților săi. A repetat legământul cu glas tare, cu gura lipită de pletele lui Irene.

PARTEA A TREIA Dulce patrie

Călătoresc cu țărâmul nostru după mine, iar acolo, departe, esențele longitudinale ale patriei mele continuă să trăiască împreună cu mine.

Pablo Neruda

Mult timp după aceea, Irene și Francisco aveau să se întrebe când, de fapt, viața lor a apucat-o pe alt făgaș și aveau să cadă de acord că era vorba de luna aceea funestă când au pătruns în mina părăsită din Los Riscos. Dar poate că a fost mai devreme, în duminica în care au cunoscut-o pe Evangelina Ranguileo sau când i-au promis Dignei c-o s-o ajute să-și găsească fata, ori poate că drumurile lor erau trasate de la bun început și n-au făcut decât să le străbată.

Au pornit spre mină cu motocicleta mai practică pentru locuri accidentate decât mașina ducând cu ei niște unelte, un termos cu cafea fierbinte și aparatul de fotografiat, fără să anunțe pe nimeni de ce plecau, stăpâniți de senzația că făceau un lucru necugetat. Când luaseră hotărârea să intre pe timp de noapte pe un teren necunoscut și să pătrundă în mină, amândoi știau că această îndrăzneală putea să-i coste viața.

Mai întâi au studiat planul până l-au învățat pe dinafară și au fost siguri că puteau ajunge la destinație fără să pună întrebări care ar fi iscat suspiciuni. Nu era nimic periculos pe întinderea plină de dealuri blânde, totuși, când au pătruns în zona de drumuri abrupte, umbrite vertical de soarele care stătea să apună, peisajul li s-a părut sălbatic și ecoul le întorcea parcă gândurile împreună cu țipătul depărtat al unui vultur. Neliniștit,

Francisco a comentat imprudența de a-și târî prietena într-o aventură despre care nu știa cum se va sfârși.

— Nu mă târăști nicăieri, de fapt eu te duc, a glumit ea și poate că avea dreptate.

O tablă ruginită, pe care scria ceva cu litere încă vizibile, anunța că zona era păzită și trecerea era interzisă. Mai multe linii de sârmă ghimpată barau amenințător accesul și tinerii au fost tentați să se agațe de acest pretext și să renunțe, dar apoi au lepădat orice subterfugiu și s-au apucat să caute o spărtură prin care să poată pătrunde cu motocicletă cu tot. Anunțul și gardul de sârmă le confirmau intuiția: acolo era ceva de descoperit. Conform planului, noaptea s-a lăsat exact când ajunseseră la destinație, ușurându-le mișcările. Intrarea minei era o gaură care se ițea din coasta dealului precum o gură mută țipând fără glas. Era acoperită cu pietre, pământ bătătorit și ciment. Li s-a părut că nimeni nu mai umblase pe acolo de ani de zile. Pustietatea se instalase temeinic, ștergând orice cărare, orice amintire de viață. Au ascuns motocicleta sub niște tufe, după care au dat ocol ca să se asigure că locul nu era păzit. Inspecția i-a liniștit, nu se vedea tipenie, doar o colibă prăpădită asaltată de bălării, cam la o sută de metri de mină. Acoperișul se prăbușise din cauza vântului, un zid se năruise și buruienile o potopiseră cu totul, acoperind interiorul cu o pajiște verde. Li s-a părut destul de straniu că era atâta pustietate așa de aproape de Los Riscos și de șosea.

— Mi-e frică, a șoptit Irene.

— Și mie.

Au deschis termosul și au luat o gură de cafea fierbinte, care le-a întărit trupul și sufletul. S-au apucat să glumească, totul nu era decât un joc, nimic rău nu li se putea întâmpla, erau apărați de un spirit binevoitor. Era o noapte cu lună, așa că s-au obișnuit repede cu întunericul. Au luat târnăcopul și lanterna și s-au îndreptat spre gura

minei. Nu văzuseră niciodată o mină pe dinăuntru, și-o imaginau precum o cavernă ce cobora adânc în pământ. Francisco și-a amintit că tradiția interzicea prezența femeilor în mină: erau aducătoare de dezastre subterane, dar Irene a râs de superstiția asta, decisă să meargă mai departe.

Francisco s-a apucat de treabă. Nu se pricepea defel la muncile dure, mânuia unealta lipsit de orice îndemânare și și-a dat seama că operațiunea avea să dureze ceva. Irene nici n-a încercat să-l ajute, s-a așezat pe o piatră, apărându-se de vântul care bătea printre dealuri cu haina lui. Tresărea la orice zgomot. Îi era frică de jivine sau, și mai rău, de soldații care-ar fi putut să apară. La început, au încercat să nu facă zgomot, dar apoi s-au resemnat cu inevitabilul: orice izbitură a fierului în piatră se transmitea pe dealurile din jur, iar ecoul o repeta la nesfârșit. Dacă ar fi fost patrulă prin zonă, după cum spunea anunțul, n-ar fi avut scăpare. După nici jumătate de oră, mâinile lui Francisco erau pline de bășici și înțepenite, dar efortul nu fusese în zadar: reușise să facă o deschizătură și să degajeze materialul dislocat. Irene l-a ajutat și ea de data asta și în curând se găseau în fața unei guri prin care se putea strecura un om.

— Mai întâi doamnele, a glumit el, indicându-i deschizătura.

Drept răspuns, ea i-a întins lanterna și s-a dat înapoi. Francisco și-a vârât capul și brațele și a luminat caverna. O rafală de aer fetid i-a lovit nările. Era gata să dea înapoi, dar nu bătuse drumul ca să renunțe înainte de a începe. Fasciculul de lumină a dat peste o boltă joasă. Nimic din ce-și imaginase: doar o încăpere săpată în piatra muntelui, din care porneau două tuneluri înguste, blocate și ele de dărâmături. Se mai vedeau schelăriile din lemn menite să evite prăbușirile din epoca în care se exploata minereul, însă erau mâncate de vreme și atât de putrede, că era de

mirare că mai stăteau în picioare, păreau gata să cadă la prima suflare. Deodată, ceva i-a atins brațul și a trecut la câțiva centimetri de obrazul lui. A scos un strigăt, mai mult surprins decât speriat, și lanterna i-a căzut din mână. De afară, Irene a auzit și a început să-l tragă de picioare, temându-se de ceva grav.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic, doar un șobolan.

— Hai să plecăm, nu-mi place...

— Așteaptă, să văd ce e înăuntru.

Francisco s-a strecurat cu atenție, ca să evite pietrele ascuțite, și a dispărut cu totul în gaură. Irene a văzut cum se face nevăzut în întuneric și a cuprins-o spaima, cu toate că rațiunea îi spunea că adevăratele pericole nu erau în mină, ci afară. Dacă erau descoperiți, se puteau aștepta la un glonț în ceafă și la o îngropăciune discretă chiar acolo. Lumea murea și din motive mai puțin importante. Și-a amintit de poveștile cu stafii pe care i le spunea Rosa când era mică: diavolul ascuns în oglindă ca să sperie fetele vanitoase; Baubaul care căra în spate sacul cu copii furați; câinii cu solzi de crocodil pe spinare și copite de țap; bărbații cu două capete ce pândeau prin colțuri ca să pună gheara pe fetele care dorm cu mâinile sub cearșaf. Povești violente dătătoare de coșmaruri, dar atât de fascinante că nu se sătura să le asculte și o ruga pe Rosa să i le tot spună, tremurând de frică, gata să-și astupe urechile și să închidă ochii, dar în același timp avidă să afle cât mai multe amănunte: dacă diavolul umblă în pielea goală, dacă Baubaul pute, dacă și cățelușii de casă se transformă în fiare înspăimântătoare, dacă bicefalii intră în cameră sub pavăza Sfintei Fecioare. Stând la gura minei, Irene retrăia amestecul de groază și fascinație din vremurile în care dădaca o teroriza cu istoriile astea. În cele din urmă, a decis să se ducă după Francisco și a intrat la rândul ei în mină, cu ușurință, căci era subțirică. Ochii i s-au obișnuit

repede cu întunericul. Mirosul era insuportabil, parcă respira o otravă mortală. Și-a desfăcut șalul de gitană de la brâu și l-a legat peste gură și nas.

În mină, cei doi au dat de două culoare. Cel din dreapta acoperit de dărâmături și pământ, celălalt zidit. Au început cu cel mai simplu, dând la o parte pietrele și pământul. Pe măsură ce degajau intrarea, duhoarea sporea, făcându-i să se întoarcă mereu ca să ia o gură de aer proaspăt de la gura minei.

— De fapt, ce căutăm noi? a întrebat Irene, simțindu-și palmele arzând de durere.

— Nu știi, a răspuns Francisco, dar au continuat să lucreze în tăcere, pentru că vibrația glasurilor făcea să se miște schelele putrede.

— A cuprins teama pe amândoi. Se uitau înapoi, își imaginau că erau observați din umbră, vedeau siluete, auzeau șoapte care veneau din străfunduri, bârnele vechi scârțâiau, rozătoarele treceau pe lângă ei atingându-le picioarele. Aerul era dens și greu.

Irene a apucat o piatră și a tras cu toată forța ca s-o desprindă. A reușit s-o facă să cadă și a apărut o deschizătură neagră. Fără să stea pe gânduri, a întins mâna să pipăie și a scos un răcnet care a zguduit toată bolta, s-a lovit de pereți și a produs un ecou surd și ciudat, care nu semăna defel cu glasul ei. S-a lipit de Francisco, care a apărat-o trăgând-o lângă perete, exact când o bârnă se desprindea din tavan și cădea cu un zgomot asurzitor. Au rămas îmbrățișați, cu ochii închiși, aproape nerespirând, o bucată de timp care li s-a părut o eternitate, iar după ce s-a reinstaurat liniștea și s-a așezat praful au recuperat lanterna și au văzut că intrarea era liberă. Fără să-i dea drumul lui Irene, Francisco a îndreptat lanterna spre locul din care căzuse piatra și a dat cu ochii de prima descoperire făcută în grota cu orori. Era o mână omenească, mai bine zis, ce mai rămăsese din ea.

A tras-o pe Irene afară din mină și a strâns-o la piept, obligând-o să respire adânc aerul limpede al nopții. După ce s-a mai liniștit, a adus termosul și i-a dat cafea. Era răvășită, mută, tremura, nu putea să țină ceașca în mâini. I-a dat să bea ca unui bolnav, a mângâiat-o pe păr, i-a spus că găsiseră ceea ce căutau, precis că era vorba de Evangelina Ranquileo și chiar dacă era macabru, nu era defel amenințător, doar un cadavru. Deși cuvintele n-aveau niciun înțeles pentru ea, prea impresionată ca să recunoască faptul că făceau parte din limba ei maternă, cadența liniștitoare a glasului său a calmat-o. După o vreme, Francisco s-a hotărât să termine treaba începută.

— Așteaptă-mă aici. Mă întorc pentru câteva minute în mină, ești în stare să rămâi singură?

Tânăra a aprobat pe tăcute și s-a ghemuit ca un copil, ascunzându-și capul între genunchi, încercând să nu gândească, să nu audă, să nu vadă, dacă ar fi fost posibil nici să nu respire, zăvorâtă în propria ei spaimă, în timp ce el se întorcea la mormânt cu aparatul de fotografiat și batista legată peste gură.

După ce a dat la o parte pământul și pietrele, Francisco a scos la iveală trupul întreg al Evangelinei Ranquileo. A

recunoscut-o după culoarea deschisă a părului. Era pe jumătate învelită într-un poncho, desculță și avea pe ea doar un fel de jupon sau o cămașă de noapte. Era atât de deteriorată, zemuia plină de viermi, încât a avut nevoie de toată forța sa morală pentru a nu se lăsa pradă greței și a merge mai departe. Nu-și pierdea ușor controlul, făcuse practică pe destule cadavre și învățase să-și stăpânească stomacul, dar așa ceva nu-i mai fusese dat să vadă. Locul sordid, duhoarea fetidă și frica își spuneau cuvântul. Nici să respire nu putea. A făcut câteva fotografii la iuțeală, fără să se mai preocupe de încadrare sau să măsoare distanța, grăbindu-se pentru că fiecare declanșare a

blițului lumina scena și îl făcea să icnească de greață. După care a ieșit cât a putut mai repede.

Afară, la aer, a lepădat aparatul și lanterna și s-a prăbușit în genunchi, cu capul aplecat, încercând să se relaxeze și să-și potolească măruntaiele. Duhoarea i se lipise de piele ca o plagă, pe retină avea gravată imaginea Evangelinei, care se descompunea macabru. Irene l-a ajutat să se ridice în picioare.

— Închidem mina la loc, după aia vedem, a răspuns abia vorbind, cu o gheară arzândă în piept.

Au pus pietrele la loc în gura minei, împiedicându-se, zăpăciți și nervoși, de parcă închizând mormântul i-ar fi putut anula conținutul și s-ar fi putut întoarce în timp până în clipa în care mai ignorau adevărul și puteau rămâne de partea luminoasă a vieții, departe de ceea ce tocmai descoperiseră. Francisco a luat-o de mână și a dus-o la coliba năruită, singurul refugiu de pe dealul acela.

Noaptea era plăcută. Lumina lunii estompa peisajul, contururile dealurilor și siluetele eucaliptilor înalți. Coliba abia se zărea în depărtare, răsărind precum un fruct al pământului, în comparație cu mina, aceasta li s-a părut primitoare ca un cuib. S-au culcușit într-un colț pe iarbă și au privit cerul înstelat și necuprins, luminat de o lună lăptoasă. Irene și-a lăsat capul pe umărul lui Francisco și a plâns îndelung. El a cuprins-o cu brațul și au stat așa preț de câteva ceasuri, căutând în tăcere ușurare pentru descoperirea făcută și putere pentru ce avea să vină. S-au odihnit ascultând foșnetul arbuștilor, țipetele unor păsări de noapte și umbletul furișat al iepurilor.

Încet-încet, Francisco a scăpat de nodul care-l sufoca. A fost în stare să perceapă frumusețea cerului, blândețea pământului, mireasma puternică a câmpului, atingerea lui Irene. I-a ghicit liniile corpului, a fost conștient de greutatea capului ei, de curba șoldului lipit de el, de cârlionții care-l gâdilau pe gât, de atingerea suavă a

bluzei de mătase, la fel de fină ca și pielea ei. Și-a amintit de ziua când o cunoscuse și fusese copleșit de zâmbetul ei. De atunci o iubea, iar toate nebuniile care-l aduseseră la mina asta nu erau decât pretexte pentru ca, în cele din urmă, să ajungă la clipa prețioasă când o avea doar pentru el, atât de aproape, abandonată și vulnerabilă. A simțit dorința ca pe un val urgent și puternic. Pieptul i s-a umplut de aer și inima a început să-i galopeze frenetic. A uitat de logodnicul tenace, de Beatriz Alcántara, de soarta sa incertă și de toate piedicile dintre ei. Irene avea să fie a lui pentru că așa era scris de la începutul lumii.

Ea a observat că i se schimbase ritmul respirației, a ridicat capul și l-a privit. În lumina slabă a lunii și-au ghicit iubirea unul în ochii celuilalt. Aproximarea caldă a femeii l-a învăluit precum o mantie ocrotitoare. Francisco a închis ochii și a tras-o spre el, căutându-i buzele, deschizându-le într-un sărut încărcat de promisiuni, sinteză a tuturor speranțelor sale, prelung, umed, fierbinte, sfidare a morții, mângâiere, foc, suspin, jale și dragoste. S-a refugiat în gura ei, i-a băut saliva și răsuflarea, dorindu-și ca acea clipă să țină toată viața, cutremurat de uraganul simțurilor, convins că până atunci nu trăise decât pentru noaptea asta magică, când avea să se scufunde pe vecie în intimitatea acestei femei. Irene, miere și umbră, Irene, hârtie de orez, caisă, spumă, Irene, ah, spirala urechilor tale, parfumul gâtului tău, porumbițele mâinilor tale, Irene, dragostea mea, patima care ne mistuie pe același rug, te visez cu ochii deschiși, te doresc în somn, viața mea, femeia mea, Irene a mea. N-a știut nici ce i-a mai spus, nici ce i-a șoptit ea în acest murmur neîncetat, în acest șuvoi de cuvinte spuse la ureche, în acest fluviu de gemete sufocate cu care comunică cei ce fac dragoste iubind.

Într-o străfulgerare de luciditate, și-a zis că nu trebuia să cedeze impulsului de a o trânti la pământ și a o dezbrăca nerăbdător, așa cum îi dicta focul amorului, căci

se temea că noaptea era prea scurtă și tot așa și viața. Încet și destul de neîndemânatic, pentru că-i tremurau mâinile, i-a desfăcut unul câte unul nasturii bluzei, i-a descoperit scobitura caldă a axilelor, linia umerilor, sânii mici și nuca sfârcurilor, care erau exact așa cum îi ghicise atunci când o simțea lipită de spatele lui pe motocicletă, când o privise aplecată peste masa de machetare, când o îmbrățișase într-o sărutare de neuitat. În palmele sale s-au cuibărit două rândunele calde și tainice, născute să fie pe măsura mâinilor lui; pielea femeii, albastră în lumina lunii, s-a înflorat. A ridicat-o de mijloc, ea în picioare, el în genunchi, a căutat căldura sânilor, aromă de lemn, migdală și scorțișoară; i-a desfăcut bridele sandalelor, eliberându-i picioarele de copil, pe care le-a mângâiat, recunoscându-le, căci le visase exact așa, inocente și ușoare. I-a tras fermoarul pantalonului și i-a dezvăluit pântecul tare, umbra ombilicului, linia dreaptă a spatelui peste care și-a trecut degetele febrile, coapsele ferme acoperite cu un puf auriu. A văzut-o goală în fața infinitului și, cu buzele, și-a trasat drumurile, și-a săpat tunelurile, a urcat colinele și a coborât văile dulci, desenând hărțile unei geografii personale. A îngenuncheat și ea și pletele i s-au revărsat pe umeri, dansând, confundându-se cu întunericul nopții. Apoi Francisco s-a dezbrăcat și au fost precum primul bărbat și prima femeie înainte de păcat. Nu mai exista nimic în afară de ei, toată urâtenia lumii și iminența sfârșitului rămăseseră departe, nu erau decât ei doi.

Irene nu mai iubise așa, nu cunoștea dăruirea fără opreliști, temeri sau rezerve, nu mai simțise asemenea bucurie, comunicare adâncă și reciprocă. Uimită, descoperirea forma nouă și surprinzătoare a trupului prietenului ei, căldura, gustul și aroma sa, îl explora cucerindu-l pas cu pas, potopindu-l cu mângâieri atunci inventate. Niciodată nu se bucurase atât de sărbătoarea simțurilor, ia-mă, posedă-mă, primește-mă, căci tot așa te

iau, te posed și te primesc și eu. Și-a ascuns chipul în pieptul lui, aspirându-i căldura pielii, dar el a îndepărtat-o blând ca s-o privească. Oglinda neagră și scânteietoare a ochilor ei i-a reflectat propria imagine, înfrumusețată de dragostea împărtășită. Pas cu pas, au străbătut etapele unui ritual nepieritor. Ea l-a primit și s-a abandonat, afundându-se în grădinile sale cele mai secrete, anticipându-și reciproc ritmurile, înaintând către același sfârșit. Francisco a zâmbit perfect fericit căci o găsisese pe femeia visurilor din adolescență, pe care o căutase ani în șir în fiecare corp: prietena, sora, camarada. Fără grabă, în pacea nopții, a străbătut-o, oprindu-se în pragul fiecărei senzații, celebrând plăcerea, înstăpânindu-se pe timpul care li se dăruia. Într-un târziu, când a simțit-o vibrând precum un instrument muzical de mare finețe și suspinând, a explodat formidabil și forța torentului l-a cutremurat, inundând-o pe Irene cu fluide de fericire.

S-au odihnit înlănțuiți, descoperind plenitudinea dragostei, respirând și palpitând la unison, apoi dorința a renăscut. Ea l-a simțit crescând din nou în ea și i-a căutat gura într-un sărut interminabil. Cu cerul drept martor, zgâriați, plini de praf și frunze uscate, răsplătiți de o ardoare fără saț, de o patimă nemărginită, s-au iubit sub razele lunii până la epuizare, adormind îmbrățișați, cu buzele lipite, visând același vis. Începuseră o călătorie inexorabilă.

S-au trezit cu primele raze ale soarelui și cu ciripitul vrăbiilor, uimiți de întâlnirea lor trupească și de complicitatea lor spirituală. Atunci și-au amintit de cadavrul din mină și s-au întors la realitate. Mândri de dragostea lor împărtășită, tremurând, plini de mirare, s-au îmbrăcat, s-au urcat pe motocicletă și au pornit înapoi spre casa familiei Ranquileo.

Aplecată peste albia de lemn, femeia spăla rufele și le freca cu o perie. Ținea picioarele groase pe o scândură ca

să nu se murdărească de noroi, mâinile puternice lucrau energic, freca, storcea, puneă rufele într-o găleată pentru a le clăti pe urmă la cişmea. Era singură, la ora asta copiii erau la şcoală. Vara se insinua în primele fructe, în belşugul de flori, în după-amiezile sufocante şi în fluturii albi care zburau pretutindeni ca nişte batiste în bătaia vântului. Stoluri de păsări cotopeau câmpurile, unindu-şi cântul cu zumzetul albinelor şi al bondarilor. Dar Digna nu vedea nimic din toate astea, cu braţele vârâte în albie, străină de tot, concentrată în truda ei. Zgomotul motorului şi lătrăturile câinilor au făcut-o să ridice capul. A văzut-o pe ziaristă împreună cu prietenul ei, cel cu fotografiile, venind spre ea fără să le pese de câinii care lătrau. Şi-a şters mâinile cu şorţul şi a pornit în întâmpinarea lor fără să zâmbească: ghicise veştile rele chiar înainte de a-i privi în ochi. Irene a îmbrăţişat-o timid, altă modalitate de consolare nu-i trecuse prin minte. Mama a priceput pe dată. Obişnuită cu necazurile, n-a vărsat lacrimi. Şi-a acoperit doar gura cu mâna şi a scos un suspin răguşit. Pe urmă a tuşit ca să-şi ascundă slăbiciunea, şi-a dat în lături o şuviţă de păr de pe frunte şi le-a făcut semn să intre în casă. S-au aşezat tustrei în jurul mesei şi n-au spus nimic. Irene şi-a făcut curaj şi a rupt tăcerea:

— Cred că am găsit-o...

— A povestit ce văzuseră în mină, sărind peste amănuntele atroce şi sugerând că poate era vorba de altcineva. Numai că Digna nu s-a agăţat de această speranţă, ştia ea de câteva zile că fică-sa murise. O ştia pentru că doliul i se instalase în inimă încă din noaptea în care o luaseră şi pentru că învăţase multe în anii de dictatură.

— Niciodată nu-i aduc înapoi pe cei pe care-i ridică...

— Asta n-are nimic de-a face cu politica, doamnă, e doar o crimă ordinară, i-a răspuns Francisco.

— E tot aia. A ucis-o locotenentul Ramârez, căci are

legea în mâna lui, ce să-i faci...

Și ei îl bănuiau pe ofițer. Bănuiau că o ridicase pe Evangelina ca să se răzbune cumva de umiliința la care-l supusese de față cu atâția martori. Poate că avusese de gând s-o țină în arest doar câteva zile, dar nu ținuse seama de fragilitatea prizonierei și îi scăpase mâna prea tare. Iar când văzuse rezultatul, se răzgândise și se hotărâse să ascundă cadavrul în mină și să măsluiască Registrul de intrări ca să evite o eventuală cercetare. Dar astea nu erau decât niște ipoteze. Era cale lungă până să ajungă la adevăr. În timp ce ei se spălau pe mâini, Digna Ranquileo pregătea micul dejun. Ocupată cu gesturile rituale cu care aprindea focul, fierbea apa și așeza cămile și farfuriile, încerca să-și ascundă tristețea. Avea pudoarea propriilor emoții.

Simțind mirosul de pâine caldă, cei doi și-au dat seama cât erau de înfometați. Au mâncat încet. Se priveau, se recunoșteau, surâdeau la amintirea bucuriei recent trăite, își atingeau mâinile într-o promisiune reciprocă. În ciuda tragediei care-i învăluia, erau plini de o pace egoistă, de parcă ar fi reușit să pună cap la cap piesele unui puzzle de care le depindea viața și să întrezărească în sfârșit soarta lor viitoare. Se simțeau apărați de toate relele, protejați de vraja iubirii proaspete.

— Trebuie să-l anunțăm pe Pradelio să nu-și mai caute sora, a sugerat Irene.

— Mă duc eu pe munte. Tu stai aici să te odihnești și să-i ții de urât doamnei Digna.

După masă, și-a sărutat prietena și s-a urcat pe motocicletă. Ținea minte drumul și a ajuns fără probleme la locul unde lăsaseră caii când fuseseră cu Jacinto. Acolo și-a lăsat motocicletă și a început să urce. Avea încredere în simțul său de orientare, în curând și-a dat însă seama că n-avea să-i fie chiar atât de ușor: în doar câteva zile, peisajul se schimbase. Căldura verii pârjolea vegetația

coastei, anunțând setea pământului. Culorile păliseră. Francisco n-a mai recunoscut punctele de reper pe care și le fixase în memorie, așa că s-a lăsat ghidat de instinct. La jumătatea drumului s-a oprit alarmat, convins că se rătăcise, i se părea că mai trecuse o dată pe acolo. Dacă n-ar fi știut că urcase, ar fi jurat că se învârtise în cerc. Era și epuizat de tensiunea ultimelor zile și de noaptea precedentă din mină. De obicei, evita să-și pună nervii la încercare în acțiuni dictate de impulsivitate. În munca sa clandestină trebuia să evite pericolele și să riște, totuși prefera să facă mai întâi un plan meticulos și să se țină de el. Nu-i plăceau surprizele. Cu toate astea, intuia că degeaba își făcea calcule, viața devenea prea haotică. Se obișnuise să perceapă violența în aer, ca pe un gaz gata să explodeze la prima scânteie, dar, asemenea multor altor oameni aflați în aceeași situație, nu se gândea la asta. Încerca să trăiască cât de cât normal. Dar aici, pe muntele pustiu, a înțeles că pășise peste o graniță invizibilă, pătrunzând într-o dimensiune nouă și teribilă.

Spre prânz, zăpușeala a devenit insuportabilă. Și nu era pic de vegetație la umbra căreia să te adăpostești. S-a odihnit sub o stâncă, potolindu-și bătăile inimii. Poate că era mai bine să se întoarcă cât mai avea putere. Și-a șters sudoarea de pe frunte și a urcat mai departe, în ritm mai lent și făcând pauze mai dese. În cele din urmă a dat cu ochii de firul de apă aproape sec și tulpure care cobora printre stânci și a răsuflat ușurat, știind că apa avea să-l conducă la adăpostul lui Pradelio Ranquileo. Și-a udat capul și gâtul încinse de soare. A urcat ultimii metri, a descoperit izvorul și a căutat peștera printre bălării, strigându-l pe Pradelio. N-a răspuns nimeni. Locul era arid, pământul crăpat și arbuștii acoperiți de un praf de culoarea argilei uscate. A ajuns la gura grotei și a văzut că era pustie. Nu erau urme, a presupus că fugarul plecase de câteva zile bune, căci nu se vedeau resturi de mâncare,

pământul era uscat. În grotă a găsit cutii goale de conserve și câteva romane cu cowboy cu paginile îngălbenite și răscitite. Când îl lăsaseră ultima dată, totul era perfect ordonat, așa cum se cuvine pentru un om obișnuit cu disciplina militară. A căutat printre lucruri, poate găsea un semn sau un mesaj. Semne de violență nu erau, a dedus că soldații nu-l găsiseră; pesemne că apucase să plece la timp, poate coborâse în vale și plecase din zonă, poate se aventurase prin munți până la graniță.

Francisco s-a așezat în peșteră și s-a apucat să răsfoiască volumele. Erau ediții ieftine de buzunar, cu ilustrații grosolane, cumpărate de la anticariat sau de la chioșc. Hrana intelectuală a lui Pradelio i-a smuls un zâmbet: Cowboy-ul Singuratic, Hopalong Cassidy și alți eroi ai vestului nord-american, apărători mitici ai dreptății, protectori ai celor slabi în fața celor puternici și răi. Și-a amintit ce vorbiseră atunci, mândria pe care i-o dădea arma din dotare. Revolverul, harnașamentul, cizmele erau aidoma celor ale vitejilor din cărțuliile pe care le citea, elementele magice în stare să transforme un biet om în stăpânul vieții și al morții și să-i dea un loc sub soare. Erau atât de importante pentru tine, Pradelio, încât, după ce ți le-au luat, doar convingerea că ești nevinovat și speranța de a le recupera te-au ținut în viață. Te-au făcut să crezi că erai puternic, ți-au zăpăcit creierul cu răcnetele ieșite din difuzoarele garnizoanei, ți-au poruncit s-o faci în numele patriei și astfel ți-au injectat și doza de vină, ca să rămâi cu mâinile murdare și legat pe vecie de lanțurile de sânge, sărmene Ranquileo.

Așezat la gura grotei, Francisco Leal și-a amintit ce a simțit când a ținut singura dată o armă în mâini. Adolescența și-o petrecuse fără mari probleme, interesat mai mult de lectură decât de militantismul politic, ca o reacție împotriva tiparniței clandestine și a înflăcăratelor discursuri despre libertate ale tatălui. Totuși, după ce și-a

dat bacalaureatul, a fost recrutat de un grupuscul extremist, momit cu mirajul unei revoluții. De multe ori după aceea s-a întrebat ce era cu fascinația aceea a violenței, cu vertijul acela irezistibil care-l ducea către război și moarte. Avea șaisprezece ani când plecase în sud cu niște luptători de gherilă ageamii ca să se antreneze în vederea unei mari insurecții și a unui mare marș spre un se știe unde. Șapte sau opt băiețandri, care aveau nevoie mai curând de o dădacă decât de o pușcă, formau grupul acela jalnic, sub ordinele unui șef cu vreo trei ani mai mare, singurul care cunoștea regulile jocului. Francisco nu era mânat de dorul de a implanta în America Latină teoriile lui Mao, pe care nici măcar nu le citise, ci pur și simplu de cheful de aventură. Voia să scape de tutela părinților. Gata să demonstreze că era bărbat în toată firea, plecase într-o seară fără să spună la revedere, după ce și-a pus într-o raniță doar un cuțitoi de explorator, o pereche de ciorapi de lână și un caiet în care să scrie poezii. Ai lui l-au căutat chiar și cu poliția, iar când, în sfârșit, i-au dat de urmă, dezamăgirea lor a fost cruntă. Profesorul Leal a căzut în muțenie și în melancolie, rănit în inimă de ingratitudinea băiatului care plecase fără să le spună. Maică-sa și-a pus straietele penitentei Fecioarei de la Lourdes și a implorat cerul să-i înapoieze fiul preferat. Pentru ea, atât de grijulie cu propria-i înfățișare și atentă la moda care-i dicta să-și scurteze sau să-și lungească fustele, să adauge câte o pensă sau să elimine pliurile, asta a reprezentat un sacrificiu uriaș. Bărbatu-său, dispus inițial să-și pună în practică experiența pedagogică și să aștepte cu calm întoarcerea spontană a lui Francisco, văzându-și nevasta în tunică albă cu cordon albastru, și-a pierdut răbdarea. Într-un acces de furie i-a smuls costumația, vituperând împotriva barbariei și amenințând-o că pleacă de acasă, din țară și din America dacă o mai vede așa. După care s-a calmat și a început să-și caute fiul.

Zile în șir a umblat pe cărări impracticabile, întrebând oamenii întâlniți în cale, a bătut satele și dealurile, tot mai furios, plănuiind să-i administreze băiatului prima bătaie din viața lui. Cineva i-a spus că din pădure se auzeau uneori tiruri de armă și mai ieșeau de acolo niște tinerei răpănoși ca să cerșească de mâncare și să fure găini, dar adevărul este că nimănui nu-i trecuse prin minte că ar putea fi vorba de mugurii unui proiect revoluționar la nivel continental, ci doar de o sectă religioasă eretică de inspirație indiană, așa cum mai fuseseră și altele. Cu ajutorul acestor informații, profesorul Leal a dat de urma taberei luptătorilor de gherilă. În fața imaginii băieților zdrențăroși, nespălați și lățoși, care se hrăneau cu fasole la cutie și conserve vechi de sardele, se antrenau cu o pușcă din Primul Război Mondial și erau plini de pișcături de viespi și alte jivine, i-a trecut toată supărarea și l-a cuprins mila. Disciplinata sa militantă politică îi inculcase ideea că violența și terorismul erau o eroare strategică, mai ales într-o țară în care schimbările sociale puteau fi făcute prin alte mijloace. Era convins că grupusculele înarmate n-aveau nicio șansă de reușită. Băieții riscau să fie masacrați de intervenția armatei. Era de părere că revoluția trebuie să pornească de la poporul care se trezește, devine conștient de drepturile și forța sa, își asumă libertatea și trece la acțiune, în niciun caz de la șapte mucoși din familii burgheze care se jucau de-a războiul.

Francisco stătea ghemuit în fața unui foc și încălzea niște apă, când dintre copaci s-a ivit o siluetă de nerecunoscut: un bătrân în costum închis și cravată, plin de praf și cu părul vâlvoi, cu un geamantănaș negru într-o mână și o creangă uscată pe post de baston în cealaltă. S-a ridicat uimit, imitat de ceilalți. Abia atunci l-a recunoscut. Și-l amintea ca pe un bărbat impresionant și puternic, cu glas de orator și ochi arzători, cu totul altceva decât ființa aceea epuizată și tristă, care venea spre el șchiopătând,

gârbovit și cu pantofii înnoroiți.

— Tată! a apucat să exclame cu un nod în gât. Profesorul Leal a lepădat bastonul rustic și micul bagaj și a deschis brațele. Fiul a sărit peste foc, a trecut prin fața camarazilor uluiți, apoi și-a dat seama că nu mai putea să se arunce la pieptul lui, căci era mai înalt cu o jumătate de cap și mult mai zdravăn decât taică-său.

— Te așteaptă maică-ta.

— Vin imediat.

În timp ce-și aduna catrafusele, profesorul a profitat de ocazie și le-a trântit un discurs celorlalți, argumentându-le că, dacă voiau să facă o revoluție, erau necesare anumite norme, nu era suficient să improvizeze.

— Nu improvizăm, suntem pekinisti, a zis unul.

— Ba sunteți nebuni. Ceea ce merge la chinezi nu merge aici. După mulți ani, aceiași tineri aveau să străbată munții, văile și pădurile, împărțind gloanțe și lozinci asiatice prin sate uitate de istoria americană, dar asta n-avea cum s-o ghicească el în ziua când și-a recuperat fiul. Ceilalți i-au văzut depărtându-se îmbrățișați și au ridicat din umeri.

Pe drumul de înapoiere, tatăl n-a spus nimic, mulțumindu-se să-și privească fiul. Ajunși la gară, i-a spus în puține cuvinte tot ce avea pe suflet.

— Sper să nu se mai repete. O să capeți o curea pe spinare pentru fiecare lacrimă vărsată de maică-ta. Ți se pare corect?

— Da, tată.

În fundul sufletului, Francisco era bucuros să se întoarcă acasă. Puțin mai târziu, vindecăt de-a binelea de tentația gherilei, s-a apucat să citească texte de psihologie, fascinat de jocul acela de iluzionism, de ideile ce rezultă din alte idei, iar acestea din altele, o adevărată sfidare infinită. A fost absorbit și de literatură, sedus de opera scriitorilor latino-americiani, și a înțeles că trăia într-o țară

în miniatură, o pată pe hartă, în mijlocul unui continent vast și remarcabil în care progresul ajunge cu secole întârziere: tărâm al uraganelor, cutremurelor, fluviilor late precum o mare, junglă în care nu pătrunde soarele; pământ pe-al cărui humus etern mișună animale mitologice și trăiesc ființe omenști la fel ca la începutul lumii; o geografie sărită din țâțâni unde omul se naște cu o stea în frunte, semn de mare minune, o regiune vrăjită cu cordiliere teribile în care aerul e rarefiat ca un vâl, cu deserturi infinite, păduri umbroase și văi senine. Aici se amestecă toate rasele într-un creuzet de violență: indieni cu pene, călători veniți din țări îndepărtate, negri transhumanți, chinezi ajunși pe ascuns în lăzi cu mere, turci dezorientați, fete de foc, călugări, profeți și tirani, cu toții trăind împreună, cei vii și fantomele celor care au pășit de-a lungul veacurilor pe pământul acesta binecuvântat cu atâtea patimi. Bărbați și femei trudind pe plantațiile de trestie, dârdâind de febră în minele de staniu și argint, scufundându-se după scoici cu perle și supraviețuind în închisori.

În căutarea altor experiențe, după ce a terminat facultatea, Francisco a decis să-și perfecționeze studiile în străinătate, ceea ce i-a luat cam pe nepregătite pe părinții săi, care însă au acceptat să-l finanțeze și au avut delicatețea să nu-l bată la cap cu pericolele care-i pândesc pe tinerii care călătoresc singuri. După câțiva ani s-a ales cu un doctorat și cu o engleză acceptabilă. Se întreținea spălând vasele într-un restaurant și făcând fotografii la petrecerile modeste ale imigranților.

Între timp, țara sa fusese cuprinsă de o mare fierbere politică, iar când s-a întors, alegerile tocmai fuseseră câștigate de un candidat socialist. În ciuda pronosticurilor pesimiste și a conspirațiilor menite a-l împiedica, omul și-a ocupat fotoliul prezidențial, spre stupoarea ambasadorului nord-american. Niciodată nu-și văzuse Francisco tatăl atât

de fericit.

— Ai văzut, fiule? Nu era nevoie de pușcociul tău.

— Tu ești anarhist, bătrâne, partidul tău nu e la guvernare, glumea Francisco.

— Lasă subtilitățile! Important e că poporul a pus mâna pe putere și n-o să i-o mai ia nimeni.

Ca de obicei, era pe altă lume. În ziua puciului militar, a crezut că era vorba de un grup de răsculați cărora Forțele Armate leale Constituției și republicii aveau să le dea repede de cap. Continua să spere asta chiar și după câțiva ani. Combătea dictatura cu mijloace absolut trăsnete. În toiul represiunii, când deținuții politici erau băgați până și în școli sau pe stadioane, profesorul Leal tipărea foi volante în bucătărie, se urca pe clădirea Poștei și le dădea drumul în stradă. Bătea un vânt favorabil, astfel că misiunea sa a avut succes, căci câteva au ajuns în curtea Ministerului Apărării. Textul cuprindea niște opinii care i se păruseră potrivite cu momentul istoric:

Educația militarilor, de la soldatul rus până la ierarhiile înalte, îi transformă invariabil în dușmanii societății civile și ai poporului. Chiar și uniforma lor, cu toate ornamentele astea ridicole care deosebesc regimentele și gradele, toate prostiile astea infantile care le ocupă o bună parte din viață și i-ar face să semene cu niște paiate dacă n-ar fi atât de amenințatori, toate astea îi despart de societate. Această costumație și miile de ceremonii puerile printre care le trece viața fără alt scop decât să se antreneze pentru ucidere și distrugere ar fi umilitoare pentru cei care nu și-au pierdut sentimentul demnității umane. Ar muri de rușine dacă n-ar fi ajuns, printr-o sistematică pervertire a ideilor, să transforme toate astea într-o sursă de mândrie. Obediența pasivă e principala lor virtute. Supuși unei discipline despotice, sfârșesc prin a fi de-a dreptul oripilați de cei care se mișcă liber. Vor să impună cu forța disciplina brutală, ordinea

stupidă ale căror prime victime sunt ei înșiși.

Nu poți iubi serviciul militar dacă nu detești poporul.
bakunin

Dacă s-ar fi gândit mai bine sau ar fi cerut o părere mai expertă, profesorul Leal și-ar fi dat seama că textul era prea lung pentru a fi împrăștiat pe calea aerului, pentru că înainte să ajungă la jumătate, oricine l-ar fi citit ar fi fost arestat. Dar atât de mare îi era admirația față de anarhism, că n-a suflat o vorbă despre planul său. Nevasta și fiii au aflat după douăzeci și patru de ore, când presa, radioul și televiziunea au făcut publică o ordonanță militară pe care profesorul a decupat-o și a lipit-o în album.

ORDONANȚA NR. 19

1. Se anunță populația că Forțele Armate nu vor tolera niciun fel de manifestări publice.

2. Cetățeanul Bakunin, semnatarul unui manifest care lezează onoarea sacră a Forțelor Armate, să se prezinte de bunăvoie astăzi până la orele 16, 30 la Ministerul Apărării.

3. În caz de neprezentare, se consideră că refuză să dea ascultare celor ordonate de Junta Comandantului-șef și va suporta consecințele de rigoare.

În aceeași zi, cei trei frați Leal s-au hotărât să scoată tiparnița din bucătărie pentru ca tatăl lor să nu cadă în capcana idealismului său înflăcărat. De atunci, s-au străduit să nu-i dea motive de îngrijorare; niciunul dintre ei nu l-a pus la curent cu activitatea lor din opoziție, totuși, după ce José a fost arestat împreună cu mai mulți preoți și măicuțe de la Vicariat, nu l-au putut împiedica pe profesorul Leal să se ducă în Piața Armelor cu o pancartă pe care scria: Chiar în clipa asta fiul meu este torturat. Dacă Javier și Francisco n-ar fi ajuns la timp ca să-l ia de acolo, s-ar fi stropit cu benzină și și-ar fi dat foc ca un bonz în fața celor ce se adunaseră și-l compătimeau.

Francisco intrase în legătură cu niște grupuri organizate pentru a scoate pe la o graniță fugarii din țară și a introduce pe la alta membrii opoziției. Se ocupa cu strângerea banilor pentru supraviețuitorii care stăteau ascunși, cu procurarea hranei și a medicamentelor, cu informațiile care erau trimise în străinătate în pantofii călugărilor și în părul păpușilor, îndeplinise misiuni aproape imposibile: fotografiase o parte din arhivele secrete ale Poliției Politice și pusese pe microfilm cărțile de identitate ale celor torturați, în ideea că într-o bună zi materialul va folosi ca să se facă dreptate. Doar José îi cunoștea secretul și refuza să afle nume, locuri sau alte amănunte, știind ce greu e să taci în anumite condiții.

Data fiind complicitatea pe care o avea cu el în astfel de treburi, se gândise la José în ziua în care mersese prima dată la grota lui Pradelio Ranquileo. Îi părea rău că nu-i ceruse ajutorul mai devreme. Dacă fugarul luase calea munților, nu era chip să-i dea de urmă, iar dacă coborâse în vale ca să se răzbune și era arestat, orice ajutor devenea imposibil.

Francisco și-a scuturat oboseala, și-a udat hainele ca să se răcorească și a purces să coboare în dogoarea nemiloasă a soarelui care făcea să-i joace înaintea ochilor mii de punctișoare multicolore. La locul unde-și lăsase motocicleta îl aștepta Irene. Neavând răbdare să-l aștepte acasă la Digna, oprise prima căruță cu legume care trecea și rugase omul s-o ducă o bucată de drum. S-au îmbrățișat cu patimă, apoi l-a dus la umbră, pe un loc pe care-l curățase de pietre și l-a convins să se întindă. În timp ce el încerca să-și calmeze tremurii picioarelor ostenite, i-a șters sudoarea de pe frunte, apoi a desfăcut un pepene primit de la Digna, mușcând din el și dându-i să mănânce cu câte o sărutare. Pepenele era călduț și prea dulce, dar tot l-a înviorat. Când au rămas doar cojile, Irene a udat o batistă într-o baltă din apropiere și s-au spălat. Sub soarele

fierbinte de la ora trei, și-au reînnoit promisiunile din noaptea precedentă, dezmiardându-se cu o știință recent descoperită.

Dragostea cea nouă nu-i ștersese din minte imaginea din mină și o chinuia o întrebare:

— De unde-a știut Pradelio unde era cadavrul soră-sii? Francisco nici nu-și pusese această problemă, acum nu dorea decât să doarmă puțin, dar ea nu l-a lăsat. Cu picioarele încrucișate sub ea ca un fachir, vorbea întruna, sărind de la o idee la alta, în stilul ei obișnuit. Acolo, era ea de părere, se găsea cheia multor mistere importante. În timp ce Francisco se lupta cu somnul, ea căuta explicații, ajungând la concluzia că Pradelio știa de mina din Los Riscos pentru că mai fusese acolo cu locotenentul Juan de Dios Ramârez: pesemne se duseseră să ascundă ceva acolo. Era un loc sigur și bănuia că superiorul său avea să-l folosească din nou la nevoie.

— Nu pricep nimic, a zis Francisco, uitându-se la ea ca un somnambul.

— E foarte simplu. Să ne întoarcem la mină și să săpăm în celălalt tunel. Cine știe ce surpriză ne așteaptă.

Mai târziu, Francisco avea să-și amintească de clipele acelea cu un zâmbet: în timp ce teroarea se strângea în jurul lor ca un cerc, el nu se gândea decât s-o ia în brațe pe Irene; uitând de morții care începeau să răsară din pământ precum buruienile, de teama de a fi arestați sau asasinați, mintea lui se concentra doar pe dorința neistovită de a face dragoste. Mult mai important decât să dezlege ghemul încâlcit al misterelor i se părea să găsească un loc unde să se joace cu ea; mult mai puternică decât oboseala, zăpușeala și setea, era dorința imediată de a o strânge în brațe, de a o mirosi, de a o simți în el, de a o iubi sub copacii de la marginea drumului, riscând să fie văzuți de cine ar fi trecut pe acolo. Noroc că Irene își păstrase mintea mai limpede. Ai febră, i-a spus ea,

nelăsându-se trântită la pământ. L-a tras de cămașă și l-a dus la motocicletă, l-a convins să plece, s-a urcat pe șaua din spate și, cu vorba bună, l-a făcut să se calmeze. Sub soarele alb, în hurducăielile drumului, au luat-o spre mină.

Se înserase când au ajuns acasă la familia Leal. Hilda făcuse o tortilla de cartofi și aroma cafelei proaspete inunda bucătăria. După ce scăpaseră de tiparniță, încăperea vastă își arăta adevărata valoare și confortul: mobile vechi acoperite cu placă de marmură, frigiderul antic și, în mijloc, masa în jurul căreia se aduna familia. Pe timp de iarnă era locul cel mai cald și primitiv din lume. Acolo, lângă mașina de cusut, lângă radio și televizor, găseau căldura unei sobe cu kerosen, a cuptorului și a fierului de călcat. Pentru Francisco nu exista un loc mai plăcut în tot universul. Clipele cele mai frumoase ale copilăriei acolo le trăise, jucându-se, învățând, vorbind cu orele la telefon cu câte o iubită cu cozi de elevă, în timp ce maică-sa, pe atunci tânără și frumoasă, trebăluia fredonând melodii din Spania ei îndepărtată. Încăperea mirosea a ierburi proaspete și a mirodenii pe care le adăuga mâncărilor și prăjelilor. Într-o armonie delicioasă, rozmarinul, frunzele de dafin, cățeii de usturoi și ceapa se amestecau cu aromele mai subtile de scortişoară, cuişoare, vanilie și ciocolată, care intrau în compoziția prăjiturilor și fursecurilor.

În seara aceea Hilda făcuse cafea adevărată, cadou de la Irene. Ocazia specială merita ceștile mici de porțelan, fiecare altfel și de finețea unui suspin. Mirosul de cafea a fost de altfel primul lucru pe care l-au simțit deschizând ușa; el i-a îndrumat spre bucătărie, inima casei.

Intrând înăuntru, Francisco a fost cuprins de aceeași căldură ca în copilărie, când era un copil andru slăbuț și debil, victimă sigură a bătailor colegilor mai puternici și zvăpăiați. Operat la câteva luni după naștere de o malformație congenitală la un picior, crescuse lipit de

fustele mamei, care-l alăptase mai mult decât era normal și-l purtase în spate, în brațe sau pe un șold, ca pe un apendice al propriului său trup, până ce oasele-i se vindecaseră definitiv. Venea de la școală târând ghiozdanul greu și abia așteptând să-și vadă mama în bucătărie, unde-l așteptau gustarea și zâmbetul ei cald. Senzația i se întipărise în memorie, astfel că, de fiecare dată când avea nevoie să-și amintească sentimentul de siguranță din copilărie, refăcea în minte amănuntele exacte ale bucătăriei, simbol total al dragostei materne. Iar în seara aceea a simțit același lucru în clipa când a văzut-o mânuind tigaia cu tortilla și cântând încetișor. Tatăl era cu un teanc de caiete în față, pe care le corecta la lumina lămpii din tavan.

Înfățișarea lor i-a speriat de-a dreptul pe cei doi Leal: erau trași la față, cu hainele mototolite și murdare și o expresie ciudată pe chip.

— Ce-ați pățit? a întrebat profesorul.

— Am pătruns într-un mormânt clandestin, plin de cadavre, a răspuns Francisco.

— Pastele mă-sii! a exclamat tatăl și a fost prima dată când a vorbit urât de față cu nevastă-sa.

Hilda și-a acoperit gura cu cârpa de bucătărie și ochii ei albaștri s-au căscat de groază, neluând în seamă vorbele buruienoase ale soțului, apoi a exclamat la rândul ei:

— Sfântă Fecioară!

— Cred că sunt victimele poliției, a spus Irene.

— Dispăruți?

— Posibil. Am făcut niște fotografii, a răspuns Francisco scoțând filmele din buzunar.

Hilda se închina, Irene s-a prăbușit pe un scaun, ruptă de oboseală, profesorul Leal se plimba cu pași mari și nu găsea în repertoriul său vast și exaltat cuvintele potrivite. De data asta rămăsese mut, nici urmă din grandilocvența lui obișnuită.

Apoi le-au povestit. Ajunseseră la mina din Los Riscos pe după-masă, obosiți și flămânzi, dar decise să cerceteze temeinic, în speranța că, odată descifrată enigma, puteau să revină la normalitate și să se iubească liniștiți. La lumina zilei, locul nu mai era sinistru, dar amintirea Evangelinei i-a silit să se apropie cu fereală. A vrut să intre doar el, însă Irene era chită să-și învingă repulsia și să-l ajute să deschidă cel de-al doilea culoar, ca să termine cât mai repede și să plece. Au degajat lesne intrarea de pietre și resturi, au rupt șalul în două ca să se protejeze de duhoarea insuportabilă și au pătruns în primul spațiu. Nici n-a fost nevoie să aprindă lanterna. Soarele pătrundea prin gura peșterii, luminând difuz cadavrul Evangelinei Ranquileo, pe care Francisco l-a acoperit imediat cu ponchoul, ca să nu-l vadă Irene.

Femeia s-a sprijinit de zid ca să nu se prăbușească. Îi tremurau picioarele. A încercat să se gândească la grădina de acasă, la tufa înflorită de nu-mă-uita de pe mormântul nou-născutului căzut prin luminator sau la fructele coapte care umpleau coșurile în zilele de piață. El a rugat-o să iasă, însă Irene a reușit să-și stăpânească greața și, apucând un fier găsit pe jos, a atacat stratul de ciment care bara cel de-al doilea tunel. Francisco o ajuta cu târnăcopul. Cimentul fusese făcut în grabă și de niște nepricepuți, căci se desprindea ușor. Peste duhoare s-a așternut praful de ciment ca un nor greu, dar ei n-au renunțat, cu fiecare lovitură fiind tot mai siguri că aveau să descopere un adevăr mult timp ascuns. Zece minute mai târziu au dat de niște zdrențe și de niște oseminte. Era un torace de om acoperit cu o cămașă albă și o haină albastră. Au lăsat să se așeze un pic praful și au aprins lanterna ca să cerceteze mai bine resturile și să se convingă că erau de proveniență umană. La următoarea lovitură de târnăcop, la picioare li s-a rostogolit un craniu; mai avea o șuviță de păr lipită de frunte. Irene n-a mai rezistat și a ieșit

împleticindu-se din mină, în timp ce Francisco săpa mai departe, tăcut și mașinal. Au apărut și alte resturi omenеști și atunci a știut că descoperiseră un mormânt comun plin de cadavre, aduse acolo cine știe când, de mult, judecând după starea lor de descompunere. Din pământul amestecat cu haine zdrențuite și mânjite cu o substanță întunecată și uleioasă ieșeau la iveală bucăți de om. Înainte de a părăsi locul, Francisco a făcut fotografii, calm și precis, acțiонând ca prin vis, căci își depășise limita uluirii. Nenaturalul începea să i se pară firesc, ba chiar a găsit și o anumită logică în situația dată, ca și cum violența l-ar fi așteptat aici dintotdeauna. Morții care ieșeau din pământ cu mâinile descarnate și fruntea perforată de glonț îl așteptau de mult, îl chemau, însă el n-avusese urechi să-i audă. Răvășit, și-a dat seama că vorbea singur, explicându-le de ce întârziase la întâlnire. A auzit-o pe Irene care-l chema de afară și asta l-a trezit la realitate. A ieșit din mină cu sufletul îndurerat.

Pe urmă au închis mina la loc, lăsând-o așa cum o găsiseră. Preț de câteva minute bune au tras lacom aer curat în piept, mână în mână, ascultându-și bătăile inimii. Respirau agitat și tremurau, dar măcar erau în viață. Soarele s-a ascuns după munți și cerul a luat culoarea petrolului. S-au urcat pe motocicletă și au plecat spre oraș.

— Și-acum, ce facem? a întrebat profesorul după ce le-a ascultat povestea.

Au întors pe toate fețele afacerea, eliminând, firește, posibilitatea de a apela la mijloace legale, ceea ce ar fi însemnat să-și pună singuri gâtul în ștreang. Bănuiau că Pradelio știa că soră-sa se găsea în mină, doar folosisese și el locul pentru a ascunde alte crime. A anunța autoritățile putea însemna ca, după doar câteva ore, Irene și Francisco să dispară și ei și mina din Los Riscos să primească două morminte proaspete. Termenul „justiție” aproape că dispăruse din limbă, nu se mai folosea, căci avea conotații

subversive, ca și cuvântul „libertate”. Militarii beneficiau de o impunitate absolută, situație generatoare de complicații chiar în sânul guvernului, pentru că fiecare domeniu al Forțelor Armate își avea propriul sistem de siguranță, iar peste toate acestea era Poliția Politică, devenită putere supremă în stat, liberă de orice formă de control. Zelul profesional al celor care se ocupau cu asta ducea la greșeli regretabile și la ineficiență. Se întâmpla frecvent ca două sau trei grupări să-și dispute același prizonier și să-l interogheze pentru delikte care se băteau cap în cap sau ca agenții infiltrați să fie confundați și membrii aceleiași tabere să se lichideze reciproc.

— Of, Doamne, ce v-a venit să vă băgați în mina aia? se lamenta Hilda.

— Ați procedat corect, acum să vedem cum o scoateți la capăt, spunea profesorul.

— Tot ce-mi vine în minte este să public afacerea în presă, spunea Irene, gândindu-se la puținele reviste de opoziție care mai apăreau.

— Măine îți aduc fotografiile, spunea Francisco.

— N-o să ajungeți departe, o să vă împuște la primul colț, se arăta convins profesorul Leal.

Totuși au căzut de acord că ideea nu era rea: cea mai bună soluție era ca știrea să fie publicată, să străbată lumea, să trezească conștiințe și să zguduie temeliiile patriei. Atunci, apelând la solidul ei bun-simț, Hilda le-a amintit că, în timp ce toate celelalte organizații fuseseră desființate și măsurate de represiune, Biserica era singura instituție care mai funcționa. Grație ei, exista o posibilitate de neimaginat: să se deschidă mina fără consecințe funeste. Prin urmare, secretul trebuia împărtășit cardinalului.

Francisco a chemat un taxi ca s-o ducă acasă pe Irene înainte de ora de interdicție a circulației, căci abia se mai ținea pe picioare și n-ar fi fost în stare să se țină pe

motocicletă. El s-a culcat târziu, după ce a dezvoltat filmele. A dormit prost, zvârcolindu-se, visând chipul Evangelinei înconjurat de oase îngălbenite care pocneau precum castanietele. A țipat în somn și s-a trezit cu maică-sa alături.

— Ți-am făcut un ceai de tei. Bea-l, fiule.

— Cred că am nevoie de ceva mai tare...

— Tu să taci și să mă ascuți, că de-aia ai mamă, i-a zâmbit ea.

S-a așezat în capul oaselor, a suflat în cană și a băut cu sorbituri lente, în timp ce ea-l privea pe furis.

— Ce te uiți așa la mine?

— Nu mi-ai spus tot ce s-a întâmplat ieri. Ai făcut dragoste cu Irene, așa-i?

— Ce naiba! Chiar trebuie să te bagi în toate?

— Am dreptul să știu.

— Nu crezi că sunt cam mare ca să-ți dau raportul?

— Uite ce e, să știi că fata asta e de treabă. Sper că ai intenții bune, că, dacă nu, ai de-a face cu mine, ai priceput? Și-acum termină-ți ceaiul și, dacă ai conștiința curată, ai să dormi ca un prunc, a terminat ea discuția în timp ce-i aranja pernele.

A văzut-o ieșind și lăsând ușa deschisă ca să-l audă dacă ar fi chemat-o și l-a cuprins aceeași duioșie ca atunci când era mic și maică-sa îl mângâia cu mâna ei ușoară până adormea. Trecuseră mulți ani de atunci și uite că ea se purta la fel, parcă uitând că era la vârstă la care trebuia să se bărbierească de două ori pe zi, că era doctor în psihologie și putea s-o ridice în aer cu o singură mână. Deși râdea de ea, totuși nu făcea nimic ca să-i schimbe obiceiul de a-l copleși cu atâta dragoste. Era privilegiul lui și voia să se bucure de el cât mai era posibil. Legătura lor puternică, inițiată în stadiu prenatal și consolidată prin aceea că-și știau recunoaște defectele și calitățile reciproce, era un dar prețios pe care sperau să-l

prelungescă chiar și după moarte. A dormit tun toată noaptea și nu și-a adus aminte ce visase. A făcut un duș fierbinte, a luat micul dejun cu ce mai rămăsese din cafeaua de import și a plecat cu fotografiile acasă la fratele său.

José Leal era instalator. Când nu avea de-a face cu cheia franceză și lampa de sudat, se ocupa de comunitatea din cartierul sărac în care alesese să trăiască, mânat de vocația sa incurabilă de a-și ajuta aproapele. Locuia într-un cartier populat și întins, invizibil de pe șosea, ascuns de un zid și de un șir de ploi desfrunziți, căci nici măcar vegetația nu se simțea bine acolo. În spatele ecranului discret erau străzile pline de praf vara și de noroi iarna, cu case făcute din resturi, cu rufe întinse la uscat și haite de câini. Adunați la colț de stradă, bărbații fără treabă așteptau să treacă timpul, copiii se jucau în gunoarie și femeile se dădeau de ceasul morții să păstreze o brumă de normalitate. Era o lume săracă unde singura consolare era solidaritatea. Aici nu moare nimeni de foame, pentru că, odată ajuns în pragul disperării, mereu apare o mână prietenească, spunea José, explicând astfel mâncarea la cazan la care contribuiau cu toții. Cei mai săraci, care nu aveau nici măcar un acoperiș deasupra capului, trăiau astfel pe seama familiilor. Biserica avea grijă ca în fiecare zi copiii cei mai mici să aibă măcar o masă caldă. Deși vedea de ani de zile aceleași lucruri, inima preotului nu se asprise în fața șirului de plozi proaspăt spălați și pieptănați, care-și așteptau rândul la cantină, de fapt un șopron, cu farfurii de aluminiu pe mese lungi, în timp ce frații mai mari, care nu beneficiau de masa caritabilă, dădeau târcoale sperând să le rămână și lor câte ceva. Două sau trei femei găteau alimentele pe care preoții le procurau prin rugăminți și amenințări spirituale, puneau mâncarea în farfurii și aveau grijă să fie mâncată, pentru că mulți o luau acasă, unde familiile lor se descurcau cu

verdețuri care se aruncau la piață și câte un os care se fierbea de mai multe ori, ca să dea cât de cât gust fierturii.

José locuia într-o casă de lemn care nu se deosebea de celelalte decât prin faptul că era mai mare, slujind și drept biserică pentru turma lui jalnică. Tot aici Francisco, un avocat și un medic veneau cu rândul pentru a ajuta și sfătui oamenii în caz de conflicte, boli și disperări, simțindu-se de cele mai multe ori inutili, căci nu prea existau soluții pentru atâta nefericire.

Și-a găsit fratele gata de plecare, în salopetă și cu geanta grea de scule. După ce s-a asigurat că nu-i vedea nimeni, Francisco și-a deschis servieta și i-a arătat fotografiile, povestindu-i lui José, care se făcuse alb la față, toată trășenia, începând cu Evangelina Ranquileo și crizele ei care îi creaseră faima de sfântă și terminând cu descoperirea cadavrelor ale căror poze le privea acum. N-a omis decât numele lui Irene, ca să n-o implice.

José Leal a ascultat totul și a rămas o vreme tăcut, meditând. Era adânc tulburat, și-a dat seama Francisco. Încă din fragedă tinerețe, orice formă de abuz, nedreptate sau răutate avea asupra lui efectul unui curent electric și îl orbea de furie. Anii de preoție și caracterul puternic îi dăduseră putere să-și controleze firea; printr-un exercițiu metodic de umilință ajunsese să accepte lumea ca pe o lucrare imperfectă în care Dumnezeu pune sufletele la încercare. În fine, înseninat și cu glas liniștit, a spus:

— Mă duc să vorbesc cu cardinalul.

— Să ne ajute Dumnezeu în lupta pe care trebuie s-o dăm, a spus cardinalul.

— Doamne-ajută, a adăugat José Leal.

Prelatul s-a mai uitat o dată la fotografii, cercetând zdrențele murdare, găvanele fără ochi și mâinile legate. Pentru cine nu-l cunoștea, cardinalul producea mirare. De la distanță, la manifestările publice, când apărea la televizor sau oficia slujba la catedrală înveșmântat în

straiile cu broderii de aur și argint și înconjurat de curtea de acoliți, părea zvelt și elegant. De fapt, era scund, îndesat și butucănos, cu mâini mari de țăran, cu vorba rară și repezită, mai curând din timiditate decât din lipsă de politețe. Era mai ales tăcut în prezența femeilor și în timpul reuniunilor mondene, nu și în exercițiul funcției. Avea puțini prieteni, experiența îl învățase că prudența era o calitate indispensabilă funcției sale. Puținii care reușeau să se numere printre intimii săi spuneau că avea o fire afabilă și deschisă, tipică pentru oamenii de la țară. Provenea, ce-i drept, dintr-o numeroasă familie din provincie. De acasă păstra amintirea prânzurilor îmbelșugate, a mesei uriașe la care se așezau cei doisprezece frați, a vinului vechi tras în sticle în curte și păstrat cu anii în pivniță. Rămăsese cu gustul supelor sățioase de legume, al turtelor de mălai, al găinilor de curte, al felurilor din fructe de mare și, mai ales, al dulciurilor făcute în casă. Măicuțele care-i făceau gospodăria se străduiau să reproducă rețetele lăsate de maică-sa și să-i pună pe masă felurile pe care le mâncase în copilărie. Deși nu se putea lăuda cu prietenia lui, José Leal îl cunoscuse prin munca de la Vicariat, unde se întâlniseră adesea, uniți prin dorința de a suplini prin solidaritate umană mila divină ce părea să cam lipsească. De fiecare dată când era în preajma sa, re trăia uimirea primei întâlniri, când imaginea de persoană distinsă pe care și-o făcuse se izbise de cea a bătrânelului îndesat, mai curând țăran decât prinț al Bisericii. Îl admira enorm, dar avea grijă să nu i-o arate, căci cardinalul nu admitea nicio manifestare de laudă sau lingușeală. Înainte ca țara întreagă să-i aprecieze adevărata valoare, José era la curent cu multe dovezi de curaj, voință și abilitate, calități pe care și le-a dovedit mai apoi înfruntând dictatura. Nici campaniile ostile, nici preoții și măicuțele care au înfundat pușcăria, nici avertismentele venite de la Roma n-au reușit

să-l facă să-și abandoneze ȋelurile. Ȇși luase sarcina să apere victimele noii ordini și-și pusese în slujba celor urmăriți toată organizaȋia asta formidabilă. Dacă situaȋia devenea prea periculoasă, schimba strategia, bazându-se pe experienȋa a doua milenii de prudenȋă și cunoaștere a puterii. Evita astfel o înfruntare deschisă între reprezentanȋii lui Christos și cei ai generalului. Uneori dădea impresia că face un pas înapoi, însă se dovedea repede că nu fusese decât o manevră de urgenȋă. Continua să ajute văduvele și orfanii, să salveze deȋinuȋii, să numere morȋii și, unde se putea, să înlocuiască justiȋia prin caritate. Din aceste motive, printre multe altele, José Ȇși pusese ultima speranȋă în el că va scoate la lumină secretul din Los Riscos.

Se găseau în biroul cardinalului. Pe masa grea de lemn vechi erau întinse fotografiile, scăldate în lumina puternică ce pătrundea prin ferestre. Din fotoliul său, vizitatorul vedea cerul limpede de primăvară și coroanele arborilor centenari de pe stradă. Încăperea avea un mobilier închis la culoare și rafturi cu cărȋi. Pe pereȋii goi vedeai doar o cruce din sârmă ghimpată, un dar trimis de deȋinuȋii unui lagăr de concentrare. Pe o măsuȋă cu roȋile era servit ceaiul în căni mari de faianȋă albă, prăjituri de casă și gem de la mănăstirea carmelitelor. José a sorbit ultima picătură de ceai, a strâns fotografiile și le-a pus în geanta de instalator. Cardinalul a sunat și secretarul a apărut imediat.

— Te rog să convoci chiar astăzi persoanele de pe lista asta, i-a întins el o foaie pe care notase cu o caligrafie perfectă o serie de nume, apoi, după plecarea secretarului, s-a întors către José: Cum ai aflat de povestea asta, părinte Leal?

— V-am spus doar, Eminenȋa Voastră. E un secret de spovedanie, a zâmbit el, dându-i de înȋeles că n-avea să-i spună mai mult.

— Dacă ajungi pe mâna poliției, n-o să se mulțumească cu un asemenea răspuns.

— Îmi asum riscul.

— Sper să nu fie cazul. Înțeleg c-ai mai fost arestat de două ori, așa-i?

— Așa e, Eminența Voastră.

— E preferabil să nu atragi atenția, deocamdată sunt de părere să nu te duci la mina aceea.

— Mă interesează mult cazul și-aș dori să merg până la capăt, dacă-mi permiteți, s-a înroșit José.

Bătrânul l-a privit cercetător preț de câteva clipe, încercând să descopere motivele ascunse. José lucrase cu el ani de zile, îl considera un element de valoare în cadrul Vicariatului, unde era nevoie de oameni dârji, curajoși și generoși precum acest preot îmbrăcat în salopetă de muncitor, care ținea pe genunchi o geantă în care ascunsese atâta răutate. Privirea lui deschisă l-a convins că omul nu era mânat de curiozitate sau vanitate deșartă, ci voia să descopere adevărul.

— Ai grijă, părinte Leal, nu e vorba doar de dumneata, dar și de poziția Bisericii. Nu vrem război cu guvernul, pricepi?

— Perfect, Eminența Voastră.

— Vino după-masă la reuniunea pe care am convocat-o. Cu ajutorul lui Dumnezeu, mâine deschid mina asta.

Apoi s-a ridicat și l-a condus până la ușă, pășind încet și sprijinindu-se de brațul muscular al celui care, ca și el, alesese dura misiune de a-și iubi aproapele mai mult decât pe sine însuși.

— Mergi cu Dumnezeu, i-a spus la despărțire, strângân du-i mâna înainte ca José să apuce să i-o sărute pe a sa.

Pe seară, în biroul cardinalului se reunea un grup de oameni aleși. Faptul nu scăpase ochiului vigilent al Poliției Politice și al Siguranței Statului, care l-au informat

personal pe general, dar n-au îndrăznit să împiedice adunarea, căci aveau instrucțiuni precise să evite orice conflict cu Biserica. Ce mă-sa, popii ăștia afurisiți de ce nu-și văd de suflete și să ne lase pe noi să ne ocupăm de altele? Lăsați-i în pace, nu vrem scandal, a spus generalul furios, dar aflați ce dracu' pun la cale ca să putem acționa din timp, înainte ca nenorociții ăștia să se apuce de predici care să spurce patria și să fim nevoiți să le dăm o lecție, chestie care nu-mi face deloc plăcere, că sunt catolic, apostolic, roman și practicant. N-am de gând să mă cert cu Dumnezeu.

Însă n-au aflat ce s-a vorbit în seara aceea, în ciuda microfoanelor cumpărate de pe tărmurile biblice, în stare să capteze de la distanță până și suspinele și gâfâielile amorezilor dintr-un hotel; în ciuda telefoanelor primite din lumea largă ascultate cu scopul de a auzi orice gând transpus în vorbe în vasta închisoare care devenise teritoriul național, în ciuda agenților infiltrați în chiar rezidența episcopală și deghizați în funcționari de la dezinsecție, curieri de magazin, grădinari, chiar și șchiopi, orbi și epileptici care, proțâpiți la ușă, cereau pomană sau binecuvântare de la orice sutană care trecea pe acolo. Cei de la Siguranță s-au străduit din plin, dar n-au aflat decât că în spatele ușilor închise ăștia de pe listă au stat cu orele, domnule general, după care au părăsit biroul și au trecut în sufragerie, unde li s-a servit ciorbă pescărească, vițel cu cartofi și pătrunjel, iar ca desert o... treci la subiect, colonele, nu rețete de bucătărie ți-am cerut eu, ci despre ce au vorbit! Habar n-am, domnule general, dar dacă vrei îl întrebăm pe secretar. Colonele, ești imbecil!

Către miezul nopții, în fața locuinței cardinalului persoanele de pe listă s-au despărțit, sub privirile atente ale polițiștilor ascunși pe stradă. Cu toții știau că din clipa aceea viața lor era în pericol, dar n-au ezitat, obișnuiți cum erau să meargă pe marginea prăpastiei. Lucrau de ani buni

pentru Biserică. Cu excepția lui José Leal, erau laici, chiar necredincioși unii, care până la puciul militar, când se uniseră în angajamentul de a rezista în fața umbrei, n-avuseseră niciun contact cu religia. Rămas singur, cardinalul a stins luminile și s-a dus în camera lui. Dăduse drumul din timp secretarului și personalului de serviciu, care n-avea sens să stea peste noapte. Anii îi scurtaseră somnul, așa că se retrăgea târziu, după ce lucra o vreme în biroul său. A trecut prin toată casa verificând dacă ușile erau închise și obloanele trase: de la ultima bombă care-i explodase în grădină, prefera să-și ia unele precauții. Refuzase categoric oferta generalului de a-i da o echipă de gărzi de corp, cât și oferta unor tineri voluntari catolici care îi propuseseră să vegheze asupra sa. Era convins că omul trăiește atât cât îi e scris, niciun minut în plus sau în minus. Pe de altă parte, obișnuia să spună, reprezentanții Bisericii nu pot umbla prin lume în vehicule blindate și cu vestă antiglonț precum politicienii, șefii mafioți și tiranii. Iar dacă vreun atentat la persoana sa reușea, imediat alt om al Bisericii avea să-i ocupe locul să-i continue opera. Asta îl liniștea mult.

A intrat în dormitor, a închis ușa grea de lemn, s-a dezbrăcat și și-a pus cămașa de noapte. Abia atunci a simțit cât era de obosit și cât de tare-l apăsa răspunderea pe care și-o luase, dar n-a lăsat să-l cuprindă niciun dram de ezitare. A îngenuncheat pe scăunelul de rugăciuni, și-a ascuns chipul în mâini și a stat de vorbă cu Dumnezeu așa cum făcuse o viață întreagă, adânc convins că era ascultat și că va găsi răspuns la toate întrebările. Funcționase întotdeauna. Uneori, glasul Creatorului întârzia să se audă sau se manifesta pe căi întortocheate, dar nu amuțea niciodată. A rămas multă vreme cufundat în rugăciune, până i-au înghețat picioarele și a simțit în spate povara anilor. Și-a amintit că nu mai era la vârsta la care-și putea supune oasele unui efort atât de

mare și s-a vârat în pat mulțumit: Domnul fusese de acord cu decizia pe care o luase.

Ziua de miercuri a început însorită ca în plină vară. Comisia a ajuns la Los Riscos cu trei mașini, condusă de episcopul adjunct și îndrumată de José Leal, care marcase pe o hartă drumul, în conformitate cu indicațiile fratelui său. Ziariștii, reprezentanții organismelor internaționale și avocații erau observați de la distanță de agenții generalului care, de cu seară, nu-i scăpau din ochi.

Irene a vrut să vină și ea, ca din partea revistei, dar n-a lăsat-o Francisco. Spre deosebire de restul alaiului, compus din oameni cu poziție, deci având oarece siguranță, pe ei nu-i apăra nimeni. Dacă se dovedea că aveau legătură cu descoperirea cadavrelor, riscau să nu mai scape cu viață, mai ales că ambii fuseseră de față când Evangelina îl ridicase pe locotenentul Ramârez ca pe o păpușă, fuseseră văzuți întrebând de fata dispărută și păstraseră legătura cu familia Ranquileo.

Mașinile au oprit în apropierea minei. José Leal a fost primul care s-a luptat să dea la o parte pietrele de la intrare, căci avea brațe de urs și era obișnuit cu muncile grele. Au pus și ceilalți mâna, așa că în doar câteva minute a apărut o deschizătură prin care se putea intra, în vreme ce, de departe, agenții Siguranței transmiteau prin radio că suspiecții sunt pe cale să violeze o mină închisă în ciuda afișelor de avertizare, așteptăm instrucțiuni, domnule general, terminat. Limitați-vă să-i observați, cum v-am ordonat eu și nici prin cap să nu vă treacă să interveniți, orice-ar fi, nu vă băgați peste ei, terminat.

Hotărât să ia inițiativa, episcopul adjunct a intrat primul în mină. Nu era deloc agil, dar s-a contorsionat ca o mangusta, mai întâi a pătruns cu picioarele, apoi cu tot corpul. Duhoarea l-a lovit ca o măciucă în cap, dar de-abia după ce i s-au obișnuit ochii cu întunericul și a văzut ce

mai rămăsese din Evangelina Ranquileo a scos strigătul care i-a făcut pe ceilalți să intre și ei. L-au ajutat să iasă, l-au sprijinit și l-au dus la umbră. Între timp, José a improvisat niște torțe din ziare rulate, le-a sugerat oamenilor să-și acopere fața cu batiste și i-a condus pe rând la groapa comună; aplecați, aproape îngenuncheați, fiecare a văzut cadavrul în descompunere al fetei și grămada de oase amestecate, păr și zdrențe. Era de ajuns să miști o piatră și apăreau alte resturi omenești. La ieșire, incapabili să scoată o vorbă, tremurând și livizi, se uitau unii la alții și-ncercau să înțeleagă importanța descoperirii pe care tocmai o făcuseră. Singurul care-și păstrase sângele rece a fost José, care s-a apucat să închidă la loc gura minei, pentru ca mirosul să nu atragă câinii sau ca nu cumva, văzând gaura de la intrare, autorii crimelor să se creadă demascați și să vină să facă nevăzute dovezile: precauție inutilă, căci la două sute de metri mai încolo, într-un furgon militar, poliția îi spiona cu lunete aduse din Europa și cu instalații cu infraroșii aduse din America de Nord, ceea ce l-a făcut pe colonel să vadă ce ascundea mina aproape în același timp cu episcopul numai că instrucțiunile generalului sunt cât se poate de limpezi: nu vă puneți cu popii, așteptați să vedeți ce dracu' fac mai departe, la urma urmei nu e vorba decât de niște morți necunoscuți.

Comisia s-a întors devreme în oraș și, după ce au jurat să nu comenteze nimic cu nimeni, oamenii s-au dus care încotro până seara, când urmau să se întâlnească din nou cu cardinalul ca să-i dea raportul.

În seara aceea lumina Arhiepiscopiei a rămas aprinsă până în zori, spre nedumerirea spionilor cățarați în copacii de pe stradă cu aparatele capabile să vadă prin pereți și aduse din Orientul Mijlociu, dar tot nu ne-am prins ce vor, domnule general, și a început interdicția de circulație șiăștia vorbesc întruna și beau cafea, dacă ordonați ne

ducem peste ei și-i arestăm pe toți, ce ziceți? Oameni buni, nu fiți tâmpiți!

De dimineată musafirii s-au împrăștiat, conduși de prelat până la ușă. El era singurul liniștit, căci avea sufletul împăcat și nu știa ce e frica. S-a odihnit puțin, a luat micul dejun, apoi l-a sunat pe președintele Curții Supreme, rugându-l să primească urgent pe trei emisari ai săi, care-i aduceau o scrisoare extrem de importantă. După un ceas, plicul se găsea în mâinile judecătorului, care și-ar fi dorit să fie în capătul celălalt al lumii, departe de bomba asta cu ceas care avea să explodeze negreșit:

Domnului Președinte al Curții Supreme Loco.

Domnule Președinte.

Acum câteva zile, o persoană i-a mărturisit unui preot, sub taina spovedaniei, că avea cunoștință de existența mai multor cadavre care se găseau într-un anumit loc, fapt pe care-l și verificase. Preotul cu pricina, autorizat de cel care-l informase, a adus acest lucru la cunoștința autorităților ecleziastice.

Cu scopul de a verifica informația, ieri o comisie formată din subsemnații, din domnii directori ai revistelor Acontecer și Semăna, cât și din funcționari de la Departamentul Drepturilor Omului, s-a deplasat la locul indicat de informator. Este vorba de o mină veche, în prezent părăsită, de la poalele munților de lângă localitatea Los Riscos.

Ajunși la fața locului, după ce am eliberat gura minei de pietrele care o astupau, am constatat existența unor resturi omenеști provenind de la un număr nedeterminat de persoane. La atât s-a redus inspecția noastră acolo, căci scopul nostru era doar să verificăm informația primită și nu putem avansa mai mult într-o acțiune care ține de justiție.

Considerăm totuși că natura locului și resturile umane pe care le-am văzut fac verosimilă ipoteza că ar

exista acolo un număr însemnat de victime.

Agitația publică pe care o poate produce aflarea faptelor ne-a făcut să informăm imediat autoritatea judiciară supremă a țării, cu scopul ca înaltul Tribunal să ia măsurile necesare în vederea unei cercetări urgente și exhaustive.

Cu stimă.

ÁLVARO URBANEJA (Episcop adjunct) JESUS VALDOVINOS (Vicar episcopal) EULOGIO GARCÍA DE LA ROSA (Avocat)

Judecătorul îl cunoștea pe cardinal. A intuit că nu era vorba de o hărțuială, ci de o bătaie în toată regula pe care omul era dispus s-o poarte. Caz în care avea toate atuurile în mânecă, pentru că era mult prea abil ca să-i arunce în brațe grămada aia de oase și să-l pună să aplice legea dacă n-ar fi fost sigur de ceva. Și nu era nevoie de cine știe ce experiență ca să deduci că autorii crimelor acționaseră sub pavăza sistemului represiv, drept care Biserica intervenea neavând încredere în Justiție. Și-a șters sudoarea de pe frunte și gât și și-a căutat pastilele pentru tahicardie; se temea că sosise ceasul adevărului după atâția ani în care ocolise dreptatea conform instrucțiunilor generalului, atâția ani în care făcuse pierdute dosarele și-i încurcase pe avocații Vicariatului într-o peltea birocratică, atâția ani în care fabricase legi cu efect retroactiv pentru delikte proaspete; mai bine mă retrăgeam la timp, mă pensionam când încă mai puteam s-o fac în mod demn, acum mi-aș fi cultivat trandafirii în liniște și-aș fi intrat în istorie fără povara asta de vină și rușine care nu mă lasă să dorm noaptea și mă chinuie ziua, deși n-am făcut-o din ambiție personală, ci din dragoste de patrie, așa cum mi-a cerut generalul la câteva zile după ce-a venit la putere; numai că acum e prea târziu, mina asta blestemată se cascadează la picioarele mele ca un mormânt și morții ăștia nu mai pot fi reduși la tăcere ca toți ceilalți dacă s-a băgat cardinalul;

trebuia să mă retrag în ziua Pronunciamiento-ului militar, când au bombardat Palatul Prezidențial, au băgat miniștrii la închisoare, au dizolvat Parlamentul și lumea întreagă aștepta ca cineva să aibă curaj și să apere Constituția; chiar atunci ar fi trebuit să plec acasă, să zic că sunt bătrân și bolnav, asta trebuia să fac, nu să mă pun sub ordinele Juntei și să mă apuc să-mi restructurez tribunalele.

Prima pornire a Președintelui Curții Supreme a fost să-l sune pe cardinal și să-i propună o înțelegere, dar și-a dat seama la timp că afacerea îi depășea capacitatea de negociere. A tras telefonul la el, a format un număr secret și a vorbit direct cu generalul.

Mina din Los Riscos a fost înconjurată de un cerc de fier, căști și cizme militare, dar asta n-a împiedicat ca zvonul să se împrăstie, imposibil de controlat, din gură în gură, din casă în casă, din vale în vale, până ce s-a aflat peste tot și țara a fost cutremurată. Soldații țineau la distanță curioșii, dar nu îndrăzniseră să oprească venirea cardinalului și a echipei sale, așa cum au făcut în cazul ziariștilor și al observatorilor puterilor străine, atrași de scandalul masacrului. Vineri, la opt dimineața, angajați ai Departamentului de Investigații, cu măști pe față și mănuși de cauciuc, au început să scoată dovezile teribile, la ordinele Curții Supreme, care nu făcea decât să le urmeze pe cele ale generalului: deschideți afurisita aia de mină, scoateți grămada de morți și dați asigurări opiniei publice că vinovații vor fi pedepsiți, după aia mai vedem noi, oamenii au memoria scurtă. A venit un camion cu saci galbeni de plastic și o echipă de zidari. Totul a fost notat scrupulos: un corp omenesc de sex feminin în stare avansată de descompunere, acoperit cu o pătură de culoare închisă, un pantof, resturi de păr, oase de la extremitatea inferioară, un omoplat, un humerus, vertebre, un trunchi cu ambele extremități superioare, un pantalon,

două cranii, unul complet, celălalt fără mandibulă, o lucrare dentară cu îmbrăcăminte metalică, alte vertebre, resturi de coaste, un trunchi cu resturi de haine, cămăși și ciorapi de diferite culori, un os iliac și alte oseminte; totul a intrat în treizeci și opt de saci sigilați, numerotați și încărcăți în camion. A fost nevoie de mai multe drumuri la Institutul Medico-legal. Ministrul delegat a numărat cu ochiul liber paisprezece cadavre, judecând după numărul de capete, dar n-a exclus posibilitatea atroce ca, săpând mai atent, să apară și altele, ascunse sub straturi succesive de timp și pământ. Cineva a glumit macabru că, dacă s-ar săpa mai adânc, ar ieși la iveală schelete complete de conchistadori, mumii incașe și fosile de Cro-magnon, dar n-a zâmbit nimeni, prea erau copleșiți.

Lumea a început să se adune din timp, rămânând în afara cercului de soldați înarmați. Mai întâi au venit văduvele și orfanii din zonă, fiecare cu câte o cârpă neagră legată de brațul stâng, în semn de doliu. Apoi și ceilalți, cam toți țărani din Los Riscos. Către prânz, au ajuns autobuze din cartierele mărginașe ale capitalei. Tristețea plutea în aer, prevestind parcă furtuna, oprind pasărea în zbor. Au așteptat cu orele sub un soare palid care estompa liniile și culorile, timp în care sacii se umpleau. De departe încercau să recunoască un pantof, o cămașă, o șuviță de păr. Cei cu vederea mai ageră le spuneau celorlalți: au mai scos o țeastă, are păr cărunt, o fi cumătrul Flores, vă amintiți? Acum mai închid un sac, dar nu e gata, scot mai departe, cică îi duc la Morgă și-acolo putem să-i vedem de aproape, cât o costa? Nu știu, ceva tot ne-or cere, adică să plătim ca să ne recunoaștem morții? Nu, omule, asta trebuie să fie gratis...

Lumea a continuat să se adune toată după-amiaza, pe deal era de-acum o mulțime care asculta izbiturile târnăcoapelor și cazmalelor care se luptau cu pământul, asista la venirile și plecările camionului, la viermuiala de

polițiști, funcționari și avocați, la protestele ziariștilor care nu erau lăsați să se apropie. La asfințit au intonat în cor o rugăciune pentru morți. Cineva a improvizat un cort din pături, dispus să stea acolo cine știe cât, dar a fost gonit cu paturile armelor înainte ca alții să-nceapă să-l imite. Asta s-a întâmplat cu puțin înainte de venirea cardinalului, care a trecut de cordonul de soldați în mașina Arhiepiscopiei, neluând în seamă somațiile; s-a dat jos și s-a îndreptat cu pași mari spre camion, unde s-a oprit și a numărat sacii, în timp ce Ministrul delegat bâiguia niște explicații. Când a plecat ultimul transport de saci de plastic galben și poliția a ordonat ca toată lumea să se împrăstie, se înserase. Pe întuneric, lumea s-a întors acasă, povestindu-și dramele personale și constatând că orice nenorocire seamănă cu alta.

A doua zi, în fața Institutului Medico-legal se buluceau oameni sosiți din toate colțurile țării, sperând să-și identifice morții, dar nu li s-a dat voie până la noi ordine, după cum spusese generalul, căci una e să dezgropi niște cadavre și cu totul alta să le expui ca să fie văzute de toți de parcă am fi la târg, păi ce-și închipuie prăpădiții ăia, ia îngroapă toată afacerea asta, colonele, până nu-mi pierd răbdarea.

— Și ce facem cu opinia publică, ce facem cu diplomații, cu presa?

— Ce-am făcut mereu, colonele. La război nu se schimbă strategia. Trebuie să învățăm de la împărații romani...

Sute de persoane s-au strâns pe strada Vicariatului cu fotografiile rudelor dispărute în mâini și murmurând întruna „unde sunt?”. Un grup de preoți muncitori și de măicuțe în pantaloni se adunaseră în catedrală, ținând post negru și susținând mulțimea. Duminică, în toate bisericile, s-a citit pastorală redactată de cardinal și, pentru prima dată după o perioadă îndelungată și neagră, oamenii au

avut curaj să se întoarcă spre semenii lor și să plângă împreună. Apoi au organizat o procesiune de rugăciune pentru victime și, înainte ca autoritățile să prindă de veste, o mulțime de nestăvilit se revărsa pe străzi cu steaguri și pancarte care cereau libertate, pâine și dreptate. Începuse ca niște pâ râiașe iscate din cartierele mărginașe. Acestea s-au unit, rândurile s-au îngroșat, au devenit o masă compactă care cânta din rărunchi imnurile religioase și lozincile politice despre care se credea că fuseseră uitate. Toată omenirea asta s-a adunat în biserici și cimitire, singurele locuri în care poliția încă nu intrase pe picior de război.

— Ce facem cu ei, domnule general?

— Ce-am făcut mereu, colonel, a răspuns acela din străfundul buncărului.

În vremea asta televiziunea îi dădea înainte cu programele de muzică ușoară, concursuri, trageri la sorți și filme de dragoste și comedii. Ziarele publicau rezultatele meciurilor, iar telejurnalele îl arătau pe Conducătorul Suprem tăind panglica inaugurală a unui nou sediu de bancă. Numai că, după câteva zile, teleimprimatoarele răspândeau în toată lumea vestea descoperirii din mină și fotografiile cadavrelor. Agențiile de presă și le-au însușit și le-au retrimis în țara de origine, unde n-a mai fost posibil să se treacă sub tăcere scandalul, în ciuda cenzurii și a explicațiilor fanteziste ale autorităților. Toți l-au urmărit pe micile lor ecrane pe spicherul care citea ca împăiat versiunea oficială: era vorba de teroriști executați de propriii lor acoliți, dar nimeni nu s-a îndoit că erau deținuți politici asasinați. Oroarea s-a comentat la piață, printre tarabele cu legume și fructe, în școli, de către profesori și elevi, de muncitorii din fabrici, până și în saloanele burgheziei, unde unii au descoperit cu uimire că ceva nu mergea deloc bine în țară. Șoaptele temătoare care ani în șir se ascunseseră după ușile și obloanele trase au ieșit în

stradă, sub formă de strigăte, iar lamentoul sporit de cazurile recent descoperite a zguduit spiritele. Doar cei mai indolenți au continuat să ignore semnele și să se poarte cu aceeași nepăsare dintotdeauna. Printre aceștia, Beatriz Alcántara.

Luni, la micul dejun, Beatriz a văzut-o pe fiică-sa citind ziarul și a constatat că avea brațele pline de blânde.

— Ai holeră!

— E doar o alergie, mami.

— De unde știi?

— Mi-a spus Francisco.

— Dacă au ajuns fotografii să dea diagnostice medicale, zău că nu mai știu încotro merge lumea asta!

Irene nu i-a răspuns, Beatriz s-a uitat mai atent și a constatat că, într-adevăr, nu părea ceva contagios; poate că tipul ăla avea dreptate și nu era decât o erupție de primăvară. Liniștită, a luat un ziar și a dat de titlul uriaș de pe prima pagină: „Dispăruți. Ha, ha, ha!” Și-a sorbit suc de portocale destul de mirată, pentru că era șocant, chiar și pentru cineva ca ea. Oricum, era sătulă să tot audă pretutindeni comentându-se povestea de la Los Riscos, așa că și-a expus părerea de față cu fiică-sa și cu Rosa: fapte ca acelea erau logice într-un război pe care militarii patrioți îl purtau împotriva cancerului marxist, în orice luptă mai există și pierderi, cel mai bine e să uităm trecutul și să construim viitorul, să tragem linie și s-o luăm de la început, să nu mai vorbim de dispăruți și să-i considerăm pur și simplu morți și să rezolvăm o dată pentru totdeauna problemele în mod legal.

— Și cu tata de ce nu faci așa? a întrebat Irene scărpinându-se cu ambele mâini.

Beatriz a ignorat sarcasmul. Citea cu glas tare din articol: „Esențial este să avansăm pe drumul progresului, să încercăm să cicatrizăm rănilor și să depășim animozitățile, iar pentru asta căutarea cadavrelor nu e de

niciun ajutor. Grație acțiunilor Forțelor Armate s-a reușit trasarea noii etape prin care va trece poporul. Perioada critică a fost depășită cu succes, grație autorităților în drept, care au acționat cu toată forța și la toate nivelurile pentru instaurarea ordinii și restabilirea conviețuirii civice”.

— Absolut de acord, a adăugat Beatriz. Ce sens are să identifici cadavrele alea din mină și să cauți vinovații? Asta s-a petrecut acum niște ani, e vorba despre niște oameni morți de-atâta vreme.

În sfârșit, se bucurau de bunăstare, puteau să cumpere în voie tot ce aveau chef, nu ca înainte, când trebuia să stai la coadă pentru un pui amărât, acum era ușor să găsești servitori, s-a terminat cu efervescența socialistă, atât de dăunătoare înainte. Poporul ar trebui să muncească mai mult și să mai lase politica. Exact cum a spus colonelul Espinoza, citez exact: „Să luptăm împreună pentru țara asta atât de frumoasă, care are un soare atât de frumos, lucruri atât de frumoase și o libertate atât de frumoasă”.

Rosa, care spăla vasele, a ridicat din umeri, iar Irene a simțit că mâncărimea i se întindea pe tot corpul.

— Nu te mai scărpină, îți faci rău și când o să vină Gustavo o să arăți ca o leproasă.

— Gustavo s-a întors aseară, mami.

— Ei, și de ce nu mi-ai spus? Când vă căsătoriți?

— Niciodată.

Beatriz a rămas cu ceașca în aer. Își cunoștea destul de bine fata ca să știe că era o hotărâre irevocabilă. Strălucirea din ochi și tonul vocii îi spuneau că alergia nu era provocată de amor, ci avea o altă cauză. A trecut în revistă ultimele zile și a dedus că în viața lui Irene se petrecea ceva anormal. Nu mai avea orarul ei obișnuit, pleca ziua și se întorcea ruptă de oboseală și cu mașina plină de praf, renunțase la fustele gitane și la mărgelele de

ghicitoare și se îmbrăca băiețește, aproape că nu mai mânca și noaptea se trezea strigând; cu toate astea, Beatriz n-a făcut nicio legătură între aceste semne și evenimentele de la mina din Los Riscos. A vrut să afle mai multe, însă fică-sa și-a terminat cafeaua în picioare și a plecat spunând că are un reportaj în afara orașului și că se întoarce seara târziu.

— E doar vina fotografului, sunt sigură, a spus Beatriz după plecarea ei.

— Inima poruncește picioarelor, a decretat Rosa.

— I-am cumpărat o zestre de prințesă și uite cu ce veste îmi vine! Atâția ani a vorbit cu Gustavo și ea se ceartă în ultimul minut!

— Tot răul spre bine, conită.

— Rosa, chiar nu te mai suport! și a ieșit trântind ușa.

Rosa nu i-a spus ce văzuse cu o seară înainte, când căpitanul se întorsese după multe luni de absență și duduia Irene îl primise ca pe un necunoscut; mi-a fost de-ajuns să-i văd fața ca să știu că adio rochie de mireasă și adio visul meu de a crește la bătrânețe plozi bălai cu ochi albaștri. Omul propune și Dumnezeu dispune. Dacă o muiere îi întinde logodnicului obrazul la sărutat și nu gura, chiar și un orb vede că s-a terminat cu amorul; dacă-l conduce în salon, se așază cât mai departe și stă și se uită la el fără o vorbă înseamnă că o să-i spună verde-n față exact ce i-a spus și ea: îmi pare rău, dar n-o să mă mărit cu tine fiindcă iubesc pe altcineva; chiar așa i-a zis și el n-a mai spus nimic, sărăcuțul, mi-e și milă, se înroșise tot și îi tremura bărbia ca unui copil care stă să plângă, eu am văzut totul prin crăpătura ușii, nu din curiozitate, Doamne ferește, dar am și eu dreptul să cunosc ce probleme are fetița, altfel cum s-o ajut? Nu degeaba am îngrijit-o și-am iubit-o mai mult decât mă-sa. Mi s-a strâns inima când l-am văzut pe băiatul ăsta cum stătea pe marginea canapelei, cu

pachetele cu cadouri, cu părul proaspăt tuns și neștiind ce să facă cu amorul pe care-l adunase în toți anii ăștia pentru Irene; arăta bine, chipeș, elegant și înalt ca un prinț, bine îmbrăcat ca de obicei, drept ca o coadă de mătură, un domn, ce mai, dar la ce i-a folosit dacă fata nu se uită la chestiile astea, mai ales acum, când e amorezată de fotograf; crevetele care doarme e luat de val, Gustavo nu trebuia să plece și s-o lase singură cu lunile. Eu nu-i înțeleg pe ăștia de-acum, pe vremea mea nu era atâta libertate și toate mergeau cum trebuie: muierea să stea acasă și să tacă. Fetele așteptau și brodau la cearșafuri și nu mergeau pe motocicletele bărbaților cocotate în spatele lor, asta trebuia să-i spună căpitanul în loc să plece așa de liniștit; eu m-am prins de la început și i-am zis: ochii care nu se văd se uită, dar nu m-au luat în seamă, s-au uitat la mine cu milă, de parcă aș fi fost o proastă, da numai proastă nu sunt, dracul știe mai multe că-i bătrân, nu că-i drac. Cred că Gustavo și-a dat seama că era pe fărâș și că nu mai avea ce face, că amorul lor era mort și îngropat. Îi transpirau mâinile când a pus pachetele pe masă; a întrebat dacă era sigură, a ascultat răspunsul și a plecat fără să se uite înapoi și fără să întrebe cum îl cheamă pe rival, ca și cum ar fi bănuir că nu putea fi altul decât Francisco Leal. Iubesc pe altcineva, doar atât a spus Irene și pesemne c-a fost destul. Destul ca să facă țândări o logodnă ce dura nici eu nu mai știu de câți ani. Iubesc pe altcineva, a spus fetița mea și ochii îi erau plini de o lumină pe care nu i-o cunoșteam.

După o săptămână, știrea despre Los Riscos făcuse loc alteia, măturată de râvna de a hrăni curiozitatea publicului cu alte grozavii. Exact cum pronosticase generalul, scandalul începea să fie uitat, nu mai ocupa prima pagină a ziarelor, dănuia doar în paginile câtorva reviste de opoziție de circulație restrânsă. Astfel că Irene s-a hotărât să caute dovezi și amănunte pentru a menține

interesul, sperând că opinia populară va fi mai tare decât frica. Să-i dea la iveală pe asasini și să descopere numele celor uciși a devenit pentru ea o obsesie. Știa că un pas greșit sau un ghinion puteau s-o coste viața, dar nu admitea ca faptele să fie uitate cu ajutorul cenzurii și complicității justiției. Deși îi promisese lui Francisco să stea deoparte, a căzut pradă propriei exaltări.

— A sunat pe sergentul Faustino Rivera ca să-l invite să prânzească împreună pentru că, a pretextat Irene, avea de făcut un reportaj despre accidentele rutiere, știind bine la ce riscuri se expune, drept care n-a spus nimănui unde se duce, având senzația că face un pas temerar dar inevitabil. Ezitarea cu care acesta a dat curs invitației a convins-o că și pentru el morții din mina de la Los Riscos reprezentau un coșmar pe care simțea nevoia să-l împărtășească.

Și-au dat întâlnire la două străzi de piața centrală a localității, la același birt unde se cunoscuseră. Mirosul de carne friptă pe jar se revărsa pe străzile din jur. La intrare, sub copertină, omul aștepta, în civil de data asta. Irene l-a recunoscut cu greu, însă el n-o uitase și i-a făcut semn. Se mândrea cu spiritul său de observație, cu obișnuința de a reține toate amănuntele, chiar și pe cele mai mărunte, calitate indispensabilă profesiei de polițist. Și-a dat seama imediat că tânăra era schimbată și s-a întrebat de ce renunțase la brățările zăngănitoare, la fustele cu volane și la machiajul teatral al ochilor care îl impresionaseră atunci. Femeia asta cu părul strâns într-o coadă, în pantaloni de dril și cu o sacoșă mare atârnată de umăr abia mai aducea cu imaginea pe care o ținea el minte. S-au așezat la o masă discretă în fundul curții, la umbra copacilor de buganvilea.

La supa de care Irene nici nu s-a atins, sergentul a spus ceva despre statisticile accidentelor de circulație din regiune, observând-o cu coada ochiului. Și-a dat seama că

stătea ca pe ace, dar n-a lăsat-o să schimbe subiectul până n-a fost sigur de intențiile ei. Când li s-a adus purcelul de lapte auriu și crocant, pe un pat de cartofi rumeniți, cu un morcov în gură și pătrunjel verde în urechi, Irene și-a adus aminte de porcul tăiat acasă la familia Ranquileo și un nod de greață i-a urcat în gât. Avea probleme cu stomacul de când intrase în mină, cum ducea ceva la gură, revedea trupul în descompunere, simțea duhoarea aceea de neuitat, se cutremura de groază exact cum o făcuse atunci. A profitat de răgazul de liniște și a încercat să nu vadă mustățile pline de grăsime și dinții de carnivor ai invitatului ei.

— Presupun că ești la curent cu povestea morților din mină, a atacat în cele din urmă subiectul.

— Afirmativ, domnișoară.

— Se spune că printre ei se afla și Evangelina Ranquileo. Omul și-a mai turnat un pahar de vin și a mai devorat o halcă de purcel. Era sigură că ținea situația sub control: dacă Faustino Rivera n-ar fi avut intenția să vorbească nici n-ar fi venit la întâlnire. Faptul că se afla aici demonstra contrariul. L-a lăsat să mănânce, după care a apelat la trucurile ei de ziaristă și la cochetăria ei instinctivă ca să-l facă să-și dea drumul la gură.

— Pe răsculați trebuie să-i razi, scuzați cuvântul, domnișoară. E misiunea noastră și pentru noi e o mare cinste s-o îndeplinim. Civili se răsccoală cu orice pretext, nu sunt de încredere și trebuie să-i tratăm cu duritate, exact cum zice locotenentul Ramârez. Sigur, nu se pune problema să ucidem fără forme legale, asta ar fi un măcel.

— Și asta n-a fost un măcel?

Nu, nu era de acord, astea sunt calomnii ale trădătorilor de patrie, infamii ale sovieticilor menite să discrediteze guvernul domnului general, asta ar fi culmea, să pleci urechea la astfel de zvonuri; câteva cadavre găsite în fundul unei mine nu înseamnă că toți militarii sunt

asasini; el admite că or mai fi și niște fanatici, dar nu e corect să-i bagi pe toți în aceeași oală și, în plus, mai bine câteva abuzuri decât să retragi Forțele Armate în garnizoane, lăsând țara pe mâna politicianilor.

— Știți dumneavoastră ce s-ar întâmpla dacă, Doamne ferește, domnul general ar cădea? Ar veni la putere marxistii și i-ar căsăpi pe toți soldații, cu neveste și copii cu tot. Sunt cu ochii pe noi. Ne-ar omorî pe toți. Așa ne-ar răsplăti pentru că ne facem datoria.

Irene l-a lăsat să vorbească, dar la un moment dat n-a mai suportat și l-a luat din scurt:

— Auzi, lasă astea. De ce nu-mi spui sincer ce gândești? Și atunci, de parcă n-ar fi așteptat decât asta, omul a lăsat garda jos și i-a spus exact ce-i spusese înainte lui Pradelio Ranquileo despre soarta soră-sii, i-a împărtășit bănuielile pe care le rostea acum cu glas tare. A evocat dimineața fatidică în care locotenentul Juan de Dios Ramârez se întorsese la garnizoană după ce plecase cu prizoniera. Din revolverul lui lipsea un cartuș. Regulamentul spunea că trebuie înștiințat caporalul de gardă despre orice utilizare a armelor din dotare, pentru ca totul să se noteze în registrul special. În primele luni de după Pronunciamiento, i-a explicat Rivera, registrele n-au mai fost ținute în ordine, căci era cu neputință să contabilizezi toată muniția trasă din puști, carabine și revolve, dar imediat ce lucrurile au reintrat în normalitate s-au întors la rutina obișnuită. Așa că explicația locotenentului a fost că trăsesese într-un câine turbat. Iar în Registrul de Gardă a scris că fata fusese eliberată la șapte dimineața, la cererea ei.

— Ceea ce nu-i adevărat, domnișoară, dacă mă uit în carnetul meu de notițe, a mai spus el, cu gura plină, întinzându-i o agendă cu copertile terfelite. Uitați, aici notez totul, scrie și că ne întâlnim astăzi, scrie și ce-am vorbit acum două săptămâni, vă amintiți? Eu nu uit nimic,

totul e scris aici.

Irene a luat carnetul în mână și i s-a părut greu ca o piatră. S-a uitat îngrozită, presentimentul era mult prea limpede. A fost gata să-l roage să distrugă agenda, dar a renunțat, încercând să se stăpânească și să se poarte rațional. În ultimele zile prea multe impulsuri o făcuseră să se îndoiască de propria-i judecată.

Sergentul i-a spus apoi că locotenentul Ramârez își semnase declarația și îi ordonase caporalului Ignacio Bravo să contrasemneze. Nu spusese că în timpul nopții o dusesse cu el pe Evangelina Ranquileo și nimeni nu l-a întrebat, că doar știa că de repede se înfurie și n-aveau niciun chef să ajungă în carceră, precum Pradelio.

— Era băiat bun Ranquileo ăsta, a mai spus sergentul.

— Era?

— Păi, se zice că a murit.

Irene și-a înăbușit un strigăt de dezamăgire. Vestea asta îi strica planurile: pasul următor era să-l găsească pe Pradelio și să-l convingă să se prezinte la tribunal. Pesemne că era singurul martor al celor petrecute la Los Riscos dispus să depună mărturie împotriva locotenentului și să relateze crimele, căci dorința de a-și răzbuna sora i-ar fi învins teama de consecințe. Sergentul i-a spus că se zvonea că Pradelio căzuse într-o râpă din munți, deși, sincer să fie, nu credea, pentru că nimeni nu văzuse cadavrul. Destupând cea de-a doua sticlă de vin, Rivera își lepădase de-acum orice suspiciune și dădea frâu liber bănuielilor: pe primul loc vine patria, dar în cazul de față nu se pune și e mai importantă justiția, zic eu, chiar dacă ar fi să mă amenințe, să-mi pierd slujba și să mă întorc la plug ca frații mei. Sunt hotărât să merg până la capăt, să merg la tribunal, să jur pe drapel și pe Biblie, să spun presei adevărul. De-aia am notat totul în carnet: data, ora, toate amănuntele. Tot timpul îl port sub cămașă, îmi place

să-l simt la piept, chiar și când dorm, că odată au vrut să mi-l fure. Însemnările astea valorează aur, domnișoară, reprezintă dovezi pe care alții au vrut să le șteargă, dar, așa cum v-am mai zis, eu nu uit nimic. Dacă e nevoie, am să-l arăt judecătorului, fiindcă Pradelio și Evangelina merită să li se facă dreptate, erau rudele mele...

Omul își imaginează faptele din noaptea în care a dispărut Evangelina de parcă s-ar uita la un film. Locotenentul Ramfrez conduce fluierând, mereu fluieră când e nervos; merge pe șosea și se gândește că la ora asta n-o să se întâlnească cu alte mașini, cunoaște bine zona. E un conducător prudent. La patru-cinci minute după ce iese pe poartă și îl salută cu un semn din cap pe Ignacio Bravo intră pe șoseaua principală și o ia spre nord. După câțiva kilometri o cotește pe drumul care duce la mină, un drum prost, nepavat și plin de gropi, de-aia era camioneta murdară când s-a întors. Crede că ofițerul s-a oprit cât mai aproape de mină. N-a stins farurile, pentru că avea nevoie de ambele mâini și ar fi fost incomod să țină lanterna. S-a dus în spatele vehiculului, a tras prelata și a dat cu ochii de silueta fetei. O fi rânjit strâmb, cu mutra aceea pe care subalternii lui o cunosc atât de bine și de care se tem. I-o fi dat Evangelinei părul la o parte de pe chip și o fi privit admirativ profilul, gâtul, umerii, sânii de elevă. I s-o fi părut că în ciuda vânătăilor și a rănilor era frumoasă, așa cum sunt toate fetele sub lumina stelelor. O fi simțit o căldură în vintre și o fi respirat agitat, râzând șmecherește, ce bestie sunt.

— Scuzați-mi sinceritatea, domnișoară, s-a întrerupt Rivera sugând ultimele oase.

Locotenentul i-a pipăit sânii și poate că și-a dat seama că fata mai respira. Cu atât mai bine pentru el, cu atât mai rău pentru ea. Parcă vede cum superiorul lui, blestemat să fie, scoate arma și o pune pe lada de scule lângă lanternă, cum își desface centironul de piele și își

trage fermoarul și se aruncă peste ea cu o violență inutilă, pentru că fata nu opune niciun fel de rezistență. O pătrunde grăbit, zdrobind-o de podeaua metalică a camionetei, o zgârie, o mușcă pe copila strivită sub greutatea celor optzeci de kile ale lui, plus curelele uniforme și cizmele grele, redobândind astfel orgoliul de mascul pe care ea i-l făcuse praf în duminica aceea în curtea casei. Sergentul Rivera se gândește la toate astea și i se face rău, căci are o fiică de aceeași vârstă ca Evangelina. După ce-a terminat, pesemne că s-a odihnit culcat peste prizonieră până a văzut că aceasta nu mai făcea nicio mișcare, nu se văita și ținea ochii deschiși către cer, parcă mirată că murise. Abia atunci și-a aranjat ținuta, a luat-o de picioare și a trântit-o pe pământ. Și-a luat lanterna și arma, a îndreptat fasciculul luminos spre capul ei, a apucat pistolul, l-a armat și a tras de aproape, amintindu-și dimineța de demult când, cu un gest similar, aplicase tirul de grație primului său împușcat. Cu târnăcopul și cazmaua a degajat gura minei, a tras acolo leșul învelit în poncho, l-a târât spre tunelul din dreapta, l-a acoperit cu resturi și pietre și a ieșit. Înainte de plecare a baricadat la loc intrarea în mină și a bătătorit cu piciorul pământul ca să acopere pata de sânge și creierii risipiți, apoi a căutat cartușul pe care și l-a pus în buzunar ca să-i fie dovadă la controlul muniției, conform regulamentului. Probabil că atunci a inventat și povestea cu câinele turbat. A împăturit prelata, a pus-o în spate, lângă unelte, și-a pus pistolul în toc și a aruncat o ultimă privire ca să fie sigur că nu lăsase urme. S-a urcat la volan și s-a întors. Fluiera.

— Cum vă spuneam, domnișoară, fluiera întruna când era nervos. Recunosc că n-am dovezi pentru ce v-am povestit, dar aş putea să jur pe amintirea sfintei de maică-mea, odihnească-se în pace, că așa s-au petrecut lucrurile.

— Cine sunt ceilalți morți din mină? Cine i-a ucis?

— Nu știu. Întrebați țăranii din zonă. Pe aici au

dispărut cam mulți. Duceți-vă la alde Flores...

— Ești sigur că ai curaj să repeți la proces tot ce mi-ai spus?

— Da. Sunt sigur. Expertiza balistică și autopsia Evangelinei vor dovedi că am dreptate.

Irene a plătit nota, și-a pus pe furie reportofonul în geantă și și-a luat la revedere de la invitatul ei. În timp ce-i strângea mâna a cuprins-o aceeași senzație nelămurită de neplăcere pe care o simțise când atinsese carnetul de notițe. N-a putut să se uite în ochii lui.

Sergentul Faustino Rivera n-a mai apucat să dea declarație în fața judecătorului; în aceeași seară a fost călcat de o camionetă albă care a fugit de la locul accidentului, lăsându-l mort pe loc. Singurul martor ocular, caporalul Ignacio Bravo, a declarat că totul se petrecuse foarte repede și n-apucase să vadă numărul mașinii și nici șoferul. Carnetul n-a fost găsit niciodată.

Irene a căutat locuința familiei Flores. Era o casă din lemn și plăci de zinc, la fel ca toate celelalte de pe acolo. Era o așezare de agricultori care primiseră la reforma agrară câteva hectare de pământ, care după aceea li se luaseră, rămânând doar cu micile loturi individuale. Drumul lung care unea parcelele văii fusese făcut prin muncă obștească, chiar și copiii și bătrânii dăduseră o mână de ajutor, cărând pietre. Pe acest drum veniseră mașinile militare care percheziționaseră toate casele. Aliniaseră bărbații într-un șir care nu se mai termina, aleseseră la întâmplare unul din cinci și îi împușcaseră pe loc ca învățătură de minte, trăsesseră în vite, incendiaseră fermele și plecaseră, lăsând în urmă sânge și dezastru. Erau puțini copii, căci bărbații lipseau de mult din cămine. Puținii nou-născuți erau primiți cu bucurie și erau botezați cu numele morților, spre aducere aminte.

Ajunsa acolo, Irene a crezut că se găsea în fața unei case părăsite, atât de jalnică și de tristă era. A strigat, nu i-

a răspuns nici măcar lătratul unui câine. Era gata să plece când, de după copaci, a apărut o femeie cenușie, care se confunda cu peisajul și care i-a spus că doamna Flores și fiică-sa erau la piață să vândă legume.

La câțiva pași de centrul localității Los Riscos se afla piața, cu zarva și explozia ei de culori. Irene a căutat printre stivele de fructe de sezon, caise, pepeni galbeni și verzi, a străbătut labirinturi de legume proaspete, munți de cartofi și porumb fraged, gherete unde se vindeau pinteni, hamuri și pălării de paie, grămezi de ceramică roșie și neagră, cuști cu iepuri și găini, totul într-o larmă asurzitoare de voci care-și strigau marfa sau se tocmeau. Mai încolo erau raioanele de carne, mezeluri, pescărie, scoici, brânzeturile, un desfrâu de mirosuri și savori. A străbătut piața încet, delectându-se cu ochii, amușinând miresmele pământului și ale mării, oprindu-se să guste primii struguri, o căpșună coaptă, o scoică vie în cochilia ei de sidef, o plăcintă făcută chiar de cea care o vindea. Fascinată, i-a trecut prin minte că nimic rău nu se putea întâmpla într-o țară atât de bogată ca aceasta. Dar când a dat într-un târziu de Evangelina Flores și-a amintit de ce se afla acolo.

Fata semăna atât de mult cu Digna Ranquileo că Irene s-a simțit imediat în largul ei, de parcă ar fi cunoscut-o bine, de multă vreme. La fel ca maică-sa și toți frații săi, avea părul drept și negru, tenul alb și ochii întunecați. Scurtă în picioare, robustă, energică și sănătoasă, se mișca vioi și vorbea simplu și apăsător, însoțindu-și vorbele cu gesturi ample. Se deosebea de maică-sa Digna prin firea jovială și aplombul cu care-și spunea părerile fără frică. Părea mai mare, mai matură și era mult mai dezvoltată decât cealaltă Evangelina, cea care-i luase locul din greșeală și murise în locul ei. Suferințele adunate în cei cincisprezece ani de viață, în loc s-o marcheze și s-o facă să se resemneze, îi conferiseră și

mai multă vitalitate. Când zâmbea, chipul cu trăsături grosolane se transforma și începea să-i strălucească. Era bună și drăgăstoasă cu mama adoptivă, pe care o trata cu un aer protector, de parcă ar fi vrut s-o apere de alte necazuri. Aveau o prăvălie micuță unde-și vindeau produsele ce rezultau din cultivarea grădinii.

Stând pe un scăunel de răchită, Evangelina și-a început istorisirea. Familia ei fusese mai lovită decât altele, căci la puțin timp după prima venire a soldaților s-au trezit cu poliția peste ei. Între timp, băieții care supraviețuiseră se lămuriseră că n-avea niciun sens să-i caute pe cei care fuseseră arestați și că era periculos chiar și să vorbești de ei. Numai că fata avea un suflet neîmblânzit. Aflând că în mina din Los Riscos fuseseră descoperite cadavre, a sperat să afle vești despre tatăl și frații ei adoptivi, drept care a vorbit deschis cu această ziaristă necunoscută, în timp ce mama ei stătea retrasă și tăcută, privind-o neîncrezătoare pe Irene.

— Alde Flores nu sunt părinții mei buni, dar m-au crescut și îi iubesc ca și cum ar fi, a lămurit-o fata.

Știa exact când le intrase nenorocirea în casă. Într-o zi de octombrie, acum cinci ani, pe drumul comunității apăruse un jeep al poliției, care se oprise în fața casei lor. Veneau să-l aresteze pe Antonio Flores. Se nimerise ca Pradelio să îndeplinească ordinul. A bătut la ușă, roșu de rușine, căci de familia asta îl legau niște fire la fel de puternice precum cele de sânge. Politicos, a explicat că era vorba de un interogatoriu de rutină, l-a lăsat să-și pună haina și l-a dus la mașină fără să-l atingă. Soția și copiii l-au văzut pe patronul viei Los Aromos așezat pe scaunul de lângă șofer și s-au mirat, n-avuseseră niciodată probleme cu el, nici chiar în epoca tumultuoasă a reformei agrare, așa că nu puteau pricepe motivul delațiunii. După ce l-au ridicat pe Antonio Flores, au venit vecinii să-i mângâie și casa s-a umplut. Au fost destui martori când, o jumătate de

oră mai târziu, a apărut o camionetă plină de gărzi înarmate. Au coborât cu manevre de luptă și strigăte de abordaj, apoi i-au încolțit pe cei patru frați mai mari. Loviți, zăpăciți, luați aproape târâș, au fost urcați în mașină și duși au fost. Martorii au fost uluiți de atâta brutalitate, pentru că niciunul dintre frați nu avea antecedente politice și singura lor vină cunoscută era că se înscriaseră în sindicat. Unul nici măcar nu locuia acolo, era muncitor pe un șantier de construcții din capitală și tocmai venise în vizită acasă. Țăranii și-au zis că era vorba de o greșală și s-au apucat să-i aștepte. Îi cunoșteau pe polițai, știau cum îi cheamă pe toți, erau din zonă și merseseră la aceeași școală. Pradelio Ranquileo nu făcuse parte din cel de-al doilea grup, presupuneau că rămăsese în garnizoană să-l păzească pe Antonio Flores. S-au dus mai târziu la el, după orele de serviciu, ca să se lămurească, dar n-au putut afla nimic, băiatul cel mare al familiei Ranquileo era mut ca peștele.

— Până atunci trăisem liniștiți. Eram oameni muncitori și nu ne lipsea nimic. Tata avea un cal bun, făcea economii ca să cumpere un tractor. Dar după ce ne-au căzut pe cap autoritățile toate s-au schimbat.

— Ghinionul îl porți în sânge, a șoptit mama Evangelinei, gândindu-se că mina blestemată îi înghițise poate pe șase dintre ai ei.

— Au căutat. Luni de zile au mers pe drumul pe care-l făceau toți cei care-și căutau dispăruții. Au întrebat peste tot, fără niciun rezultat, au fost sfătuiți să-i socotească morți și să semneze o declarație legală, astfel ar fi avut dreptul la alocație de copil orfan și de văduvă. Ai să-ți găsești alt soț, cucoană, arăți încă bine, i-au spus. Formalitățile erau de durată, complicate și scumpe. Și-au topit toate economiile și s-au îndatorat. Hârtiile se rătăceau prin birourile din capitală, timpul trecea, speranța se topea ca un desen decolorat. Copiii rămași în

viață s-au văzut siliți să părăsească școala și să caute de lucru pe la fermele din vecini, dar n-au fost primiți pentru că erau suspecti. Așa că și-au adunat trei boarfe și au plecat unde nu se știa nimic de nenorocirea lor. Familia s-a risipit, n-au rămas decât femeia și Evangelina cea schimbată. Care avea zece ani când îi ridicaseră tatăl și frații adoptivi. De câte ori închidea ochii, revedea clipa când fuseseră târâți, plini de sânge. I-a căzut părul, a slăbit, umbla ca somnambulă și parcă plutea cu capul în nori, copiii râdeau de ea la școală. Ca s-o scoată din locul plin de amintiri rele, doamna Flores a trimis-o în alt sat, la un unchi, negustor prosper de lemne și cărbuni, care putea să-i ofere o viață mai bună, dar fata n-a suportat lipsa dragostei materne și starea i s-a înrăutățit. Au adus-o acasă, la ce mai rămăsese din căminul ei. O vreme a fost la fel de nemângâiată, dar la doisprezece ani i-a venit ciclul, s-a scuturat de tristețe, s-a maturizat rapid și într-o bună zi era ditamai femeia. A ei a fost ideea să vândă calul și să-și facă o tarabă de legume în piața din Los Riscos, a ei hotărârea de a nu mai trimite haine, mâncare și bani prin intermediul militarilor rudelor dispărute, pentru că în tot acest timp nu avuseseră nicio dovadă că mai erau vii. Muncea zece ore pe zi, la tarabă încă șase, căra legumele și fructele, până să se prăbușească extenuată în pat, învăța după caietele pregătite de învățătoare, ca o favoare specială. N-a mai plâns, a început să vorbească la trecut despre tatăl și frații ei, pentru ca maică-sa să se obișnuiască treptat cu ideea că n-avea să-i mai vadă.

Când s-a deschis mina, era și ea în mulțimea din spatele soldaților, cu panglica neagră legată de braț. A văzut de departe sacii galbeni, și-a mijit ochii încercând să descopere vreun indiciu. Cineva a vorbit de imposibilitatea de a identifica un cadavru în absența cercetării danturii și a fiecărui rest de haine și de os, însă ea era convinsă că, dacă i-ar fi văzut de aproape, inima i-ar fi spus dacă era

vorba de ai ei.

— Mă puteți duce acolo unde sunt ținuți acum? a întrebat-o pe Irene.

— N-o să fie ușor, dar am să fac tot posibilul.

— De ce nu ni-i dau acasă? Nu vrem decât să aibă un mormânt în care să se odihnească liniștiți, unde să le ducem flori, să ne rugăm, să stăm cu ei în sămbăta morților...

— Știi cine ți-a arestat tatăl și frații? a întrebat-o Irene.

— Locotenentul Juan de Dios Ramirez cu nouă oameni din subordine, a răspuns Evangelina Flores fără ezitare.

La treizeci de ore după moartea sergentului Faustino Rivera, Irene a fost ciuruită de gloanțe chiar în ușa redacției. Pleca de la serviciu, era târziu, o mașină staționată pe trotuarul opus a pornit, a accelerat, a trecut prin fața ei ca un vânt fatidic, slobozind o rafală de pistol-mitralieră în direcția ei, apoi s-a pierdut în trafic. Irene a simțit o lovitură teribilă în centrul ei vital și nici n-a știut ce i se întâmplase. S-a prăbușit fără un sunet. Plămânii i s-au golit de aer și durerea a cuprins-o în totalitate. A avut o clipă de luciditate, a apucat să simtă balta de sânge care se întindea în jurul ei, după care a adormit.

Portarul și cine mai era pe acolo nu și-au dat nici ei seama ce se petrecuse. Au auzit împușcăturile, dar nu le-au identificat, au crezut că era zgomot de motor sau că trecea un avion; apoi au văzut-o și au dat fuga s-o salveze. Zece minute mai târziu era într-o ambulanță cu sirena în funcțiune și toate farurile aprinse. Avea nenumărate găuri de glonț în burtă, din care viața i se scurgea cu bulbuci.

Francisco Leal a aflat din întâmplare după două ore, sunând acasă la ea ca s-o invite la cină, căci nu se mai văzuseră între patru ochi de câteva zile și ardea de dor. Plângând la telefon, Rosa i-a dat vestea. A fost noaptea cea

mai lungă din viața lui. A petrecut-o alături de Beatriz pe o bancă de pe culoarul clinicii, în fața secției de terapie intensivă, unde iubita lui se zbătea în umbrele agoniei. După o operație care durase ore întregi, nimeni nu mai avea speranțe că avea să scape. Conectată la vreo șase tuburi și sârme nu știa că moartea stătea la pândă.

Chirurgii o spintecaseră de sus până jos și îi cercetaseră toate viscerele, găsind mereu alte orificii care trebuiau cusute. Au băgat în ea litri de sânge și ser, au îndopat-o cu antibiotice, în fine, au crucificat-o pe un pat cu supliciul permanent al sondelor, ținând-o sedată în ceața inconstienței ca să poată suporta martiriul. Francisco a reușit s-o vadă câteva minute, grație medicului de gardă, căruia i se făcuse milă de durerea lui. Era goală și străvezie, parcă plutind în lumina albă și difuză a sălii de reanimare, cu respiratorul conectat de trahee, cabluri care o legau de un monitor cardiac pe care un semnal imperceptibil păstra speranța, la fel de albă ca cearșaful, cu două pete vineții pe ochi și un munte de bandaje pe pântec, din care ieșeau tentaculele drenelor abdominale. Un strigăt mut i-a murit în piept lui Francisco.

— E doar vina ta! De când ai apărut în viața ei au început și problemele! l-a acuzat Beatriz de cum a dat ochii cu el.

Era distrusă, nu se mai controla. Francisco a avut o pornire de simpatie: era prima dată că o vedea fără artificii, vie, umană, îndurerată, apropiată. Femeia s-a lăsat să cadă pe bancă și a plâns îndelung. Nu pricepea. Voia să creadă că fusese un delict de drept comun, așa cum spusese poliția, căci nu suporta ideea că fică-sa ar putea fi urmărită din motive politice. Habar n-avea de participarea ei la descoperirea cadavrelor din mină și refuza să creadă că se amesteca în afaceri dubioase împotriva autorităților. Francisco a adus două cani cu ceai, l-au băut în tăcere, stând unul lângă altul, uniți în aceeași senzație de sfârșit

de lume.

Ca atâtea alții în timpul guvernării precedente, Beatriz Alcántara ieșise și ea în stradă bătând în cratiță în semn de protest. A fost de partea puciului militar, căci i se părea de o mie de ori preferabil unui regim socialist, iar când Palatul Prezidențial fusese bombardat din avion, destupase o sticlă de șampanie ca să sărbătorească. Ardea de fervoare patriotică, însă entuziasmul nu i-a fost atât de mare încât să-și doneze bijuteriile la fondul de reconstrucție națională, de teamă să nu le vadă mai apoi la gâtul nevestelor de colonei, așa cum spuneau gurile rele. Se obișnuise cu noul sistem de parcă s-ar fi născut cu el și învățase să nu vorbească despre ce nu era bine să știi. Această ignoranță o făcea să fie liniștită, în noaptea de la spital, Francisco a fost pe punctul de a-i vorbi de Evangelina Ranquileo, de morții de la Los Riscos, de miile de victime și de propria ei fiică, dar i-a fost milă. N-avea rost să-i distrugă tocmai în clipele astea grele schemele care o susținuseră până acum. S-a mulțumit s-o întrebe de copilăria și adolescența lui Irene, ascultând mici povești, cerând amănunte, cu interesul îndrăgostitului pentru orice are legătură cu aleasa inimii lui. Au vorbit de trecut și orele s-au scurs, printre confidențe și lacrimi.

De două ori în noaptea aceea de groază Irene s-a aflat atât de aproape de moarte, că a fost o adevărată performanță readucerea ei printre cei vii. În timp ce medicii se chinuiau să-i repornească inima cu șocuri electrice, Francisco a crezut că-și pierde mințile și se întoarce la epoca cea mai veche, a peșterilor, a întunericului, a ignoranței și a terorii. A văzut cum în jurul lui Irene se adună forțe malefice care o târăsc spre umbră, i-a trecut prin minte că numai magia, hazardul sau o intervenție divină puteau s-o salveze. Și-a dorit să se poată ruga, dar cuvintele învățate de la mama lui în copilărie nu i-au venit pe buze. Întors pe dos, a încercat s-o salveze prin

puterea dragostei. A exorcizat fatalitatea cu amintirea pasiunii, a opus întunericului lumina întâlnirii lor. S-a rugat pentru o minune, a dorit să-i transmită propria sa sănătate, sângele și sufletul, doar să trăiască. I-a repetat numele de mii de ori, a implorat-o să nu se dea bătută, să lupte, i-a vorbit de pe banca de pe culoar, a plâns, i-a spus că era copleșit de secolele în care o așteptase, o căutase, o dorise și o iubise, și-a amintit pistruii ei, picioarele atât de pure, culoarea ochilor, parfumul hainelor, mătasea pielii, linia taliei, râsul cristalin și abandonul calm cu care se odihnea în brațele lui după dragoste. A stat așa ca un nebun, murmurând neauzit și suferind nespus, până când s-a luminat de ziuă, spitalul s-a trezit, a auzit uși izbinduse, lifturi, pași în papuci, instrumente trântite pe tăvi de metal și bătăile propriiei sale inimi înnebunite; atunci a simțit mâna lui Beatriz Alcántara pe a lui și și-a amintit că era și ea acolo. S-au uitat unul la altul epuizați. Orele trecuseră la fel peste ei. Ea avea chipul răvășit, nici urmă de machiaj, cicatricele fine ale chirurgiei estetice se vedeau limpede, avea ochii umflați, părul ud de sudoare și bluza mototolită.

— O iubești, fiule?

— Mult de tot.

Atunci s-au îmbrățișat. Găsiseră, în sfârșit, un limbaj comun.

Trei zile a rătăcit Irene Beltrán la granițele morții, la capătul cărora a ieșit din inconștiență și a implorat din priviri să fie lăsată să lupte singură sau să moară demn. I-au scos respiratorul și, încet-încet, aerul s-a stabilizat în plămâni, sângele și-a reluat ritmul în vene și a fost dusă într-o rezervă unde Francisco Leal putea să stea cu ea. Era răpusă de medicamente, pradă coșmarurilor, dar știa că el era acolo și dacă pleca puțin îl chema cu un glas slab, ca de nou-născut.

După-masă a venit și Gustavo Morante la spital.

Aflase din știrile poliției, care publicaseră evenimentul cu multă întârziere, printre alte delikte sângeroase și dând de înțeles că fusese o faptă comisă de delincvenții de drept comun. Doar Beatriz a crezut versiunea asta, tot așa cum crezuse că percheziția pe care i-o făcuseră acasă era o extravaganță a poliției. Însă căpitanul n-avea astfel de îndoieli. A făcut rost de o permisie și a venit de la garnizoană direct la spital, ca să-și vadă fosta logodnică. A venit în civil, conformându-se unei recomandări a înaltului Stat-major care nu dorea uniforme pe stradă, pentru a se evita impresia de țară sub ocupație. A bătut la ușa rezervei și i-a deschis Francisco, surprins să-l vadă tocmai pe el. S-au măsurat din ochi, încercând să-și ghicească intențiile, dar un suspin al lui Irene i-a făcut să se repeadă la patul ei. Imobilă pe patul înalt, Irene semăna cu o domniță de marmură albă sculptată pe propriul ei sarcofag. Doar pletele învolburate păstrau ceva lumină. Din brațe îi ieșeau ace și sonde, respira abia perceptibil, ținea ochii închiși și sub pleoape se străvedeau umbre întunecate. Gustavo Morante a fost cuprins de un sentiment de oroare și l-a apucat tremuratul în fața femeii de a cărei prospețime se îndrăgostise și care devenise un corp chinuit, gata să se evapore în aerul ireal al încăperii.

— O să trăiască? a bâiguit.

Francisco o veghea de câteva zile și nopți, se obișnuise să descifreze cele mai vagi semne de însănătoșire, îi număra suspinele, îi măsura visele, îi observa micile gesturi. Era fericit că respira singură și că-și mișca ușor vârfurile degetelor, dar și-a dat seama că pentru căpitan, care nu asistase la perioada de agonie, imaginea reprezenta o lovitură nemiloasă. Și nu l-a mai văzut ca pe un ofițer, ci ca pe un bărbat care suferea pentru femeia pe care o iubea și el.

— Vreau să știu ce s-a întâmplat, l-a rugat Morante, lăsând capul în jos, distrus.

Francisco i-a povestit, neomițând propria sa participare la descoperirea cadavrelor, sperând ca dragostea pentru Irene să fie mai puternică decât atașamentul față de uniformă. Chiar în ziua atentatului, mai mulți bărbați înarmați năvăliseră în casa lui Irene, răsturnând totul în cale, spintecând pernele, spărgând flacoanele cu cosmetice și vărsând oalele din bucătărie pe jos. I-au confiscat reportofonul, notițele, agenda și carnetul cu adrese. La plecare au împușcat-o pe cățeaua Cleo, lăsând-o într-o baltă de sânge. Beatriz nu era acasă, o veghea pe un culoar de spital pe fiica ei muribundă. Rosa încercase să-i oprească, dar primise un pat de pușcă în piept, care o lăsase fără glas și fără aer, iar după ce oamenii au plecat a luat cățeaua în șorț ca să nu moară singură. Au mai aruncat o privire și prin „Vrerea Domnului”, semănând panica printre interni și îngrijitoare, dar s-au retras repede, după ce și-au dat seama că bătrânii îngroziți se aflau la marginea vieții, deci și a politicii. În dimineața următoare au percheziționat redacția și au luat tot ce se afla pe biroul lui Irene, inclusiv panglica vechii sale mașini de scris și foile de indigo folosite. Francisco i-a mai relatat căpitanului cazul Evangelinei Ranquileo, moartea inoportună a sergentului Rivera, dispariția lui Pradelio și a familiei Flores, masacrarea țăranilor, i-a spus de locotenentul Juan de Dios Ramirez și de toate, lepădând prudența care-i fusese ca o a doua piele atâția ani. Și-a revărsat furia adunată de-a lungul anilor de tăcere și i-a arătat cealaltă față a guvernului pe care ofițerul n-o vedea, căci se găsea în afara cercului -, cu torturații, morții, săracii lipiți pământului și bogătașii care-și împărțeau țărișoara precum o afacere în plus, în timp ce căpitanul, amuțit și alb la față, asculta ceea ce altă dată n-ar fi admis în ruptul capului să se rostească în prezența sa.

În mintea lui, cuvintele lui Francisco se ciocneau de cele învățate la cursurile academiei militare. Era pentru

prima dată că se găsea alături de victimele regimului, nu de cei ce exercitau puterea absolută, și era lovit unde-l durea mai tare: victima era fata adorată, nemișcată între cearșafuri, care făcea ca inima să-i bată ca un clopot care sună a mort. Nu încetase nicicând s-o iubească și niciodată n-o iubise mai mult ca acum, când deja o pierduse. Și-a amintit de anii în care crescuseră împreună și de planurile lui de a se căsători cu ea și de a o face fericită. Tăcut, i-a spus tot ce nu avusese ocazia să-i spună mai înainte. I-a reproșat că nu avusese încredere în el; de ce nu-i spusese? Ar fi ajutat-o, ar fi deschis cu mâinile lui blestemata aia de mină, nu numai ca să fie cu ea, dar și pentru onoarea Forțelor Armate. Crimele astea nu trebuiau să rămână nepedepsite, în cazul ăsta societatea s-ar duce de râpă și-atunci de ce-au mai luat armele ca să răstoarne guvernul precedent acuzându-l de ilegalitate, dacă ei înșiși exercitau puterea în afara legii și a moralei? Răspunzători pentru aceste fapte sunt câțiva ofițeri care merită pedepsiți, dar Armata rămâne pură și neatinsă, Irene, în ea sunt mulți bărbați ca mine, gata să lupte pentru adevăr, să scoată la lumină gunoiul, ba chiar să-și dea viața pentru patrie, dacă e nevoie. M-ai trădat, iubirea mea, poate că nu m-ai iubit niciodată așa cum te-am iubit eu, de aceea nu mi-ai dat prilejul să-ți dovedesc că nu sunt complice la barbaria asta, că am mâinile curate și că am acționat mereu cu intenții bune, doar mă cunoști; în timpul Pronunciamento-ului am fost la Polul Sud, treaba mea e computerul, calculele, arhivele confidentiale, strategia, n-am tras cu arma din dotare decât la exercițiile de tir. Credeam că țara asta are nevoie de o pauză politică, de ordine și disciplină ca să învingă mizeria. Cum să-mi imaginez că poporul ne urăște? Ți-am zis de atâtea ori, Irene, e un proces dur, dar vom depăși criza. Deși acum parcă nu mai sunt așa de sigur, poate că e cazul să ne retragem în garnizoane și să reinstaurăm democrația. Unde eram eu oare de n-am văzut

realitatea? De ce nu mi-ai spus la timp? De ce trebuia să fii lovită de gloanțe ca să mi se deschidă ochii, de ce-ai plecat lăsându-mă cu dragostea asta nemărginită și cu toată viața înaintea fără tine? Tu de mică ai căutat numai adevărul, de asta te iubesc atât, de asta ești acum aici, murind încet.

A stat așa îndelung, uitându-se la Irene. Lumina ferestrei s-a dus, încăperea s-a întunecat treptat, atenuând conturul obiectelor, făcând ca rănita să devină o umbră întinsă pe pat. Morante își lua rămas-bun, convins că n-avea să mai iubească pe nimeni ca pe ea și adunându-și puterile pentru ce trebuia să facă. S-a aplecat și i-a sărutat buzele crăpate, păstrând clipa, gravându-și în amintire chipul acesta chinuit, aspirând mirosul de medicamente care o învăluia, ghicindu-i silueta fină, atingându-i părul neîmblânzit. Când a părăsit camera, Logodnicul Morții avea ochii uscați, privirea împietrită și inima hotărâtă. Avea s-o iubească veșnic și n-o va mai vedea niciodată.

— Să n-o lăsați singură, că or să vină să termine treaba. Eu nu pot s-o apăr. Trebuie scoasă de aici și ascunsă, au sunat cuvintele lui.

— Bine, a răspuns Francisco.

Și-au strâns mâinile îndelung, cu putere.

Progresele ei au fost foarte lente, părea că n-o să se restabilească niciodată total, avea dureri mari. Francisco s-a apucat s-o îngrijească cu aceeași atenție pe care o dovedise când făceau dragoste. Nu se mișca de lângă ea cât era ziua de lungă, iar noaptea se întindea pe o canapea pusă lângă pat. În mod normal avea un somn liniștit și adânc, dar acum își ciulea urechile ca un animal la pândă. Se trezea imediat dacă ea – și modifica ritmul respirației, se mișca sau gemea.

În acea săptămână au încetat s-o alimenteze intravenos și i-au adus o farfurie cu supă. Francisco o hrănea cu lingura, cu sufletul îndoit. Ea și-a dat seama că era speriat și i-a zâmbit cum nu mai făcuse de mult, cu

cochetăria aceea care-l cucerise pe loc. Înnebunit de fericire, a Țopăit pe culoarele clinicii, a ieșit în stradă, a traversat printre mașinile care treceau și s-a trântit pe spațiul verde din mijlocul pieței. Digul emoției stăpânite atâtea zile s-a rupt și a început să râdă și să plângă în același timp, spre uimirea dădacelor și pensionarilor care se plimbau la soare. Acolo l-a găsit mama lui și s-au bucurat împreună. Hilda petrecea multe ore tricotând lângă Irene și încercând să se obișnuiască cu gândul că și mezinul avea s-o părăsească și că viața nu va mai fi la fel, nici pentru el, nici pentru femeia pe care o iubea. La rândul său, profesorul Leal îi adusese concertele preferate și-i umpluse camera cu muzică, pentru a o ajuta să-și redobândească bucuria de a trăi. O vizita în fiecare zi, îi povestea tot felul de istorioare amuzante, fără să pomenească de războiul din Spania, de trecerea sa prin lagărul de concentrare, de asprimea exilului sau de alte subiecte dureroase. Îi era atât de dragă, încât admitea fără să-și piardă buna dispoziție chiar și prezența lui Beatriz Alcántara.

Nu după multă vreme, Irene a făcut primii pași, sprijinită de Francisco. Paloarea chipului îi trăda durerile, totuși a cerut să i se reducă doza de calmante: voia să aibă mintea limpede și să-și recupereze interesul pentru lumea asta.

Atunci a ajuns Francisco s-o cunoască așa cum se cunoștea pe sine însuși. În lungile nopți de insomnie și-au povestit viața, și-au împărtășit toate amintirile, toate visele, toate planurile. Și-au împărtășit toate secretele și, mai presus de limitele fizice, și-au dăruit reciproc sufletul. O spăla cu buretele, îi făcea frecție cu apă de colonie, îi peria pletele încurcate, îi schimba cearșafurile, îi dădea să mănânce, îi ghicea toate nevoile. Iar cu fiecare gest, cu fiecare privire, o primea și o făcea a lui. Ea renunțase la orice urmă de pudoare, se abandona oferindu-i trupul

chinuit de boală, avea nevoie de el ca de aer și de lumină, i se părea firesc să-l aibă alături zi și noapte. Dacă părăsea încăperea, îi aștepta întoarcerea cu ochii țintă la ușă. Dacă durerea era prea mare, îi căuta mâna și îi șoptea numele, cerând ajutor. Toate barierele căzute au creat între ei o legătură indestructibilă, care i-a ajutat să suporte teama care se instaurase în viața lor ca o piază rea.

Când a avut voie să primească vizite, au venit colegii de redacție. A venit și astrologa, în rochia ei teatrală, cu pletele negre lăsate pe spate și aducând un flacon misterios.

— S-o ungeți din cap până-n picioare cu alifia asta. E un leac infailibil împotriva slăbiciunii trupesti, le-a recomandat.

Degeaba i-au spus că starea lui Irene era provocată de gloanțe, ea dădea vina pe zodiac: scorpionul cheamă moartea. Degeaba i-au spus că Irene nici măcar nu era născută în zodia scorpionului.

Au început să se perinde ziarști, machetatori, desenatori, regine ale frumuseții, până și femeia de serviciu, care a adus un pachet de ceai și o pungă cu zahăr. Era prima dată când intra într-o clinică privată și socotise că era cazul să contribuie cu ceva de mâncare, crezând că și acolo se moare de foame, ca în spitalele pentru săraci.

— Păi în condițiile astea e o plăcere să mori, domnișoară Irene, a exclamat biata femeie, impresionată de încăperea însorită, cu flori pe masă și televizor.

Au venit pe rând și internii de la „Vrerea Domnului”, cei în stare să se deplaseze, împreună cu infirmierele respective. Absența lui Irene de la azilul geriatrie avusese efectul lipsei de lumină. Bătrânii simțeau lipsa bomboanelor, scrisorilor și glumelor ei. Aflaseră de nenorocire, unii uitaseră pe loc, căci mințile lor nu erau în stare să rețină veștile rele. Singura care a înțeles exact cele întâmplate a fost Josefina Bianchi. Venea des la

clinică, aducând de fiecare dată un dar: o floare din grădină, un șal vechi din cuferele ei, un vers scris cu eleganta ei caligrafie englezească. Își făcea apariția parcă plutind, într-o rochie de tul de culoare pastel sau de dantele vechi, mirosind a parfum de roze, ca o fantomă din alte timpuri. Uluiți, medicii și infirmierele se opreau din treabă ca să o privească.

La o zi după ce gloanțele au lovit-o pe Irene, înainte ca știrea să apară în ziare, aceasta a ajuns pe căi tainice la urechile lui Mario. A venit imediat să-și ofere serviciile. A fost primul care și-a dat seama că clinica era păzită. Zi și noapte, o mașină cu geamuri negre staționa pe stradă, iar în preajma intrării patrulau impasibili agenți ai poliției secrete, inconfundabili în noua lor costumație compusă din blugi, tricou sport și haină din imitație de piele prin care se vedea umflătura armei. Cu toate astea, Francisco atribuia atentatul grupurilor paramilitare sau însuși locotenentului Ramirez, căci dacă ar fi existat un ordin oficial de eliminare a lui Irene, ar fi dat buzna în clinică și s-ar fi oprit direct în sala de operație ca s-o lichideze. În schimb, paza asta disimilată însemna că nu-și permiteau luxul unei acțiuni la vedere și preferau să aștepte momentul potrivit ca să-și termine treaba. Mario, care avea ceva experiență din perioada sa de clandestinitate.

a urzit un plan de fugă pentru Irene imediat ce avea să fie în stare să se țină pe picioare.

În vremea asta, Beatriz susținea că gloanțele care aproape că-i omorâseră fiica erau destinate de fapt altcuiva:

— Treburi din lumea interlopă, au vrut să ucidă un delincvent și au nimerit-o pe Irene.

A dat o grămadă de telefoane tuturor prietenilor, prezentându-le această versiune, ca să nu plutească nicio bănuială asupra fiică-sii. Cu aceeași ocazie le dădea vești despre soțul ei, pe care, în sfârșit, după ani de căutări,

detectivii îl localizaseră în lumea asta largă. Eusebio Beltrán, sătul de casa uriașă, de cicălelile nevastă-sii, de carnea de oaie și de creditorii care-l încolțeau, plecase în seara aceea și ajunsese la concluzia că mai avea destui ani de trăit și nu era prea târziu s-o ia de la capăt. Mânat de spiritul său aventuros, plecase în Caraibe cu un pseudonim nou-nouț și foarte puțini bani în buzunar, dar cu mintea dolidă de idei mărețe. O vreme viețuise ca un țigan, la un moment dat intrase în panică. Totuși, talentul său de a mirosi afacerile bune l-a transformat într-un om bogat, grație mașinii de cules nuci de cocos. Mașinăria aceea trăsniță pe care o proiectase fără prea mare bază științifică, a trezit entuziasmul unui milionar local. În scurt timp, regiunile tropicale se umpluseră de comediile care scuturau cocotierii cu tentaculele lor articulate, așa că Eusebio a putut să-și permită din nou viața luxoasă cu care fusese obișnuit. Era fericit. Și-a luat o concubină cu treizeci de ani mai tânără, negricioasă și cu fundul mare, gata oricând pentru plăcere și râs.

— Din punct de vedere legal, nenorocitul ăsta e încă soțul meu. O să-i iau până și aerul pe care-l respiră, pentru asta există avocații buni, șuiera Beatriz la telefon, preocupată mai curând să-și înfunde soțul rătăcitor decât de sănătatea fiică-sii. Era mulțumită că dovedise că Eusebio Beltrán era un nerușinat, nicidecum un om de stânga, așa cum calomniaseră gurile rele.

Beatriz n-a aflat de ultimele evenimente din țară: citea doar știrile plăcute. Habar n-a avut că fuseseră identificate cadavrele din mina din Los Riscos prin analiza danturii și alte semne particulare. Era vorba de țărani din zonă, arestați la puțin timp după puciul militar, și de Evangelina Ranquileo, căreia i se atribuiă miracole mărunte. Habar n-a avut de vaierul public care cuprinsese nația în ciuda cenzurii și care străbătuse ambele emisfere, readucând în prim-plan subiectul dispăruților din

dictaturile latino-americane. A fost singura care, auzind din nou vacarmul din mai multe cartiere produs de cratițele lovite cu lingura, a crezut că era o manifestare de sprijin pentru acțiunea militarilor, ca în regimul precedent, incapabilă să priceapă că poporul recurgea la aceeași modalitate pentru a protesta împotriva celor care-o inventaseră. Iar când a aflat că un grup de juriști reprezenta familiile celor morți într-un proces în care locotenentul Ramirez și oamenii lui erau acuzați de percheziții, sechestru, arestări ilegale și omor calificat, a zis că de vină pentru monstruozitatea asta era doar cardinalul și a fost de părere că Papa trebuia să-l destituie, pentru că domeniul Bisericii este cel spiritual, în niciun caz vulgarele fapte pământești.

— Auzi, îl acuză pe bietul locotenent de asasinat, dar nimeni nu se gândește că ne-a ajutat să scăpăm de comunism, i-a spus în dimineața aceea Rosei.

— După faptă, și răsplată, a răspuns imperturbabil femeia, privind pe geamul bucătăriei tufa de nu-mă-uita care începuse să înflorească.

Locotenentul Juan de Dios Ramirez și câțiva dintre oamenii săi au fost deferiți justiției. Din nou, crimele din Los Riscos ajungeau pe prima pagină a ziarelor, căci pentru prima dată după lovitura de stat militară sfârșeau la tribunal membri ai Forțelor Armate. Țara a fost cuprinsă de un val de ușurare, oamenii au crezut că văd o fisură în organizația de monolit a puterii și au început să viseze la sfârșitul dictaturii. Între timp, imperturbabil, generalul puneau piatra de temelie la monumentul Salvatorilor Patriei, iar intențiile îi erau bine ascunse în spatele lentilelor fumurii. Nu răspundea întrebărilor circumspecte ale reporterilor și făcea un gest de dispreț dacă subiectul era pomenit în prezența sa. Paisprezece cadavre într-o mină nu meritau atâta zarvă, iar când au ieșit la iveală alte denunțuri și au apărut morminte noi, gropi comune în

cimitire, oameni îngropați la marginea drumului, cadavre vârate în saci și aduse de apă la mal, schelete, cenușă, resturi omenеști, chiar și copii omorâți cu un glonț în frunte, acuzați pesemne că odată cu laptele mamei sugeau și doctrine exotice care lezau suveranitatea națională și valorile supreme ale familiei, proprietății și tradiției, a ridicat din umeri liniștit, căci patria e pe primul loc și pe mine mă va judeca Istoria.

— Și ce facem cu agitația care a cuprins lumea, domnule general?

— Ce-am făcut mereu, colonele, a răspuns el, din sauna situată la trei etaje sub pământ.

Depoziția locotenentului la proces a fost publicată cu litere mari și a ajutat-o pe Irene Beltrán să-și recapete brusc dorința de a trăi și a lupta.

Locotenentul Ramírez a declarat în fața curții că, la scurt timp după Pronunciamiento, patronul domeniului Los Aromos acuzase familia Flores că reprezintă un pericol la adresa siguranței naționale, fiind în legătură cu un partid de stânga. Erau activiști și plănuiau să atace garnizoana, de aceea îi arestase, Onorată Curte. Am arestat cinci membri ai acestei familii, plus încă nouă pentru diverse delikte, de la posesie de arme până la fumatul de marihuana. M-am luat după o listă găsită chiar asupra lui Antonio Flores. Am mai descoperit și un plan al garnizoanei, dovadă a relelor sale intenții. Au fost interogați conform procedeele obișnuite și am obținut o declarație prin care recunoaște că a primit instrucție teroristă de la agenți străini infiltrați în țară, venind pe mare, dar n-au fost în stare să ofere amănunte, iar mărturiile lor ni s-au părut contradictorii, știți bine cum e lumea, domnule judecător. Am terminat cu ei după prânz și am ordonat să fie duși pe stadionul din capitală, folosit pe atunci ca lagăr de prizonieri. În ultima clipă, unul dintre ei a cerut să-mi vorbească; am aflat astfel că suspectii mai

comiseseră un delict: ascunseseră arme într-o mină părăsită. I-am urcat într-un camion și i-am dus la locul cu pricina. Când drumul a devenit impracticabil, i-am scos pe arestați legați la mâini și bine păziți și am continuat drumul pe jos. Când aproape se întunecase, am fost atacați cu arme de foc, se trăgea din toate direcțiile, așa că am fost nevoit să ordon soldaților mei să se apere. Nu vă pot da prea multe detalii, era întuneric. Vă pot spune doar că a fost un schimb intens de focuri timp de câteva minute și de-abia după ce s-a potolit mi-am putut regrupa oamenii. Am început apoi să căutăm arestații, crezând că fugiseră, dar i-am găsit pe toți, morți, răspândiți pe ici-colo. Nu vă pot preciza dacă au murit de gloanțele noastre sau de cele ale atacatorilor. M-am gândit și am luat decizia cea mai potrivită, pentru a evita represaliile împotriva soldaților mei și a familiilor lor. Am ascuns cadavrele în mină și am baricadat intrarea cu pietre și pământ. Lucrări de zidărie n-am făcut, e un aspect despre care nu aveam cunoștință. După ce-am închis gura minei, am jurat să păstrăm secretul. Îmi asum răspunderea în calitate de comandant și declar că oamenii mei n-au fost răniți, ci doar ușor zgâriați din cauza terenului abrupt. Am ordonat o cercetare a terenului în căutarea atacatorilor, dar n-am găsit nimic, nici măcar cartușele goale. Recunosc că am greșit când am scris în raport că prizonierii au fost trimiși în capitală, însă, repet, am făcut-o ca să-mi protejiez oamenii de o posibilă răzbunare. Au murit deci paisprezece oameni în seara aceea. Mă surprinde faptul că se pomeneste și de o cetățeancă numită Evangelina Ranquileo. Aceasta a fost la garnizoana din Los Riscos, unde a stat câteva ore, dar a fost eliberată, după cum rezultă din Registrul de Gardă. Asta e tot ce vă pot spune, domnule judecător.

Această versiune a faptelor a fost primită de Curte cu aceeași neîncredere pe care a trezit-o în opinia publică. Pentru că n-o putea accepta fără să cadă în ridicol,

judecătorul și-a declarat incompetența și a pasat procesul unui tribunal militar. În patul ei de convalescență, Irene a văzut cum dispăre posibilitatea ca vinovații să fie pedepsiți și l-a rugat pe Francisco să se ducă imediat la „Vrerea Domnului”:

— Du-i biletul ăsta Josefinei Bianchi. I-am dat în păstrare ceva important, dacă nu i l-au confiscat la percheziție are să ți – 1 dea.

Dar lui nu-i venea s-o lase singură și, la insistențele ei, i-a spus că erau urmăriți. Până atunci nu-i spusese că să n-o sperie, numai că ea știa, și-a dat el seama, pentru că n-a fost deloc surprinsă. În sinea ei, Irene se împăcase cu ideea unei morți apropiate și știa că și fost complicat să încerce s-o elimine. Doar după ce-au venit Hilda și profesorul Leal să stea cu ea a plecat Francisco s-o găsească pe bătrâna actriță.

Rosa i-a deschis ușa abia mișcându-se din cauza coastelor rupte. Slăbise și avea o mină obosită. L-a condus prin grădină și i-a arătat un petic de pământ proaspăt săpat lângă mormântul copilului care căzuse prin luminator: acolo o îngropase pe cățeaua Cleo.

Josefina Bianchi se afla în camera ei, pe jumătate întinsă printre perne. Purta o cămașă festonată cu mâneci largi, cu dantele, o mantie superbă pe umeri și părul alb ca zăpada prins într-o panglică. La îndemână se aflau o oglindă de argint lucrat și o tavă ticsită de cutii de pudră de orez, perii din păr de nură, creme în nuanțe serafice, pământuri din pene de lebădă și spelci din os și carey. Se machia, o îndeletnicire delicată pe care o îndeplinea de mai bine de șaiszeci de ani, zi de zi. În lumina limpede a dimineții, chipul ei semăna cu o mască japoneză pe care o mână nesigură trasase purpuriul buzelor. Pe suprafața albă de pudră pleoapele îi tremurau albastre, verzi și argintii. La început nici nu l-a recunoscut pe Francisco, căci rătăcea într-un vis de demult, poate în culisele unui teatru

înainte de ridicarea cortinei, în seara unei premiere. Privirile pierdute în trecut au ezitat, apoi s-au întors, încet, în prezent. A zâmbit și două șiruri de dinți perfecți și artificiali i-au întinerit expresia.

În lunile de prietenie cu Irene, Francisco învățase cum trebuie să te porți cu bătrânii și descoperise că cheia comunicării cu ei era afecțiunea, căci rațiunea era un labirint în care se rătăceau lesne. Așa că s-a așezat pe marginea patului și i-a mângâiat mâna, intrând în timpul ei. N-avea niciun sens s-o grăbească. Josefina Bianchi a evocat epoca splendidă a tinereții, când teatrul se umplea de admiratori și cabina ei era plină de flori, când străbătea continentul cu turneele și era nevoie de cinci hamali care să-i urce și să-i coboare bagajele din vapor sau din tren.

— Ce s-a întâmplat, fiule? Unde-au dispărut vinul, sărutările și râsul? Unde sunt bărbații care m-au iubit? Și mulțimile care mă aplaudau?

— Totul e aici, în amintirea dumitale, Josefina.

— Oi fi eu bătrână, dar idioată nu sunt. Știu că am rămas singură.

Apoi a observat că avea aparatul foto la el și a vrut să-i facă o poză, ca să aibă o amintire de la ea când n-o să mai fie. S-a gătit cu colierele de diamante false, cu panglici de catifea și cu zâmbetul din secolul trecut. A reușit să stea nemișcată preț de câteva minute, dar a obosit repede, a închis ochii și s-a întins, respirând greu.

— Când se întoarce Irene?

— Nu știu. Uite, ți-a trimis un bilet; zice că ai ceva de la ea.

Josefina a luat biletul cu degetele acoperite de dantelă și l-a strâns la piept fără să-l citească.

— Tu ești bărbatul ei?

— Nu, sunt iubitul ei.

— Cu atât mai bine! Uite, ție pot să-ți spun: Irene e precum o pasăre, n-are simțul permanenței.

— Bine că am eu pentru amândoi, a râs el.

A fost de acord să-i dea cele trei benzi înregistrate pe care le ținea într-o poșetută de bal cu franjuri. Irene nu-și explicase niciodată de ce i le încredințase. Fusese un impuls de generozitate. N-avea cum să știe că vor încerca să o asasineze, că-i vor percheziționa casa și biroul ca să le găsească, dar bănuia că aveau valoare de document probator. I le dăduse bătrânei actrițe pentru a o face complice la ceva ce încă nu devenise un secret și a-i da un sens în viață. Fusese un gest spontan, ca atâtea altele față de oaspeții de la „Vrerea Domnului”, la fel cum serba aniversări inexistente, organiza jocuri, inventa reprezentații teatrale, făcea cadouri sau scria scrisori de la niște rude imaginare. Într-o seară se dusese la Josefina Bianchi și o găsisese tristă, mormăind că vrea să moară pentru că dragostea se dusese și nimeni nu mai avea nevoie de ea. Ieșise tare șubrezită din iarnă, era beteagă și depresivă, deși mintea n-o lăsase. Irene a vrut să-i dea ceva care să-i mute gândurile de la singurătate și să-i ofere un țel în viață, drept care i-a înmănat benzile și i-a spus că sunt foarte importante și să le ascundă bine. Misiune care a încântat-o pe bătrâna doamnă. Și-a șters lacrimile și i-a promis c-o să rămână în viață și sănătoasă ca s-o ajute. Credea că e vorba de un secret amoros. Astfel, ceea ce începuse ca un joc a sfârșit prin a deveni un scop, iar benzile au scăpat nu doar de curiozitatea lui Beatriz Alcántara, dar și de percheziția poliției.

— Spune-i lui Irene să vină să mă vadă. Mi-a promis că mă va ajuta când îmi va veni ceasul.

— Încă n-a venit ceasul ăla, ești sănătoasă și tare, o s-o mai duci o vreme.

— Auzi, băiatule, eu am trăit ca o doamnă și tot așa vreau să și mor. Sunt cam obosită. Am nevoie de Irene.

— Acum nu poate să vină.

— Partea proastă cu bătrânii e că nimeni nu-i

respectă, că suntem tratați ca niște copii răsfățați. Eu mi-am făcut viața așa cum am vrut. Nu mi-a lipsit nimic. De ce să n-am parte de o moarte demnă?

Francisco i-a sărutat mâinile cu respect și iubire. La plecare a dat cu ochii de bătrânii din grădină, însoțiți de infirmiere, decrepiți, singuratici, în scaune cu roțile, cu șaluri de lână pe spate, surzi, aproape orbi, mumificați, abia supraviețuind departe de prezent și de realitate. S-a apropiat să-și ia rămas-bun. Colonelul, cu medaliile de tinichea prinse în piept, saluta ca de obicei drapelul național care flutura doar pentru ochii săi. Văduva cea mai săracă din regat strângea la piept o cutie cu cine știe ce comoară. Hemiplegicul continua să aștepte poșta în virtutea obișnuinței, deși ghicise de la bun început că Irene inventa scrisorile de răspuns ca să-l bucure, în timp ce el se prefăcea că-i crede minciunile pioase ca să n-o dezamăgească. De când ea nu mai venise la „Vrerea Domnului”, nu mai avea la ce să viseze. Alt bătrân l-a oprit pe Francisco la poartă:

— Auzi, tinere, acum că au început să deschidă mormintele, crezi c-or să apară și fiu-meu, noră-mea și bebelușul?

N-a știut ce să-i răspundă și a părăsit repede lumea jalnică a acestor bunici.

Benzile înregistrate de Irene Beltrán conțineau convorbirile ei cu Digna și Pradelio Ranquileo, cu sergentul Faustino Rivera și cu Evangelina Flores.

— Du-i-le cardinalului ca să le folosească la procesul gardienilor, l-a rugat ea pe Francisco.

— E și vocea ta pe ele, dacă te identifică, asta echivalează cu condamnarea ta la moarte.

— Dacă au ocazia, mă omoară oricum. Dă-i-le.

— Mai întâi trebuie să te pun la adăpost.

— Atunci, cheamă-l pe Mario, că am de gând să plec de aici chiar astăzi.

Pe seară a venit coaforul Mario cu faimosul său geamantănaș cu deghizări și s-a închis cu ei în rezerva clinicii. S-a apucat să îi tundă și să le schimbe culoarea părului, să le modifice linia sprâncenelor, să le încerce ochelari, machiaje, mustăți și alte artificii ale profesiei sale, până i-a transformat în niște persoane total schimbate. Uimiți, cei doi s-au privit fără să se recunoască, zâmbind neîncrezători: sub noul chip trebuiau să învețe să se iubească de la început.

— Poți să mergi, Irene? a întrebat Mario.

— Nu știu.

— Trebuie s-o faci singură, fără ajutor. Hai, fato, sus. Irene s-a dat jos din pat singură. Mario a ajutat-o să-și scoată cămașa de noapte, oprindu-și o exclamație în fața pântecului plin de bandaje și a petelor roșii de dezinfectant de pe piept și picioare. A extras din geamantănașul minune niște spumă poliuretanică cu care a simulat o sarcină, i-a prins-o de umeri și printre picioare, pentru că n-ar fi suportat să i-o lege pe după mijloc. Pe urmă i-a pus o rochie de gravidă de culoare roz, a încălțat-o cu niște sandale fără toc și, după ce-a pupat-o urându-i baftă, a ieșit.

Ceva mai târziu au părăsit și ei clinica fără să fie recunoscuți de cei care-i văzuseră în tot acest timp, au trecut prin fața mașinii cu geamuri negre care staționa pe stradă, au pășit fără grabă până la colț și s-au urcat în mașina lui Mario.

— O să stați ascunși la mine acasă până când va fi în stare să călătorească.

— A dus la apartamentul său, a deschis ușa de bronz și sticlă, a gonit pisicile de Angora, a trimis câinele într-un colț și s-a înclinat grațios în chip de bun-venit, dar n-a apucat să-și ducă reverența până la capăt, căci Irene s-a prăbușit pe covor. Francisco a dus-o pe brațe în camera lor, lăsând-o pe patul larg și proaspăt înfățat cu așternuturi

de in

— Îți riști viața pentru noi, a spus emoționat Francisco.

— Mă duc să fac cafea, cred că e cazul, a răspuns Mario. Irene a petrecut câteva zile în ambianța calmă și rafinată prinzând puteri, păzită pe rând de cei doi. Stăpânul casei încerca s-o distreze cu lecturi frivole, jocuri de cărți și interminabilele întâmplări adunate de-a lungul vieții, cancanuri din saloanele de frumusețe, povești de amor, de călătorie și de pe vremea când nu era decât copilul repudiat al unui miner. Constatând că-i plăceau animalele, i l-a adus în cameră pe câinele mare și negru, schimbând vorba dacă ea-l întreba de cățeaua Cleo, pentru că nu voia să afle cum sfârșise. I-a gătit mâncăruri de regim, i-a vegheat somnul, l-a ajutat pe Francisco s-o facă bine. A închis ermetic apartamentul, a tras draperiile grele, a interzis ziarele și a lăsat televizorul închis, pentru ca nimic din dezordinea de afară să n-o afecteze. Dacă se auzeau urletele sirenelor mașinilor de poliție, zumzetul elicopterelor care treceau precum niște păsări preistorice, cratițele în care se bătea în semn de protest sau țăcănitul mitralierelor, dădea muzica mai tare. Îi dizolva barbiturice în supă ca s-o oblige să doarmă și nu pomenea în prezența ei de evenimentele care convulsionau pacea de operetă a dictaturii.

Tot Mario a fost cel care a anunțat-o pe Beatriz Alcántara că fică-sa părăsise clinica. Avea de gând să-i spună că era nevoie s-o scoată din țară ca să rămână în viață, dar a văzut imediat că n-avea cu cine vorbi. Cucoana trăia într-o lume ireală în care nenorocirile erau anulate prin decret. A preferat deci să-i spună că Irene plecase cu Francisco într-o scurtă vacanță, o poveste absolut neverosimilă dat fiind starea sănătății ei, însă mama a crezut, căci orice pretext era bun pentru ea. Mario a privit-o fără pic de milă, enervat de femeia asta egoistă și

indiferentă, refugiată într-o eleganță de rituri și formule, într-un salon ermetic unde nu pătrundeau ecourile nemulțumirii. Și-a imaginat-o plutind în derivă pe

O mare nemișcată, pe o corabie, împreună cu bătrânii uitați și decrepiți. Ca și ei, Beatriz trăia în afara realității, își pierduse locul pe lumea asta. Mica ei siguranță se putea spulbera într-o clipită, suflată de uraganul furios al vremurilor noi. Silueta zveltă îmbrăcată în mătase și piele de căprioară

1 s-a părut înșelătoare, o imagine reflectată într-o oglindă de bălci. A plecat fără să-i spună la revedere.

Credincioasă vechiului obicei, afară aștepta Rosa, care trăsesse cu urechea. I-a făcut semn s-o urmeze la bucătărie.

— Ce-i cu fetița mea? Unde e?

— E în pericol. Trebuie s-o ajutăm să plece de aici.

— În exil?

— Da.

— Dumnezeu s-o apere și s-o ajute! Am s-o mai văd vreodată?

— După ce-o să cadă dictatura, atunci se va întoarce.

— Dă-i asta din partea mea, i-a întins ea o legăturică. E pământ din grădină, să-l aibă cu ea tot timpul. Și spune-i că a înflorit tufa de nu-mă-uita...

José Leal a însoțit-o pe Evangelina Flores să recunoască rămășițele pământești ale tatălui și fraților săi. Irene îi vorbise de fată și îl rugase s-o ajute la nevoie. Într-adevăr, i-a fost de ajutor. În curtea Departamentului de Investigații, pe două mese lungi de scânduri negeluite fusese întins conținutul sacilor galbeni: resturi de haine, oase, șuvițe de păr, o cheie ruginită, un pieptene. Evangelina Flores a trecut încet pe lângă sinistrua expoziție, arătând spre fiecare obiect: uite, haina asta albastră, pantoful ăsta scâlciat, țeasta asta cu câțiva dinți. De trei ori a trecut prin fața meselor până să găsească câte

ceva de la ai ei și să fie sigură că toți cinci erau acolo, nu lipsea niciunul. Doar transpirația care-i îmbibase bluza trăda efortul uriaș al fiecărui pas. Alături de ea mergeau preotul și doi funcționari de la Judecătorie, care luau notițe. La sfârșit, fata a citit și a semnat cu o mână fermă o declarație, după care a plecat cu pași mari și capul sus. Pe stradă, după ce ușa grea s-a închis în urma lor, a redevenit pentru câteva clipe țărăncuța care era. José Leal a luat-o în brațe:

— Plângi, copilă, o să-ți facă bine.

— O să plâng mai târziu, părinte. Acum am altele de făcut, și-a șters ea lacrimile cu mâna și a luat-o din loc.

Două zile mai târziu era citată la Tribunalul Militar ca să depună mărturie despre presupusele asasinate. A venit în haine de lucru și cu o banderolă neagră la braț, aceeași pe care o pusese când se deschisese mina din Los Riscos și când intuiția îi spusese că trebuia să poarte doliu. Procesul s-a ținut cu ușile închise. Nu i-au dat voie să vină nici cu mama, nici cu avocatul Vicariatului desemnat de cardinal. Un soldat a condus-o în sală pe un coridor larg, în care zgomotul pașilor trezea ecouri de clopot. Sala de judecată era enormă, luminoasă, împodobită cu un drapel și un portret în culori al generalului cu eșarfa prezidențială în diagonală pe piept.

Evangelina a înaintat fără să dea semne de frică până în fața șirului de ofițeri. I-a privit pe rând în ochi și, cu glas limpede, a repetat ce-i spusese lui Irene Beltrán, neintimidată și fără să-și modifice povestea. L-a indicat fără ezitare pe locotenentul Juan de Dios Ramfrez și pe cei ce participaseră la arestarea alor săi, căci imaginile lor i se gravaseră în memorie pe vecie.

— Puteți să vă retrageți, cetățeană. Rămâneți la dispoziția Tribunalului. N-aveți voie să părăsiți orașul, a ordonat un colonel.

Același soldat a condus-o la ieșire. Afară o aștepta

José Leal. În timp ce mergeau, preotul a observat că erau urmăriți de o mașină. Pregătit pentru această eventualitate, a apucat-o de braț și au rupt-o la fugă, amestecându-se în mulțime. S-au adăpostit în prima biserică, de unde José a luat legătura cu cardinalul.

Evangelina Flores a scăpat la mustață de represiune și a fost scoasă din țară la adăpostul întinericului. Avea de îndeplinit o misiune. În anii care au urmat a uitat de satul liniștit în care se născuse și a umblat prin lume, denunțând tragedia din patria ei. În fața adunării Organizației Națiunilor Unite, în conferințe de presă, la televiziune, la congrese, în universități, peste tot, a vorbit despre cei dispăruți, pentru ca uitarea să nu se aștearnă peste bărbații, femeile și copiii înghițiți de violență.

Odată identificate cadavrele din Los Riscos, rudele le-au cerut să le înmormânteze cum se cade, dar au fost refuzate; autoritățile se temeau de agitație publică și nu mai voiau alte tulburări. Atunci, aceștia împreună cu alte rude ale celor găsiți în alte morminte clandestine au năvălit în catedrală, s-au instalat în fața altarului și au declarat greva foamei, din chiar clipa aceea și până le vor fi satisfăcute cererile. Nu le mai era frică, își riscau viața, ultimul lucru care le rămăsese, căci în rest nu mai aveau nimic.

— Ce e zarva asta, colonele?

— Păi, întreabă unde le sunt dispăruții, domnule general.

— Spune-le că nu sunt nici vii, nici morți.

— Și cu greviștii ce facem, domnule general?

— Ce-am făcut mereu, colonele, nu mă mai plictisi cu prostii. Poliția a încercat să-i scoată din Catedrală cu furtunuri cu apă și gaze lacrimogene, dar cardinalul a ieșit în ușă alături de greviștii foamei, în timp ce observatori ai Crucii Roșii, ai Comisiei pentru Drepturile Omului și ai presei internaționale fotografiau scena. După trei zile,

tensiunea a devenit insuportabilă și rumoarea străzii a ajuns până în buncărul prezidențial. În silă, generalul a ordonat să li se dea rămășițele pământești; totuși, în ultima clipă, pe când rudele așteptau cu coroane de flori și lumânări aprinse, mașinile funerare au deviat din drum din ordin superior, au pătruns pe furiș pe poarta din spate a cimitirului și au aruncat sacii într-o groapă comună. Doar cadavrul Evangelinei Ranquileo Sánchez, care rămăsese la Morgă pentru autopsie, a putut fi recuperat de părinții ei. Au dus-o la parohia părintelui Cirilo, unde a fost îngropată modest. Dar cel puțin avea un mormânt și flori proaspete, căci țăranii din regiune credeau în micile ei miracole.

Mina din Los Riscos a devenit loc de pelerinaj. O procesiune interminabilă, condusă de José Leal, s-a îndreptat spre mină, cântând imnuri religioase și strigând lozinci de revoltă, purtând cruci, torțe aprinse și fotografii ale celor uciși. A doua zi, armata a înconjurat locul cu un gard înalt de sârmă ghimpată și poartă de fier, dar nici împrejmuirea țepoasă, nici soldații postați în spatele cuiburilor de mitralieră n-au reușit să stopeze procesiunile. Atunci au dinamitat mina, încercând s-o elimine din peisaj și crezând că astfel o elimină și din Istorie.

Frații Leal i-au înmănat cardinalului înregistrările lui Irene. Știau că în clipa în care acestea vor ajunge la Tribunalul Militar, tânăra avea să fie identificată și arestată, drept care trebuia pusă la adăpost cât mai repede posibil.

— De câte zile aveți nevoie ca să fugiți? a întrebat prelatul.

— Îi mai trebuie o săptămână până să poată merge singură. Așa a rămas. Cardinalul a făcut copii după benzi și după șapte zile le-a distribuit presei și a predat originalele procurorului. Când au vrut să distrugă dovezile a fost prea târziu: interviurile fuseseră de-acum publicate în ziare și făceau înconjurul lumii, producând un val de condamnări

unanime, în străinătate numele generalului a fost repudiat, iar ambasadorii săi erau primiți cu o ploaie de roșii și ouă stricate ori de câte ori scoteau nasul în public. Încolțită de scandal, justiția militară l-a declarat vinovat de omucidere pe locotenentul Juan de Dios Ramârez și pe oamenii săi care luaseră parte la crimă, pe baza interogatoriilor, a probelor de laborator și a înregistrărilor făcute de Irene Beltrán. Ziarista a fost citată în mod repetat să depună mărturie, poliția politică a căutat-o temeinic, dar n-a reușit s-o găsească.

Satisfacția produsă de sentință n-a ținut decât câteva ore: vinovații au fost puși în libertate în virtutea unui decret de amnistie improvizat în ultima clipă. Furia populară s-a transformat în manifestații de stradă atât de violente, că nici chiar trupele de șoc ale poliției și dotările de război ale armatei n-au reușit să stăvilească mulțimile revoltate. În fața monumentului în construcție al Salvatorilor Patriei norodul a dat drumul unui porc enorm, împopoțonat cu cocarde, eșarfă în diagonală, mantie de gală și chipiu de general. Râmătorul fugea înnebunit prin mulțimea care-l scuipa, îl lovea și îl insulta sub privirile furibunde ale soldaților care-ncercau din răspuțeri să-l prindă și să salveze însemnele sacre călcate în picioare, reușind în cele din urmă să-l împuște, în vacarm de strigăte, bătăi și urlete de sirene. Din porc a rămas doar leșul într-o baltă de sânge negru, pe care pluteau insignele, chipiul și mantia de tiran.

Locotenentul Ramârez a fost înaintat în grad de căpitan. Se împăuna vesel și cu conștiința liniștită, asta până când i-a ajuns la ureche că undeva în sud răătăcea un uriaș zdrențăros, flămând și cu privirile rătăcite, care-l căuta pe asasinul surorii sale. Nimeni nu-l lua în seamă, e nebun, spunea lumea. Însă ofițerul a înțeles că-l păștea răzbunarea și n-a mai avut somn. Cât timp trăia Pradelio Ranquileo n-avea să fie liniștit.

Departa de capitală, într-o garnizoană de provincie, Gustavo Morante urmărea atent evenimentele, se informa și-și punea la cale planul. Când a avut toate dovezile caracterului nelegitim al regimului, a început să umble tainic printre camarazii săi de arme. Își pierduse iluziile, era convins că dictatura nu era doar o etapă provizorie pe drumul dezvoltării, ci chiar etapa finală pe calea nedreptății. Ajunsese să deteste mașinăria represivă pe care o slujise cu loialitate, gândindu-se mereu la interesele patriei. Teroarea, departe de a aduce ordinea, așa cum învățase la cursurile de la școala de ofițeri, semănase o ură ce-avea să se sfârșească fatalmente printr-o și mai mare violență. Anii de carieră militară îl făcuseră să cunoască bine armata, experiență pe care și-o folosea acum în vederea răsturnării de la putere a generalului. Considera că sarcina revenea ofițerilor tineri. Credea că nu era singurul frământat de astfel de neliniști: eșecul economic, puternica inegalitate socială, brutalitatea sistemului și corupția conducătorilor erau teme de meditație și pentru alți militari. Era sigur că mai sunt și alții ca el, doritori să spele imaginea Forțelor Armate și să le scoată din prăpastia în care căzuseră. Un om mai puțin îndrăzneț și pătimăș ar fi putut, poate, să-și atingă obiectivul, însă Morante era atât de grăbit să-și urmeze impulsul încât a făcut greșeala să subestimeze Serviciul de Informații, ale cărui tentacule le cunoștea cu asupra de măsură. A fost arestat și a mai trăit șaptezeci și două de ore. Nici măcar experții în smulgerea informațiilor n-au reușit să-l facă să mărturisească numele celorlalți implicați în rebeliune, drept care l-au degradat și în zori a fost împușcat, simbolic, pe la spate, în semn de luare-aminte. În ciuda precauțiilor, povestea s-a răspândit. Aflând, Francisco s-a gândit cu respect la Logodnicul Morții. Dacă în armată sunt și oameni ca aceștia, a zis el, mai există speranță. Insurecția va scăpa de sub control, va crește și se va

extinde în garnizoane, până când gloanțele nu vor mai ajunge ca s-o înăbușe. Atunci soldații se vor uni cu lumea de pe stradă și din durerea înțeleasă și violența depășită se va ivi o patrie nouă.

— Visezi, fiule. Chiar dacă există militari ca Morante ăsta, în esență Forțele Armate nu se schimbă. Militarismul a făcut deja destul rău pe lume, trebuie eliminat, i-a răspuns profesorul Leal.

În sfârșit, Irene a fost în stare să se deplaseze. José Leal a obținut pașapoarte false pentru ea și Francisco, pe care au lipit fotografiile cu noile lor înfățișări. Erau de nerecunoscut. Ea purta părul tuns scurt și vopsit și lentile de contact care-i schimbaseră culoarea ochilor. El purta o mustață stufoasă și ochelari. La început se priviseră străduindu-se să se recunoască, dar s-au obișnuit repede și au dat uitării chipurile de care se îndrăgostiseră. Francisco s-a surprins într-o zi încercând să-și amintească nuanța fascinantă a pletelor lui Irene. Venise clipa să părăsească lumea pe care o cunoșteau și să îngroașe uriașul val transhumant tipic acestor vremuri: dezrădăcinați, emigranți, exilați, refugiați.

În ajunul plecării, bătrânii Leal au venit să-și ia rămas-bun. Mario s-a închis ore întregi în bucătărie ca să pregătească masa, nelăsând pe nimeni să-l ajute. A aranjat pe masă flori și fructe, a întins fața de masă cea mai frumoasă ca să atenueze cât de cât tragedia care-i copleșise pe toți. A ales o muzică discretă, a aprins lumânări, a pus vinul la rece, mimând o euforie pe care n-o simțea nicicum. Le era cu neputință să ignore subiectul apropiatei despărțiri și al pericolelor cu care aveau să dea piept odată plecați din adăpostul în care se refugiaseră.

— Copii, când veți trece granița cred c-ar trebui să vă duceți la casa noastră din Teruel, a spus deodată Hilda Leal, mirându-i pe toți, căci credeau că și amintirea asta fusese ștearsă de amnezie.

Numai că ea nu uitase nimic. Le-a povestit despre umbra uriașă pe care o lăsa la asfințit masivul muntos Albarracfn, atât de asemănător munților la poalele cărora se întindea patria lor adoptivă; despre viile golașe, triste și noduroase pe timp de iarnă, așteptând seva din care-aveau să rodească strugurii verii; despre natura aridă înconjurată de munți, de casa pe care o părăsise ca să-și urmeze bărbatul în război, nobila și solida locuință de piatră, lemn și țiglă, cu ferestruici zăbrelite, șemineu masiv cu ceramică nudejar încrustată în zid precum niște ochi la pândă peste timp. Își amintea aidoma mirosul lemnului aprins seara în sobă, parfumul iasomiei și al izmei de sub geam, prospețimea apei din puț, dulapul pentru așternuturi, păturile de lână de pe paturi. Apoi a tăcut îndelung, de parcă ar fi plecat și ea acolo.

— Casa e încă a noastră și vă așteaptă, a rupt într-un târziu tăcerea, suprimând astfel timpul scurs și distanța.

Francisco a meditat la soarta capricioasă care-i silise pe ai lui să plece din locurile natale și să se exileze și care, după atâta timp, îl obliga, iată, să procedeze la fel. S-a văzut cu ochii minții deschizând ușa, cu același gest pe care-l făcuse maică-sa acum o jumătate de secol ca s-o închidă și i s-a părut că în tot timpul ăsta se învârtiseră în cerc. Tatăl i-a ghicit gândurile și a vorbit despre ce însemnase pentru ei să-și părăsească țara și să caute alte orizonturi; avuseseră curaj ca să înfrunte suferința, să cadă, să se ridice, s-o ia de la început de o mie de ori, să se adapteze și să supraviețuiască printre străini. Pe oriunde trecuseră, chiar dacă n-au stat acolo decât o săptămână sau o lună, se instalaseră ferm și hotărâți, căci nimic nu slăbește mai mult puterea interioară decât tranzitoriul.

— Să trăiți în prezent, e tot ce veți avea. Să nu vă irosiți energia plângând pentru ziua de ieri sau visând la cea de mâine. Nostalgia sfâșie și distruge, acesta e viciul exilaților. Să vă instalați de parcă ați rămâne acolo pe

vecie, să aveți instinctul permanenței, a conchis profesorul Leal, făcându-l pe Francisco să-și aducă aminte de sfaturile identice pe care i le dăduse bătrâna actriță.

Apoi și-a tras fiul la o parte. Era foarte emoționat, l-a îmbrățișat tremurând și cu ochi triști. A scos din buzunar un obiect și i l-a dat, cam rușinat: era rigla de calcul, mica și singura comoară ce simboliza părăsirea și durerea despărțirii.

— E doar o amintire, fiule. Nu folosește ca să calculezi viața, a spus cu glas răgușit.

Așa era. La capătul lungului drum al vieții sale își dădea seama de inutilitatea tuturor calculelor pe care le făcuse. Nu-și imaginase nicicând că avea să ajungă aici cu un fiu în mormânt, altul în exil, nepoții undeva departe și José, singurul care rămăsese aproape, căutat de Poliția Politică. Francisco și-a amintit de epavele de la „Vrerea Domnului” și s-a aplecat să-l sărute pe frunte, dorindu-și din tot sufletul să poată schimba căile destinului pentru ca părinții săi să nu moară singuri.

Constatând jalea generală, Mario a servit masa. În picioare în jurul mesei, cu ochi umezi și degete crispate, au ridicat paharele.

— Închin pentru Irene și Francisco. Norocul fie cu voi, copii, a spus profesorul.

— Iar eu închin pentru ca dragostea voastră să crească tot mai mult, zi de zi, a spus Hilda fără să-i privească în ochi, ca să nu-și arate durerea.

O vreme s-au străduit să pară festivi, au lăudat felurile rafinate și atențiile nobilului lor prieten, dar nu după mult timp umbra deprimării s-a întins din nou. Nu se mai auzea decât zgomotul tacâmurilor și al paharelor.

Așezată lângă fiul preferat, Hilda îl privea țintă, întipărindu-și în amintire fiecare trăsătură, expresia privirii, ridurile fine din jurul ochilor, degetele lungi și puternice. Nici nu se atinsese de mâncare, deși stătea cu

furculița și cuțitul în mâini. Putea să-și stăpânească lacrimile, nu și durerea. Francisco a luat-o pe după umeri și a sărutat-o pe tâmplă, la fel de emoționat ca și ea.

— Să știi că, dacă ți se întâmplă ceva rău, eu nu rezist, i-a șoptit ea.

— Stai liniștită, mamă, o să fie bine.

— Când ne vom revedea?

— În curând, sunt sigur. Iar până atunci vom fi împreună cu gândul, cum am fost mereu...

Cina s-a terminat în tăcere. Au mai rămas în sufragerie, zâmbindu-și fără bucurie, până când apropierea orei la care se interzicea circulația pe stradă le-a grăbit plecarea. Francisco i-a condus la ușă. Strada era pustie și tăcută, obloanele trase, ferestrele întunecate, doar glasurile și pașii lor stârneau un ecou surd ce vibra ca o prevestire rea. Trebuiau să se grăbească, încordați, tensionați, s-au strâns pentru ultima oară în brațe. Tatăl și fiul s-au încleștat într-o îmbrățișare puternică, plină de promisiuni mute și avertizări. Apoi și-a îmbrățișat mama, micuță și fragilă, cu chipul ei adorat ascuns la pieptul său, plângând în sfârșit, cu mâinile subțiri încleștate de haina lui, agățată de el ca un copil speriat. José i-a despărțit, a obligat-o să meargă fără să se uite înapoi. Francisco a privit depărtându-se pe strada întunecată siluetele ezitante, vulnerabile și încovoiate ale părinților săi. Cea a fratelui era solidă și hotărâtă, silueta cuiva care cunoaște riscurile și își asumă soarta. Când s-au făcut nevăzuți după colț, un suspin răgușit i-a zguduit pieptul, iar toate lacrimile înăbușite de-a lungul acestei seri apăsătoare i-au izbucnit în ochi. S-a lăsat să cadă pe prag, ascunzându-și fața în mâini și cutremurat de toată tristețea lumii. Acolo l-a găsit Irene. Tăcută, s-a așezat lângă el.

Francisco nu ținuse niciodată socoteala disperațiilor pe care-i ajutase în toți acești ani. La început acționa singur, dar treptat și-a format un grup de prieteni de

nădejde, uniți prin aceeași strădanie de a-i ascunde pe cei urmăriți, de a-i adăposti sau a-i trece granița. Inițial, totul fusese pentru el o activitate umanitară și cumva de rutină, apoi a devenit o adevărată pasiune. Se ferea de primejdii cu un sentiment confuz, un amestec de furie și bucurie feroce. Simțea amețeaua jucătorului care provoacă destinul, dar nici măcar în clipele de îndrăzneală maximă nu-și pierdea prudența, știind că orice avânt putea să-l coste viața. Își planifica acțiunile până în cele mai mici detalii și încerca să le urmeze întocmai, și așa a reușit să scape neatinș dansând pe marginea prăpastiei mai mult decât alții. Poliția Politică habar n-avea de mica lui organizație. Adesea, Mario și fratele său José îl ajutau. Când preotul fusese arestat, îl întrebaseră doar de activitățile de la Vicariat și din cartier, unde era celebru pentru curajul cu care se înfrunta cu autoritățile și cerea dreptate. Cât despre maestrul în coafuri și machiaj, acesta beneficia de un paravan formidabil. La salonul său de frumusețe veneau des neveste de colonei și, periodic, o limuzină blindată îl lua și-l conducea la palatul subteran unde-l aștepta însăși Prima Doamnă în apartamentele ei fastuoase. O consilia în alegerea rochiilor și a bijuteriilor, îi inventa pieptănături care-i subliniau poziția de putere și îi expunea părerile sale despre rafia romană, marmura faraonică și lampadarele din cristal fățuit aduse din străinătate pentru a împodobi palatul. La recepțiile lui Mario veneau persoane importante ale regimului, iar ascunși după paravanele Coromandel din prăvălia sa de antichități se purtau negocieri cu tineri bine dotați pentru plăcerile interzise. Poliția Politică avea ordin să-i protejeze activitățile de contrabandă, de trafic, de furnizor de vicii discrete, fără să-și imagineze că distinsul stilist își bătea joc de ei chiar sub nasul lor.

Francisco își condusesese grupul în misiuni complicate, însă niciodată nu-i trecuse prin minte că avea să-l

folosească pentru a-și salva propria viață și pe cea a lui Irene.

La opt dimineata, a sosit o camionetă încărcată cu plante exotice și arbori pitici pentru terasele lui Mario. Trei angajați în pantaloni, cască și mască de protecție împotriva fumigațiilor au descărcat filodendroni de la tropice, camelii în floare și portocali chinezești, apoi au conectat furtunurile la rezervoarele de insecticid și s-au apucat să dezinfecteze tufele cu fețele acoperite de măștile de protecție. În timp ce unul stătea de veghe pe culoar, ceilalți doi și-au scos echipamentul de lucru. Irene și Francisco s-au îmbrăcat și și-au pus și măștile, au coborât fără grabă la șofer și au plecat liniștiți. S-au învârtit o vreme prin oraș, au trecut dintr-un taxi în altul, după care, la un colț de stradă, o bunicuță cu aspect nevinovat le-a dat cheile și actele unei mașinuțe.

— Până aici e bine. Cum te simți? a întrebat Francisco așezându-se la volan.

— Foarte bine, a răspuns ea, palidă de ziceai c-o să se transforme în ceață.

Au părăsit orașul pe autostrada de sud. Planul era să găsească o trecătoare prin munți și să treacă granița înainte ca cercul represiunii să se închidă inexorabil, prinzându-i la mijloc. Numele și descrierea lui Irene Beltrán ajunseseră la autoritățile de pe tot cuprinsul teritoriului național, în plus, știau că nici în dictaturile vecine n-ar fi fost la adăpost, căci țările făceau schimb de informații, deținuți și cadavre. Uneori, în aceste tranzacții într-o parte rămâneau mai mulți morți și în alta mai multe acte de identitate, creând confuzie la identificarea victimelor. Astfel, au fost deținuți care într-o țară erau dați ca morți, iar în alta apăreau sub alt nume, au fost familii care au primit spre îngropăciune cadavre greșite. Deși contau pe sprijin exterior, Francisco știa că trebuiau să ajungă rapid în orice democrație de pe continent sau să-și

atingă obiectivul final, patria mună, cum sfârșiseră prin a numi Spania cei care fugeau din America.

Au parcurs drumul în două etape, pentru că Irene era încă foarte slăbită și nu suporta să stea atâtea ore nemișcată, amețită și cu dureri, dragostea mea, ai slăbit în săptămânile astea, nu mai ai pielea aurită de soare, dar tot frumoasă ești, deși ți-au tăiat pletele de regină. Nu știu cum să te ajut, aș vrea să-ți preiau suferința, neliniștile, ce soartă nenorocită ne pune pe drumuri cu frica în oase, Irene, cât aș vrea să te readuc în vremurile lipsite de griji când ne plimbam cu Cleo pe dealuri, când ne așezam sub copaci să privim orașul care se întindea la picioarele noastre și să bem vin pe acoperișul lumii, simțindu-ne liberi și eterni; nu-mi imaginam atunci că va veni ziua când te voi purta pe drumul ăsta de coșmar, cu toate simțurile în alertă, atent la fiecare zgomot, neîncrezător și la pândă. Din clipa oribilă când o rafală de mitralieră era să te rupă în două, nu mai am liniște zi și noapte, Irene, trebuie să fiu puternic, uriaș și invincibil ca să te apăr, ca să țin departe de tine durerea și violența. Și când te văd așa, răpusă de epuizare, sprijinită cu ochii închiși de scaunul mașinii care te zguduie, mă cuprinde o neliniște cumplită, nu doresc decât să am grijă de tine, mi-e frică să nu te pierd, vreau să rămân cu tine mereu și să te apăr de toate relele, să-ți veghez somnul și să-ți fac zilele fericite...

Seara s-au oprit la un mic hotel de provincie. Slăbiciunea tinerei femei, pașii ei ezitanți și aerul de somnambulă l-au impresionat pe hotelierul care i-a condus în cameră și a insistat să le aducă ceva de mâncare. Francisco a ajutat-o să se dezbrace, i-a aranjat bandajele ușoare care o protejau și a culcat-o. Li s-a adus supă și vin fiert cu zahăr și scorțișoară, dar Irene era prea obosită ca să mănânce. El s-a întins lângă ea, ea l-a îmbrățișat și și-a culcat capul pe umărul lui, a suspinat și a adormit într-o clipă. Zâmbind întunericului, el a rămas nemișcat, fericit

ca de fiecare dată când erau împreună. Intimitatea pe care o împărtășeau de câteva săptămâni i se părea și acum un miracol. Îi cunoștea cele mai mici secrete, pentru el nu mai ascundeau niciun mister ochii fumurii care deveneau sălbatici în focul amorului și se umezeau recunoscători, o cunoștea atât de bine c-ar fi putut s-o deseneze cu ochii închiși, era sigur că până în ultima sa clipă avea să-i evoce geografia suavă și fermă; totuși, când o ținea în brațe era copleșit de aceeași emoție răvășitoare de la prima lor întâlnire.

A doua zi Irene s-a trezit bine dispusă ca după o noapte de dragoste, dar tot palidă ca ceara și cu cearcăne adânci. Francisco i-a adus un mic dejun copios, ca să-și refacă forțele, dar ea abia s-a atins de mâncare. Se uita pe geam și constata că primăvara se sfârșise. După timpul petrecut în preajma morții, pentru ea viața dobândise alt preț. Percepea cu uimire lumea cea nouă și era recunoscătoare lucrurilor mărunte ale fiecărei zile.

S-au urcat în mașină devreme, căci aveau un drum lung. Au traversat un sat scăldat în lumină, străbătut de căruțe cu legume, negustori de dulciuri, bicicliști și autobuze hodorogite și ticsite. Au auzit clopotele bisericii, două bătrâne în haine negre și vâl de doliu pe cap au traversat strada cu cărțile de rugăciuni. Niște elevi au trecut spre piață, încolonați și cu învățătoarea lor în frunte, cântând „căluț alb, ia-mă de aici, du-mă-n țara mea, unde m-am născut”. Aerul mirosea a pâine caldă, se auzeau greierii și sturzii-cântăreți. Totul era curat, ordonat, calm, lumea își vedea de ale ei în pace. O clipă au crezut că o luaseră razna: poate că delirau, erau victimele unei fantezii atroce și nimic nu-i amenința, de fapt. Poate că fugeau de umbra lor. Dar apoi au pipăit actele false care le ardeau buzunarul, și-au văzut chipurile modificate și și-au amintit de mină. Nu erau nebuni. Lumea o luase razna.

După multe ore de mers pe aceste drumuri eterne și-

au pierdut capacitatea de a admira peisajul, totul părea la fel. Se simțeau ca niște naufragiați astrali. Doar controalele rutiere îi opreau din drum. Prezentați actele și simțeau frica precum un curent electric care-i făcea să transpire și să se moaie, vlăguți. Polițiștii aruncau o privire grăbită asupra fotografiilor și le făceau semn să circule. Dar la un control au fost obligați să coboare din mașină, au fost reținuți zece minute, interogați, mașina a fost controlată minuțios. Tocmai când Irene era gata să țipe, convinsă că fuseseră descoperiți, sergentul le-a dat drumul.

— Aveți grijă, pe aici umblă teroriști, i-a sfătuit el.

O vreme n-au fost în stare să scoată niciun cuvânt. Pericolul nu fusese nicicând atât de aproape.

— Prin urmare, panica e mai puternică decât dragostea și ura, a conchis Irene, mirată.

Din clipa aceea își luară frica în răs, glumind ca să nu se sperie. Francisco intuise că asta era soluția cea mai bună pentru

Irene. Dacă aparent ea nu cunoștea nicio formă de timiditate sau de rușine, urmându-și emoțiile liber și fără probleme, în sinea ei era de o pudoare extremă. O făceau să roșească toate slăbiciunile care i se păreau intolerabile la ceilalți și inadmisibile pentru ea. Iar frica pe care și-o descoperise o umplea de rușine și încerca s-o ascundă chiar față de Francisco. Era o frică adâncă, totală, fără nicio legătură cu sperieturile de odinioară, de care se apăra râzând. Nu făcea pe curajoasa când era vorba de mărunțișuri precum tăierea unui porc sau scârțâitul unei uși din casa bătută, în schimb o rușina sentimentul cel nou care i se lipise de piele, o invadase, o făcea să țipe în somn și să tremure când era trează. Uneori, senzația de coșmar era așa de pregnantă, că nu mai știa dacă trăia visând sau visa că trăiește. Atunci, în clipele acelea când numai pudoarea o împiedica să nu se prăbușească în

ghearele fricii, Francisco o iubea și mai mult.

Lăsară în urmă șoseaua principală și apucară pe un drum ce ducea în munți, ajungând la niște băi termale care odinioară fuseseră celebre pentru apele lor miraculoase, dar pe care farmacopeea modernă le cufundase în uitare. Clădirea mai păstra amintirea vremurilor de splendoare de la începutul secolului trecut, când aici veneau familii distinse și străini de departe, căutându-și sănătatea. Deși părăsite, frumusețea saloanelor vaste cu balustradă și frize, a mobilei vechi, a lămpilor din bronz și a draperiilor cu franjuri și pompoane rămăsese intactă. Li s-a dat o cameră cu un pat enorm, un dulap, o masă și două scaune simple. Curentul se întrerupea la un moment dat, atunci aprindeau lumânări. La asfințit, temperatura scădea brusc, cum se întâmplă la munte, iar atunci aprindeau în cămin trunchiuri aromate de acacie. De afară venea mirosul aspru și înțepător de frunze uscate și băligar care ardea în curte. În afară de ei și de personalul administrativ, se mai găseau acolo câțiva pacienți care sufereau de diverse boli și ceva pensionari la tratament. Totul era lent și blând, de la pașii târșâiți pe coridor până la zgomotul ritmic al pompelor care duceau apa și nămolul curativ la bazinele din marmură și fier. Ziua, șirul de bolnavi plini de speranță, sprijiniți în baston și cu cearșafuri albe pe umeri, ca niște fantome de demult, urca până la mofete. Ceva mai sus, la poalele vulcanului, erau iazuri cu apă caldă și aburi sulfuroși, sub care bolnavii se așezau dispărând în norul alb și des. Pe seară, la hotel răsună un clopot, iar ecoul vibra și se multiplica, lovindu-se de munte, de prăpastie, de văgăunile ascunse. Era semnalul de întoarcere pentru suferinzii de reumatism, artrită, ulcer, ipohondrie, alergii și bătrânețe iremediabilă. Mesele se serveau la ore fixe într-o sufragerie uriașă în care era curent, plină de miros de bucătărie.

— Partea proastă e că suntem în luna de miere, spuse

Irene, pe care locul o încânta și sperând ca omul de legătură care urma să-i treacă granița să nu vină prea repede.

Osteniți de drum, se îmbrățișară strâns unde s-a nimerit, pierzând imediat noțiunea timpului. Se treziră la revărsatul zorilor care anunțau o dimineață superbă. Ușurat, Francisco constată că Irene arăta mult mai bine și că avea o foame de lup. După ce făcură dragoste cu o cumpătare veselă, se îmbrăcară și ieșiră să inspire aerul de munte. Circulația impasibilă către terme începea devreme. În timp ce pacienții încercau să se însănătoșească, ei se sărutau și-și făceau promisiuni eterne. Se iubiră pe cărările aride ale vulcanului, pe humusul înmiresmat al pădurii, printre spiralele de fum gălbui ale mofetelor, până când, spre prânz, veni la ei un muntean cu cizme grosolane din piele, poncho negru și pălărie cu boruri largi, aducând cu el trei cai înșeuăți și vești rele.

— V-au dat de urmă. Trebuie să plecați imediat.

— Pe cine au prins? întrebă Francisco, temându-se pentru fratele său, pentru Mario sau alt prieten.

— Pe nimeni. Administratorul hotelului unde ați tras v-a bănuț și a vorbit.

— Ai să poți urca pe cal, Irene?

— Da, zâmbi ea.

Francisco o înfășură strâns pe după mijloc cu un bandaj, ca să suporte mai bine legănatul calului. Aburcară bagajele și o porniră în șir indian pe o cărare abia vizibilă ce ducea la un pas de munte uitat, situat între cele două granițe, un fost drum de contrabandiști, uitat și el. Când cărarea dispăru înghițită de natura neîmblânzită, călăuza se orienta după semnele crestate pe copaci. Nu era prima dată n-avea să fie nici ultima când folosea drumul acesta întortocheat ca să salveze oameni urmăriți. Merșeră ore în șir fără să se oprească și fără să se întâlnească cu nimeni.

Înaintau într-o pustietate umedă, rece, nemărginită, într-un labirint vegetal în care nu erau decât ei. După o vreme ajunseră la zăpezile netopite ale ultimei ierni, se cufundară în norii joși și în ceața care ștergea contururile lumii. Apoi, brusc, în fața ochilor le apărură spectacolul maiestuos al Cordilierei, cu culmile ei vineții care se întindeau la infinit, cu vulcanii cu creste înzăpezite, cu prăpăstiile și văgăunile cu pereți de gheață care se topeau vara. Din loc în loc, zăreau câte o cruce care amintea că acolo un călător își pierduse viața, răpus de tristețe; munteanul se închina, din respect pentru sufletul aceluia.

Călăuza mergea în frunte, urma Irene, iar Francisco încheia șirul, neluându-și ochii de la iubita lui, atent la cel mai mic semn de oboseală sau de durere, însă ea nu dădea semne de oboseală. Se lăsa în voia catârului, cu ochii la natura aceea uluitoare și cu sufletul înlăcrimat. Își lua rămas-bun de la țara ei. La piept, ascunsă sub haine, era legătura în care Rosa îi pusese puțin pământ din grădină, în care să planteze o tufă de nu-mă-uita dincolo de ocean. Se gândea la tot ce lăsa în urmă. N-avea să mai străbată străzile copilăriei și nu va mai auzi dulcele accent creol, n-avea să mai vadă linia munților pe înserat, n-avea să mai audă murmurul râurilor; nu va mai avea parte de aroma de busuioc din bucătărie și nici de ploaia evaporându-se pe acoperișul casei. N-o pierdea numai pe Rosa, pe maică-sa, nu-și pierdea doar prietenii, colegii și trecutul. Își pierdea patria.

— Țara mea... țara mea, suspină ea. Francisco își îmboldi calul și o luă de mână.

La lăsarea întinericului se hotărâră să facă popas, fără lumină nu puteai face un pas în labirintul de pereți stâncoși și abrupti, de prăpăstii și râpe fără fund. De teamă să nu treacă patrulele de grăniceri, nu aprinseră focul. Împărțiră frățește carnea uscată, pesmeții tari și rachiul pe care călăuza le avea în desagă. Se înveliră cât

mai bine cu ponchourile grele și se ghemuiră lângă animale, îmbrățișați ca trei frați, dar tot au înghețat. Tremurară de frig sub cerul negru, de cenușă, de doliu, de gheață, înconjuțați de șoapte, șuierături, de vocile nopții.

În sfârșit, se crăpă de ziuă. Zorile crescură precum o floare de foc, gonind întunericul. Cerul se luminează și frumusețea copleșitoare a peisajului li se arată în fața ochilor ca o lume atunci creată. Își scuturară promoroaca de pe haine, se dezmoțiră și băură ce mai rămăsese din rachiou ca să-și pună sângele în mișcare.

— Acolo e granița, spuse călăuza, arătând în zare.

— Atunci, ne despărțim aici. Dincolo ne așteaptă niște prieteni, hotărî Francisco.

— Trebuie să mergeți pe jos. Uрмаți semnele de pe copaci, n-aveți cum să vă rătăciți, drumul e sigur. Baftă, tovarăși...

Se despărțiră cu o îmbrățișare. Călăuza o luă înapoi cu animalele, ei o porniră spre linia invizibilă ce despărțea uriașul lanț de munți și vulcani. Se simțeau mici, singuri și vulnerabili, doi navigatori solitari pierduți pe o mare de creste și nori, într-o tăcere selenară; dar mai știau că dragostea lor atinsese o dimensiune nouă și formidabilă și-avea să le fie singurul sprijin în exil.

În lumina aurie a dimineții se opriră să-și privească pentru ultima dată pământul natal.

— Ne vom întoarce? șopti Irene.

— Ne vom întoarce, răspunse Francisco.

În anii care au urmat, acestea au fost cuvintele care le-au marcat destinul: ne vom întoarce, ne vom întoarce...